

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai Rajabhat University

ISSN 1686-7467 (Print)
ISSN 2651-141X (Online)

พินนศวรสาร

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2562

CMRU

CMRU

GANESHA JOURNAL

พินนศวรสาร

Vol. 15 No. 2 July - December 2019

พินนศวรสาร

วารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2562

ข้อมูลวารสาร

ชื่อวารสาร	(ภาษาไทย) พินนศวรสาร (ภาษาอังกฤษ) Ganesha Journal
ISSN	1686-7467 (ตีพิมพ์)
ISSN	2651-141X (อิเล็กทรอนิกส์)
หน่วยงานเจ้าของวารสาร	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์สนธิ์ สัตโยภาส
สถานที่ติดต่อ	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
โทรศัพท์	053-885990 โทรสาร 053-885990
เว็บไซต์ของวารสาร	https://tci-thaijo.org/index.php/pikanasan

วัตถุประสงค์

พินนศวรสาร ตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Article) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในสาขาศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ การพัฒนาสังคม สาธารณสุขศาสตร์ บริหารธุรกิจ และสหวิทยาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพและก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและเกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

ขอบเขตการตีพิมพ์ของวารสาร

ศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ การพัฒนาสังคม สาธารณสุขศาสตร์ บริหารธุรกิจ และสหวิทยาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารพินนศวรสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ได้ผ่านการพิจารณาและรับรองคุณภาพวารสารให้อยู่ในฐานข้อมูล Thai-Journal Citation Index (TCI)

กลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ธรรมไชย

รักษาราชการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์สนิท ลัตโยภาส

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์รจนกร แบ่งทิศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุฑเมือง

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์นราวัลย์ พูลพิพัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ศิริณา จิตต์จรัส

มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา แสงเงิน

มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชาภพ พันธุ์แพ

มหาวิทยาลัยพายัพ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล กาญจนวงศ์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร

นางวิไลพัทตร์ จรุงไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย
นางกษามาต ยาสุมุทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย
นางสาวอรกมล สุวรรณประเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย
นางสาววิรณัฐ ดรุณสนธยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย
นายณัฐวัฒน์ โรจนวุฒิธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย
นางสาวกมลรัตน์ เชื้อเสือน้อย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย
นางศิริพร ประณต	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

กำหนดออก

พินเนศวร์สารมีกำหนดออกเป็นราย 6 เดือน (2 ฉบับ/ปี) ดังนี้

ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน)	กำหนดออกถึงปีที่สุดท้ายของเดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)	กำหนดออกถึงปีที่สุดท้ายของเดือนธันวาคม

วิธีการส่งบทความ

ส่งต้นฉบับบทความในรูปแบบไฟล์เวิร์ด (Microsoft Word) ผ่านระบบจัดการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (ThaiJo) ที่ Website: <https://tci-thaijo.org/index.php/pikanasan> พร้อมทั้งส่งแบบนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ หนังสือรับรองก่อนการตีพิมพ์ตามที่วารสารกำหนดและหลักฐานการโอนเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ ทางอีเมล phikanatesan@gmail.com

หมายเหตุ นักศึกษาที่ส่งบทความวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ จะต้องให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ ลงนามรับรองในแบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่

ค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ

บุคคลภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	2,500 บาท / เรื่อง
บุคคลภายนอก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	3,000 บาท / เรื่อง

วิธีการชำระค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ

ชำระผ่านธนาคาร ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (กองทุนบัณฑิตวิทยาลัย) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เลขที่บัญชี 821-289065-5 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความประจําฉบับ (Peer Review)

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารพิษนศวรรสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่ ได้รับการตรวจอ่านและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิดังรายนามต่อไปนี้

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อนุรักษ์ ปัญญานูวัฒน์ ข้าราชการบำนาญ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุมภ์ สายจันทร์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา จันทร์บรรจง

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุททประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ทองฟู ศิริวงศ์

ข้าราชการบำนาญ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ นำเจริญ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพงษ์ แสง-ชูโต

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริณา จิตต์จรัส

มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวพร อึ้งวัฒนา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุฑเมือง

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ใจเตี้ย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ้ง

มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ธารทิพย์ พรหมขัติแก้ว

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์นราวัลย์ พูลพิพัฒน์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์พิศมัย อำไพพันธุ์

ข้าราชการบำนาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์รังสรรค์ จันตะ

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์เรณู วิชาศิลป์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ศรีวิไล พลมณี

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี มณีโกศล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิรดา เวชญาณลักษณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัทธ อัครภากรณ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา เจ็งเจริญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา ทิฆมประเสริฐกุล มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ หาญวงศ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

บทความที่นำมาตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นแรก แล้วจัดให้มีคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน โดยใช้ระบบผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review) และประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนด ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการพิจารณาบทความประมาณ 90 วัน นับจากวันที่บทความได้แก้ไขตามคำแนะนำของกองบรรณาธิการก่อนที่จะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Reviewer) พิจารณา ผู้นิพนธ์ต้องแก้ไขบทความตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และบทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไขคำ สำนวน และรูปแบบการนำเสนอตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ภายหลังจากการพิจารณาบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งหนังสือตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่ให้แก่ผู้นิพนธ์บทความ บทความที่ผู้ทรงคุณวุฒิมากกว่าหนึ่งท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สมควรตีพิมพ์เผยแพร่ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์บทความทราบแต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืน และผู้นิพนธ์บทความจะไม่ได้รับเงินคืน ไม่ว่ากรณีใด ๆ ผลการพิจารณาจากกองบรรณาธิการถือเป็นสิ้นสุด

บทบรรณาธิการ

พจนานุกรม ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 ส่งท้ายปี 2562 นี้ นำเสนอบทความวิชาการและบทความวิจัยรวม 14 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง จาก 3 สาขาวิชา เรื่องแรกเป็นบทความวิชาการด้านนิติศาสตร์ที่ได้วิเคราะห์ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เรื่อง “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542: กรณีประโยชน์ตอบแทน” ของ ชุตินพงศ์ สมทรัพย์ เรื่องที่สอง เป็นบทความด้านการบริหารที่วิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจอย่างภาวะผู้นำในยุคปัจจุบัน เรื่อง “ภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ” โดย วิรุฬห์ ปิยนนท์ศิลป์ และณัฐพร จักรวิเชียร และเรื่องที่สาม เป็นบทความภาษาอังกฤษสาขาการสื่อสารมวลชน เรื่อง “อุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์แห่งสงครามของการเลือกตั้ง 62 ในข่าวออนไลน์” ของ ภาณุพงษ์ อินต๊ะวงศ์ และอนุสรณ์ ศิริมงคล ที่ทำให้เราย้อนไปรำลึกถึงบรรยากาศการเลือกตั้งเมื่อช่วงต้นปีที่ผ่านมา

ส่วนบทความวิจัยจำนวน 11 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัยด้านภาษา วรรณกรรม การศึกษา การสาธารณสุข และการพัฒนาชุมชน โดยบทความวิจัยด้านภาษาและวรรณกรรมเป็นการวิเคราะห์การใช้ภาษาและเนื้อหาของงานวรรณกรรมร่วมสมัยอย่าง “หลักธรรมและกลวิธีการใช้ภาษาในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่้น้ำฝน” โดย ปวรรัตน์ แดงไฟ นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และศรีวิไล พลมณี และ “วาทะภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี” ของ อำภาพร รินปัญญา นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และกรรณิการ์ พันชนะ ส่วนอีกเรื่องหนึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่ต่อยอดความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเทพเจ้าในบทความเรื่อง “เทพเจ้าในวรรณคดีไทย: บทบาทในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย” โดย นราวัลย์ พูลพิพัฒน์

บทความวิชาการด้านการศึกษามีบทความเกี่ยวกับการสร้างชุดการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะและศักยภาพด้านภาษาให้แก่ผู้เรียน โดย วิไลพร เสี่ยงกุลศุล ยุพิน จันทรเรือง และปฏิพันธ์ อุทยานกุล นำเสนอบทความเรื่อง “การสร้างชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์อาหารสุขภาพ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชาชนุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” และ “การสร้างชุดการสอนโดยใช้นิทานคุณธรรมเพื่อพัฒนาการอ่าน

จับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” โดย ชยาทิพย์ เทพโพธา ยุพิน จันทรเรือง และอัญชลี เทังตระกูล บทความเกี่ยวกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเรื่อง “คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์” โดยนภัสวรรณ บุญประเสริฐ นิรนาท วิทย์โชคกิตติคุณ ศรีสุตา เอกลัคนารัตน์ และธีรวิศา สีนาคม ส่วนอีกบทความหนึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้านสาธารณสุข เรื่อง “ประสิทธิผลของการ จัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1” ของ ชุตติมา บุรณธนิต นิรนาท วิทย์โชคกิตติคุณ ศรีสุตา เอกลัคนารัตน์ และ รพีพรรณ วิบูลย์วัฒนกิจ

บทความวิจัยด้านการสาธารณสุข จำนวน 4 บทความ ประกอบด้วย บทความที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาแนวทางและบุคลากรทางการสาธารณสุข โดย อติญาณ ศรีเกษตริณ รุ่งนภา จันทรฯ ชูลีพร หิตอัษร สุภาเพ็ญ ปาณะวัฒน์พิสุทธิ รวีวรรณ คงอยู่ และสัณญา คำดี นำเสนอบทความ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำ: กรณีศึกษาโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองฉนวน อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี” และ “ความรู้และทักษะในการป้องกันและ ควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ของ วินัย พันอ้วน จิตมา กตัญญู และวันทนีย์ ชวพงศ์ นอกจากนี้ยังมีบทความเกี่ยวกับการสังเคราะห์ งานวิจัยด้านสาธารณสุข เรื่อง “แนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย: การสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเป็นระบบ” โดย จิราจันท์ คณหา ปิ่นแก้ว โชติอำนาจ วิภา ประสิทธิโชค และอุษนันท์ อินทมาศน์

ด้าน พะเยา นุเสน ได้นำเสนอบทความวิจัยด้านการพัฒนาชุมชน เรื่อง “การเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาระเบียบชุมชน ในเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่”

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากบทความในวารสาร ฉบับนี้ ทั้งในแง่ของการได้รับความรู้จากศาสตร์แขนงต่าง ๆ การนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนา ตนเอง/องค์กร/หน่วยงาน รวมถึงการต่อยอดองค์ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางปัญญา ท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอเชิญชวนอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักวิชาชีพ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจ งานด้านวิชาการ นำเสนอผลงานสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อตีพิมพ์ในพิษเนศวร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์สังคมแห่งความรู้อันเป็นรากฐานสำคัญในการ พัฒนาประเทศต่อไป

รองศาสตราจารย์สนธิ สัตยโภาส

บรรณาธิการ

บทความวิชาการ

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542: กรณีประโยชน์ตอบแทน ชุตติพงศ์ สมทรัพย์	1
ภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ วีรวิทย์ ปิยนนทศิลป์ และ ณัฏฐพร จักรวิเชียร	19
อุปถัมภ์เชิงมโนทัศน์แห่งสงครามของการเลือกตั้ง 62 ในข่าวออนไลน์ ภาณุพงษ์ อินต๊ะวงศ์ และ อนุสรณ์ ศิริมงคล	33

บทความวิจัย

หลักธรรมและกลวิธีการใช้ภาษาในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่านุ่น ปวรรัตน์ แสงไฟ, นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และ ศิริวิไล พลมณี	45
วัจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี อำภพร รินปัญญา, นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และ กรรณิการ์ พันชนะ	55
เทพเจ้าในวรรณคดีไทย: บทบาทในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย นราวัลย์ พูลพิพัฒน์	69
การสร้างชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์อาหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชาชนเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย วิไลพร เสี่ยงกุล, ยุพิน จันทร์เรือง และ ปฏิพันธ์ อุทยานกุล	83
การสร้างชุดการสอนโดยใช้นิทานคุณธรรมเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ชยาทิพย์ เทพโพธา, ยุพิน จันทร์เรือง และ อัญชลี เท่งตระกูล	101
คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ นภัสวรรณ บุญประเสริฐ, นิรนาท วิทย์โชคกิตติคุณ, ศรีสุมดา เอกลักษณ์รัตน์ และ ชีวีศา สีนาคม	115

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำ: กรณีศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองฉนวน อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี <i>อดิญาณ์ ศรเกษตริณ, รุ่งนภา จันทรา, ชุติพร ทิโตชัย,</i> <i>สุภาเพ็ญ ปาณะวัฒนพิสุทธิ, รวีวรรณ คงอยู่ และ สัณญา คำดี</i>	127
การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาระเบียบชุมชนในเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ <i>พะเยา นุสน</i>	141
ความรู้และทักษะในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน <i>วินัย พันอ้วน, จิตติมา กตัญญู และ วันทนีย์ ขวพงศ์</i>	149
แนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย: การสังเคราะห์งานวิจัย อย่างเป็นระบบ <i>จิราจันทร์ คณทา, ปิ่นแก้ว ไซดีอำนวย, วิภา ประสิทธิโชค</i> <i>และ อุษณันท์ อินทมาศน์</i>	161
ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชาการพยาบาล มารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 <i>ชุติมา บุรณธนิต, นีรนาท วิทยโชคกิตติคุณ ศรีสุดา เอกลัคณารัตน์</i> <i>และ รพีพรรณ วิบูลย์วัฒนกิจ</i>	175

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ
โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน
พ.ศ. 2542: กรณีประโยชน์ตอบแทน

SOME OBSERVATIONS REGARDING TO THE IMPLEMENTATION
OF THE PRIVATE SCHOOL ACT, B.E. 2550 AND THE REGULATION
OF THE MINISTRY OF EDUCATION PERTAINING TO WORK
PROTECTION FOR PRIVATE SCHOOL PRINCIPALS AND TEACHERS,
B.E. 2542: IN CASE OF BENEFITS

ชุตีพงศ์ สมทรัพย์^{1*}

Chutipong Somsap^{1*}

มหาวิทยาลัยพายัพ ถนนชุปเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000¹

Payap University, Chiang Mai-Lampang Superhighway Road, Muang District, Chiangmai Province 50000¹

*Corresponding author E-mail: chusomsap@gmail.com

(Received: Oct 5, 2019; Revised: Nov 29, 2019; Accepted: Dec 13, 2019)

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542 กำหนดให้ครูจะต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนการทำงานไม่น้อยกว่าที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานกำหนด ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติและระเบียบดังกล่าว กรณีประโยชน์ตอบแทน ได้แก่ การไม่มีนิยามของคำว่า “ประโยชน์ตอบแทน” ว่าเป็นการเฉพาะ ทำให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมาย ซึ่งมีผลต่อการใช้กฎหมายให้ถูกต้องและเป็นธรรม การมีข้อบกพร่องในบทบัญญัติ เรื่องหลักการคำนวณค่าสอนโดยเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำ เรื่องระยะเวลาทำงานล่วงเวลาในวันทำการซึ่งไม่มีกำหนดเวลาสิ้นสุด เรื่องหลักการจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดซึ่งไม่

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์

สอดคล้องกับค่าทำงานในวันหยุด เรื่องการจ่ายค่าชดเชยกรณีทำงานติดต่อกันครบ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งต้องนำเอากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานมาบังคับใช้ และเรื่องการนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลแรงงานซึ่งไม่จำเป็นต้องผ่านขั้นตอนของคณะกรรมการคุ้มครองการทำงาน

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน, กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน, ครูใหญ่และครู, ประโยชน์ตอบแทน

ABSTRACT

The Private School Act, B.E. 2550 and the Regulation of the Ministry of Education Pertaining to Work Protection for Private School Principals and Teachers, B.E. 2542 stipulates that teachers must receive compensations and benefits not less than what the labor law has designated. Some observations regarding the implementation of the said laws and regulations in case of benefits witness the lack of the specific definition of “benefits” which caused problems within the interpretation of the law. It affected the use of the law correctly and fairly, the deficiencies in the provisions of the principle of calculating teaching per diem as compared to the minimum daily wage, regarding the endless over-time work on week-days, the payment principle for weekend over-time work that was not consistent with holiday payment, the recompense for exceeding 20 years of work which should be covered by the labour protection law, and the possibility to directly file a lawsuit without going through the work protection committee.

KEYWORDS: Private School Act, Labor Protection Law, Principals and Teachers, Compensations and Benefits

บทนำ

ตามที่พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 (2551, น. 29) มาตรา 86 วรรคแรก กำหนดให้กิจการของโรงเรียนเอกชนในระบบ² ไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง

แรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่ผู้ปฏิบัติงาน³ ของโรงเรียน ต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง

² หมายความว่าถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

³ ไม่ปรากฏนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่า “ผู้ปฏิบัติงาน” กำหนดไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 จึงต้องอนุมานให้หมายความถึงผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้บริหาร ครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้

แรงงาน และมาตรา 127 กำหนดให้นำบทบัญญัติ ส่วนที่ 6 (การคุ้มครองการทำงาน) มาตรา 86 รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับ แก่โรงเรียนนอกระบบ⁴ โดยอนุโลมด้วยนั้น (พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550, 2551, น. 61-62) เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้มิได้ให้ความหมายของคำว่า “ประโยชน์ตอบแทน” ไว้เป็นการเฉพาะ คงบัญญัติไว้เพียงว่า “ไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน” จึงเป็นปัญหาการตีความถ้อยคำในกฎหมาย ซึ่งมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายให้ถูกต้องตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ ทั้งนี้ หากได้ตีความและบังคับใช้กฎหมายโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์เสียแล้ว ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนไม่ได้รับความเป็นธรรม⁵ (ธานินทร์ กรีวิเชียร อ้างถึงใน อริยาพร โพธิ์ใส, 2553, น. 163) เห็นสมควรให้มีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับประโยชน์ตอบแทนผู้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 (2551, น. 52) ไว้เป็นแนวทาง อันเป็นที่มาของบทความนี้

ลักษณะทางกฎหมายของพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550

1. ความเป็นกฎหมายมหาชนและกฎหมายพิเศษ

โดยที่พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 (2551, น. 32-62) บัญญัติถึงอำนาจของรัฐในการเสนอนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนาและสนับสนุนโรงเรียน ครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาต่อคณะรัฐมนตรี การกำกับดูแลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ การกำหนดมาตรฐานและแผนพัฒนาหลักสูตร การออกกระเปาะที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 13) การออกใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียน (มาตรา 18 และมาตรา 120) ตลอดจนอำนาจและหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 128 และมาตรา 129) ซึ่งเป็นพันธกิจของรัฐในการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาแก่ประชาชน และโดยที่พระราชบัญญัตินี้มีบทกำหนดโทษทางอาญาทั้งจำคุกและปรับ อันเป็นลักษณะของกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงเข้าด้วยลักษณะของกฎหมายมหาชน

อนึ่ง ลักษณะสำคัญของกฎหมายมหาชน คือเป็นกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานะของรัฐและผู้ปกครอง ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับพลเมือง (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2558, น. 36) โดยเกณฑ์ด้านเนื้อหาพิจารณาจากการเข้าแทรกแซงของรัฐในนิติสัมพันธ์ ซึ่งหมายความว่า เมื่อใดที่รัฐเข้าแทรกแซงในนิติสัมพันธ์ กฎหมายที่ใช้บังคับจะมีลักษณะของกฎหมายมหาชน (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2558, น. 29-30) ในแง่สัญญาหรือข้อตกลง หากมีข้อใดที่ต้องห้ามชัดแจ้ง

⁴ หมายความว่า โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา

⁵ การตีความกฎหมาย หมายถึง การค้นหาหรืออธิบายความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏในตัวกฎหมาย โดยอาศัยการใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยาและสามัญสำนึกให้มีความหมายที่ชัดเจนขึ้นเพื่อที่จะนำกฎหมายนั้นไปใช้บังคับแก่กรณีที่มีปัญหาได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม

โดยพระราชบัญญัตินี้ หรือแตกต่างจาก บทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ ข้อสัญญาหรือ ข้อตกลงนั้น ย่อมตกเป็นโมฆะตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 และ มาตรา 151⁶

นอกจากพระราชบัญญัตินี้จะมีลักษณะ เป็นกฎหมายมหาชนแล้ว ยังมีลักษณะเป็น กฎหมายพิเศษ (Lex Special) อีกด้วย กล่าวคือ เป็นบทกฎหมายที่ต้องนำมาใช้บังคับก่อน บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ อันเป็นกฎหมายทั่วไป (Lex Generale) (วิจิตร (พงษ์ลัดดา) วิเชียรชม, 2558, น. 143) สำหรับการตีความถ้อยคำหรือถ้อยความ ในพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่ได้กำหนด ความผิดและโทษทางอาญาไว้ ย่อมต้องตีความ ในลักษณะเดียวกับการตีความกฎหมายอาญา โดยทั่วไป ส่วนการตีความในกรณีที่มีปัญหา หรือข้อสงสัยในตัวบทบัญญัติ จะต้องตีความ ไปในทางที่ให้การคุ้มครองครู ทำนองเดียวกับการตีความไปในทางคุ้มครองลูกจ้างในกฎหมาย คุ้มครองแรงงาน (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2561, น. 22)

2. ความสัมพันธ์กับกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองแรงงาน

ความสัมพันธ์ของพระราชบัญญัติ โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 กับกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองแรงงาน บัญญัติไว้ในมาตรา 86 วรรคแรก ซึ่งกำหนดให้กิจการของโรงเรียน

เอกชนไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงาน สัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่ผู้ปฏิบัติงาน ของโรงเรียนต้องได้รับประโยชน์ตอบแทน ไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองแรงงาน ดังนี้ ประโยชน์ตอบแทน ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน จึงหมายความว่าถึงประโยชน์ตอบแทนตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (2541, น. 13-30) และอาจหมายความว่ารวมถึง พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 (2554, น. 5-24) ในส่วนที่เป็นประโยชน์ ตอบแทนด้วย (ถ้ามี)

กล่าวเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครอง แรงงาน พ.ศ. 2541 แม้จะมีลักษณะเป็น กฎหมายมหาชนและเป็นกฎหมายพิเศษ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 แต่ก็มีใช้กฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาเอกชนโดยเฉพาะ เป็นเพียง กฎหมายที่ใช้ในการเทียบเคียงมาตรฐานขั้นต่ำ ของประโยชน์ตอบแทนของผู้ปฏิบัติงานของ โรงเรียนเอกชนเท่านั้น ดังนั้น หากประโยชน์ ตอบแทนผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียนเอกชนได้น้อยกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของประโยชน์ตอบแทน ตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานกำหนด ประโยชน์ตอบแทนผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียน

⁶ มาตรา 150 “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัย หรือเป็นการขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ” มาตรา 151 “การใดเป็นการแตกต่างกับ บทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามีใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้น ไม่เป็นโมฆะ”

เอกชนนั้น ย่อมเป็นอันใช้ได้ และต้องบังคับ
ตามมาตรฐานขั้นต่ำที่พระราชบัญญัติคุ้มครอง
แรงงานกำหนด

อย่างไรก็ดี หากมีกรณีใดที่พระราช
บัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มิได้บัญญัติ
ไว้และจะนำเอาบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติ
คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาบังคับใช้ในส่วน
ที่ได้มีบัญญัติไว้แล้วนั้น จะต้องนำมาใช้ด้วย
ความระมัดระวังเท่าที่ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของ
พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550

ประโยชน์ตอบแทนผู้ปฏิบัติงานในพระราช บัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.
2550 (2551, น. 29–30) มิได้กำหนดนิยามหรือ
คำจำกัดความของผู้ปฏิบัติงานไว้เป็นการเฉพาะ
ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนตาม
พระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้บริหาร ครู
ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรา 4
และมาตรา 86 วรรคท้าย กำหนดให้การคุ้มครอง
การทำงาน การจัดให้มีคณะกรรมการคุ้มครอง
การทำงานและประโยชน์ตอบแทนขั้นต่ำของ
ผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียนในระบบ ให้เป็นไปตาม
ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (พระราช
บัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550, 2551,
น. 29) ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากมาตรา 127⁷
ประกอบแล้ว ย่อมหมายความว่าผู้ปฏิบัติงาน
ของโรงเรียนนอกระบบด้วย (พระราชบัญญัติ

โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550, 2551, น. 61–62)

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวโดยเฉพาะ
การคุ้มครองการทำงานของผู้ปฏิบัติงานของ
โรงเรียนเอกชนที่เป็นครูใหญ่และครู ได้มี
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครอง
การทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน
พ.ศ. 2542 (2542, น. 49–71) ตราไว้เป็นการเฉพาะ
แต่ในส่วนของผู้จัดการ ผู้บริหาร ผู้สอน
และบุคลากรทางการศึกษาใด ซึ่งมีได้รับ
การแต่งตั้งเป็นครูตามมาตรา 42 วรรคท้าย
(พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550,
2551, น. 41) ด้วยเหตุที่ได้เป็นผู้มีคุณสมบัติ
และมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้ประกอบ
วิชาชีพครูตามกฎหมายว่าด้วยสภาครู
และบุคลากรทางการศึกษา ย่อมไม่ได้รับ
การคุ้มครองตามระเบียบนี้ จึงต้องไปใช้ในส่วน
ของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานแทน

1. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่ และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542 (2542, น. 49–71)

ด้วยเหตุที่ประโยชน์ตอบแทน
ผู้ปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่
และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542 (2542,
น. 50–52) มิได้กำหนดนิยามหรือคำจำกัดความ
ของคำว่า “ประโยชน์ตอบแทนการทำงาน” ไว้
จึงอาจมีความหมายได้เป็น 2 ทางกล่าวคือ

⁷ มาตรา 127 “ให้นับบทบัญญัติดังต่อไปนี้ รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับแก่โรงเรียนนอกระบบ
โดยอนุโลม...(3) บทบัญญัติส่วนที่ 6...ของหมวด 2” ส่วนที่ 6 การคุ้มครองการทำงาน หมวด 2 โรงเรียนในระบบ

(1) ในความหมายอย่างกว้าง อาจหมายถึง ประโยชน์ตอบแทนการทำงานอันเนื่องมาจากการจ้างแรงงาน ซึ่งได้แก่ประโยชน์ใด ๆ ที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับสิทธิมาไม่ว่าโดยสัญญาจ้างหรือโดยผลของกฎหมาย เช่น สิทธิมีวันหยุดและวันลา สิทธิได้รับสวัสดิการหรือสิทธิได้รับค่าตอบแทนการทำงาน (2) ในความหมายอย่างแคบ อาจหมายถึงเฉพาะประโยชน์ซึ่งได้รับตอบแทนจากการที่ได้ทำงานโดยตรง ได้แก่ เงินเดือน ค่าสอน ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุด ค่าชดเชย และค่าชดเชยพิเศษ ทั้งนี้ หากพิจารณาคำว่า “ประโยชน์ตอบแทน” ในความหมายของประโยชน์ตอบแทนการทำงาน (ข้อ 4) (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 50-51) ตามความหมายอย่างแคบแล้ว วันหยุดและวันลา จะไม่ถือเป็นประโยชน์ตอบแทนการทำงาน แต่ถือเป็นสิทธิของผู้ปฏิบัติงานซึ่งผู้รับใบอนุญาตมีหน้าที่ต้องจัดให้มีตามที่ระเบียบนี้กำหนด อันเป็นสิทธิและหน้าที่ซึ่งมีมาโดยผลของกฎหมาย การตีความคำว่า “ประโยชน์ตอบแทน” จึงทำได้ดังนี้

1.1 เงินเดือน คือเงินที่ผู้รับใบอนุญาตจ่ายเป็นค่าตอบแทนครูประจำเป็นรายเดือน ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าอัตราตามที่ราชการกำหนด และอัตราดังกล่าวต้องไม่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (ข้อ 7) (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่

และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 52-53) โดยผู้รับใบอนุญาตต้องจ่ายให้แก่ครูอย่างช้าภายในวันที่ 3 ของเดือนถัดไป (ข้อ 11) (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 54) การจ่ายเงินเดือนดังกล่าวนี้ ผู้รับใบอนุญาตจะหักออกเพื่อการอื่นใดมิได้ เว้นแต่จะเป็นการหักออกเพื่อชำระภาษีเงินได้ ชำระเงินสมทบส่วนของครู (ตามจำนวนที่ครูขอให้จ่าย) ชำระเงินอื่นที่กฎหมายกำหนด ชำระหนี้ตามโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งครูได้ทำสัญญา (เป็นลายลักษณ์อักษร) ยอมให้หักออกจากเงินเดือน ชำระหนี้สวัสดิการที่เป็นประโยชน์แก่ครูแต่ฝ่ายเดียวและครูยินยอมให้หักออกจากเงินเดือน (เป็นลายลักษณ์อักษร) ชำระเงินประกันการทำงานหรือเงินประกันความเสียหายในการทำงาน เฉพาะงานที่มีลักษณะหรือสภาพการทำงานซึ่งต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินหรือทรัพย์สินของโรงเรียน (ข้อ 10) (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 54) ชำระชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้รับใบอนุญาตในความเสียหายที่ครูได้กระทำขึ้นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (ซึ่งครูได้แสดงความยินยอมให้หักได้เป็นลายลักษณ์อักษร) ทั้งนี้ เฉพาะการหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้ตามโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน การชำระหนี้สวัสดิการที่เป็นประโยชน์แก่ครูแต่ฝ่ายเดียว การชำระเงินประกันการทำงานหรือเงินประกันความเสียหาย

ในการทำงาน และการชำระค่าใช้จ่ายแก่ผู้รับใบอนุญาตนั้น ห้ามให้หักในแต่ละรายการเกินกว่าร้อยละ 10 และเมื่อรวมรายการหักดังกล่าวเข้าด้วยกันแล้ว ต้องไม่เกินกว่า 1 ใน 5 ของผลรวมเงินเดือน ค่าสอน ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดที่จ่ายในแต่ละเดือน เว้นแต่ครูจะยินยอมให้หักมากกว่าที่ระเบียบนี้กำหนด (ข้อ 12) (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 55)

1.2 ค่าสอน คือเงินที่ผู้รับใบอนุญาตจ่ายเป็นค่าตอบแทนการสอนของครูที่สอนเป็นรายชั่วโมงตามสัญญาการเป็นครูหรือค่าตอบแทนการสอนของครูประจำในชั่วโมงที่มากกว่าชั่วโมงสอนตามข้อ 17 และข้อ 18 (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 57) กล่าวคือภาระการสอนในหนึ่งสัปดาห์ ครูใหญ่ไม่เกิน 4 ชั่วโมง ผู้ช่วยครูใหญ่ไม่เกิน 6 ชั่วโมง ครูประจำระดับก่อนประถมศึกษาไม่เกิน 25 ชั่วโมง ระดับประถมศึกษาไม่เกิน 25 ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไม่เกิน 22 ชั่วโมง และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่เกิน 20 ชั่วโมง ทั้งนี้ อัตราค่าสอนจะไม่ต่ำกว่าอัตราตามที่ราชการกำหนดและไม่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเช่นเดียวกับเงินเดือน การจ่ายค่าสอน ทั้งนี้ การหักค่าสอนให้เป็นไปเช่นเดียวกับการจ่ายและการหักเงินเดือน

มีข้อสังเกตว่า ตามที่ข้อ 27 (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 61) กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตจ่ายค่าสอนให้แก่ครูที่มีชั่วโมงการสอนเกินกว่าที่กำหนดในข้อ 17 และข้อ 18 หรือสอนระหว่างปิดภาคเรียนหรือสอนนอกเวลาทำการ โดยในระดับก่อนประถมศึกษาหรือระดับประถมศึกษาจ่ายไม่น้อยกว่าชั่วโมงละ 40 บาท ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจ่ายไม่น้อยกว่าชั่วโมงละ 50 บาท และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจ่ายไม่น้อยกว่าชั่วโมงละ 60 บาท หากอัตราค่าจ้างดังกล่าวต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมตามข้อ 7 กรณีจะเป็นประการใด ข้อนี้กฎหมายได้กำหนดทางแก้ไขในข้อ 7 นั้นเอง กล่าวคือหากอัตราค่าสอนตามข้อ 27 ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ก็ให้ผู้รับใบอนุญาตจ่ายตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ปัญหาว่าจะคำนวณค่าสอนเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำอย่างไร ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องนำเอาค่าแรงขั้นต่ำรายชั่วโมงเป็นฐานกำหนด หากค่าสอนรายชั่วโมงตามข้อ 27 ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำรายชั่วโมง ก็ให้จ่ายตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำรายชั่วโมง แต่หากค่าสอนรายชั่วโมงไม่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำรายชั่วโมง ก็ให้จ่ายตามค่าสอนรายชั่วโมงตามข้อ 27

1.3 ค่าล่วงเวลา คือเงินที่ผู้รับใบอนุญาตจ่ายให้แก่ครูเป็นค่าตอบแทนการทำงานล่วงเวลาในวันทำงาน ซึ่งวันทำงานได้แก่วันที่กำหนดให้ครูทำงานตามปกติ

มีข้อสังเกตว่า ระเบียบนี้มีได้ กำหนดวันทำงานไว้เป็นการเฉพาะ คงเพียง กำหนดวันหยุดไว้ในข้อ 15 (ระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงาน ของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 56) ได้แก่ วันหยุดประจำปีสัปดาห์ วันหยุดภาคเรียน วันหยุดตามประเพณี วันหยุด ตามประกาศหรือคำสั่งของทางราชการ และ วันที่โรงเรียนสั่งให้หยุด ดังนั้น การทำงาน ล่วงเวลาในวันทำงาน จึงหมายความว่า การทำงานนอกเวลา หรือการทำงานในช่วง เวลาหยุดพัก เพื่อประโยชน์ในการเรียน การสอนของนักเรียน หรือเพื่อรักษาวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม หรือเพื่อกิจกรรม การเรียนการสอนตามหลักสูตร (ข้อ 16) (ระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครอง การทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 56-57) ในวันทำงาน ซึ่งมีวันหยุดตามข้อ 15

ข้อ 28 (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และ ครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 61) กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตจ่ายค่าทำงาน ล่วงเวลาไม่น้อยกว่าครึ่งละ 150 บาท ในวัน ทำงาน สำหรับการทำงานเกินเวลาทำการปกติ นอกจากที่กำหนดไว้ในข้อ 16

มีข้อสังเกตว่า ระเบียบนี้มีได้ กำหนดเวลาทำการของครูไว้เป็นเด็ดขาด แต่กำหนดไว้ในข้อ 14 ให้เป็นเวลาโรงเรียนเปิด ทำการสอนตามที่ได้รับอนุญาต รวมทั้งเวลาที่ โรงเรียนกำหนดให้ครูมาปฏิบัติงานของโรงเรียน แม้ในระหว่างวันหยุดตามข้อ 15 เมื่อเวลา

ทำการของครูมิได้กำหนดไว้อย่างแน่ชัดทำนอง เดียวกับเวลาทำงานในพระราชบัญญัติคุ้มครอง แรงงาน ซึ่งนำเอาเวลาทำงานขั้นต่ำทั่วไป (8 ชั่วโมงต่อวัน) มากำหนดวิธีการคำนวณ ค่าล่วงเวลาตามระยะเวลาทำงานล่วงเวลา (ส่วนที่เกินกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน) ในอัตราค่า ล่วงเวลาซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานได้ กำหนดไว้แล้วอย่างแน่ชัดและเป็นการแน่นอน (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานฯ มาตรา 61 กำหนดให้จ่ายเป็นเงินจำนวน 1.5 เท่าของ ค่าจ้างรายชั่วโมง) จะเห็นได้ว่าระยะเวลาการ ทำงานล่วงเวลาของครูในแต่ละวันทำการ ไม่มี ขีดสิ้นสุดที่แน่นอน โดยไม่ว่าจะทำงานล่วงเวลา นานเพียงใด ก็จะได้รับค่าทำงานล่วงเวลา ไม่น้อยกว่าครึ่งละ 150 บาท ซึ่งต่างจากวิธี การคำนวณค่าล่วงเวลาตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงานที่คำนวณค่าล่วงเวลาจาก ระยะเวลาการทำงานล่วงเวลา โดยนำเอา ค่าจ้างที่ได้รับซึ่งคำนวณออกเป็นรายชั่วโมง แล้ว คูณด้วยอัตรา 1.5 เท่า ดังนั้น ค่าทำงาน ล่วงเวลา ซึ่งเป็นประโยชน์ตอบแทนการทำงาน ของครูตามระเบียบนี้ จึงอาจมีจำนวนน้อยกว่า มาตรฐานขั้นต่ำของพระราชบัญญัติคุ้มครอง แรงงานได้ ทางแก้สำหรับกรณีนี้ ได้แก่ (1) โรงเรียนควรกำหนดระยะเวลาการทำงาน เกินเวลาทำการปกติไว้ให้แน่นอนเท่าที่จำเป็น โดยสมควรและเป็นธรรมต่อผู้ปฏิบัติงาน ภายใต้การคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในการ ได้รับการพักผ่อนที่เหมาะสมต่อสุขภาพและ ความปลอดภัย ตลอดจนความรับผิดชอบต่อ ชีวิตครอบครัว และ (2) ให้ค่าทำงานล่วงเวลา มากกว่าครึ่งละ 150 บาทในวันทำงานที่มีการ

ทำงานเกินเวลาทำการปกติ โดยคำนึงถึงขนาดของภารกิจ เมื่อเทียบกับระยะเวลาการพักผ่อน และภาระความรับผิดชอบต่อครอบครัว หรือ (3) กำหนดค่าทำงานล่วงเวลาทำนองเดียวกับมาตรฐานขั้นต่ำของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน หากเห็นว่าอัตราค่าทำงานล่วงเวลาไม่เหมาะสมและเป็นธรรมต่อผู้ปฏิบัติงาน เมื่อเทียบกับระยะเวลาการทำงานนอกเวลาของผู้ปฏิบัติงาน

อนึ่ง ผู้รับใบอนุญาตไม่ต้องจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันทำงาน สำหรับการทำงานเกินเวลาทำการปกติในภาระงานต่อไปนี้ (1) การทำหน้าที่ครูเวร (2) ประชุมหรืออบรม พัฒนาการเรียนการสอน (3) ทำกิจกรรมเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร (4) เตรียมการสอนเป็นเวลาไม่เกิน 15 วัน ก่อนเปิดภาคเรียนของปีการศึกษาใหม่ (5) การสอนชดเชย (ข้อ 12) (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 55)

1.4 ค่าทำงานในวันหยุด คือเงินที่ผู้รับใบอนุญาตจ่ายให้แก่ครูเป็นค่าตอบแทนการทำงานในวันหยุด ข้อ 15 กำหนดให้ครูมีวันหยุดในปีการศึกษาหนึ่งดังนี้ วันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดภาคเรียน วันหยุดตามประเพณี วันหยุดตามประกาศหรือคำสั่งของทางราชการ และวันที่โรงเรียนสั่งให้หยุด

มีข้อสังเกตว่า ระเบียบนี้มิได้กำหนดจำนวนวันหยุดในแต่ละประเภทไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งต่างจากกำหนดวันหยุดและจำนวนวันหยุดตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง

แรงงาน สำหรับวันหยุดบางประเภทกล่าวคือ วันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดให้สัปดาห์หนึ่งมีไม่น้อยกว่า 1 วัน วันหยุดตามประเพณี กำหนดให้ปีหนึ่งมีไม่น้อยกว่า 13 วัน (มาตรา 29) (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน, 2541, 2541, น. 8) ดังนั้น จำนวนวันหยุดในแต่ละประเภทจึงขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของโรงเรียน อย่างไรก็ตาม จำนวนวันหยุดในแต่ละประเภทของโรงเรียน ไม่ควรมีไม่น้อยกว่าจำนวนวันหยุดตามมาตรฐานขั้นต่ำของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ทั้งนี้ โดยนัยของประโยชน์ตอบแทน ผู้ปฏิบัติงานในความหมายอย่างกว้าง

ข้อ 29 (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 62) กำหนดว่า กรณีที่โรงเรียนจัดให้ครูทำงานในวันหยุด นอกจากการทำหน้าที่ครูเวร ประชุมหรืออบรม พัฒนาการเรียนการสอน ทำกิจกรรมเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร เตรียมการสอนเป็นเวลาไม่เกิน 15 วัน ก่อนเปิดภาคเรียนของปีการศึกษาใหม่ และการสอนชดเชย ผู้รับใบอนุญาตต้องจ่ายค่าทำงานในวันหยุดเป็นเงินไม่น้อยกว่า 1 เท่าของอัตราค่าจ้างต่อวัน

มีข้อสังเกตว่า ระเบียบนี้มิได้กำหนดนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่า “ค่าจ้าง” ไว้ จึงต้องหมายถึงเงินเดือนและค่าสอนตามข้อ 7 สำหรับการจ่ายค่าทำงานในวันหยุดในอัตราค่าจ้างต่อวันนั้น เนื่องจากเงินเดือนมีลักษณะการจ่ายเป็นรายเดือน จึงต้องทอนลงเป็นอัตราต่อวัน เพื่อประโยชน์ในการคำนวณ ในส่วนของค่าสอน แม้จะมี

ลักษณะการจ่ายเป็นรายชั่วโมง แต่ก็สามารถคำนวณเฉลี่ยเป็นอัตราต่อวันได้ เช่น ครูประจำระดับประถมศึกษาสอนได้ไม่เกิน 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ถ้ามีวันหยุดสัปดาห์ละ 2 วัน จะมีภาระการสอนเฉลี่ยวันละ 5 ชั่วโมง หากได้รับค่าสอนชั่วโมงละ 100 บาท จะได้รับค่าสอนเฉลี่ยวันละ 500 บาท ซึ่งนำไปคำนวณจ่ายค่าทำงานในวันหยุดเป็นเงินไม่น้อยกว่า 1 เท่าของอัตราค่าจ้าง 500 บาทต่อวันได้ ทั้งนี้ เงินเดือนและค่าสอนที่นำมาคำนวณค่าทำงานในวันหยุดจะต้องไม่ต่ำกว่าอัตราตามที่ราชการกำหนดและไม่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

1.5 ค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุด

คือเงินที่ผู้รับใบอนุญาตจ่ายให้แก่ครูเป็นค่าตอบแทนการทำงานล่วงเวลาในวันหยุด โดยข้อ 29 กำหนดว่า ถ้าโรงเรียนจัดให้ครูทำงานในวันหยุดเกินเวลาทำการปกติ ผู้รับใบอนุญาตต้องจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดเป็นเงินไม่น้อยกว่า 3 เท่าของค่าสอนตามข้อ 27 ดังนั้นในระดับก่อนประถมศึกษาหรือระดับประถมศึกษาจะจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดเป็นเงินไม่น้อยกว่าชั่วโมงละ 120 บาท ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดเป็นเงินไม่น้อยกว่าชั่วโมงละ 150 บาท และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดเป็นเงินไม่น้อยกว่าชั่วโมงละ 180 บาท

มีข้อสังเกตว่า ระเบียบนี้กำหนดค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดแตกต่างจากค่าล่วงเวลาการทำงานในวันทำการ กล่าวคือกำหนดค่าล่วงเวลาการทำงานในวันทำการ

โดยวิธีเหมาจ่ายครั้งละ 150 บาท และโดยมิได้กำหนดระยะเวลาสิ้นสุด ขณะที่ค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุด กำหนดจากอัตราค่าสอนต่อชั่วโมงการสอนที่เกินกว่ากำหนดชั่วโมงการสอนปกติ หรือสอนระหว่างปิดภาคเรียน หรือสอนนอกเวลาทำการ จึงเป็น 2 กรณีที่แปลกแยกกันอย่างยิ่ง

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของการทำงานเกินเวลาทำการปกติในวันทำการ จะเห็นได้ว่า ครูย่อมมีภาระการสอนในระหว่างเวลาทำการปกติ หากในวันทำการใด ครูต้องทำงานเกินเวลาทำการปกติ แม้ในช่วงเวลาหยุดพักหรือนอกเวลาทำการ ครูจะได้รับค่าทำงานล่วงเวลาในอัตราครั้งละ 150 บาท (นอกเหนือจากเงินเดือนหรือค่าสอน ซึ่งมีฐานจากสัญญาจ้าง) แต่ทั้งนี้ การทำงานล่วงเวลาดังกล่าวจะต้องมิใช่การสอน เว้นแต่จะเป็นการสอนชดเชย (ข้อ 16) (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 56-57) สำหรับลักษณะของการทำงานล่วงเวลาในวันหยุด โดยปกติครูไม่มีภาระการทำงานและภาระการสอนในวันหยุด แต่หากในวันหยุดใดที่ครูต้องมาทำงานและต้องทำงานเกินเวลาทำการปกติ ครูจะได้รับค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดในอัตราชั่วโมงละ 120 บาท 150 บาท หรือ 180 บาท แล้วแต่ระดับชั้นการสอน อย่างไรก็ตาม การทำงานระหว่างเวลาทำการปกติในวันหยุด ภาระงานของครูจะต้องมิใช่การสอน เว้นแต่จะเป็นการสอนชดเชย ดังนั้น หากครูต้องทำการสอนเกินภาระการสอนปกติตามข้อ 17 ในวันหยุด ครูย่อมมีสิทธิได้รับค่าสอนใน

ชั่วโมงที่สอนเกินตามระดับชั้น ในอัตราชั่วโมงละ 40 บาท 50 บาท หรือ 60 บาท (โปรดดูหัวข้อ 3.1.2) ต่างหากจากค่าทำงานในวันหยุดซึ่งจ่ายให้ครูเป็นเงินไม่น้อยกว่า 1 เท่าของอัตราค่าจ้างต่อวัน (โปรดดูหัวข้อ 1.4)

มีข้อสังเกตว่า หากมีการทำงานล่วงเวลาในวันหยุด ซึ่งโดยปกติย่อมมิใช่ภาระการสอน ครูจะได้รับค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดตามอัตราการสอนเกินภาระการสอนปกติตามข้อ 17 ในแต่ละระดับชั้นได้อย่างไร โดยหากอาศัยความเข้าใจเพียงว่า ครูซึ่งสอนอยู่ในระดับชั้นใดก็ได้รับค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดตามสภาพของครูในระดับชั้นนั้น โดยได้รับตามอัตราการสอนเกินภาระการสอนปกติของระดับชั้นของตน ความเข้าใจเช่นนั้นเท่ากับยึดเอาสถานภาพบุคคลเป็นตัวกำหนดหาใช้ยึดเอาเวลาตามภาระงานเป็นตัวกำหนดไม่ได้ที่ระเบียบนี้ได้วางหลักไว้ให้ผู้รับใบอนุญาตจ่ายค่าทำงานในวันหยุดเป็นเงินไม่น้อยกว่า 1 เท่าของ “อัตราค่าจ้างต่อวัน” ซึ่งนอกจากภาระงานในวันหยุดจะมีใช้ภาระงานสอนแล้ว การจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดก็มีอัตราการจ่ายที่แตกออกถึง 3 ระดับ ขณะที่ครูในแต่ละระดับชั้นมีภาระงานในวันหยุดไม่แตกต่างกัน หลักการจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดจึงไม่สอดคล้องและสัมพันธ์กับค่าทำงานในวันหยุดอย่างเป็นตรรกะ การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น อาจถือได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะอันไม่อาจบังคับใช้ได้ เนื่องจากไม่อาจเข้าใจเนื้อความตามบทบัญญัติได้ถูกต้องตรงกันระหว่างผู้ที่ต้องบังคับใช้ (ผู้รับใบอนุญาต) กับผู้ที่ถูกบังคับใช้ (ครู) ดังคำกล่าว

ของ ลอน ฟูลเลอร์ (Lon Fuller) แห่งสำนักฮาร์วาร์ด ในหนังสือ “The Morality of Law” ที่ระบุว่า

“ระบบกฎหมายย่อมดำรงอยู่ไม่ได้ หากปรากฏว่าการบัญญัติกฎหมายขาดความชัดเจนจนคนไม่อาจเข้าใจได้ และกฎเกณฑ์ที่บัญญัติเป็นกฎหมายนั้นบังคับไม่ได้ เพราะบัญญัติไว้ในลักษณะที่เกินกำลังที่จะบังคับได้ หรือเกินกว่าที่ผู้บังคับจะปฏิบัติตามได้” (อริยาพร โพธิ์สี, 2553, น. 170-171)

ทางแก้สำหรับกรณีนี้ นอกจากการค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้ได้ความมุ่งประสงค์ที่แท้จริงของบทบัญญัติข้อ 29 นี้แล้ว ยังต้องแสวงหาวิธีการอันถูกต้องและเป็นธรรมในการจ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุดของครูให้เป็นไปโดยสมเหตุสมผลอีกด้วย

1.6 ค่าชดเชย คือเงินที่ผู้รับใบอนุญาตจ่ายให้แก่ครูเมื่อเลิกสัญญาการเป็นครูนอกเหนือจากเงินประเภทอื่น ซึ่งผู้รับใบอนุญาตตกลงจ่ายให้แก่ครู โดยข้อ 32 (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 62-63) กำหนดเกณฑ์การจ่ายค่าชดเชยตามอายุการทำงาน ดังนี้ (1) ทำงานติดต่อกันครบ 120 วันแต่ไม่ครบ 1 ปีจ่ายไม่น้อยกว่าเงินเดือนอัตราสุดท้าย 1 เดือน (2) ทำงานติดต่อกันครบ 1 ปี แต่ไม่ครบ 3 ปีจ่ายไม่น้อยกว่าเงินเดือนอัตราสุดท้าย 3 เดือน (3) ทำงานติดต่อกันครบ 3 ปีแต่ไม่ครบ 6 ปีจ่ายไม่น้อยกว่าเงินเดือนอัตราสุดท้าย 6 เดือน (4) ทำงานติดต่อกันครบ 6 ปีแต่ไม่ครบ 10 ปีจ่ายไม่น้อยกว่าเงินเดือนอัตราสุดท้าย

8 เดือน (5) ทำงานติดต่อกันครบ 10 ปีขึ้นไป จ่ายไม่น้อยกว่าเงินเดือนอัตราสุดท้าย 10 เดือน ทั้งนี้ อัตราเงินเดือนสุดท้าย หมายความว่า เงินเดือนที่ได้รับจริงตามอัตราเงินเดือน มิใช่ เงินเดือนสุทธิที่หักรายการต่าง ๆ ออกแล้ว อนึ่ง คำว่า “ทำงานติดต่อกัน” โดยหลักการแล้ว หมายความว่าระยะเวลาที่ได้ทำงานจริงติดต่อกันมา มิใช่กำหนดระยะเวลาตามสัญญาจ้าง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 68442548/) (สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, 2562, น. 165) ซึ่งตามข้อ 33 วรรคสองของระเบียบนี้ (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 63) กำหนดให้ันระยะเวลาเพื่อจ่าย ค่าชดเชยตั้งแต่วันที่ได้อนุญาตให้บรรจุเข้า ทำการสอนจนถึงวันที่อนุญาตให้เลิกจ้างกิจการ ยุบชั้นเรียน ลดห้องเรียน หรือหยุดกิจการชั่วคราว หรือวันที่เลิกสัญญาการเป็นครู ดังนั้น ระยะเวลาที่ได้ ทำงานจริงติดต่อกันมา ตามระเบียบนี้ จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้อนุญาตให้บรรจุเข้าทำการสอนและสิ้นสุดเมื่อ เข้าเงื่อนไขตามข้อ 33

มีข้อสังเกตว่า ค่าชดเชยตามข้อนี้ มีลักษณะการจ่ายเป็นเดือน มิใช่เป็นวันตาม ลักษณะของค่าชดเชยตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงาน (มาตรา 118 พระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงาน, 2541, 2541, น. 27) ดังนั้น จึงไม่ต้องทอนอัตราเงินเดือนออกเป็นวัน เพื่อนำ ไปคำนวณหาค่าชดเชยตามอย่างพระราช บัญญัติคุ้มครองแรงงาน แต่นำเอาอัตรา เงินเดือนสุดท้ายที่ได้รับนำไปคำนวณหา ค่าชดเชยตามข้อนี้ได้ทันที (คำพิพากษา

ศาลฎีกาที่ 68442548/ “ค่าชดเชยที่จำเลย ต้องรับผิดชอบจ่ายแก่โจทก์ต้องบังคับตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครอง การทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน การให้จ่ายค่าชดเชยแก่โจทก์ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน มาตรา 118 จึงไม่ถูกต้อง...” (สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, 2562, น. 177) ซึ่งข้อ 33 กำหนดให้ผู้รับ ใบอนุญาตจ่ายค่าชดเชยให้แก่ครูในกรณีต่อไปนี้ คือ (1) โรงเรียนเลิกจ้างกิจการ หรือถูกเพิกถอน ใบอนุญาต (2) โรงเรียนยุบชั้นเรียนหรือ ลดห้องเรียน (3) โรงเรียนหยุดกิจการชั่วคราว (4) ผู้รับใบอนุญาตบอกเลิกสัญญา โดยที่ครู ไม่ได้กระทำความผิด

อย่างไรก็ดี มีปัญหาว่าข้อ 32 แห่งระเบียบนี้ มิได้กำหนดให้มีการจ่าย ค่าชดเชยกรณีทำงานติดต่อกันครบ 20 ปีขึ้นไป อย่างเดียวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน มาตรา 118 (6) ซึ่งบัญญัติให้จ่ายไม่น้อยกว่า อัตราค่าจ้างสุดท้าย 400 วัน หรือประมาณ 13 เดือนเศษ เมื่อคำนวณเป็นเดือน ดังนั้น หากจะ นำเอามาตรฐานขั้นต่ำตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงานมาปรับใช้ จะต้องทำอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครอง แรงงาน ดังที่ระบุไว้เป็นเหตุผลของการออก ระเบียบนี้และเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 วรรคแรก ตลอดจนผู้รับใบอนุญาตจะมีวิธีการจ่าย ค่าชดเชยในกรณีนี้อย่างไร ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า แม้การจ่ายค่าชดเชยตามระเบียบนี้มีลักษณะ การจ่าย หลักเกณฑ์การจ่าย และเงื่อนไข การจ่ายแตกต่างจากค่าชดเชยในพระราช

บัญญัติคุ้มครองแรงงาน และโดยหลักการแล้ว ไม่อาจนำเอาลักษณะการจ่าย หลักเกณฑ์การจ่าย และเงื่อนไขการจ่ายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานมาปรับใช้ได้โดยตรง แต่เมื่อนำเอาเจตนารมณ์แห่งระเบียบนี้ที่เป็นเหตุผลสำคัญของการออกระเบียบมาเป็นฐานในการพิจารณา กล่าวคือในวรรคต้นของระเบียบนี้ระบุว่า “เห็นสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบนี้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของครูโรงเรียนเอกชน...” ประกอบกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 วรรคแรกที่กำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียนต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ดังนี้ จึงเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของระเบียบนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งตรงต่อการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของครูโรงเรียนเอกชนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน เป็นสำคัญ เมื่อค่าชดเชยกรณีทำงานติดต่อกันครบ 20 ปีขึ้นไป มิได้กำหนดไว้ในระเบียบ ครูซึ่งทำงานติดต่อกันครบ 20 ปีขึ้นไป จึงมีสิทธิได้รับค่าชดเชยไม่น้อยกว่าค่าจ้างสุดท้าย 400 วันตามลักษณะการจ่าย หลักเกณฑ์การจ่าย และเงื่อนไขการจ่ายค่าชดเชยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน จะนำเอาลักษณะการจ่าย หลักเกณฑ์การจ่าย และเงื่อนไขการจ่ายค่าชดเชยตามระเบียบนี้มาใช้บังคับไม่ได้ ด้วยมิได้มีบัญญัติกรณีดังกล่าวไว้ ครั้นจะใช้วิธีการเปรียบเทียบค่าจ้างสุดท้าย 400 วัน โดยคำนวณเป็นเดือน ก็ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ และแม้จะคำนวณเป็นเดือน ก็ไม่ได้จำนวนเดือน

ที่แน่นอนอันจะนำไปคำนวณเป็นค่าชดเชยได้ (คำนวณค่าจ้างสุดท้าย 400 วันได้เป็นระยะเวลาประมาณ 13 เดือนเศษ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่แน่นอน) จึงไม่มีวิธีการอื่นในการจ่ายค่าชดเชยในกรณีนี้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย นอกเสียจากนำเอาลักษณะการจ่าย หลักเกณฑ์การจ่าย และเงื่อนไขการจ่ายค่าชดเชยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน มาบังคับใช้เท่านั้น ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทนำว่าการตีความในกรณีที่มิมีปัญหาหรือข้อสงสัย ในตัวบทบัญญัติ ต้องตีความไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2561, น. 17-22)

1.7 ค่าชดเชยพิเศษ คือเงินที่ผู้รับใบอนุญาตจ่ายให้แก่ครูเมื่อสิ้นสุดการเป็นครูสิ้นสุดลง เพราะมีเหตุกรณีพิเศษตามที่ระเบียบนี้กำหนด กล่าวคือในข้อ 37 (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 65-66) กำหนดว่า ถ้าผู้รับใบอนุญาตย้ายสถานที่ตั้งของโรงเรียนไปตั้ง ณ สถานที่อื่น อันมีผลกระทบสำคัญต่อการดำรงชีวิตปกติของครูหรือครอบครัว โดยถ้าครูไม่ประสงค์จะไปทำงานด้วย ให้ครูมีสิทธิขอลีกสัญญาการเป็นครูและมีสิทธิได้รับค่าชดเชยพิเศษไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของอัตราค่าชดเชยตามข้อ 32

ข้อความที่ว่า “...ย้ายสถานที่ตั้งของโรงเรียนไปตั้ง ณ สถานที่อื่น อันมีผลกระทบสำคัญต่อการดำรงชีวิตปกติของครูหรือครอบครัว...” (ข้อ 37) (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครู

ของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542, 2542, น. 62-63) มีความหมายว่าผู้รับใบอนุญาตไม่ประสงค์ใช้สถานที่แห่งเดิมอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนอีกต่อไป โดยย้ายโรงเรียนไปใช้ในสถานที่แห่งอื่น ไม่ว่าสถานที่แห่งใหม่จะอยู่ห่างออกไปใกล้หรือไกลสถานที่แห่งเดิมเท่าใดก็ตาม และการย้ายสถานที่ดังกล่าวนี้ทำให้ครูหรือครอบครัวได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิตตามปกติ เช่น ครูต้องเดินทางไปไกลบ้าน ใช้เวลาไปกลับมากและเสียค่าใช้จ่ายเดินทางมากขึ้น หรือครูต้องย้ายไปพักอาศัยอยู่ใกล้สถานที่แห่งใหม่ ไม่อาจดูแลบุตรหรือบิดามารดาหลังเลิกงานดังเช่นที่เคยปฏิบัติมาได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการย้ายสถานที่หรือสถานประกอบการ อาจศึกษาเปรียบเทียบได้จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังตัวอย่าง

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 22282545/ นายจ้างสั่งปิดสำนักงานชายที่กรุงเทพมหานคร และย้ายพนักงานทั้งหมดไปทำงานที่หน่วยงานจังหวัดภูเก็ต มิใช่กรณีที่นายจ้างย้ายสถานประกอบกิจการตามมาตรา 120 (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 33982546/ นายจ้างมีสถานที่ทำงานสองแห่ง กรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ

นายจ้างย้ายสำนักงานกรุงเทพมหานครไปรวมกับโรงงานที่สมุทรปราการ เป็นกรณีที่นายจ้างสั่งย้ายลูกจ้างไปทำงานในสถานที่ซึ่งมีอยู่แล้ว ไม่ใช่การย้ายสถานประกอบการตามมาตรา 120 (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน)” (สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, 2562, น. 252-255)

นอกจากนั้น อันว่าค่าชดเชยพิเศษตามข้อ 37 นี้ มีความหมายที่แตกต่างจากค่าชดเชยตามข้อ 32 และข้อ 33 กล่าวคือมิใช่กรณีเลิกจ้างกิจการ ยุบชั้นเรียน ลดห้องเรียน หรือหยุดกิจการชั่วคราว หรือวันที่เลิกสัญญาการเป็นครู ซึ่งเป็นเหตุที่ผู้รับใบอนุญาตเลิกจ้างครู แต่เป็นกรณีที่ครูเป็นฝ่ายบอกเลิกสัญญา เพราะผู้รับใบอนุญาตย้ายสถานที่ตั้งของโรงเรียนและครูได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นหากครูได้รับค่าชดเชยพิเศษตามข้อ 37 แล้ว ย่อมไม่ได้รับค่าชดเชยตามข้อ 32 อีก

อนึ่ง ปรากฏคำว่า “...ค่าชดเชยพิเศษเพิ่มขึ้น...” ในข้อ 38^๘ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตเลิกสัญญาจ้างการเป็นครูภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ครูให้ข้อมูลที่เป็นจริงต่อเจ้าหน้าที่จากการสืบสวนสอบสวน โดยมิใช่การบอกเลิกสัญญาการเป็นครูตามข้อ 34 (ครูกระทำความผิด)^๙ ซึ่งความตามข้อนี้

^๘ ข้อ 38 ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตเลิกสัญญาการเป็นครูใน 6 เดือน นับแต่วันที่ครูได้ให้ข้อมูลที่เป็นจริงต่อเจ้าหน้าที่จากการสืบสวนหรือสอบสวนแล้วแต่กรณี โดยมีได้เป็นการเลิกสัญญาการเป็นครูด้วยเหตุตามข้อ 34 ให้ผู้รับใบอนุญาตจ่ายค่าชดเชยพิเศษเพิ่มขึ้นจากค่าชดเชยตามข้อ 32 ไม่น้อยกว่า 1 เท่าของค่าชดเชยตามที่กำหนดในข้อ 32

^๙ ข้อ 34 ผู้รับใบอนุญาตไม่ต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่ครูซึ่งเลิกสัญญาการเป็นครูในกรณีต่อไปนี้ (1) ทุจริตต่อหน้าที่กระทำความผิดอาญาโดยเจตนาต่อผู้รับใบอนุญาต (2) จงใจทำให้ผู้รับใบอนุญาตได้รับความเสียหาย (3) ประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้ผู้รับใบอนุญาตได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง (4) ผ่าฝืนระเบียบจรรยาบรรณของครูสภา (5) ผ่าฝืนระเบียบจรรยาบรรณของกระทรวงศึกษาฯ (6) ผ่าฝืนระเบียบของโรงเรียน (7) มีความประพฤติไม่เหมาะสมแก่ตำแหน่งหน้าที่ (8) ละทิ้งหน้าที่เป็นเวลา 7 วันติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันควร (9) ได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

หมายความว่า ผู้รับใบอนุญาตเลิกสัญญาจ้างการเป็นครูตามข้อ 33 (4) “ผู้รับใบอนุญาตบอกเลิกสัญญา โดยที่ครูไม่ได้กระทำความผิด” จึงต้องจ่ายค่าชดเชยตามข้อ 32 และบวกเพิ่มขึ้นอีกไม่น้อยกว่า 1 เท่าของค่าชดเชยดังกล่าว นั้น คำว่า “...ค่าชดเชยพิเศษเพิ่มขึ้น...” ดังกล่าวนั้น จึงมิใช่ ค่าชดเชยพิเศษตามข้อ 37 แต่อย่างใด แต่หมายความว่าผู้รับใบอนุญาตต้องจ่ายค่าชดเชย (ตามข้อ 32) เป็นพิเศษเพิ่มมากขึ้น

มีข้อสังเกตว่า ในข้อ 37 ระบุคำว่า “ค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า” ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่แจ้งให้ครูทราบการย้ายสถานที่ตั้งของโรงเรียนไปตั้ง ณ สถานที่อื่นล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วันและครูบอกเลิกสัญญาการเป็นครูเพราะเหตุแห่งการย้ายสถานที่ดังกล่าว นั้น ผู้รับใบอนุญาตจะต้องจ่ายค่าชดเชยพิเศษแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าเท่ากับเงินเดือนเดือนสุดท้าย 1 เดือนให้แก่ครู นอกเหนือจากค่าชดเชยพิเศษอีกจำนวนด้วย

2. สวัสดิการสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550

แม้สวัสดิการสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 จะมีใช้ประโยชน์ตอบแทนผู้ปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542 แต่เป็นเงินสวัสดิการสงเคราะห์ซึ่งควรแสดงไว้ ณ ที่นี้ เพื่อให้เห็นถึงประโยชน์ที่ครูอาจได้รับจากการที่ได้หักสะสมจากเงินเดือนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 (2551, น. 49-50) มาตรา 74

โดยครูมีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการสงเคราะห์ตามมาตรา 76) ได้แก่ (1) เงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 1 ซึ่งมีจำนวนเท่ากับเงินที่ครูได้สะสมมาพร้อมดอกผล และ (2) เงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 2 ซึ่งมีจำนวนเท่ากับเงินที่โรงเรียนสะสมมาไม่รวมดอกผล หากครูออกจางานโดยไม่มีความผิด หรือก่อนมีเวลาทำงานครบ 10 ปี หรือเพราะโรงเรียนในระบบเลิกกิจการ ทั้งนี้ ภายใต้งบเงื่อนไขในมาตรา 77 (พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550, 2551, น. 50-51) นอกจากนั้น ครูยังอาจได้รับเงินทดแทนตามมาตรา 78 และมาตรา 79 หากครูตายหรือสาปสูญ หรือประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานให้โรงเรียนในระบบ อนึ่งสิทธิในสวัสดิการสงเคราะห์ดังกล่าวมานี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวอันไม่อาจโอนแก่กันได้และไม่อยู่ในข่ายแห่งการบังคับคดีตั้งระบุไว้ในมาตรา 80

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 8 กำหนดให้ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งในเรื่องคดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงาน หรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 77072543/กรณีครูที่เป็นลูกจ้างของโรงเรียนเอกชนฟ้องโรงเรียนเอกชนให้จ่ายเงินต่าง ๆ ตามสิทธินั้น แม้ฎีกากระทรวงแรงงาน (ฉบับที่ 11) ข้อ (1)

จะกำหนดมิให้ใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 บังคับแก่นายจ้างซึ่งประกอบกิจการโรงเรียนเอกชน แต่**สัญญาการเป็นครูนั้นเป็นสัญญาจ้างแรงงานลูกจ้างที่เป็นครู จึงมีอำนาจฟ้องต่อศาลแรงงาน** ให้โรงเรียนเอกชนใช้เงินต่าง ๆ เนื่องจากสัญญาจ้างแรงงานได้ เพราะเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงานตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 8 เพียงแต่จะนำพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาบังคับไม่ได้เท่านั้น” (สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, 2562, น. 303)

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน ประกอบคำพิพากษาศาลฎีกาดังยกมาข้างต้น เห็นได้ว่าข้อพิพาทระหว่างผู้รับใบอนุญาตและครูในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงาน หรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างนั้น อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแรงงาน ดังนั้น ทั้งผู้รับใบอนุญาตและครูต่างสามารถยื่นฟ้องต่อศาลแรงงานได้เช่นเดียวกัน

มีข้อสังเกตว่า การนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลแรงงานนั้น จะต้องผ่านขั้นตอนของคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดก่อนหรือไม่ ในเรื่องนี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักไว้ อันควรแสดงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2215-22342551/ แม้ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนฯ หมวด 7 จะกำหนดให้การคุ้มครอง

การทำงานของครูใหญ่และครู โดยมีคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานเป็นผู้ควบคุมดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ไม่ใช่ขั้นตอนระดับข้อพิพาทระหว่างครูใหญ่หรือครูกับผู้รับใบอนุญาตหรือผู้จัดการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 8 เมื่อโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 19 ถูกจำเลยเลิกจ้าง โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 19 จึงมีอำนาจนำคดีมาฟ้องต่อศาลแรงงานภาค 8 ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเสนอข้อขัดแย้งให้คณะกรรมการคุ้มครองการทำงานวินิจฉัยชี้ขาดตามขั้นตอนในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนก่อน โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 19 จึงมีอำนาจฟ้อง” (สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, 2562, น. 303)

บทสรุป

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายมหาชนซึ่งรัฐเข้ากำกับดูแลโดยออกระเบียบข้อบังคับให้โรงเรียนเอกชนถือปฏิบัติและมีโทษอาญา ทั้งยังเป็นกฎหมายพิเศษที่ต้องบังคับใช้ก่อนกฎหมายทั่วไป พระราชบัญญัตินี้ให้การคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนผ่านทางระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542 และโดยที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียนเอกชนต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งมีความหมายว่าการปฏิบัติ

ตามระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองการทำงาน
ของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน จะต้อง
ไม่น้อยกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่พระราชบัญญัติ
คุ้มครองแรงงานกำหนดไว้ ดังนั้น หากประโยชน์
ตอบแทนได้น้อยกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของ
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ย่อมเป็นอันใช้
บังคับไม่ได้ ต้องบังคับให้เป็นไปตามที่
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานกำหนด หรือ
หากมีกรณีใดที่ระเบียบว่าด้วยการคุ้มครอง
การทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน
มิได้บัญญัติไว้ ก็จะต้องนำเอาบทบัญญัติแห่ง
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานมาบังคับ
ใช้กับกรณีนั้น ทั้งนี้ โดยต้องนำใช้ด้วยความ
ระมัดระวังเท่าที่ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของ
พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน ซึ่งจะส่งผล
ให้ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนได้รับความ
เป็นธรรม

ข้อสังเกตในการให้การคุ้มครอง
การทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน
ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
การคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียน
เอกชน พ.ศ. 2542 ในบทความนี้ คือการที่
พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนและระเบียบ
ว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่
และครูโรงเรียนเอกชน มิได้ให้ความหมายของ
คำว่า “ประโยชน์ตอบแทน” ไว้เป็นการเฉพาะ
จึงเป็นปัญหาการตีความถ้อยคำในกฎหมาย
ซึ่งมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายให้ถูกต้อง
ตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ ซึ่งสรุปได้
ดังนี้ (1) กรณีหลักการคำนวณค่าสอนเทียบกับ
ค่าแรงขั้นต่ำตามระเบียบนี้ แนวทางปฏิบัติ
คือให้นำเอาค่าแรงขั้นต่ำรายชั่วโมงเป็นฐาน

การคำนวณ หากค่าสอนรายชั่วโมงต่ำกว่า
อัตราค่าแรงขั้นต่ำรายชั่วโมง ให้จ่ายตามอัตรา
ค่าแรงขั้นต่ำรายชั่วโมง แต่หากค่าสอน
รายชั่วโมงไม่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ
รายชั่วโมง ก็ให้จ่ายตามค่าสอนรายชั่วโมง
(2) กรณีระยะเวลาการทำงานล่วงเวลาของครู
ในวันทำการ ซึ่งระเบียบนี้มิได้กำหนดเวลา
สิ้นสุดไว้แน่นอน แนวทางปฏิบัติคือ ให้โรงเรียน
กำหนดระยะเวลาการทำงานเกินเวลาทำการ
ปกติไว้แน่นอนเท่าที่จำเป็นต่อภารกิจ สุขภาพ
ความปลอดภัยและชีวิตครอบครัวของครู และ
ควรให้ค่าทำงานล่วงเวลามากกว่าครั้งละ
150 บาท หรือกำหนดให้สอดคล้องกับพระราช
บัญญัติคุ้มครองแรงงาน (3) กรณีหลักการ
จ่ายค่าทำงานล่วงเวลาในวันหยุด ซึ่งมีตรรกะ
ที่ไม่สอดคล้องและสัมพันธ์กับค่าทำงาน
ในวันหยุด กล่าวคือค่าทำงานในวันหยุดสูงกว่า
กับอัตราเงินเดือน แต่ค่าทำงานล่วงเวลาใน
วันหยุดกลับสูงกว่าอัตราค่าสอน บทบัญญัตินี้
จึงมีลักษณะที่ไม่อาจบังคับใช้ได้ แนวทางปฏิบัติ
คือให้ทบทุนเจตนารมณ์และความมุ่งประสงค์
ที่แท้จริงของระเบียบในกรณีนี้ เพื่อแสวงหา
แนวปฏิบัติที่ชัดเจน ถูกต้องและเป็นธรรมต่อไป
(4) กรณีที่ระเบียบนี้ มิได้กำหนดให้มีการจ่าย
ค่าชดเชยการเลิกจ้าง เมื่อได้ทำงานติดต่อกัน
มาครบ 20 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ใน
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กล่าวคือให้
จ่ายไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างสุดท้าย 400 วัน
แนวทางปฏิบัติคือ ให้จ่ายค่าชดเชยการเลิกจ้าง
ไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างสุดท้าย 400 วัน เมื่อได้
ทำงานติดต่อกันมาครบ 20 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกับ
ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน

(5) กรณีการนำคดีพิพาทภายใต้ระเบียบนี้ขึ้นฟ้องต่อศาลแรงงาน แนวทางปฏิบัติคือ ผู้รับใบอนุญาตและครูต่างสามารถยื่นฟ้องต่อศาลแรงงานได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้ง

ศาลแรงงานและวิธีพิจารณาความคดีแรงงาน พ.ศ.2522 โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนของคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานเพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล

เอกสารอ้างอิง

- เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2561). *คำอธิบายกฎหมายแรงงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2558). *กฎหมายมหาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541. (2541). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 115 ตอนที่ 8 ก, หน้า 13-30.
- พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554. (2554). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 128 ตอนที่ 4 ก, หน้า 5-24.
- พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 125 ตอนที่ 7 ก, หน้า 29-62.
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542. (2541). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 116 ตอนที่ 11 ง, หน้า 49-71.
- วิจิตร (พั่งลิตดา) วิเชียรชม. (2558). *คำอธิบายกฎหมายแรงงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. (2562). *คดีแรงงาน แนวคิดในการอธิบายความหมายปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาพร้อมคำพิพากษาศาลฎีกา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- อริยาพร โพธิ์ใส. (2553). หลักทั่วไปในการตีความกฎหมายแพ่งและอาญา. *วารสารจุลนิติ*, 7(4), 171-163.

ภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ LEADERSHIP IN HUMAN RESOURCES MANAGEMENT IN THE ORGANIZATIONS

วีรวิชัย ปิยนนท์ศิลป์^{1*} และ ณัฐพร จักรวิเชียร²

Weerawit Piyanonthasin^{1*} and Nattaporn Chugwichear²

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน) ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน 58000^{1,2}
Chiangmai Rajabhat University (Mae Hong Son Campus), Pangmoo Sub-district, Muang District, Mae Hong Son
Province, 58000^{1,2}

*Corresponding author E-mail: wpiyanonthasin@yahoo.com

(Received: Mar 8, 2019; Revised: Oct 3, 2019; Accepted: Nov 28, 2019)

บทคัดย่อ

ทรัพยากรที่มีค่าที่สุดในองค์การคือ “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นนิยามที่นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้บริหารองค์การด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้กล่าวไว้หลายท่าน ข้อพิพาทดังกล่าวอาจไม่ได้เป็นความจริงทั้งหมด นั่นหมายความว่าทรัพยากรที่มีค่าในองค์การยังมีอีกหลายปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญในการทำให้องค์การประสบความสำเร็จ แต่สิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารองค์การที่ทำหน้าที่ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมดขององค์การ ซึ่งจะเป็นผู้ที่กำหนดความสำเร็จขององค์การได้อย่างยั่งยืน ภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การจึงเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์การ ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะปัจจุบันสภาพแวดล้อมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามสังคมโลกาภิวัตน์ทั้งด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจและการเมือง

ดังนั้นภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์การเกิดการขับเคลื่อนและดำเนินการไปได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การยุคใหม่จะต้องมีลักษณะการเรียนรู้ ดังนี้

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาสังคมศาสตร์

² อาจารย์ ดร. ภาควิชาสังคมศาสตร์

เรียนรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ การพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ผู้นำ และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, องค์การ

ABSTRACT

Many CEOs and experts in management from all over the world agreed that “human resources” has been the most valuable for the organizations. Even though, the human resources may not accurate exactly to describe but it can be said that it is the vital movement to empower the organizations. In addition, leadership is the great influential key for human resources management of the successful and sustainable organizations. The executive officers of human resources have the main roles to cooperate and complete the goals of the organizations in the era of globalization, society, people, technology, economic and politics at the modern present.

Therefore, leadership of human resources management is an important factor that will accomplish the organizations and it can proceed continuously in many situations. Certainly, there are four main leadership characteristics for modern human resource officers that can drive organizations to be successfully; 1) transformational leadership, 2) leadership development strategy, 3) leadership and human resource development, and 4) strategic leadership.

KEYWORDS: Leadership, Human Resource Management, Organization

บทนำ

การบริหารงานในองค์การโดยทั่วไป ปฏิเสธไม่ได้ว่า ปัจจุบันผู้บริหารองค์การมีการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานขององค์การ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เป็น ปัจจัยในการกำหนดระบบการบริหารองค์การ ของผู้บริหาร เช่นสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ปัจจัยที่กล่าว ข้างต้น มีผลกระทบต่อนักบริหารและเป้าหมาย

ขององค์การเป็นอย่างมาก ผู้บริหารจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบ หรือกระบวนการทางการบริหารเพื่อให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำพา องค์การไปสู่จุดมุ่งหมายได้ เกื้อจิตร ชีระกาญจน์ (2557, น. 325) กล่าวว่า การดำเนินธุรกิจ ของแต่ละองค์การนั้นจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ ความพร้อมขององค์การ ที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมหลายด้าน

ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมหลัก 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางสังคมและสภาพแวดล้อมทางการเมือง นอกจากสภาพแวดล้อมหลักที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การแล้วยังมีปัจจัยย่อย ๆ ในแต่ละสภาพแวดล้อมอีกด้วย (Gibson, Ivancevich and Donnelly, 1997, p. 272) ผู้บริหารองค์การ จึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลและทำหน้าที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับบุคคลากรในองค์การ ทั้งนี้จุดมุ่งหมายการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การ คือ การนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การก็ตาม

การเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงานของผู้บริหารองค์การจะสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ไม่ใช่เพียงแค่ว่าทักษะหรือวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเองเท่านั้น ยังหมายรวมถึงทรัพยากรมนุษย์ในองค์การที่เป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนพันธกิจผ่านกลไกการปฏิบัติงานให้วัตถุประสงค์ขององค์การบรรลุความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ (พยัต วุฒิรงค์, 2559, น. 145) คนจึงถูกจัดเป็นทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่ทำให้องค์การเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน คนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตามแผนกลยุทธ์ ผู้บริหารระดับสูงจึงควรตระหนักว่า การพัฒนากลยุทธ์ขององค์การจำเป็นต้องอาศัยคนเป็นสำคัญ (จิระพงศ์ เรืองขุน, 2556, น. 194) ในปัจจุบันองค์การได้นำแนวคิดการเปลี่ยนแปลงเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอด การเปลี่ยนแปลงองค์การมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว การเปลี่ยนแปลง

ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น มักเกิดจากแรงต้านการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากคนในองค์การ การเปลี่ยนแปลงองค์การจึงควรให้ความสำคัญกับคน มุ่งเน้นการสื่อสารและเสริมสร้างความผูกพันที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

จะเห็นได้ว่าองค์การในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมเทคโนโลยีหรือสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ ขององค์การ และทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่องค์การได้ตั้งไว้ สถานะการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความท้าทายให้กับผู้บริหารหรือผู้นำองค์การยุคใหม่ ที่จะต้องนำพาองค์การให้ไปสู่เป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรง ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายขององค์การอย่างชัดเจน และเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งคุณสมบัติของผู้บริหารหรือผู้นำองค์การจะต้องเป็นบุคคลที่เก่งรอบด้าน ฉลาด และแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที แต่คุณสมบัติดังกล่าว คงไม่เพียงพอต่อการสร้างกลไกที่เข้มแข็ง ให้กับระบบการบริหารจัดการองค์การได้อย่างยั่งยืน และการสร้างกระบวนการบริหารจัดการองค์การที่มีประสิทธิภาพผู้บริหารองค์การจะต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ในองค์การทุกระดับ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์การอย่างมหาศาล ภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ จึงเป็นคุณสมบัติของผู้บริหารหรือผู้นำองค์การที่จะทำให้การบริหารจัดการ

องค์การมีประสิทธิภาพและนำพาองค์การสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเป็นคุณสมบัติที่ผู้บริหารองค์การจะต้องมีเพื่อทราบถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองและการปฏิบัติตัวต่อทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้ดำเนินงานได้อย่างราบรื่น บทบาทและภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ จึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญกับผู้บริหารองค์การในลำดับต้นๆ การจูงใจและการโน้มน้าวให้ทรัพยากรมนุษย์ปฏิบัติตามคำสั่งโดยปราศจากแรงต่อต้าน และเกิดการยอมรับเป็นเรื่องยากที่ผู้บริหารองค์การจะเริ่มต้นนำองค์การสู่การเปลี่ยนแปลง (นุช สัทธาจักรมงคล และอรรถพล ธรรมไพบุลย์, 2559, น. 167) คุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในองค์การ และหากองค์การนั้นต้องการทำการเปลี่ยนแปลงองค์การภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จและนำพาองค์การไปสู่สถานการณ์ใหม่ที่ดีขึ้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2557, น. 291-292; สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2550, น. 331-333)

1. ผู้มีวิสัยทัศน์ต่อการเปลี่ยนแปลง
การเป็นผู้นำหรือผู้บริหารองค์การมีความสำคัญ

อย่างมากที่จะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และเป็นคุณสมบัติลำดับต้น ๆ ที่ผู้นำหรือผู้บริหารองค์การจะต้องมีเพราะการมีวิสัยทัศน์จะทำให้ทราบถึงความมุ่งมั่นของผู้นำที่จะนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายได้ แต่สำหรับวิสัยทัศน์ของผู้นำหรือผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน การมีวิสัยทัศน์นั้นจะต้องทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือแม้แต่สภาพแวดล้อมของสังคมโลก ซึ่งผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องปรับวิสัยทัศน์ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น และสามารถปรับเข้ากับสภาพบริบทต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ได้เป็นอย่างดี การเป็นผู้นำหรือผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีวิสัยทัศน์แบบเก่าอาจจะเกิดจากความเคยชินหรือความมั่นใจในตนเองหรือมีประสบการณ์มายาวนาน คงไม่ใช่เป็นวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการเป็นผู้นำหรือผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบัน

2. นักการจัดการความซับซ้อน
การบริหารงาน เมื่อองค์การได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องปรับระบบการบริหารงาน โครงสร้างองค์การ หรือบทบาทหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาพแวดล้อมนั้น ๆ การบริหารจัดการกับทรัพยากรในองค์การจึงเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในการจัดระบบการบริหารจัดการที่ซับซ้อนและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. มีความเชื่อและค่านิยมที่ดี

อิทธิพลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ ความเชื่อและค่านิยม เพราะความเชื่อและค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ซึ่งเป็นเสมือนเข็มทิศทางการบริหารองค์การให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นการเป็นผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นที่จะต้องมีความเชื่อและมีค่านิยมที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเอง ทำนองเดียวกันกับ Jonathan (2014, p. 15) กล่าวว่า การสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์เป็นการจัดวางตำแหน่งค่านิยมขององค์การในกระบวนการของแผนกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสอดคล้องกับภารกิจและวัตถุประสงค์โดยรวมขององค์การ

4. เป็นนักการสื่อสาร

งานแบบดั้งเดิมผู้บริหารองค์การมักจะไม่มี ความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชาหนึ่งอาจเกิดจากโครงสร้างการบริหารองค์การหลายขั้นตอน หรือการวางตัวของผู้บริหารเอง จึงทำให้ การสื่อสารระหว่างผู้บริหารองค์การกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นเรื่องที่ยาก แต่ปัจจุบันการเป็นผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์จำเป็นอย่างมากที่จะ ต้องสร้างความผูกพันกับบุคลากรทุกระดับ การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญของผู้บริหารยุคใหม่เพื่อที่จะสร้างความผูกพันทีมงานหรือร่วมวิสัยทัศน์ นอกจากนี้ยังเป็นกลยุทธ์ในการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ขององค์การได้ด้วย ทำนองเดียวกันกับ Hogfeldt and Lindwall (2018, p. 22) กล่าวว่า หากไม่มี

ผู้ติดตามก็จะมีผู้นำ ความเป็นผู้นำ ผู้นำเป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา หรือจะเรียกว่าผู้ที่มีอิทธิพลในการสั่งการให้บุคคลในแต่ละเหตุการณ์ปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการสื่อสาร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจและปฏิบัติตามเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

5. การให้คุณค่าต่อทรัพยากรมนุษย์

ในองค์การ การให้คุณค่าต่อทรัพยากรมนุษย์ในองค์การถือได้ว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor) ด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยผลสำเร็จของงานบุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์การจะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้คุณค่าต่อทรัพยากรมนุษย์ในองค์การจึงเป็นการกระตุ้นสร้างขวัญกำลังใจและสร้างสัมพันธภาพทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในองค์การ ลดความตึงเครียดในการทำงานส่งเสริมให้ผลการดำเนินงานตามพันธกิจขององค์การบรรลุเป้าหมายได้อย่างราบรื่นได้ Westover (2014, p. 2) กล่าวว่า การสร้างความเป็นธรรมภายในองค์การเป็นหน้าที่งานส่วนหนึ่งของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยการพัฒนานโยบายต่าง ๆ จากการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์การ เพื่อเป็นการแสวงหาแนวคิดในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานซึ่งเป็นกุญแจสำคัญของการบริหารงานในองค์การ

ทำนองเดียวกันกับ Armstrong (2006a, p. 343-344) ได้กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นด้วยความตระหนัก

หรือความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง และนำปัจจัยนั้นมาวิเคราะห์รวมถึงการประเมินผลถึงความต้องการนั้น แล้วจึงทำการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสิ่งสำคัญในระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดการต่อต้าน หรือเกิดความขัดแย้งของผู้ที่มีความคิดแตกต่าง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจึงต้องมีการคาดการณ์พฤติกรรมของบุคคลและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารองค์การหรือนักบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงต้องมีการวางแผน โดยคาดการณ์ถึงแนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบในระยะยาวต่อองค์การ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การที่กล่าวไว้ข้างต้นเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์การให้ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การจะต้องมีคุณสมบัติที่มากกว่าผู้บริหารโดยทั่วไป คือ การเป็นผู้ที่ต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อสามารถนำการเรียนรู้นั้นไปปรับใช้กับการบริหารจัดการองค์การได้อย่างเหมาะสมอย่างไรก็ตามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ต้องมีคุณสมบัติที่จะส่งเสริมให้การดำเนินงานขององค์การประสบความสำเร็จเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ภายใต้สถานการณ์สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ

การสร้างยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ

เกิดจากตัวของผู้นำองค์การที่ต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เป็นการนำคุณลักษณะของผู้นำองค์การมากำหนดยุทธศาสตร์การบริหารองค์การ (อภิรักษ์ ชาญศึก, 2561, น. 230-231; Cameron, 2012, p. 81-83) ดังนี้

1. การสร้างองค์ความรู้เชิงระบบ

ภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องเป็นผู้ที่มีกระบวนการการบริหารจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือต้องเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ และมีการคิดเชิงระบบ โดยบูรณาการกระบวนการด้านการวางแผน การพยากรณ์อนาคต การจัดโครงสร้างองค์การ รูปแบบของการสั่งการและวิธีการควบคุม การดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ Becerra-Fernandez and Sabherwal (2010, p. 279-280) กล่าวถึงผู้บริหารองค์การที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการองค์ความรู้ในองค์การ ผู้บริหารองค์การหรือนักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้และทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแบ่งปันความรู้นั้น ซึ่งวิสัยทัศน์ของผู้บริหารจะต้องนำไปสู่ความสมดุลในแง่มุมมองของสังคมในองค์การและรู้จักวิธีการทางเทคนิคของการจัดการความรู้ในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างสัมพันธภาพในองค์การ

การสร้างสัมพันธภาพในองค์การเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำด้านการสร้างสัมพันธภาพจึงเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำการบริหารทรัพยากร

มนุษย์ในองค์การเพื่อที่จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยกัน Martin (2006, p. 148) กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การว่าการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งระบบการปฏิบัติงานบางกรณีมีความซับซ้อนมากผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานร่วมกันต้องอาศัยความร่วมมือเพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จได้นั้น บุคลากรในองค์การจะต้องทำงานร่วมกันด้วยความมานะความเพียรพยายามอย่างเต็มความสามารถ และแบ่งปันวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน

3. การสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การจะต้องเป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ พันธกิจขององค์การ และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยใช้กลไกทางด้านการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสิ่งจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน Veenendaal (2015, p. 32) กล่าวว่า ทุนมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่ไม่สามารถแยกกันได้ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ได้ประโยชน์ การดึงดูดความสนใจให้พนักงานได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ที่จะทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ

4. การสร้างบรรยากาศในองค์การ

การสร้างบรรยากาศในการทำงานขององค์การเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้พนักงานและผู้บริหารองค์การได้มีบรรยากาศในการทำงานที่ดี ร่วมกันซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ของผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การสร้างบรรยากาศในองค์การจะเป็นการลดความตึงเครียดกับตัวพนักงาน จึงทำให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ

5. การสร้างการสื่อสารภายในองค์การ

การสื่อสารภายในองค์การเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญ การสร้างการรับรู้ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง ด้านข้อมูลข่าวสาร ผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จึงจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างการรับรู้ การทำความเข้าใจ การขอความร่วมมือ หรือแม้แต่การสั่งการของผู้บังคับบัญชาการสื่อสารที่มีความชัดเจนจะทำให้การปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรในองค์การบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว และลดอุปสรรคที่ขัดขวาง

จากยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์การ เพื่อสร้างกลยุทธ์กระบวนการและกลไกในการบริหารจัดการองค์การให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้จากปัจจัยการสร้างยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ข้างต้นแล้ว ทักษะของผู้เขียนเห็นว่า การสร้าง วัฒนธรรมองค์การ เป็นอีกปัจจัยที่มีความ สำคัญที่จะทำให้ ยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ เกิดความยั่งยืน

การพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์

ผู้บริหารองค์การสามารถนำกระบวนการ พัฒนาไปใช้ปรับทักษะและทักษะการ บริหารงานของตนเองได้ เพื่อให้สอดคล้อง กับการเป็นผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ องค์การยุคใหม่ได้ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544, น. 16-17; Yukl, 2006, p. 392) ดังนี้

1. การพัฒนาภาวะผู้นำด้านทักษะ การทำงาน การเป็นผู้บริหารองค์การยุคใหม่ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ และความสามารถที่ทำให้องค์การประสบ ความสำเร็จท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของ สังคมโลกได้นั้น ผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ ในองค์การยุคใหม่จะต้องมีการพัฒนาทักษะ การทำงานให้มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น มีความรอบรู้ที่หลากหลายสอดคล้องเหมาะสม กับสภาพ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ทั้งภายนอก และภายในองค์การ รวมถึงทักษะ ในการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ อยู่เสมอ

2. การพัฒนาทักษะด้านความคิด รวบรวม ผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้อง เป็นบุคคลที่ไม่ยึดติดกับแนวคิดเก่า ยึดแนวคิด ของตนเองเป็นหลักในการบริหารงาน

แต่ผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ จะต้อง มีทักษะในการคิดเชิงบูรณาการมีมุมมอง ที่หลากหลาย และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันท่วงที สอดคล้องกับ วิริวิชญ์ ปิยนนทศิลป์ (2559, น. 20) กล่าวถึง ทักษะความสามารถด้านความคิดว่าผู้บริหาร องค์การสมัยใหม่จะต้องมีทักษะด้านการ วางแผน เพื่อให้บุคลากรได้นำแผนไปปฏิบัติ และตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์การได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทักษะด้านความคิด ของผู้บริหารองค์การจะต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนการ ดำเนินการให้กับองค์การได้อย่างเหมาะสม

3. การพัฒนาด้านการสร้างการรับรู้ ด้วยตนเอง การสร้างการรับรู้ของผู้บริหาร ทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเป็นการยอมรับ ความคิดของคนอื่น เพื่อนำมาพิจารณาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้ได้ผลลัพธ์ที่สามารถเชื่อมโยง การปฏิบัติงานในองค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างการรับรู้จึงเป็นการรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นและสามารถสังเคราะห์ความคิดเห็น นั้นให้เกิดเป็นประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ

4. การสร้างวินัยในตนเอง การสร้าง วินัยในตนเองของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ ในองค์การไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติตาม กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดโดยไม่มีความยืดหยุ่น ในการบริหารงานและสร้างความยืดหยุ่น ความตึงเครียดให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา แต่หมายถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและ มีความเหมาะสมให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจและเป็นแบบอย่างที่ดี ในการปฏิบัติงาน

5. การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ

ส่วนตัวของบุคคล บุคลิกภาพเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการสร้างความน่าเชื่อถือ ความเคารพและศรัทธาของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ การพัฒนาบุคลิกภาพภายนอก และบุคลิกภาพภายในของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้มีความเหมาะสมสามารถสร้างความศรัทธาและความน่าเชื่อถือจากผู้ใต้บังคับบัญชาได้

สอดคล้องกับ Daly (2012, p. 7)

ได้กล่าวถึงความเป็นมืออาชีพของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่า ฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรหรือนักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะการตัดสินใจบางอย่างอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงบุคลากรอื่นได้ ซึ่งถือได้ว่าการตัดสินใจมีอิทธิพลที่จะทำให้บุคลากรได้เกิดการพัฒนา การได้รับค่าจ้าง ค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่กระทบต่อการดำเนินชีวิตของบุคลากร ผู้บริหารและนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจึงต้องดำรงและรักษาอยู่บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์

ทั้งนี้ในทัศนะของผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมจากการพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร โดยควรมีการพัฒนาอีกประการ คือ การพัฒนาทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพ และมนุษยสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา เนื่องด้วยตำแหน่งของผู้บริหารในองค์กรเป็นตำแหน่งที่ผู้ใต้บังคับ

บัญชามีมุมมองว่าไม่สมควรเข้าไปใกล้ชิด เพราะอาจจะส่งผลกระทบในทางลบให้กับตนเอง จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ผู้บริหารองค์การที่มีทักษะการสร้างสัมพันธภาพหรือมนุษยสัมพันธ์จะเป็นผู้มีอิทธิพลทางใจและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามผู้บริหารองค์การสามารถพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้ด้วยตนเองโดยอาศัยกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารองค์การมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งสามารถนำพาองค์การและบุคลากรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้นำและภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์

กลยุทธ์เป็นกลไกที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามแผนที่ตั้งไว้ ผู้บริหารองค์การจึงจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำเพื่อที่จะสร้างกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนให้องค์การดำเนินไปสู่เป้าหมาย (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2560, น. 184-185; เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2556, น. 43-45; วิเชียร วิทยอุดม, 2553, น. 130-134)

1. การมีวิสัยทัศน์ความเป็นผู้นำ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจะต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการมองการณ์ไกล วิเคราะห์และพยากรณ์อนาคตขององค์การได้ มีทักษะและความ

สามารถในการสร้างกลยุทธ์ ทำให้องค์การเกิดการพัฒนา และสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารที่ทันต่อสภาพแวดล้อมได้อย่างทันทั่วทั้งที่ Hitt, Ireland and Hoskisson (2007, p. 19) กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำว่าเป็นความต้องการของผู้นำที่จะทำให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ในอนาคต นอกจากนี้วิสัยทัศน์ยังเป็นการสะท้อนถึงแรงบันดาลใจ ความตั้งใจของผู้นำ และสามารถดึงพนักงานให้มีแนวคิดร่วมในวิสัยทัศน์ของตนเองได้ ในขณะที่สร้างจุดยืนของวิสัยทัศน์ ผู้นำสามารถเปลี่ยนแปลงภารกิจได้ภายใต้สภาพแวดล้อมของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความยืดหยุ่นและเกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

2. ความสามารถหลัก ผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การจะต้องมีทักษะในการสร้างความสามารถหลักขององค์การหรือของบุคลากรได้ ซึ่งความสามารถหลักดังกล่าวหมายถึงจุดเด่นขององค์การและของบุคลากรที่เป็นจุดแข็ง จุดเด่น หรือข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน Armstrong (2006b, p. 159) กล่าวว่า ความสามารถหลักเป็นเสมือนตัวแทนของภาษาและการแสดงออกของตนเอง ทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้กับตนเองได้ เพราะความสามารถหลักเป็นการอธิบายความคาดหวังของตนเอง ซึ่งความคาดหวังในตัวบุคคลก็มีความแตกต่างกัน

3. การสร้างกลยุทธ์ เมื่อผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การมีวิสัยทัศน์ความเป็นผู้นำแล้ว จะเป็นการนำวิสัยทัศน์นั้นเข้าสู่กระบวนการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การ

การสร้างแนวทางในการปฏิบัติและการตัดสินใจของผู้บริหารจึงเป็นการกำหนดกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ Armstrong (2006a, p. 113-114) กล่าวว่า การสร้างกลยุทธ์เป็นการกำหนดทิศทางและขอบเขตการดำเนินงานขององค์การในระยะยาวการกำหนดกลยุทธ์จึงต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การกำหนดกลยุทธ์อาจเป็นได้ทั้งการกำหนดโดยเกิดจากความต้องการของผู้บริหาร หรือที่เรียกว่าเจตนาเชิงกลยุทธ์ หรือการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์การ อย่างไรก็ตามการกำหนดกลยุทธ์จะต้องสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การ

4. กลยุทธ์การแข่งขัน การสร้างกลยุทธ์ของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเป็นสิ่งที่มีความท้าทายเป็นอย่างมาก เพราะกลยุทธ์จะนำไปสู่การขับเคลื่อนให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้สถานการณ์ต่าง ๆ จึงเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้บริหารสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ที่มีความแตกต่างและเป็นกลยุทธ์ที่เหนือกว่าคู่แข่ง

5. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ คือ การที่ผู้บริหารได้รับประสบการณ์ และเกิดการเรียนรู้การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย ผู้บริหารองค์การ จึง

สามารถพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของตนเองได้ โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับตนเอง เพื่อพร้อมเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในองค์การ ทำนองเดียวกับ Armstrong (2006b, p. 19) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์คือการตัดสินใจว่าจะให้องค์การอยู่จุดไหนและมีวิธีการจะไปถึงเป้าหมายนั้นได้อย่างไร ซึ่งกลยุทธ์เป็นการแสดงเจตนาในสิ่งที่องค์การจะต้องปฏิบัติและกลยุทธ์จะเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การที่ตั้งไว้

สอดคล้องกับ Yukl (2013, p. 381)

กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรรูปแบบใหม่ ๆ ที่ เป็นความท้าทายของผู้นำองค์การในศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องใช้ทักษะและความสามารถสูงรวมถึงการคิดค้นวิธีการ หรือเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาบริหารจัดการเพื่อนำพาองค์การให้ประสบความสำเร็จ

จะเห็นได้ว่า ผู้นำเชิงกลยุทธ์จะเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการ กลไก การปฏิบัติงานขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตขององค์การ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้เป็นผู้ที่มีความรู้รอบด้านและสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การและบุคลากร ทั้งนี้ จากปัจจัยของผู้นำและภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว การประเมินความสำเร็จของกลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญอีกประการที่จะทำให้ผู้นำองค์การได้ทราบถึงผลกระทบ

ต่อการบริหารจัดการองค์การและสามารถนำไปปรับปรุงการดำเนินงานให้มีกระบวนการที่มีความเหมาะสมและประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

สรุป

ผู้บริหารในองค์การมีหน้าที่และบทบาทตามโครงสร้างขององค์การเป็นผู้ที่มีอิทธิพลและมีผลกระทบโดยตรงกับองค์การ และบุคลากรซึ่งจะส่งผลดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร รูปแบบการบริหารจัดการจึงเป็นการกำหนดที่มาจากแนวคิดของผู้บริหารเป็นหลักแต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมภายนอกก็มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์การเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดอุปสรรคขัดขวางต่อการดำเนินงานและภารกิจไม่ประสบความสำเร็จหรือมีความล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนการที่ตั้งไว้ ผู้บริหารองค์การจึงต้องปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การใช้อำนาจในการมอบหมายงานหรือสั่งการจึงไม่ใช่เทคนิคการบริหารงานยุคใหม่ที่จะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์การประสบความสำเร็จได้ ผู้บริหารองค์การจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ มีความเข้าใจและมีทักษะในการบริหารงาน และคนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ภาวะผู้นำของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อระบบการดำเนินงานขององค์การให้เกิดความต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากร

มนุษย์ในองค์การ จึงเป็นกระบวนการที่สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารที่มีความชัดเจน อย่างไรก็ตามผู้บริหารองค์การที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ ภาวะผู้นำ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ การพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ผู้นำและภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริหารองค์การเป็นนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารงานและบริหารคนและสามารถนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เกื้อจิตร์ ชีระกาญจน์. (2557). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจสมัยใหม่ (ปัจจุบันสู่ออนาคต).

วารสารสิทธิบัตร, 28(86), 322-337.

จิระพงศ์ เรืองกุล. (2556). การเปลี่ยนแปลงองค์การ: แนวคิด กระบวนการ และบทบาท

ของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 5(1), 194-203.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2557). *ภาวะผู้นำร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). *ภาวะผู้นำทางการบริหาร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นุช สัทธาฉัตรมงคล และอรรณพล ธรรมไพบูลย์. (2559). ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 8(1), 167-182.

เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล กรุป.

พยัต วุฒิรงค์. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.

วิเชียร วิทย์อุดม. (2553). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.

วีรวิชัย ปิยนนทศิลป์. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. เชียงใหม่: ปภาวีการพิมพ์.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). *ภาวะความเป็นผู้นำ*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.

อภิรักษ์ ชาญศึก. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

วารสารสันติศึกษาปริทัศน์ มจร, 6(1), 230-243.

Armstrong, M. (2006a). *A Handbook of Human Resource Management Practice*. London: Cambridge University Press.

- Armstrong, M. (2006b). *Strategic human resource management a guide to action*. London: Thomson–Shore.
- Becerra–Fernandez, I. and Sabherwal, R. (2010). *Knowledge management systems and processes*. United States: M.E. Sharpe.
- Cameron, K. S. (2012). *Positive leadership: Strategies for extraordinary performance*. San Francisco: Berrett–Koehler Publishers.
- Daly, J. L. (2012). *Human resource management in the public sector policies and practices*. New York: Tator and Francis Group.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., and Donnelly, J. K. (1997). *Organization behavior structure process*. (9th ed.). New York: McGraw–Hill.
- Hitt, M. A., Ireland, R. D. and Hoskisson, R. E. (2007). *Strategic management competitiveness and globalization*. United States: Thomson Higher Education.
- Hogfeldt, M., and Lindwall, L., (2018). *Human resource' role in and agile transformation*. Gothenburg: Chalmers University of Technology.
- Martin, V. (2006). *Managing projects in human resource: Training and development*. United States: Thomson–Shore.
- Westover, J. H. (2014). *Strategic human resource management*. United States: Utah Valley University.
- Veenendaal, A. A. R. (2015). *Enhancing innovation at work through human resource management*. Groningen: University of Twente.
- Yukl, G. (2006). *Leadership in organization*. New Jersey: Pearson Education.
- Yukl, G. (2013). *Leadership in organization*. United States: Pearson Education.

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แห่งสงครามของการเลือกตั้ง 62 ในข่าวออนไลน์ CONCEPTUAL METAPHOR OF WAR IN THAILAND'S 2019 ELECTION IN ONLINE NEWS

ภาณุพงษ์ อินต๊ะวงศ์^{1*} และ อนุสรฯ ศิริมงคล²

Panupong Intawong^{1*} and Anusara Sirimongchol²

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2}

International College, Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district,
Muang District, Chiang Mai Province 50300^{1,2}

*Corresponding author E-mail: panupong_int@cmru.ac.th, anusara_sir@cmru.ac.th

(Received: Oct 28, 2019; Revised: Dec 17, 2019; Accepted: Dec 18, 2019)

บทคัดย่อ

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในมุมมองของเลคคอฟฟ์ และจอห์นสัน เป็นลักษณะการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ได้พูดถึงลีลาการใช้ภาษาเพียงอย่างเดียวแต่รวมถึงความคิด จินตนาการ การกระทำ ปรากฏการณ์ทางสังคม และการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ที่มีผลต่อการตีความความหมายของภาษา บทความนี้มุ่งเน้นศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แห่งสงครามที่ปรากฏอยู่ในข่าวการเลือกตั้ง 62 ในสื่อออนไลน์ ในช่วงที่มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาเลือกตั้งในวันที่ 23 มกราคม 2562 ถึงช่วงที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการในวันที่ 7 พฤษภาคม 2562 โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีของเลคคอฟฟ์ และจอห์นสัน จากการเก็บข้อมูลการใช้ภาษาในการพาดหัวข่าว การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งในปี 2562 โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก พบว่า มีคำศัพท์ด้านการเมืองที่สะท้อนอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ด้านสงครามจำนวนมาก ผลการศึกษาวិเคราะห์แสดงให้เห็นว่า สื่อไทยมีทัศนคติเกี่ยวกับการต่อสู้ การแย่งชิง และการเอาชนะ อยู่ในความคิด และจินตนาการ

คำสำคัญ: อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์, สงคราม, ข่าวการเลือกตั้ง

¹⁻² อาจารย์ ภาควิชาภาษาและการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์

ABSTRACT

Conceptual metaphor, according to Lakoff and Johnson is a feature of language usage that talks about not only the language style but also thoughts, imagination, actions, social phenomenon and language usage in humans' daily life, which affect the language interpretation. This article aimed to study the conceptual metaphor of war portrayed in Thailand's 2019 Election in Online News in the period from the declaration of the Election Decree on 23rd January, 2019 till the official declaration of the election results by the Election Commission of Thailand on 7th May, 2019. The study employed the concept and theory of Lakoff and Johnson. Based on the data collected from news' headlines and contents of 2019 Thailand's election news by using convenience sampling, it was found that there were plenty of political words reflecting Conceptual Metaphor of War. The findings revealed that Thai news media had attitudes about fighting, competition and defeat in their thoughts and imagination.

KEYWORDS: Conceptual Metaphor, War, Election News

PREFACE

“เลือกตั้ง 62 ระทึก! เลือกแม่ทัพ
ประชาธิปไตย อภิรักษ์เขาแนว่ ลงแข่ง กรณ์
จรินทร์” (สปริงนิวส์, 2562ค)

“2019 Election is thrilling! In choosing
a **commander** of Democrat Party, Apirak
surely competes with Korn and Jurin.”
(สปริงนิวส์, 2562ค)

“เปิดศึกเลือกตั้ง 62 จับเบอร์วันแรก
พรรคการเมืองชูกลยุทธ์ ‘เน้นจำพรรค ไม่เน้น
เบอร์’” (เดอะสแตนด์สตาร์, 2562)

“Starting of 2019 Election **battle**
for the first day, the political parties drew the
party's number but presented the **strategy**;
‘Remember the party not the number.’” (เดอะ
สแตนด์สตาร์, 2562)

Obviously, the news headlines presented to public especially in the online political news as shown above used the words related to military and war in comparing the election situation as it is equated with “war”. This article aims to have the readers realized that comparing the election to battlefield is not only to show the beauty of the language usage but also to reflect the attitudes of fighting, competition and conquest existed in the thoughts, imagination and daily life of Thai media that is expressed in language usage systematically.

1. Conceptual Metaphor

Conceptual metaphor is a tool used to show the connection between

language and thinking process. Language is associated with humans' life experience; therefore, the meaning of language is not only the interpretive meaning according to the grammatical or syntactic structure but also the connotation based on different experiences, cultures and communities.

Lakoff and Johnson (Lakoff & Johnson, 1980) explained about conceptual metaphor in the book, "Metaphors We Live By", by presenting the concept about conceptual metaphor theory based on the belief that metaphor commonly appears in our daily life and it affects humans' thoughts and actions. Structural metaphors are grounded in systematic correlations within our experience. This metaphor allows us to conceptualize what a rational argument is in terms of something that we understand more readily, namely, physical conflict. Fighting is found everywhere in the animal kingdom and nowhere so much as among human animals. Animals fight to get what they want – food, sex, territory, control, etc. Human fighting involves the same practices. Part of being a rational animal, however, involves getting what you want without subjecting yourself to the dangers of actual physical conflict. As a result, we humans have evolved in the social institution of verbal argument. Such verbal battles are comprehended in much the same terms as physical battles.

Language reflects humans' concepts through the process called "mapping", which is the pairing of two concepts circles that is to say "source domain" and "target domain". In other words, it is the connection between a new discovery with the background experiences to understand the language.

"You are the sunshine of my life." is an expression that is often used to compare someone special with the light that comes from the sun and brightens the world. It is a conceptual metaphor that means someone who brings you pleasure and makes you happy. (Gebrezgi, 2014)

Additionally, a lot more evidence of conceptual metaphor can be found in Thai language such as กีฬาเป็นยาวิเศษ—"keela pen ya wised" or ทหารเป็นรั้วของชาติ—"tahan pen ruakhongchad." In the former expression, ยาวิเศษ, ya wised is a metaphor comparing กีฬา, keela or sports to a magical medicine. This conceptual metaphor expands the imagination of the readers to see the great benefits of playing sports with the additional properties of healing, the same as medicine do. (Suwannaboon, 2019)

In the latter expression, รั้วของชาติ—"ruakhongchad" is a metaphor comparing ทหาร—"tahan" or soldiers to the protective fence of the country, which links the concept to what is easily seen in our daily life. A fence is to protect a house, so a soldier is to protect

the country. (Suwannaboon, 2019)

Metaphor undoubtedly plays a vital role in online news especially in the headlines because it uses a few words but makes a lot of senses and gives more meanings. In other words, conceptual metaphors are used to present main ideas effectively and quickly attract readers' attention.

In conclusion, metaphors have been widely used in our daily lives. We can see them everywhere. There were some previous studies discussed the implementation and the application of the theory of conceptual metaphor in order to present detailed analyses of how metaphor used efficiently in various contexts and areas including love, sports, social issues and politics. This article will discuss conceptual metaphor of war presented in online news from different sources regarding Thailand's Election in the period from the declaration of the Election Decree on 23rd January, 2019 till the official declaration of the election results by the Election Commission of Thailand on 7th May, 2019.

2. Conceptual Metaphor of War in Thailand's 2019 Election in Online News

Meanwhile, when comparing the election to war, the source domain is WAR, which is comprised of many metaphors such

as people in the war, battlefields, war tactics, weaponry or even the war outcomes. All these things are systematically targeted at the election, which is the target domain.

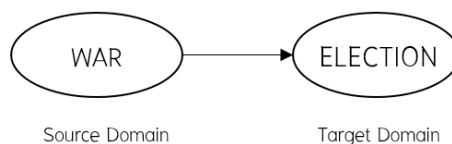

Figure 1 Connection of Conceptual Metaphor of War in Thailand's 2019 Election in Online News

From this point, the article will prove that "Election is the matter of war." is conceptual metaphor, which Thai news media have often used to portrait the election as the fight among different political parties to succeed the votes of Thai people.

Connecting the characteristics of war to the election presents the conceptual metaphor of war in Thailand's 2019 election in different aspects as follows;

2.1 War is a person.

“สองขุนพลแต่ละพรรค นำทัพสู้ศึกเลือกตั้ง 62 พร้อมจุดยืนร่วมรัฐบาล” (ข่าวเวิร์คพอยท์, 2562ข)

Literal Meaning

“Getting to know the warlord of each political party who is going to lead the 2019 election army and declare their standing point to join the government.” (ข่าวเวิร์คพอยท์, 2562ข)

Metaphorical Meaning

“Getting to know the **leader** of each political party who is going to lead the 2019 election team and declare their standing point to join the government.” (ข่าวเวิร์คพอยท์, 2562ข)

“**warlord**” implied “**a leader of a political party**”.

In the above expression, the word ขุนพล, khunphon: is literally defined as ‘a warlord’ or a military leader. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to ‘a political leader’ who leads the political party to compete in the election. The word ขุนพล, khunphon is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to a political leader who leads the party to run for an election. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS PERSON.

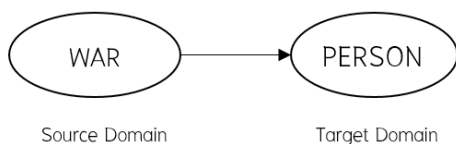

Figure 2 War is a person.

2.2 War is a weapon.

“การหาเสียงเลือกตั้ง 62 คืนนี้ : 4 พรรคหลัก**ลั่นกระสุนนัดสุดท้าย**” (สปริงนิวส์, 2562ข)

Literal Meaning

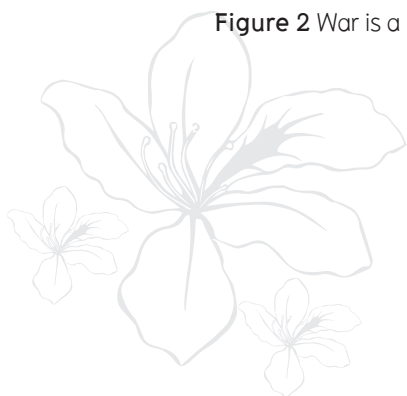
“2019 election, tonight 4 major political parties will **fire the last bullet**.” (สปริงนิวส์, 2562ข)

Metaphorical Meaning

“2019 election, tonight 4 major political parties will **give the last campaign speech**.” (สปริงนิวส์, 2562ข)

“**fire the last bullet**” implied “**give the last campaign speech**”.

In the above expression, the word ลั่นกระสุนนัดสุดท้าย, lankräsŭn nádsŭdta:j: is literally defined as ‘fire the last bullet’. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to ‘give the last campaign speech’. The word ลั่นกระสุนนัดสุดท้าย, lankräsŭn nádsŭdta:j, is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to give the last campaign speech. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS WEAPON.

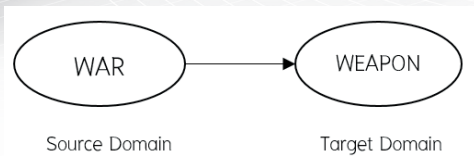

Figure 3 War is a weapon.

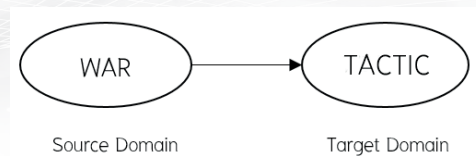

Figure 4 War is a tactic.

2.3 War is a tactic.

“เปิดเผย**ยุทธวิธี**ของพรรคประชาธิปัตย์ บน
สมรภูมิเลือกตั้ง 62” (มติชนสุดสัปดาห์, 2562)

Literal Meaning

“Disclose **a military tactic** of
Prachachat party on the 2019 election battle
field.” (มติชนสุดสัปดาห์, 2562)

Metaphorical Meaning

“Disclose **an election tactic** of
Prachachat party on the 2019 election battle
field.” (มติชนสุดสัปดาห์, 2562)

“**a military tactic**” implied “**an election tactic**”.

In the above expression, the word ยุทธวิธี, *jùththá'wíthi*: is literally defined as ‘a military tactic for war’. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to ‘an election tactic to win the election’. The word ยุทธวิธี, *jùththá'wíthi*., is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to an election tactic to win the election. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS TACTIC.

2.4 War is a location.

“เลือกตั้ง 2562:เจาะ**สมรภูมิเลือกตั้ง**
กทม. ที่ซึ่งชี้ชะตาพรรคประชาธิปัตย์” (ข่าวไทย
พีบีเอส, 2562)

Literal Meaning

“2019 election: an in-depth analysis
on **the election battlefield** in Bangkok which
will determine the destiny of Democrat Party.”
(ข่าวไทยพีบีเอส, 2562)

Metaphorical Meaning

“2019 election: an in-depth analysis
on **the election area** in Bangkok which will
determine the destiny of Democrat Party.”
(ข่าวไทยพีบีเอส, 2562)

“**the election battlefield**” implied
“**the election area**”.

In the above expression, the word สมรภูมิเลือกตั้ง, *sà'mǎw:rá'phu:m íktàŋ*: is literally defined as ‘the election battlefield’. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to ‘the election area’. The word สมรภูมิเลือกตั้ง, *sà'mǎw:rá'phu:m íktàŋ* is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to the election

area. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS LOCATION.

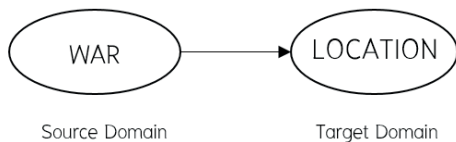

Figure 5 War is a location.

2.5 War is an outcome.

“เปิดสูตรตั้งรัฐบาล เพื่อไทยพ่นึก
กำลังพันธมิตร ก็ยัง**พ่ายแพ้**ให้กับประยุทธ์”
(อมรินทร์ทีวี, 2562)

Literal Meaning

“Disclose the formula for forming the government. Although Phue Thai party joined forces with the alliance, they have **lost the fighting** to Prayuth.” (อมรินทร์ทีวี, 2562)

Metaphorical Meaning

Disclose the formula for forming the government. Although Phue Thai party joined forces with the alliance, they have **lost the election vote** to Prayuth. (อมรินทร์ทีวี, 2562)

“lost the fighting” implied “lost the election vote”.

In the above expression, the word พ่ายแพ้, phāi:jphaé: is literally defined as ‘lost the fighting’. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to ‘lost the election vote’. The word พ่ายแพ้, phāi:jphaé,

is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to lost in the election vote. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the

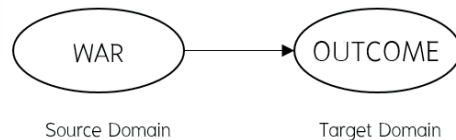

Figure 6 War is an outcome.

2.6 War is an argument.

“สมชัย” **ตอบโต้**เลขาธิการกกต. บอกผล
คะแนนเลือกตั้งต้อง 100% ไม่ใช่ 95%”
(สยามรัฐ, 2562)

Literal Meaning

“Somchai **fought back against** the secretary of the Election Commission of Thailand saying that the election’s result must be 100% not 95%.” (สยามรัฐ, 2562)

Metaphorical Meaning

“Somchai **answered back to** the secretary of the Election Commission of Thailand saying that the election’s result must be 100% not 95%.” (สยามรัฐ, 2562)

“fought back against” implied “answered back to”.

In the above expression, the word ตอบโต้, tɔ:pɔi: is literally defined as ‘fought back against’. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political

context, which refers to ‘answer back to’. The word ตอบโต้, tɔːptɔ̌ː, is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to answer back to. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS ARGUMENT.

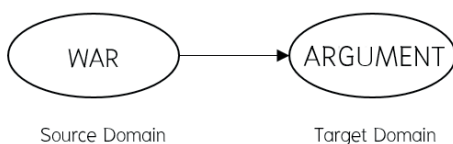

Figure 7 War is an argument.

2.7 War is an announcement.

“ไม่ได้มาเล่น ๆ! พรรคอนาคตใหม่
 ลั่นกลองรบ เพื่ออนาคตและการเปลี่ยนแปลง”
 (ข่าวสด, 2562)

Literal Meaning

“We don’t play! Future Forward Party
 announced the fight for the future and the
 changes.” (ข่าวสด, 2562)

Metaphorical Meaning

“We don’t play! Future Forward Party
 announced the readiness in the election
 for the future and the changes.” (ข่าวสด,
 2562)

“announced the fight” implied
 “announced the readiness in the election”.

In the above expression, the word
 ลั่นกลองรบ, lánklɔ̌ːŋróp, is literally defined
 as ‘announce the fight’. This meaning connects

with war and it is used as a metaphor in the
 political context, which refers to ‘announce the
 readiness in the election’. The word ลั่นกลอง
 รบ, lánklɔ̌ːŋróp, is derived from making a
 connection between the source domain, which
 is associated with war, with the target domain,
 which links to the announcement of the
 readiness in the election. The following domain
 mapping shows the relationship between the
 source domain and the target domain in the
 expression: WAR IS ANNOUNCEMENT.

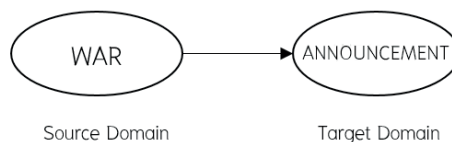

Figure 8 War is an announcement.

2.8 War is a fighting.

“ผู้นำแต่ละพรรค นำทัพผู้ศึกเลือกตั้ง 62
 พร้อมจุดยืนเรื่องการร่วมรัฐบาล” (ข่าวเวิร์คพอยท์,
 2562ก)

Literal Meaning

“The leaders of each political party
 led the army to fight the battle of 2019
 election and declared the standing point to join
 the government.” (ข่าวเวิร์คพอยท์, 2562ก)

Metaphorical Meaning

“The leaders of each political party
 led the group to compete in 2019 election
 and declared the standing point to join the
 government.” (ข่าวเวิร์คพอยท์, 2562ก)

“to fight the battle” implied “to compete in 2019 election”.

In the above expression, the word ผู้ศึก, suːsɨk: is literally defined as ‘to fight in a battle’. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to ‘to compete in the election’. The word ผู้ศึก, suːsɨk: is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to compete in the election. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS FIGHTING.

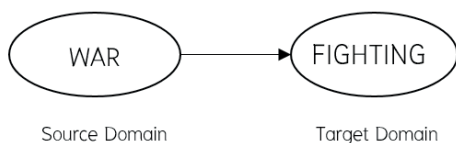

Figure 9 War is a fighting.

2.9 War is pain.

“เปิดใจ! “อภิสิทธิ์” เจ็บหนัก ถูก “สุเทพ”

ล่ำเลาะบุญคุณ” (สปริงนิวส์, 2562ก)

Literal Meaning

“Insight! Apisit **was severely in pain** being reminded that he owed Suthep his success.” (สปริงนิวส์, 2562ก)

Metaphorical Meaning

“Insight! Apisit **badly suffered from the negative criticism** being reminded that he owed Suthep his success.” (สปริงนิวส์, 2562ก)

“was severely in pain” implied “badly suffered from the negative criticism”.

In the above expression, the word เจ็บหนัก, jèpnák: is literally defined as ‘was severely in pain’. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to ‘badly suffered from the negative criticism’. The word เจ็บหนัก, jèpnák, is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to badly suffered from the negative criticism. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS PAIN.

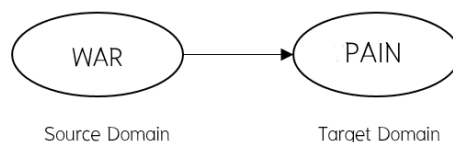

Figure 10 War is pain.

2.10 War is replacement.

“เทพไท ชง 3 ทางออก ฝ่าวิกฤติทางตัน การเมืองไทย ชง ชวน **ขั้วตาทัพ** หน.ปชป.” (ไทยรัฐ, 2562)

Literal Meaning

“Thepthai suggested 3 solutions to survive the Thai political crisis and proposed Chuan to **temporarily replace the army leader** of Democrat Party.” (ไทยรัฐ, 2562)

Metaphorical Meaning

"Thepthai suggested 3 solutions to survive the Thai political crisis and proposed Chuan to temporarily replace the political leader of Democrat Party." (ไถยรัฐ, 2562)

"temporarily replace the army leader" implied "temporarily replace the political leader".

In the above expression, the word ขัดตาทัพ, khàtta:thàp: is literally defined as 'temporarily replace the army leader'. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to 'temporarily replace the political leader'. The word ขัดตาทัพ, khàtta:thàp:, is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to temporarily replace the political leader. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS REPLACEMENT.

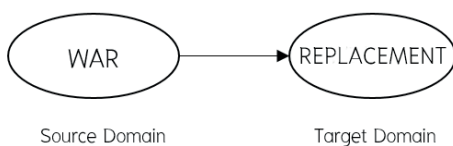

Figure 11 War is replacement.

2.11 War is an opponent.

"ตัดสินใจดี ๆ 'จตุพร' หยั่น 'ประยุทธ์' คู่ต่อสู้ที่ย่อนแอ เดือดร้อนยากจนบอบช้ำมากกว่านี้" (แนวหน้า, 2562)

Literal Meaning

"'Making a decision carefully.' 'Jatuporn' mocked 'Prayuth' as a weak opponent and warned to stop everything before it was getting worse." (แนวหน้า, 2562)

Metaphorical Meaning

"'Making a decision carefully.' 'Jatuporn' mocked 'Prayuth' as a weak candidate for the next Prime Minister and warned to stop everything before it was getting worse." (แนวหน้า, 2562)

"opponent" implied "candidate for the next Prime Minister".

In the above expression, the word คู่ต่อสู้, khu:tɔ̀n: is literally defined as 'an opponent'. This meaning connects with war and it is used as a metaphor in the political context, which refers to 'a candidate for the next Prime Minister'. The word คู่ต่อสู้, khu:tɔ̀n:, is derived from making a connection between the source domain, which is associated with war, with the target domain, which links to a candidate for the next Prime Minister. The following domain mapping shows the relationship between the source domain and the target domain in the expression: WAR IS OPPONENT.

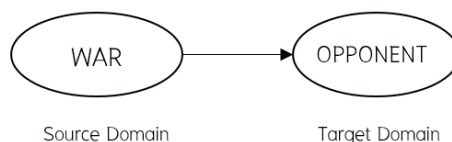

Figure 12 War is an opponent.

3. Conclusion

It might not be fair if we summarize that Politics is like war which is rooted in Thai society. However, considering metaphor in another dimension reveals that the combination of political matters to wars is likely to make the political matters to be stronger and more furious.

Conceptual Metaphor of War in Thailand's 2019 Election in Online News is the use of words or phrases in the news to provoke and to arouse people to have attitudes towards the election that it is full of violence, aggression and competition which one must use every way, no matter good or bad, to eliminate and defeat the opposition.

The combination of politics to war is to change the mindset about politics to the mindset of war which uses efficient tactics and sharp strategies.

Moreover, this can generate the criticism and argument until it becomes a war of saliva instead of doing things with respect the regulations and etiquettes according to the democracy system. The use of conceptual metaphor can be two-faced implications. It can arouse the interest of the people to pay more attention to the election. On the contrary, it can divide people into different groups and focus more in harming the others. All in all, according to the news media, the use of conceptual metaphor can be a technique to make the news more interesting for the readers.

However, when this metaphor is used repetitiously, it might make people get bored, lose faith in political institutions and finally refuse to participate in the democratic election. Therefore, to clearly understand this discourse, the use of conceptual metaphor in the online news should be further deliberately studied and analyzed in other aspects.

REFERENCES

- ชาวไทยพีบีเอส. (2562). เลือกลง 2562: เจาะสมรภูมิสนาม กทม. ชีชะตาพรรคประชาธิปัตย์. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/278557>
- ข่าวเวิร์คพอยท์. (2562ก). นำทัพผู้ศึกเลือกตั้ง 62. สืบค้นจาก <https://workpointnews.com/2019/03/14>
- ข่าวเวิร์คพอยท์. (2562ข). ส่องขุนพลแต่ละพรรค นำทัพผู้ศึกเลือกตั้ง 62 พร้อมจุดยืนร่วมรัฐบาล. สืบค้นจาก <https://workpointnews.com/2019/03/14>
- ข่าวสด. (2562). ไม่ได้มาเล่น ๆ! อนาคตใหม่ ลั่นกลองรบ เลือกลงเพื่ออนาคต และการเปลี่ยนแปลง. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/election-2019/news_2336534

- เดอะแสตนดาร์ด. (2562). เปิดศึกเลือกตั้ง 62 จับเบอร์วันแรก พรรคการเมืองชุกชุมยุทธ์ ‘เน้นจำพรรค ไม่เน้นเบอร์’. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/news/>
- ไทยรัฐ. (2562). เทพไท ชง 3 ทางออก ฝ่าวิกฤติทางตันการเมืองไทย ชง ชวน ชัดตาทัพ หน.ปชป. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1540103>
- แนวหน้า. (2562). ตัดสินใจดี ๆ! ‘จตุพร’หยัน ‘บิ๊กตู่’คู่ต่อสู้ที่อ่อนแอ เตือนยุติก่อนบอบช้ำมากกว่านี้. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/politic/392707>
- มติชนสุดสัปดาห์. (2562). เปิด “ยุทธวิธี” ของ “ประชาชาติ” สมรภูมิ เลือกตั้ง กุมภาพันธ์ 62. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_90634
- สปริงนิวส์. (2562ก). เปิดใจ! “อภิสิทธิ์” เจ็บหนัก ถูก “สุเทพ” ลำเลียงบุญคุณ. สืบค้นจาก <https://www.springnews.co.th/programs/insidethailand/459616>
- สปริงนิวส์. (2562ข). เลือกตั้ง 62: คินนี่! 4 พรรคหลักลุ้นกระสุนนัดสุดท้าย. สืบค้นจาก <https://www.springnews.co.th/programs/insidethailand/466310>
- สปริงนิวส์. (2562ค). เลือกตั้ง 62 ระทึก! เลือกแม่ทัพประชาธิปัตย์ อภิรักษ์เอาแน่ ลงแข่ง กรณ์ จุรินทร์. สืบค้นจาก <https://www.springnews.co.th/news/486750>
- สยามรัฐ. (2562). “สมชัย” ได้เลขาฯกกต. บอกผลคะแนนเลือกตั้งต้อง 100% ไม่ใช่ 95%. สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/71821>
- อัมรินทร์ทีวี. (2562). เปิดสูตรตั้งรัฐบาล เพื่อไทยผนึกกำลังพันธมิตร ก็ยังพ่ายแพ้ให้กับประยุทธ์. สืบค้นจาก <https://www.amarintv.com/news-update/election2562/news-18261/356554/>
- Gebrezgi, C. (2014). *You are the sunshine of my life: Stevie wonder*. Retrieved from <https://prezi.com/ozufwnb28jdw/you-are-the-sunshine-of-my-life-stevie-wonder/>
- Lakoff, G. and Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Suwannaboon, S. (2019). *Figure of speech*. Retrieved from <http://www.ipesp.ac.th/learning/thai/chapter5-11.html>

หลักธรรมและกลวิธีการใช้ภาษาในคอลัมน์
“จุดไฟในใจคน” ของหลวงพื่อน้ำฝน
THE LORD BUDDHA DHARMA AND WRITING STYLE IN THE COLUMN
“JUD FAI NAI JAI KHON” BY LUANG PEE NAM FON

ปวรรัตน์ แดงไฟ^{1*}, นราวัลย์ พูลพิพัฒน์² และ ศรีวิไล พลมณี³
Pawonrat Dangfai^{1*}, Narawan Poonpipat² and Sriwilai Ponmanee³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}
Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District,
Chiang Mai Province 50300^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: dpawonrat862@gmail.com

(Received: May 11, 2017; Revised: Jun 24, 2019; Accepted: Jun 25, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมและกลวิธีการใช้ภาษาในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพื่อน้ำฝน จากบทความในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ระหว่างเดือนกันยายน 2558 ถึง เดือนกันยายน 2559 จำนวนทั้งหมด 57 บทความ โดยใช้เครื่องมือในงานวิจัยคือ แบบบันทึกหลักธรรม แบบบันทึกกลวิธีการใช้ภาษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าหลักธรรมและกลวิธีการใช้ภาษาในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพื่อน้ำฝน มีการใช้หลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1) หลักธรรมต่อตนเอง ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา อิทธิบาท 4 สปัจริยธรรม 7 2) หลักธรรมต่อผู้อื่น ประกอบด้วย พรหมวิหาร 4 ทิศ 6 สังคหวัตถุ 4 และ 3) หลักธรรมต่อสังคม ประกอบด้วย จิตสาธารณะ จิตที่คิดสร้างสรรค์เป็นกุศลและมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดสร้างสรรค์ และหลักธรรมมาธิปไตย ส่วนกลวิธีการใช้ภาษา ได้แก่ ระดับของภาษา ประกอบด้วย ภาษาปาก ภาษาถิ่นแบบแผน และภาษาทางการ สำหรับการใช้คำ ประกอบด้วย คำที่มีความหมายโดยตรง คำแสดงอารมณ์ คำอุปสรรค คำนาม คำภาษาปาก คำที่มีความหมายโดยนัย และคำภาษาต่างประเทศ ส่วนการใช้สำนวนโวหาร ประกอบด้วย บรรยายโวหาร เทคนิควิหาร สาธกโวหาร และการใช้โวหาร

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

²⁻³ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาพพจน์ ได้แก่ การใช้ภาพพจน์อุปมาและอุปลักษณ์ หลวงพื่อน้ำฝนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนให้ผู้สนใจนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต นำหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาชี้แจงให้ชาวพุทธมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนพร้อมทั้งนำไปปฏิบัติให้เกิดความสุขกายและสุขใจในการดำเนินชีวิต

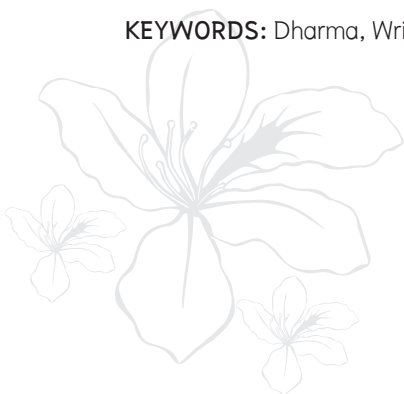
คำสำคัญ: หลักธรรม, กลวิธีการใช้ภาษา, คอลัมน์ “จุดไฟในใจคน”, หลวงพื่อน้ำฝน

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the Lord Buddha Dharma and writing style in the column “Jud Fai Nai Jai Khon” by Luang Pee Nam Fon. The data resource of this study was from 57 articles published in Matichon Weekly magazine during September 2015 – September 2016. The record form of Lord Buddha Dharma and writing style was used as the research tools.

The result revealed that there were 3 topics of Dharma; 1) Dharma towards oneself; 2) Dharma towards other; and 3) Dharma towards society. For writing style, it was found that the language level; verbal; semiformal; and formal level were used in the column of “Jud Fai Nai Jai Khon” by Luang Pee Nam Fon. For word usage, words direct meaning, words with expressions, concrete words, noun and colloquialism, words with indirect meaning, and foreign words were used. For idiom usage, there were 2 types of idioms; traditional or outdated idioms and new idioms. For literary style, exposition, narration and argumentation were used. For figure of speech, it was found that simile and metaphor were used. The Lord Buddha Dharma and writing style in the column “Jud Fai Nai Jai Khon” by Luang Pee Nam Fon played a role in society by spreading Buddha’s teachings, virtue and morality according to the way of Buddhism. Luang Pee Nam Fon was the guide of spiritual anchor for Buddhist and he was the person who had learned Buddha’s teachings and brought the teachings to teach Buddhist to know and understand the teachings and then could apply them for their happy livelihood.

KEYWORDS: Dharma, Writing Style, Column “Jud Fai Nai Jai Khon”, Luang Pee Nam Fon

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิตของคนไทย มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกันมาอย่าง แนบแน่นทุกยุคทุกสมัย พระพุทธศาสนา มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนหลักธรรม ปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม พัฒนากล่อมเกลাজิตใจ ด้วยหลักธรรมที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติ ตามเป็นคนดี มีความสุข การเผยแพร่หลักธรรม คำสอน คติสอนใจต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ด้วยการเทศน์ออกอากาศทางสถานีวิทยุและ โทรทัศน์หรือการเขียนหนังสือหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาเพื่อแจกจ่ายให้ประชาชน อ่านถือว่เป็นการสอนและเป็นการสืบทอด พระพุทธศาสนา (บุญชู กิตติสาร, 2554, น. 12)

นอกจากนี้พระสงฆ์ยังเป็นผู้มีบทบาท สำคัญในการเผยแพร่ถ่ายทอดหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาจึงต้องอาศัยกลวิธีต่าง ๆ ในการเผยแพร่หลักธรรมเพื่อโน้มน้าวจิตใจ ให้พุทธศาสนิกชนหันมาสนใจหลักธรรมมากขึ้น อันส่งผลให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของไทย ประชาชนไทยส่วนใหญ่มีความศรัทธาเลื่อมใส หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ตามแนว ทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์จึงเข้ามามีบทบาท สำคัญในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน อบรม บ่มนิสัยด้านคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทาง ของพระพุทธศาสนา เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำ สำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพุทธ และนำหลักธรรมคำสั่งสอนมาอบรมสั่งสอน ให้ชาวพุทธมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม

คำสอนและนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ดังนั้น พระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าจึงต้องสรรหาวิธีการนำเสนอ หลักธรรม คำสอนให้เข้าถึงพุทธศาสนิกชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การใช้คำศัพท์ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย น่าสนใจและมีคำสอนที่แฝง ไปด้วยคติธรรม โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันที่ นับวันคนไทยจะห่างไกลพุทธศาสนามากขึ้น หลวงพ่่าน้ำฝน เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบล พระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัด นครปฐม ท่านเป็นพระนักธรรม พระวิทยากร พระนักพัฒนาและนักเผยแพร่ธรรมที่เป็นกำลัง สำคัญของพระพุทธศาสนาอีกรูปหนึ่ง ท่าน ปฏิบัติตนเพื่อศาสนาและสังคมมาโดยตลอด ทั้งการแสดงธรรมและความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่สถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมเพื่อนำไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต โดยเฉพาะงานเขียนหนังสือ แนวธรรมะคำสอนในชีวิตประจำวันของ หลวงพ่่าน้ำฝน เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อมคือ การเขียน คอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ลงในนิตยสารมติชน สุดสัปดาห์ เป็นแนวคำสอนที่เรียบเรียงด้วย ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย สละสลวย เป็นคำสอน ที่ให้ข้อคิดคติสอนใจด้วย คำแฝง คำสุภาษิต สำนวนและคำพังเพย ล้วนเป็นคำสอนทาง ศาสนาที่เป็นความจริงเป็นความดีงาม ความถูกต้อง เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วช่วยให้เกิด ความดีงามในชีวิตและสังคมอยู่ร่วมกันอย่าง มีความสุขความเจริญ (สุวัฒน์ จันทระจำนง, 2540, น. 197)

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหลักธรรม คำสอนและวิธีการใช้ภาษาจากคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ว่ามีการใช้หลักธรรมอะไรและมีวิธีการใช้ภาษาอย่างไร จึงทำให้คอลัมน์ดังกล่าวมีประชาชนจำนวนมากติดตามอ่านกันเป็นประจำทุกฉบับ อีกทั้งยังไม่มีผู้ใด ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานของหลวงพ่่าน้ำฝนมาก่อนด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอนในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์)
2. เพื่อศึกษาทฤษฎีการใช้ภาษาในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งศึกษาวิเคราะห์คอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์)

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยคืองานเขียนประเภทบทความในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” โดยหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์) เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 1829 (วันที่ 10-4 กันยายน 2558) ถึงฉบับที่ 1885 (วันที่ 30 กันยายน - 6 ตุลาคม 2559)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบบันทึกข้อมูล จำนวน 2 แบบ คือ

1. แบบบันทึกหลักธรรมคำสอนคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์)
2. แบบบันทึกทฤษฎีการใช้ภาษาคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร โดยการดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สำรวจ รวบรวมและศึกษาบทความในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์) เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัยอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดเอาไว้
2. ผู้วิจัยอ่านวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นต่อไปนี้

2.1 วิเคราะห์หลักธรรม ประกอบด้วย

- 1) หลักธรรมต่อตนเอง
- 2) หลักธรรมต่อผู้อื่น
- 3) หลักธรรมต่อสังคม

2.2 วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษา
ได้แก่

- 1) ระดับของภาษาที่ใช้
- 2) การใช้คำ
- 3) การใช้สำนวน
- 4) การใช้โวหาร
- 5) การใช้ภาพพจน์

โดยนำข้อมูลทั้งหมดบันทึกลงใน
แบบบันทึกข้อมูลทั้ง 2 แบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำผลที่วิเคราะห์จาก
แบบบันทึกมาสังเคราะห์หลักธรรมคำสอนและ
กลวิธีการใช้ภาษาในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน”
โดยหลวงพ่่านาฬ (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์)
แล้วจึงเขียนสรุปผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์
ของการวิจัยด้วยวิธีบรรยายประกอบการ
ยกตัวอย่าง

1. หลักธรรมต่อตนเอง ประกอบด้วย
การมีศีล สมาธิ ในการดำรงชีวิตนำไปใช้ในชีวิต
ประจำวัน

2. หลักธรรมต่อผู้อื่น ประกอบด้วย
พรหมวิหาร 4 ทศ 6 สังคหวัตถุ 4 คำสอนที่มุ่งเน้น
การประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ดังามกับผู้อื่น

3. หลักธรรมต่อสังคม ประกอบด้วย
จิตสาธารณะ จิตที่คิดสร้างสรรค์เป็นกุศล
และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
คิดสร้างสรรค์ และหลักธรรมมาธิปไตย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาหลักธรรมและกลวิธีการใช้
ภาษาในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่านาฬ (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์) จากการศึกษา

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์หลักธรรมในคอลัมน์
“จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่านาฬ (พระครู
ปลัดสิทธิวัฒน์) พบว่า มีการใช้หลักธรรม
3 ประการ ได้แก่ 1) หลักธรรมต่อตนเอง เป็น
หลักธรรมที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต
เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันประกอบด้วย
ศีล สมาธิ ปัญญาอิทธิบาท 4 และสัพพริสนธรรม
7 ตัวอย่าง เช่น การตั้งใจตนเว้นจากการฆ่าสัตว์
การตั้งใจทำงานให้ประสบความสำเร็จ 2) หลักธรรม
ต่อผู้อื่น อันเป็นคำสอนที่มุ่งเน้นการประพฤติ
ปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังามกับผู้อื่นเพื่อสัมพันธภาพ
ที่ดีต่อกันประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา
อุเบกขา พรหมวิหาร 4 ทศ 6 และสังคหวัตถุ 4
ตัวอย่าง เช่น ความเป็นมิตรเป็นเพื่อนมีไมตรีจิต
ที่ดีต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน ไม่หวังร้าย
ต่อกัน 3) หลักธรรมต่อสังคม ซึ่งมุ่งทำกรรมดี
ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดสร้างสรรค์ และ
หลักธรรมมาธิปไตย หลักธรรมต่อสังคมหรือ
เรียกว่า หลักธรรมระหว่างมนุษย์กับสังคม
ได้แก่ จิตสาธารณะ จิตคิดสร้างสรรค์และ
หลักธรรมมาธิปไตย

2. ผลการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษา
ในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่านาฬ
(พระครูปลัดสิทธิวัฒน์) พบว่า มีการใช้ภาษา
ระดับกึ่งแบบแผนและภาษาปากเป็นส่วนใหญ่
ใช้ภาษาเพื่อสื่อสารเข้าใจง่ายเหมาะสมกับ
บทความและสถานที่ต่าง ๆ ดำเนินการใช้ภาษาอยู่
การใช้คำของหลวงพ่่านาฬส่วนใหญ่
จะชี้แจงแสดงการสื่อสารเรื่องราวถ้อยคำภาษา
ที่สละสลวย สื่อความหมายได้ชัดเจน

การใช้สำนวนภาษาจะมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวคือท่านจะใช้สำนวนที่สั้น ๆ เข้าใจง่าย พุดตรง ๆ และแทรกด้วยคติคำสอนในพระพุทธศาสนา ดังตัวอย่าง “...ความซื่อสัตย์ คือความจริง ไม่แต่งเติมเสริมต่อ ‘ความจริง เป็นสิ่งไม่ตาย’ และต้องมีความจริงใจ...” เป็นต้น การใช้โวหารส่วนใหญ่เป็นการบรรยายโวหาร ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจง่าย สื่อสารตรงกับเจตคติของผู้บรรยาย เพื่อให้ผู้ฟังและผู้อ่านเกิดมโนภาพ เกิดจินตนาการและมีความรู้สึกร่วมตรงตามความปรารถนาของผู้ส่งสาร

อภิปรายผล

หลักธรรมในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย อภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยหลักธรรมคำสอนในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์) พบว่าหลวงพ่่าน้ำฝนเสนอหลักธรรมต่อตนเอง หลักธรรมต่อผู้อื่น หลักธรรมต่อสังคม เป็นแนวคิดซึ่งตรงกับหลักธรรมคำสอน (พระธรรมปิฎก ประยุทธ์ ปยุตโต, 2542, น. 45-50) ที่กล่าวว่าหลักธรรมคำสอนที่มีความหมายต่อมนุษย์ ประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขในการดำเนินชีวิตประจำวันได้จริงควรเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับความเพียร ความเมตตา กรุณา มีสติ มีอาชีวะสุจริต ซื่อสัตย์ รวมทั้ง ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พลศักดิ์ จิระไกรศิริ (2530, น. 112-113) ที่ว่าหลักธรรมในการดำรงชีวิตของคน มีความเมตตา กรุณา มีอาชีวะที่สุจริต มีความสำรวมในกาม มีความซื่อสัตย์ มีสติรอบคอบ มีการใช้เวลาให้เป็น

ประโยชน์ มีความพากเพียร มีความจริงและข่มใจตนเองได้ มีความอดทนอดกลั้นและมีความเสียสละซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ช่อฟ้า เกตุเรืองโรจน์ (2554) ที่วิจัยเรื่อง “หลักธรรมในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรมในหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการถ่ายทอดหนังสือธรรมะในส่วนของเนื้อหา มีกระบวนการและวิธีการถ่ายทอดโดยใช้กลวิธีทางภาษาและกลวิธีการนำเสนอธรรม โดยวิธีการทางภาษาที่ใช้มากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ การใช้คำสัมผัสคล้องจอง การใช้ภาพพจน์ประเภทอุปมา และการเล่นคำซ้ำ ตามลำดับ ส่วนกลวิธีการนำเสนอธรรมะที่ใช้มากที่สุดสามอันดับแรก คือ การยกตัวอย่างประเภทวาทีของบุคคล การยกตัวอย่างความพฤติกรรมหรือประสบการณ์ของบุคคล และการเปรียบเทียบตามลำดับ วิธีการที่ท่าน ว.วชิรเมธีใช้ในการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม คือ การยกตัวอย่างประเภทเหตุการณ์ จำแนกได้สามบริบท คือ บริบทภาพรวมของสังคม บริบทเหตุการณ์รายวันและบริบทเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ส่วนรูปแบบการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมให้ความสำคัญโดยเน้น “การถ่ายทอดให้ร่วมสมัย” ประกอบด้วยการใช้ภาษาต้องเป็นภาษาของคนร่วมสมัย สำนวนการเขียนที่เข้าใจง่าย การยกตัวอย่างที่สมจริง ใกล้ตัวของผู้อ่าน ใช้ประสบการณ์ตรงเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรมอย่างถึงแก่น และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรภาส ประสมสุข (2549, น. 121-122) วิจัยเกี่ยวกับหลักการบริหาร

การศึกษาตามแนวพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา จำนวน 21 หลักธรรมแยกตามหลักการครองตน การครองคน และการครองงาน ดังนี้ การครองตนสอดคล้องกับ 19 หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 ธรรมอันทำให้งาม 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 กุศลมูล 3 สันโดษ 3 สุขจิต 3 อธิปไตย 3 พรวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 สังคหะวัตถุ 4 อธิฐานธรรม 4 เบญจธรรม พละ 5 กัลยาณมิตรธรรม 7 สัปปริสธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 และทศพิธราชธรรม การครองคนสอดคล้องกับ 15 หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 ธรรมทำให้งาม 2 กุศลมูล 3 สุขจิต 3 อธิปไตย 3 พรวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 สังคหะวัตถุ 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 สัปปริสธรรม 7 อปริหานิยธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 และทศพิธราชธรรม การครองงานสอดคล้องกับ 10 หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 สุขจิต 3 อิทธิบาท 4 พละ 5 พรวาสธรรม 4 สังคหะวัตถุ 4 และ สัปปริสธรรม 7 นอกจากนี้ยังพบว่า มีจำนวน 7 หลักธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหาร การศึกษาด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน ได้แก่ กัลป์ยามมิตตตา โยนิโสมนสิการ ยังสอดคล้องกับบุญชู กิตติสาร (2554, น. 109-110) วิจัยเกี่ยวกับหลักธรรม คุณค่าและการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำสอนของพระพุทธพจน์ (จันทร์ กุสโล) ได้นำหลักธรรมคำสอนมาอบรมในสังคมตามแนวคิด

4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครองและด้านการศึกษา ถือเป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์ไทยต้องช่วยกันรักษา ดำรงและสั่งสอนผู้คนในสังคมให้เป็นคนดีตามความต้องการของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา อีกด้วย

2. ผลการวิจัยสรุปได้ว่ากลวิธีการใช้ภาษาในคอลัมน์ “จุดโฟกัสในใจคน” ของหลวงพี่น้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์) พบว่ามีการใช้ระดับภาษา กึ่งแบบแผนและภาษาปาก การใช้คำพบว่า มักใช้คำที่มีความหมายโดยนัย คำที่มีความหมายโดยตรง และใช้คำภาษาต่างประเทศ ส่วนการใช้สำนวนโวหาร พบว่าส่วนใหญ่ใช้ เทศนาโวหาร สาธกโวหาร อุปมาโวหาร และการใช้ภาพพจน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกุหลาบ มัลลิกะมาส และวิพุธ โสภวงศ์ (2524, น. 6) และสุจิตต์ พงศ์ไพบูลย์ (2522, น. 6-7) ที่ว่าระดับภาษาที่นิยมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับภาษาปาก ระดับภาษา กึ่งแบบแผนหรือระดับภาษา กึ่งทางการ ระดับภาษาแบบแผนหรือระดับภาษาทางการ และ ยังสอดคล้องกับ สุชาติ พิบูลย์วรศักดิ์ (2547) ที่วิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบกลวิธีการ โน้มน้าวใจ ในปริจเฉทการเขียนของ พระพยอม กัลยาโณ ผลการวิจัยพบว่า ในปริจเฉทการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ มีวิธีการตั้งชื่อเรื่อง ให้งานเขียน 2 ลักษณะ คือ ตั้งชื่อเรื่องที่มี คำศัพท์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและตั้งชื่อ เรื่องที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับมนุษย์ มีการเขียน บทนำ 2 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ บทนำที่ขึ้นต้น ด้วยความเป็นมาหรือสาเหตุของเรื่องกับ บทนำที่ขึ้นต้นด้วยการแจ้งหัวข้อเทศนา มีการ

นำเสนอเนื้อหาแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงปัญหา เนื้อเรื่องที่กล่าวถึงโครงการของวัดสวนแก้ว และเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงประวัติหรือธรรมเนียมประเพณีของท่านพุทธทาสภิกขุ ส่วนการเขียนสรุปมี 9 ลักษณะ ได้แก่ บทสรุปที่แสดงทรรศนะของพระพยอม บทสรุปที่คลี่คลายประเด็น บทสรุปที่ให้เกิดต่อบทสรุปที่อ้างคำสอน บทสรุปที่กล่าวสรรเสริญบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์แก่วัด บทสรุปที่เป็นข้อคิดคำคม บทสรุปที่เป็นเรื่องเล่าครั้งพุทธกาล บทสรุปที่เป็นคำกลอน และบทสรุปที่เป็นพุทธสุภาษิตสอดแทรกพร้อมกับอารมณ์ขัน ผลงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดลหทัย พิมพ์โนทัย (2547, น. 139-140) ที่วิเคราะห์ลีลาการเขียนบทความของแม่ลูกจันทร์ ในคอลัมน์สำนักข่าวหัวเขียวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐผลการศึกษาพบว่า ด้านการใช้ภาษามีการใช้คำ 11 ประเภท ได้แก่ คำซ้อน คำสร้อย คำสแลง กลุ่มคำกริยา คำภาษาปาก คำสมญานาม คำย่อและอักษรย่อ คำภาษาต่างประเทศ คำหยาบ คำภาษาถิ่น และคำพวน ตามลำดับ มีการใช้ประโยค 4 ลักษณะ คือ ใช้เพื่อบอกเล่า ถาม ขอร้อง และแนะนำ ศิลปะการเรียบเรียงประโยคมี 4 ชนิด คือ ประโยคขัดความ ประโยคซ้ำความ ประโยคเงื่อนไข และประโยคสรุปความ มีการใช้สำนวน

2 ลักษณะ คือสำนวนที่คงรูปและความหมายตามเดิม และสำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและความหมาย มีการใช้โวหารภาพพจน์ 3 ชนิด คือ อุปมาอุปไมย อุปมา และอุปมาพจน์ มีการใช้น้ำเสียง 6 แบบ คือ ดำเนินอย่างรุนแรง ประชดประชัน หดหู่ ห่วงใย เห็นใจ และชื่นชมเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษานี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานเขียนประเภทการเขียนบทความ
2. ผลการศึกษานี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาทฤษฎีการใช้ภาษาของนักเขียนแต่ละท่าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทความหลักธรรมของพระสงฆ์ท่านอื่นที่มีชื่อเสียง ในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารอื่นๆ เพื่อทำความเข้าใจทัศนะและกลวิธีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน
2. จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังสามารถเจาะประเด็นไปศึกษาเนื้อหาอื่น ๆ ได้ เช่น การใช้หลักธรรมในทักษะกระบวนการคิด ในคอลัมน์ “จุดไฟในใจคน” ของหลวงพ่่าน้ำฝน (พระครูปลัดสิทธิวัฒน์) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส และวิพุธ โสภวงศ์. (2524). *แบบเรียนภาษาไทย ท 041:1*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ข้อฟ้า เกตุเรืองโรจน์. (2554). *กระบวนการและกลวิธีการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรมในหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาวาทีวิทยาและสื่อสารการเผยแผ่ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2522). *สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ดลหทัย พิมพ์โนทัย. (2547). *วิเคราะห์ลีลาการเขียนบทความของแม่ลูกจันทร์ในคอลัมน์สำนักข่าวหัวเขียวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- บุญชู กิตติสาริ. (2554). *ศึกษาหลักธรรม คุณค่าและการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำสอนของพระพุทธพจน์ (จันทร์ กุสโล)*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- พระธรรมปิฎก ประยุทธ์ ปยุตโต. (2542). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พลศักดิ์ จิรโกศิริ. (2530). *อุดมการณ์สร้างสรรค์แผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง*. กรุงเทพฯ: โมเดิร์นเพรส.
- วรภาส ประสมสุข. (2549). *หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม*. (วิทยานิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- สุวัฒน์ จันทร์จำนง. (2540). *ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- สุชาติ พิบูลย์วงศ์. (2547). *องค์ประกอบกลวิธีการโน้มน้าวใจในปริศนาการเขียนของพระพยอม กัลยาโณ*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2522). *การเขียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

วจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี VERBAL TEACHINGS IN THAI LITERATURE OF PHRA APHAI MANI

อำภาพร รินปัญญา^{1*}, นราวัลย์ พูลพิพัฒน์² และ กรรณิการ์ พันชนะ³
Ampaporn Rinpanyo^{1*}, Narawan Poonpipat² and Kannika Panchana³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}
Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District,
Chiang Mai Province 50300^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: jack_01984@hotmail.com

(Received: May 2, 2018; Revised: Dec 7, 2018; Accepted: Dec 7, 2018)

บทคัดย่อ

การดำเนินงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้วจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี และ 2) ศึกษาหลักธรรมคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี โดยการศึกษา เอกสารอ่านวิเคราะห์วรรณคดีไทยเรื่องพระอภัยมณี เล่มที่ 1 – 4 ของสุนทรภู่ ฉบับกรมศิลปากร สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544 นำผลการวิเคราะห์มาเรียบเรียงในลักษณะ ของการพรรณนาวิเคราะห์ ตามสภาพที่ปรากฏโดยอ้างอิงตามเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ยึดเป็นแบบ พร้อมทั้งสอดแทรกความคิดเห็นของผู้วิจัยประกอบการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้วจนภาษาคำสอนในเรื่องพระอภัยมณีมี 4 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตนที่เหมาะสม ด้านการสอนหรือให้ความรู้หรือให้การศึกษา ด้านการสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิงและ ด้านการเสนอหรือชักจูงใจ

2. หลักธรรมคำสอนในเรื่องพระอภัยมณีเล่มที่ 1 เล่มที่ 3 และเล่มที่ 4 มี 9 ประการ คือ ทานบารมี ได้แก่ การให้ การเสียสละสิ่งของต่าง ๆ ให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ศีลบารมี ได้แก่ การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ให้ตั้งอยู่ในความดี เนกขัมมบารมี ได้แก่ การออกบวช เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอน ปัญญาบารมี ได้แก่ การใช้ความรอบรู้ในการเตรียมการและวางแผน การทำงานโดยรอบคอบ วิริยบารมี ได้แก่ ความเพียร ความพยายามและความกล้าหาญ ขันติบารมี ได้แก่ การอดทนต่อความยากลำบาก อดกลั้นต่อความโกรธ ความไม่พอใจ สัจจบารมี ได้แก่ ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะลงมือกระทำตามคำพูด มีความจริงใจ พูดจริง ทำจริง อธิษฐานบารมี ได้แก่

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การตั้งใจหรือการผูกจิตอธิษฐาน ตั้งจิตอธิษฐาน ขอพร เมตตาบารมี ได้แก่ ความรักใคร่เอ็นดู ช่วยเหลือเกื้อกูลเมตตาต่อผู้อื่นและสรรพสัตว์ทั้งปวง ส่วนพระอภัยมณีเล่มที่ 2 ใช้วัจนภาษาคำสอน และหลักธรรมคำสอนเพียง 2 ประการ คือ เมตตาบารมี ได้แก่ ความรักใคร่ ความปรารถนาดี มีไมตรี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลกทั้งปวงมีความสุขความเจริญ และปัญญาบารมี ได้แก่ ความรอบรู้ ความหยั่งรู้ เหตุผล เข้าใจสถานะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

คำสำคัญ: วัจนภาษาคำสอน, หลักธรรมคำสอน, วรรณคดีไทย, พระอภัยมณี

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate hortatory discourse in the Thai literary work, Phra Apai Mani, and to examine Buddhist teachings in the literary work by analyzing the work in volumes 1–4, written by Sunthon Phu, the Fine Arts Department version, published in 2001. The analysis results are present descriptively and critically based on the study's analysis framework, together with the author's opinions in an attempt to answer the study objectives.

The study results are summarized as follows.

1. The use of hortatory discourse in the literary work consists of four domains, namely, appropriate conduct, teaching or education, entertainment or satisfaction, and presentation or persuasion.

2. The Buddhist teachings found in the literary work, volumes 1, 3 and 4, are composed of nine spiritual perfections. They include generosity: giving without expecting anything in return; moral discipline: maintaining one's body and speech within the moral framework; renunciation: being ordained to study Buddhist teachings; wisdom: using knowledge to carefully prepare and plan for one's work; energetic effort: being perseverant and brave; patient endurance: enduring difficulties, anger and dissatisfactoriness; truthfulness: being determined and sincere to commit oneself to work; determination: fixing and settling a purpose and asking for blessing; and loving kindness: loving, helping and supporting other humans and animals. For volume 2, the exhortative discourse and Buddhist teachings contain only two kinds of spiritual perfections. They include loving kindness: loving, wishing or supporting all sentient beings to become happy and prosperous; and wisdom: being knowledgeable, insightful and reasonable to understand natural states of things as they truly are.

KEYWORDS: Hortatory Discourse, Buddhist Teachings, Thai Literary Work, Phra Apai Mani

บทนำ

ภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการสื่อความเข้าใจระหว่างกันของคนในสังคม เป็นสื่อกลางอันสำคัญยิ่งในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์เพื่อทำความเข้าใจในการถ่ายทอดความหมาย อารมณ์ ความรู้สึกจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งคือ ผู้รับสารและผู้ส่งสารหรือระหว่างหมู่คนในสังคม ในการปกครองในวงการอาชีพ ในวงการศึกษ เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน สร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม ถ้าคนในสังคมพูดกันด้วยถ้อยคำที่ดีจะช่วยให้คนในสังคมอยู่กันอย่างปกติสุข ถ้าพูดกันด้วยถ้อยคำไม่ดีจะทำให้เกิดความบาดหมางน้ำใจกัน ภาษาจึงมีส่วนช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์ของคนในสังคมเป็นสมบัติของสังคม ซึ่งภาษาที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปนั้นได้แก่ภาษาพูดและภาษาเขียน

การใช้ภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารนั้น นอกจากจะใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนแล้ว เรายังใช้ภาษาในรูปแบบอื่นอีก อาทิ ในรูปแบบของวรรณคดีหรือวรรณกรรม วจนภาษาและอวจนภาษา โดยภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมี 2 ประเภท คือ วจนภาษา ได้แก่ ถ้อยคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการพูด การเขียน ส่วนอวจนภาษา ได้แก่ สิ่งอื่น ๆ ที่สามารถสื่อความหมายได้โดยไม่ต้องใช้ถ้อยคำ (ธีระพันธ์ เทสียงทองคำ, 2554, น. 10)

ชีวิตมนุษย์จะหลีกเลี่ยงการสื่อสารด้วยวจนภาษาไม่ได้เลยจะต้องใช้วจนภาษาควบคู่กับอวจนภาษาอยู่เสมอทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เมื่อพิจารณาถึงการสื่อความหมาย

โดยใช้วจนภาษาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่า วจนภาษา เป็นการใช้ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ คำพูดหรือตัวอักษรที่กำหนดใช้ร่วมกันในสังคม ซึ่งหมายรวมทั้งเสียงและลายลักษณ์อักษร ภาษาถ้อยคำเป็นภาษาที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีระบบ มีหลักเกณฑ์ทางภาษาหรือไวยากรณ์ซึ่งคนในสังคมต้องเรียนรู้และใช้ภาษาในการฟัง พูด อ่าน เขียนและคิด การใช้วจนภาษาในการสื่อสารต้องคำนึงถึงความชัดเจนถูกต้องตามหลักภาษาและความเหมาะสมกับลักษณะการสื่อสาร ลักษณะงานเป้าหมาย สื่อและผู้รับสาร วจนภาษาแบ่งออกเป็นภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาพูดเป็นภาษาที่มนุษย์เปล่งเสียงออกมาเป็นถ้อยคำเพื่อสื่อสารกับผู้อื่น นักภาษาศาสตร์ถือว่า ภาษาพูดเป็นภาษาที่แท้จริงของมนุษย์ ส่วนภาษาเขียนเป็นเพียงวิวัฒนาการขั้นหนึ่งของภาษาเท่านั้น มนุษย์ได้ใช้ภาษาพูดติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นอยู่เสมอทั้งในเรื่องส่วนตัว สังคม และหน้าที่การงาน ภาษาพูดจึงสามารถสร้างความรัก ความเข้าใจและช่วยแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ได้มากมาย และภาษาเขียนนั้นจะเป็นภาษาที่มนุษย์ใช้อักษรเป็นเครื่องหมายแทนเสียงพูดในการสื่อสาร ภาษาเขียนจะเป็นสัญลักษณ์ของการพูด เป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้บันทึกภาษาพูด เป็นตัวแทนของภาษาพูดในโอกาสต่าง ๆ แม้นักภาษาศาสตร์จะถือว่าภาษาเขียนมิใช่ภาษาที่แท้จริงของมนุษย์แต่ภาษาเขียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารของมนุษย์มาเป็นเวลาช้านาน มนุษย์ใช้ภาษาเขียนสื่อสารทั้งในส่วนตัว สังคม และหน้าที่การงาน

ภาษาเขียนสร้างความรัก ความเข้าใจและช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมมนุษย์ได้มากมาย หากมนุษย์รู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาสและสถานการณ์เพื่อจะได้เข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในบทอ่านโดยเฉพาะภาษาร้อยกรองจากวรรณคดี ดังที่ บรรพต ศิริชัย (2533, น. 2) ได้กล่าวถึงหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ และลักษณะของสังคมไทยในอดีตมีรากฐานจากพุทธธรรมเป็นค่านิยมและพฤติกรรมดีของสังคม เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาบ้านเมืองทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ สังคมไทยซึ่งมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงเรื่อยมาเพราะได้พึงหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง พระธรรมคำสอนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเผยแผ่ตั้งแต่แรกจนกระทั่งสาวกได้สืบทอดมาเรื่อยจนถึงปัจจุบัน คำสอนที่ออกมานั้นเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนา (พระมหาสมชัย ศิริวิฑูมโน (ศรีนอก), 2528, น. 9) สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุอย่างรวดเร็ว แต่ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจ หรือขาดธรรมะคุ้มครอง เราจะพบว่า มีการกระทำผิดทางด้านศีลธรรม ทั้งทางด้านกาย วาจาและใจ มีการฆ่าและเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ การคอร์รัปชันทุจริตในวงราชการ (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2549, น. 82)

วรรณกรรมคำสอนตามแนวคิดของ ธวัช ปุณโณทก (2525, น. 221) กล่าวในหนังสือวรรณกรรมท้องถิ่นว่า วรรณกรรมคำสอนหมายถึง วรรณกรรมที่มุ่งสอนจริยธรรม

แก่สังคมหน้าที่และจริยธรรมของบุคคล อันประกอบเป็นสังคม เริ่มต้นจากสังคมครอบครัว การทำมาหากิน ตลอดจนการกำหนด ข้อห้าม และข้อพึงปฏิบัติต่อสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ สอดคล้องกับ ศิวะสิทธิ์ ภูเพชร (2541, น. 7) ที่กล่าวว่า ในหนังสือคติธรรมและคำสอนจากวรรณกรรมร้อยกรองว่า วรรณกรรมคำสอน มีเนื้อหาสาระที่มุ่งจะสั่งสอนศาสตร์ด้านศิลปะ จริยศาสตร์ ปรัชญา เป็นต้น หรือให้ข้อคิดที่ควรปฏิบัติแก่คนในสังคม และสามารถนำคำสอนมาประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบัน เห็นได้ว่าวรรณกรรมคำสอนเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่นำคำสอนไปปฏิบัติใช้ และการประพันธ์วรรณกรรมคำสอนกวีต้องมีความรู้ ทั้งทางด้านศิลปะ จริยศาสตร์ ปรัชญา การใช้คำหรือวัจนภาษาของกวีต้องมีศาสตร์และศิลป์เจือปนกัน จึงทำให้ผลงานวรรณกรรมคำสอนเป็นที่นิยมของประชาชน ดังเช่น พระอภัยมณี ผลงานชิ้นเอกของพระสุนทรโวหารหรือสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีเนื้อเรื่องที่สอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนสภาพชีวิตและจิตใจของคนไทยให้ได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

พระอภัยมณี เป็นวรรณคดีเอกซึ่งเป็นผลงานของพระสุนทรโวหารหรือสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่เล่าเรื่องราวของตัวละครที่เป็นลูกกษัตริย์แสดงถึงจินตนาการและประกอบด้วยคำสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชนทุกยุคทุกสมัย สังเกตได้ว่าสุนทรภู่นิยมแทรกคำสอนอยู่ในคำพูดของตัวละคร หรือการกระทำ

ของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้และสัมผัส การกระทำและผลการกระทำของตัวละคร และทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกว่าการสอนโดยตรง นับว่าเป็นกลวิธีที่ใช้วัจนภาษาคำสอน อย่างแยบยลในเรื่องศีลธรรมจริยธรรม

จากความสำคัญของวัจนภาษาคำสอนและหลักธรรมคำสอน รวมทั้งความสำคัญของเรื่องพระอภัยมณี ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวัจนภาษาคำสอนและหลักธรรมคำสอนในวรรณคดีไทยเรื่อง พระอภัยมณีว่ามี การสอดแทรกคำสอนอย่างไรบ้างเพื่อถอด องค์ความรู้ที่ไม่ล้าสมัยและนำไปเผยแพร่ และปรับปรุงแก้ไขในการดำรงชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการใช้วัจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยประกอบด้วย ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลของงานวิจัยนี้ คือ วรรณคดีไทยเรื่อง พระอภัยมณี เล่มที่ 1 - 4 ของสุนทรภู่ ฉบับกรมศิลปากร จากสำนักพิมพ์ ศิลปบรรณาการ พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ เนื้อหาวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี

ด้านการใช้วัจนคำสอนและหลักธรรมคำสอน ของพระพุทธเจ้า 10 ประการ ที่พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญในพระชาติต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเป็น พระพุทธเจ้า เรียกว่า ทศบารมี มาสร้างเป็นกรอบสำหรับการศึกษาการใช้วัจนภาษาคำสอน และหลักธรรมคำสอนในวรรณคดีไทยเรื่อง พระอภัยมณี ในงานวิจัยดังนี้

1. ทานบารมี ได้แก่ การให้ การเสียสละ สิ่งของต่าง ๆ ให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน
2. ศีลบารมี ได้แก่ ความประพฤติทางกาย วาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ให้ตั้งอยู่ในความดี
3. เนกขัมมบารมี ได้แก่ การออกบวช เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอน
4. ปัญญาบารมี ได้แก่ การใช้ความรู้รอบรู้ ในการเตรียมการและวางแผนการทำงาน โดยรอบคอบ
5. วิริยบารมี ได้แก่ ความเพียร ความพยายามและความกล้าหาญ
6. ขันติบารมี ได้แก่ การอดทน ต่อความยากลำบาก อดกลั้นต่อความโกรธ ความไม่พอใจ
7. สัจจบารมี ได้แก่ ความมุ่งมั่น ตั้งใจ ที่จะลงมือกระทำตามคำพูด มีความจริงใจ พุดจริง ทำจริง
8. อธิษฐานบารมี ได้แก่ การตั้งใจ หรือการผูกจิตอธิษฐาน ตั้งจิตอธิษฐาน ขอพร
9. เมตตาบารมี ได้แก่ ความรักใคร่เอ็นดู ช่วยเหลือเกื้อกูลเมตตาต่อผู้อื่นและสรรพสัตว์ ทั้งปวง
10. อุเบกขาบารมี ได้แก่ การวางเฉย ทั้งกาย วาจาและใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกวจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี ของสุนทรภู่ จากสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544

2. ตารางวิเคราะห์หลักธรรมและความสอดคล้องกับวจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี ของสุนทรภู่ จากสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเมื่อได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้วิธีการอ่านวิเคราะห์วจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ จากสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544 จำนวน 4 เล่ม แล้วบันทึกวจนภาษาคำสอนที่ปรากฏในเรื่อง พระอภัยมณีลงในแบบบันทึกวจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย ตารางวิเคราะห์หลักธรรมและความสอดคล้องกับวจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาในหนังสือวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี ของสุนทรภู่ จากสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544 ทั้ง 4 เล่ม โดยพิจารณาการใช้วจนภาษาคำสอนและหลักธรรมคำสอนที่มีความสอดคล้อง

กับวจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี

2. วิเคราะห์เนื้อหาด้วยการอ่านและจำแนกเนื้อหาที่ปรากฏวจนภาษาคำสอนและหลักธรรมคำสอน ที่เป็นคุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยิ่งยวดเพื่อให้บรรลุซึ่งจุดหมายอันสูงสุด 10 ประการ ที่พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญในพระชาติต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเป็นพระพุทธรเจ้า เรียกว่า ทศบารมีตามหัวข้อทั้ง 10 ประการ

3. บันทึกผลการวิเคราะห์ลงในแบบบันทึกวจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณีของสุนทรภู่ จากสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544 และบันทึกลงในตารางวิเคราะห์หลักธรรมและความสอดคล้องกับวจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย ซึ่งประกอบด้วย

3.1 หัวข้อหลักธรรม

3.2 ตัวชี้วัด

3.3 ข้อความในวรรณคดีที่ปรากฏหลักธรรม

3.4 คำอธิบายข้อความ

3.5 วจนภาษาคำสอนที่ปรากฏ

4. เมื่อปรากฏคุณธรรมที่นอกเหนือจากประเด็นวิเคราะห์ก็สร้างตารางวิเคราะห์เพิ่มเติมและบันทึกผลการวิเคราะห์ให้ครบทุกด้าน เพื่อให้ทราบวจนภาษาคำสอนทั้งหมดที่ปรากฏในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณีของสุนทรภู่ จากสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544 ทั้ง 4 เล่ม

5. นำผลการวิเคราะห์วจนภาษาคำสอนตามตารางมาพรรณนาวิเคราะห์ ตามสภาพ

ที่ปรากฏโดยอ้างอิงตามเกณฑ์การวิเคราะห์
ที่ยึดถือเป็นแบบพร้อมแทรกความคิดเห็น
ของผู้วิจัย

6. นำผลการวิเคราะห์ตามตารางให้
ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมถูกต้อง
แล้วผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข

ผลการวิจัย

1. การใช้วัจนภาษาคำสอนในเรื่อง
พระอภัยมณีมี 4 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติ
ตนที่เหมาะสม ด้านการสอนหรือให้ความรู้
หรือให้การศึกษา ด้านการสร้างความรู้หรือ
ให้ความบันเทิงและด้านการเสนอหรือชักจูงใจ

2. หลักธรรมคำสอนมี 10 ประการ
ในเล่มที่ 1 เล่มที่ 3 และเล่มที่ 4 ได้แก่ ทานบารมี
ได้แก่ การให้การเสียสละสิ่งของต่าง ๆ
ให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ศีลบารมี
ได้แก่ การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย
ให้ตั้งอยู่ในความดี เนกขัมมบารมี ได้แก่
การออกบวชเพื่อศึกษาพระธรรมคำสอน
ปัญญาบารมี ได้แก่ การใช้ความรู้
ในการเตรียมการและวางแผนการทำงาน
โดยรอบคอบวิริยบารมี ได้แก่ ความเพียร
ความพยายามและความกล้าหาญ ขันติบารมี
ได้แก่ การอดทนต่อความยากลำบาก อดกลั้น
ต่อความโกรธ ความไม่พอใจ สัจจบารมี ได้แก่
ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะลงมือกระทำตามคำพูด
มีความจริงใจ พูดจริง ทำจริง อธิษฐานบารมี
ได้แก่ การตั้งใจหรือการผูกจิตอธิษฐาน
ตั้งจิตอธิษฐาน ขอพร เมตตาบารมี ได้แก่
ความรักใคร่เอ็นดู ช่วยเหลือเกื้อกูลเมตตา
ต่อผู้อื่นและสรรพสัตว์ทั้งปวงและอุเบกขา

บารมี ได้แก่ การวางเฉย ทั้งกาย วาจาและใจ
ส่วนเล่มที่ 2 ใช้วัจนภาษาคำสอนและหลักธรรม
คำสอนเพียง 2 ประการ คือ เมตตาบารมีได้แก่
ความรักใคร่ ความปรารถนาดี มิไม่ตรี
คิดเกื้อกูล ให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลกทั้งปวง
มีความสุขความเจริญ และปัญญาบารมี
ได้แก่ ความรอบรู้ ความหยั่งรู้ เหตุผล เข้าใจ
สภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาเป็น
ประเด็นในการอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาการใช้วัจนภาษาคำสอน
ในวรรณคดีไทยเรื่อง พระอภัยมณี พบว่า
มีการใช้วัจนภาษาคำสอน 4 ด้าน ได้แก่
1) การปฏิบัติตนที่เหมาะสมจากในเรื่องพระอภัยมณี
ที่พบเป็นคำสอนในเรื่องของความรักที่ควรทำ
ให้ถูกต้องตามราชประเพณี โดยให้กลับไป
บ้านเมืองแล้วจัดทูตให้ถือสารมาสู่ขอกับพ่อแม่
ให้ถูกต้องตามครรลองครองธรรมพ่อแม่ก็คง
ไม่ขัดข้อง แต่ถ้าจะลักลอบรักกันโดยไม่ถูกต้อง
ก็ไม่ยอม ดังที่ พระมหาอำนาจ มหาวีโร (2544,
น. 24) กล่าวว่าวัจนภาษาคำสอนคือคำประพันธ์
ที่มีเนื้อหาเพื่อมุ่งสอนให้มนุษย์ในสังคมประพฤติ
ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามและอาศัยหลัก
ของศีลธรรมทางศาสนา และผสมผสานกลมกลืน
กับขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแนวทาง
ในการดำรงชีวิตเป็นการปฏิบัติตัวตามระเบียบ
ประเพณีและวัฒนธรรมไทย อันจะส่งผลให้
สามารถวางตัวได้อย่างเหมาะสมในทุกสังคมได้
2) การสอนหรือให้ความรู้หรือให้การศึกษา
จากที่พบในวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี

มีเนื้อหาเพื่อสอนหรือให้การศึกษาโดยผู้ทรงศีลที่เคร่งครัดในศีลธรรม ได้สอนศิษย์ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดผลดีแก่บ้านเมืองสืบต่อไป และคำสอนในเรื่องของการทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบคิดวางแผนการทำงานก่อนทุกครั้ง เป็นคุณสมบัติที่น่าพึงปรารถนาและไม่ใช้เรื่องพรสวรรค์แต่เป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนให้มีขึ้นได้ ดังที่ สิทธา พิณภูวดล และนิธยา กาญจนะวรรณ (2515, น. 165) กล่าวว่า วัจนภาษาคำสอนเป็นงานที่เขียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสั่งสอนตามหลักจริยศาสตร์ ปรัชญา หรือศิลปะ 3) การสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิงในเรื่องพระอภัยมณีที่พบนั้น เป็นการใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่มีความต้องการที่จะทำให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจจากภาษาที่ส่งออกมาในลักษณะของคำสอน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการพูด การเขียนหรือการแสดงกิริยาท่าทาง ดังที่พิมลณัฐ รัตนศรทอง (2559) กล่าวว่า ลักษณะวัจนลีลามีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการใช้คำและสำนวน ด้านศิลปะการประพันธ์มีอารมณ์สะท้อนใจที่หลากหลาย ได้แก่ ด้านความรักแบบหนุ่มสาว ด้านความรักแบบรักตัวเอง ให้กำลังใจตัวเอง ด้านความรักแบบครอบครัว ด้านความเศร้าโศกเสียใจ ด้านความฮึกเหิม มีความหวัง ด้านอารมณ์ขัน ด้านมองโลกในแง่บวก และ 4) การเสนอหรือชักจูงใจเป็นการใช้ภาษาที่แสดงออกในรูปของถ้อยคำภาษาและตัวอักษร ได้แก่ ภาษาพูดหรือภาษาเขียนในลักษณะของคำสอนต่าง ๆ ที่มีความต้องการที่จะชักจูงให้มีความคิดคล้ายตามหรือยอมรับปฏิบัติตามการเสนอแนะ

ดังที่ขวัญใจ บุญคุ้ม (2559, น. 71) กล่าวว่า วัจนลีลาและบทบาทหน้าที่เพลงลูกทุ่งมีการใช้คำ การใช้สำนวน การใช้โวหารและการใช้ภาพพจน์ต่าง ๆ เพื่อชักจูงโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังได้เกิดความคิดคล้ายตามเพลงและแทรกความสนุกสนานไปด้วย

2. ผลการศึกษาหลักธรรมคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี เล่มที่ 1 - 4 ของสุนทรภู่ ฉบับกรมศิลปากร จากสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2544 นั้น ผู้เขียนได้สอดแทรกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ไว้ครบทั้ง 10 ประการ ที่พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญในพระชาติต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเป็นพระพุทธเจ้า เรียกว่า ทศบารมี ตามกรอบการวิเคราะห์ ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ชันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมีและอุเบกขาบารมี วรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี ทั้ง 4 เล่ม จึงถือได้ว่าเป็นวรรณคดีที่มีคำประพันธ์ที่มีเนื้อหาเพื่อมุ่งสอนให้มนุษย์ในสังคมประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามและอาศัยหลักของศีลธรรมทางศาสนา และผสมผสานกลมกลืนกับขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความสุขทางจิตใจของประเวศ วะสี (2538, น. 26) ที่กล่าวไว้ในบทที่สอง ข้างต้นว่า แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความสุขทางจิตใจโดยใช้แนวคิดคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนาคือสิ่งที่คนไทยยอมรับเป็นคุณค่าและเป็นวัฒนธรรมไทยด้วยเหมือนกัน ขณะที่ชาวโลก

กำลังประสบความสำเร็จทางจิตใจและโยหา
ความสุขทางจิตวิญญาณ ถ้าเราพัฒนาคนไทย
ให้สามารถอธิบายพระพุทธศาสนาได้จับใจ
ผู้คนและมีการจัดการที่ดี พระพุทธศาสนา
ในประเทศไทยก็จะเป็นแหล่งดึงดูดให้ผู้คน
อยากเดินทางเข้ามาเพื่อพัฒนาทางจิตวิญญาณ
เป็นประโยชน์แก่ชาวโลกและเป็นประโยชน์
กับประเทศไทยเองทั้งทางเศรษฐกิจและ
ทางที่รื้อฟื้นความสนใจในหมู่คนไทยด้วยกันเอง
ให้เห็นคุณค่าของดีที่เรามีอยู่ และยังได้
สอดคล้องกับปณิธาน ผลพสุทธานุภาพ (2545,
น.133) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า คนไทยมีความ
สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน
นับพันปีเศษแล้ว พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย
มีความรู้สึกเคารพและศรัทธาในพระพุทธศาสนา
ฝังอยู่ในสายเลือดของคนไทยมาตั้งแต่เกิด
จนตายเป็นเหตุให้ พระพุทธศาสนามี
ความจำเป็นต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก
เพราะพระพุทธศาสนาได้ผูกมัดจิตใจคนไทย
ทั้งชาติให้เป็นคนรักสันติ รักอิสระ มีนิสัย
โอบอ้อมอารี มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน คำสอนทางพระพุทธ
ศาสนาได้ฝังรากลงในจิตใจของคนไทย
ทั้งในอดีตและปัจจุบันด้วยอิทธิพลของ
หลักธรรมในพระพุทธศาสนาทำให้จิตใจ
ของคนไทยแสดงออกมาในลักษณะที่เยือกเย็น
มีความเกื้อกูลปรองดองกัน ให้การพึ่งพาอาศัย
ซึ่งกันและกัน ทำให้คนไทยพอใจในการ
ดำรงชีวิตอย่างสงบสุขมาจนกระทั่งทุกวันนี้
นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับสุนทรียะธรรม
(2546, น. 7) ได้กล่าวถึงหลักธรรมคำสอน
ทางพระพุทธศาสนาในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับ

การพัฒนามนุษย์ว่า พระธรรมคำสอนของ
พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า หลักการและสาระ
ที่เป็นพุทธศาสตร์มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับ
สภาวะและพัฒนาการของชีวิต องค์ความรู้
ที่เกี่ยวกับสภาวะและกระบวนการพัฒนามนุษย์
และองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม
การอยู่ร่วมกันอย่างสันติของมวลมนุษยชาติ
การพัฒนาพุทธตามแนวพุทธศาสตร์มีพื้นฐาน
และหลักการที่เป็นทฤษฎี (ปริยัติ) วิธีการปฏิบัติ
(ปฏิบัติ) และการทบทวนวิเคราะห์ผลของการ
ปฏิบัติ (ปฏิเวธ)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัย
ของ เสน่ห์ ทนอินทรอาจ (2552, น. 34)
ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม
เรื่องท้าวคำสอน พบว่า วรรณกรรมเรื่อง
ท้าวคำสอนมีลักษณะเป็นชาดกนอกนิบาต
มีจุดมุ่งหมายเพื่อแนะนำสั่งสอนบุคคล
ทั่วไปให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีและ
ศีลธรรม และเพื่อความบันเทิง ลักษณะ
คำประพันธ์เป็นโคลงที่ใช้อักษรไทย ภาคกลาง
และอักษรธรรมอีสาน ด้านเนื้อหาแก่นเรื่อง
ได้เสนอหลักในการครองเรือน (พรวาสาธรรม
4) สอนให้มีความกตัญญูต่องูที่ ยึดมั่นในจารีต
ประเพณี ให้ทาน รักษาศีล ในด้านวรรณศิลป์
มีการใช้ถ้อยคำอย่างมีศิลปะ ใช้สำนวนโวหาร
ภาพพจน์และรสวรรณคดีที่ทำให้เกิดจินตภาพ
ภาษาสละสลวยและมีความหมายลึกซึ้ง
สรียกานต์ ยี่เก็งเยี่ยม และอาทิตย์ ตรีณัฏฐ
(2553, น. 55) ร่วมกันวิจัยเรื่องการศึกษา
วรรณกรรมคำสอนที่ได้รับอิทธิพลจาก
รามเกียรติ์ พบว่า รามเกียรติ์มีเนื้อหาที่
เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนบุคคล 3 กลุ่ม คือ

เรื่อง ทศรถสอนพระรามเป็นการสอนราชวัติปฏิบัติของพระมหากษัตริย์ เรื่องพาลีสอนน้องและทศกัณฐ์สอนน้องเป็นการสอนวัตรปฏิบัติของข้าราชการ และพิเภกสอนเบญจกายเป็นการสอนวัตรปฏิบัติของสตรี โดยโอกาสในการสอนพบว่ามีโอกาสเลือกโอกาสที่สำคัญต่อความรู้สึกของตัวละครอยู่ 3 ลักษณะคือ เมื่อตัวละครผู้สอนตาย ได้แก่ เรื่องพาลีสอนน้องและทศกัณฐ์สอนน้อง เมื่อตัวละครผู้สอนต้องพลัดพราก ได้แก่ เรื่อง พิกษสอนเบญจกาย และเมื่อตัวละครผู้สอนจะมอบหมายภาระงานที่ยิ่งใหญ่ ได้แก่ เรื่องทศรถสอนพระราม กาญจนา วิชญาปกรณ (2545, น. 1-20) พบว่า กลไกของสังคมไทยโดยศึกษาจากวรรณกรรมเรื่อง สุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่ กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส และสุภาษิตสอนหญิง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เห็นได้ว่าสังคมไทยในสมัยนั้นเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ดังนั้นชายจึงมีอำนาจในการจัดระเบียบของสังคม โดยกำหนดบทบาทความเป็นชายและความเป็นหญิงที่สังคมคาดหวัง เช่น ต้องอุดมด้วยภูมิปัญญา กิริยาวาจาดองดงาม ในสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่กล่าวถึงความเป็นหญิงที่สังคมเห็นว่าเหมาะสมว่าต้องกอบปรีย์ด้วยจิตกิริยาและวาจาที่งดงาม นอกจากนี้แล้วยังได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บัทมา เอื้อรักษ์โอฬาร (2554, น.66) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคำสอน เรื่อง กฎแห่งกรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรูปศาสนากับคำสอนเรื่อง

กฎแห่งกรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตตมโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า พระธรรมสิงหบุรา (จรัญ จิตตมโม) (2558) ให้ความหมายกรรมว่า กรรมที่แท้มีเกณฑ์ 2 ประการ คือ ผู้ทำมีเจตนา และการกระทำนั้นจะต้องให้ผลเป็นบุญหรือเป็นบาป กรรมใดที่ทำลงไปจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตามย่อมให้ผลตอบแทนเสมอ การสวดมนต์ การแผ่เมตตาการหมั่นขอโอกาสกรรม การเจริญกรรมฐานจะทำให้วิบากกรรมนั้นน้อยลงไป การแก้กรรมในปัจจุบันโดยการกำหนดลงที่ปัจจุบัน ส่วนการแก้กรรมในอดีต โดยการสร้างกรรมดีเพื่อใช้หนี้กรรมเก่า ด้วยการทำทาน รักษาศีล และภาวนา พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตตมโม) ได้นำเรื่องราวจากประสบการณ์จริงของท่านเองและผู้อื่นในเรื่องผลของกรรม มาแสดงเพื่อเป็นการสอนและเป็นอุทาหรณ์ให้แก่มนุษย์ทั่วไป เพื่อให้เกรงกลัวต่อบาปหันมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง

จากการวิจัยที่พบว่า มีการใช้วัจนภาษาคำสอนและหลักธรรมคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี ทั้ง 4 เล่ม ครบทั้ง 10 ประการ คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นวรรณคดีที่มีหลักธรรมคำสอนและมีการใช้วัจนภาษาคำสอนที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสั่งสอน ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ เผยแพร่หลักธรรมจรรยาวัธหรือปรัชญา สอดคล้องกับ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2553, น. 8-9) กล่าวว่า การศึกษา

วิชาภาษาคำสอนหรือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จะทำให้ผู้นั้นเป็นผู้ฉลาดบริสุทธิ์ด้วยศีลเสมอกอาหารที่อยู่ในชัยภูมิที่ดี การนำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้สามารถมองเห็นสรรพสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงทำให้เราครองตนอยู่ในที่ตั้งแห่งความดี ในทำนองเดียวกันสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2554, น. 7-10) กล่าวว่า ศาสนาพุทธเป็นสิ่งที่พึ่งพาทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน การเรียนรู้ด้วยการฟังการอ่านพระพุทธศาสนา อาทิ พระวินัย พระธรรมหรือคำสอน จะทำให้ผู้ศึกษาที่นำหลักคำสอนไปปฏิบัติได้ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ออกจากอกุศลบาปทั้งหลาย และมองเห็นลัทธิจะคือความจริงของชีวิต เนื้อหาสาระส่วนใหญ่มุ่งจะสั่งสอนศาสตร์ด้านศิลปะจริยศาสตร์ ปรัชญา หรือให้ข้อคิดที่ควรปฏิบัติ และสามารถนำคำสอนมาประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ส่งเสริมให้ประเทศชาติให้สามารถพัฒนาอยู่รอดได้ เพราะสังคมปัจจุบันปัญหาเยาวชน เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต การใช้โซเชียลมีเดีย และสื่อที่มีความล่อแหลม ทำให้เด็ก ๆ เข้าถึงสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรได้อย่างง่ายมากขึ้น ปัญหาท้องก่อนแต่ง การทำแท้ง เด็กถูกทอดทิ้งเกิดเป็นปัญหาสังคมมากขึ้น หากจะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ก็ต้องเริ่มต้นด้วยการนำธรรมะของพระพุทธศาสนาให้กลับคืนมาสู่ใจเยาวชน การที่จะทำให้เยาวชนสนใจเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นสื่อธรรมะเองก็ต้องปรับตัวให้ทันสมัย การปลูกฝังความ

เข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาควรดำเนินการในขณะที่บุคคลมีอายุน้อย เพราะเป็นวัยที่ยังไม่มีภาระ ไม่มีเรื่องที่ต้องคิดมากจึงสามารถซึมซับเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดได้หากใช้วิธีที่เหมาะสมในทุกศาสนการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวเป็นวิธีการที่ส่งผลต่อความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนามากที่สุด

ความหวังของมนุษยชาติในสังคมทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะสังคมไทยความหวังที่ตั้งไว้ก็คือความสุขสงบของสังคมที่จะต้องเป็นไปอย่างปราศจากปัญหาใด ๆ ทั้งสิ้น ปัญหาที่ทำให้สังคมขาดความสุขความสงบนั้น หากเกิดจากธรรมชาติก็ต้องยอมรับหรือหาทางแก้ไขไปตามแต่กรณีนั้น ๆ แต่ที่เกิดจากสมาชิกของสังคมทำให้เกิดปัญหาจะเป็นผลเสียร้ายอันยิ่งใหญ่และแก้ไขยาก ฉะนั้นสังคมใดที่หวังจะให้สมาชิกในสังคมมีความสุขความสงบก็ต้องดูแลบำรุงรักษาจากพื้นฐานของสมาชิกในสังคมนั้นเช่นเดียวกับการดูแลรักษาต้นกล้าของข้าวในนาของชาวนา เพราะพื้นฐานของสังคมก็คือ “เยาวชน” ที่ถือเป็นต้นกล้าของสังคมที่จะต้องเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ถ้าเยาวชนเป็นเยาวชนที่ดีก็หวังได้ว่าต้องเป็นผู้ใหญ่ที่ดีความสุขความสงบก็จะเป็นผลผลิตตามมาเป็นแน่แท้ การอบรมปณิธานเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณภาพก็คือ “ศาสนา” เพราะศาสนาคือคุณธรรมคำสั่งสอนของผู้รู้ ผู้เป็นศาสดาของศาสนานั้น ๆ นำมาวางเป็นหลักปฏิบัติไว้มีความมุ่งหมายอย่างสูงสุดโดยศาสนาพุทธได้ยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า 10 ประการที่พระโฆสีตวัตรทรงบำเพ็ญในพระชาติต่าง ๆ

เพื่อนำไปสู่ความเป็นพระพุทธรูป เรียกว่า ทศบารมี ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิฐานบารมี เมตตาบารมี และ อุเบกขาบารมี ทั้งหมดจะมีความหมายให้เป็นแบบเดียวกันอยู่ 2 ประการ คือ การไม่กระทำความชั่วและกระทำแต่ความดี ยาวจนจึงต้องใช้หลักของศาสนาเป็นหนทางดำเนินชีวิต โดยเฉพาะชาวคนไทยก็ต้องใช้หลักของศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยด้วยเช่นกัน นำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวเราเอง เพราะอนาคตของชาติขึ้นอยู่กับเราอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้แล้วยังพบว่า หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทย และสังคมไทยเป็นอย่างมาก การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ถูกที่ชอบประกอบด้วยเหตุผล และเข้าใจตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นการรู้และเข้าใจธรรมชาติที่เป็นอยู่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาชีวิตและสังคมของมนุษย์ได้ แต่ต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติตามอย่างแท้จริง ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถระดับประโยชน์ที่บุคคลตั้งความประสงค์ไว้ จึงกล่าวได้ว่า วรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี กวีได้แทรกท่วงท่าภาษาคำสอนและหลักธรรมคำสอนไว้ในพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งผู้อ่านสามารถนำคำสอนและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า 10 ประการ ที่พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญในพระชาติต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเป็น

พระพุทธรูป เรียกว่า ทศบารมี ดังกล่าวมา ประพฤติปฏิบัติอันทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าโดยการสอดแทรกคุณธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ต่อสังคมต่อไป
2. เป็นแนวทางแก่คนทั่วไปในสังคมไทยในการนำคำสอนและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า 10 ประการที่พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญในพระชาติต่าง ๆ เรียกว่า ทศบารมี ไปประพฤติปฏิบัติอันทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความแตกต่างของคำสอนและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า 10 ประการที่พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญในพระชาติต่าง ๆ เรียกว่า ทศบารมี ของตัวละครในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี กับวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคำสอนและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า 10 ประการ ที่พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญในพระชาติต่าง ๆ เรียกว่า ทศบารมีในวรรณคดีไทยกับวรรณคดีชาติอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2545). *มิติหญิงชายในวรรณกรรมสอนสตรี*. พิษณุโลก: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ขวัญใจ บุญคุ้ม. (2559). *วัจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)
- ธวัช ปุณโณทก. (2525). *วรรณกรรมท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ. (2554). *เสียงภาษาไทย การศึกษาทางกลศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2549). *วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรพต ศิริชัย. (2533). *อวัจนสารในวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ประเวศ วะสี. (2538). *ธัมมิกสังคม: ปาฐกถาพุทธศาสนิกชุมชนหาเถระ ครั้งที่ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ปัทมา เอื้อรักษ์โอฬาร. (2554). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนากับคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตธมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระธรรมสิงหบุรา (จรัญ จิตธมฺโม). (2558). *นิมิตกฎแห่งกรรม*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระมหาสมชาย ธีรวฑฒโน (ศรีนอก). (2528). *หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาอำนาจ มหาวิโร. (2544). *หลักราชการจากวรรณกรรมคำสอนในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- พิมลณัฐ รัตนศรทอง. (2559). *วัจนลีลาในวรรณกรรมของนิวกมล*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- พิสมัย ผลพฤษไพโร. (2545). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น: การเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ศิริลีย์ ภูเพชร. (ผู้เรียบเรียง). (2541). *คติธรรมและคำสอนจากวรรณกรรมร้อยกรอง*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2554). *หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- สริยกานต์ ยี่เก็งเยี่ยม และอาทิตย์ ตรุษย์ธร. (2553). งานวิจัยเรื่องการศึกษาวรรณกรรมคำสอนที่ได้รับอิทธิพลจากรามเกียรติ์จากงบประมาณปีการศึกษา 2553. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). ประวัติความสำคัญของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สิทธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนะวรรณ. (2515). ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สิทธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนะวรรณ. (2525). วรรณกรรมสุโขทัย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2546). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนห์ ทันอินทรอาจ. (2552). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องท้าวคำสอน. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

เทพเจ้าในวรรณคดีไทย: บทบาทในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย

GODS IN THAI LITERATURE: ROLE OF CREATOR AND DESTROYER

นราวัลย์ พูลพิพัฒน์^{1*}

Narawan Poonpipat^{1*}

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300¹
Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road¹ Chang Puak Sub-district, Muang District,
Chiang Mai Province, 50300¹

*Corresponding author E-mail: narawalaya@gmail.com

(Received: Jul 18, 2019; Revised: Oct 16, 2019; Accepted: Nov 28, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและบุคลิกลักษณะของเทพเจ้าในวรรณคดีไทย และเพื่อวิเคราะห์บทบาทของเทพเจ้าในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ วรรณคดีไทยที่มีตัวละครเกี่ยวกับเทพเจ้า รวม 4 เรื่อง คือ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ป่อเกิดรามเกียรติ์กับลิลิตนารายณ์สิบปาง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และอิศราหัตถ์ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ์) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบบันทึกข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรมของเทพเจ้าทั้งสาม และแบบวิเคราะห์พฤติกรรมของเทพเจ้าทั้งสามว่าเป็นผู้สร้างหรือผู้ทำลายในลักษณะใด

ผลการวิจัยพบว่า **พระพรหม**ปรากฏเป็นรูปเทพเจ้า มีสี่พักตร์ สี่กร มีกายสีแดง เป็นผู้มีพระทัยดี มีความเมตตากรุณา เป็นที่นับถือทั่วไป **พระอิศวร**ปรากฏรูปเป็นโยคี มีพักตร์เดียว อาจมี 2 กร ถึง 10 กร มีกายสีขาว พระอิศวรมีพระทัยดีแต่มักหลงคำเอนยอ ผู้ใดบวงสรวงบูชาก็จะเอื้อปากให้พรโดยง่าย **พระนารายณ์** ปรากฏรูปเป็นเทพบุตร มีพักตร์เดียว มี 4 กร สีกายของพระนารายณ์เปลี่ยนแปลงได้ตามยุคต่าง ๆ พระนารายณ์ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองรักษาโลก มีอำนาจมาก

พระพรหมมีบทบาทในการเป็นผู้สร้าง การเป็นผู้วางเฉย การเป็นผู้รู้จักประมาณตน การเป็นผู้เสียสละ การเป็นผู้มีเมตตา และการเป็นผู้ให้ **พระอิศวร**มีบทบาทในการเป็นผู้ให้ การเป็นผู้รับผิดชอบ การเป็นนักวางแผน การเป็นคนชอบล้อเล่น การเป็นผู้มีอารมณ์โกรธง่าย การเป็นผู้รักษาสัญญา การเป็นผู้ชอบคำเอนยอหรืออำสลิ้นจ้าง การเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ **พระนารายณ์** มีบทบาทในการเป็นผู้ปราบทุกข์เข็ญ การเป็นผู้รับใช้ การเป็นผู้มีกลอุบาย การเป็นผู้ให้อภัย การเป็นผู้รักเกียรติตัวเอง การเป็นผู้ไม่มีเหตุผล

¹ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทบาทของเทพเจ้าทั้งสามในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามลัทธิและสถานภาพที่เป็นอยู่ โดยความเชื่อและการรับรู้ของสังคมที่กล่าวว่า พระพรหมทำหน้าที่เป็นพระผู้สร้าง พระอิศวรทำหน้าที่ผู้ทำลาย และพระนารายณ์ทำหน้าที่ปกป้องรักษาคุ้มครองโลก ส่วนบทบาทอื่นที่ได้จากการวิเคราะห์ เป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริง ซึ่งมีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับบทบาทที่บุคคลเชื่อหรือรับรู้

คำสำคัญ : เทพเจ้า, วรรณคดีไทย, บทบาท

ABSTRACT

This research aimed to study the origin and characteristics of gods in Thai literature, and analyze roles of god as creator and destroyer. The samples included 4 topics of Thai literatures including gods as actors, namely, Ramayana written by King Rama I, Origin of Ramayana and Ten Incarnations of Narai written by King Rama VI, and Illarach Verse of Phraya Si Sunthorn Wohan (Pun Salak). The data were collected by using form for recording statement or conversation of the 3 gods to analyze their behavior to see if they were creator or destroyer and in what way. The findings revealed that Brahma had come up as god with four faces and four hands, with red skin, had good heart and kindness, and had been widely respected. Shiva had come up as Yogi with one face with 2 or 10 hands of certain postures, with white skin. Shiva had good heart but easily overwhelmed by praise. The god would easily bless. Narayana came up as good looking god with one face and four hands. Skin of Narayana could change according to each period. Narayana comes up to protect the world with high power. Brahma had the roles of creator who was indifferent, self-sufficient, sacrifice, kind, and giver. Shiva had the role of a giver, being responsibility, planners, keeping contract, praising others, and maintain relationship. Narayana had the roles in suppressing sufferings of other, serving others, having tricks to do things, being forgiver, having self-pride, and being reasonable. Roles of the 3 gods as creators and destroyers had practiced along one's rights and status along his/her beliefs and perception of the society which contended that Brahma was the creator, Shiva – the destroyers, and, Narayana the world protector. Other roles having been analysed were the roles actually taken which were congruent or incongruent to the roles in which people believe for perceive.

KEYWORDS: God, Thai Literature, Role

บทนำ

วรรณคดีคือศิลปกรรมประเภทหนึ่ง ที่สร้างสรรค์จากความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ของมนุษย์ ถ่ายทอดทางภาษาให้ผู้อ่านได้รับรู้ เข้าใจ เกิดอารมณ์สะท้อนใจไปตามถ้อยคำและ เรื่องราวต่าง ๆ ชาติที่มีวรรณคดีถือเป็นชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านศิลปวัฒนธรรม แสดงถึงการมีภาษาของตนเอง มีลักษณะความเป็นอยู่ โลกทัศน์ เอกลักษณ์ ความเป็นอยู่ ค่านิยมของชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่วนหนึ่งสะท้อนออกมาทาง วรรณคดี วรรณคดีของไทย หากนับตั้งแต่ พื้นฐานความเป็นมาของชาติไทย ที่เริ่มตั้งแต่ สุโขทัยเป็นราชธานี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้ สะท้อนถึงสภาพสังคม ค่านิยม ในด้านความเป็นอยู่ และศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ

วรรณคดีไทยหลายเรื่องมีที่มาจาก วรรณคดีสันสกฤต ลิทธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนวรรณ (2520) กล่าวว่า วรรณคดีของ ชาติต่าง ๆ ในยุโรปล้วนแต่รับมรดกวัฒนธรรมไป จากกรีกโรมันทั้งสิ้น เช่นเดียวกับวรรณคดีไทย ก็รับมรดกวัฒนธรรมจากอินเดีย ทั้งทาง ด้านถ้อยคำ ความหมายของภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ฯลฯ เช่นเรื่องรามเกียรติ์ เรื่อง ลาวีตริ พระนลคำหลวง มัทนะพาธา เป็นต้น เนื้อหาของวรรณคดีไทยจึงมักกล่าวถึงเรื่อง ศาสนา ความเชื่อ กล่าวอ้างถึงพระเป็นเจ้า และเทพทางศาสนาพราหมณ์ (เกื้อพันธุ์ นาคบุปผา, 2525) แม้จะมีคำสอนทางพุทธศาสนา อยู่ด้วยก็เป็นไปอย่างผสมผสาน ในราชพิธี หรือพิธีกรรมต่าง ๆ มักจะจัดทั้งแบบพุทธและ แบบพราหมณ์ดังเช่นในวรรณคดีศิลาจารึก ของพ่อขุนรามคำแหง สมัยสุโขทัย เรื่องอนิรุช

คำฉันท์ สมัยอยุธยา ก็มักกล่าวความเชื่อ เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ เรื่องเทพเจ้าต่าง ๆ แม้แต่วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ นิราศนรินทร์ ของนายนรินทร์ทิเบศก็มีข้อความเกี่ยวกับ ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า

ข้อความที่ยกมากล่าวถึงเทพเจ้า ได้แก่ พระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์ พระอินทร์ พระกฤษณะ ซึ่งเป็นเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ ผู้อ่านวรรณคดีบางคนไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ ก็อาจจะอ่านวรรณคดีได้ไม่เข้าใจความตลอด ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร วรรณคดีบางเรื่องกล่าวถึง ชื่อเทพเจ้าเหมือน ๆ กัน แต่บางเรื่องชื่อต่างกัน ทำให้เกิดความสับสน อีกทั้งภาพสะท้อนจาก วรรณคดีไทยทำให้เห็นถึงความเชื่อของคน ในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์ เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการสวดมนต์ อ้อนวอน การบูชา ขอร้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอิทธิพล ของศาสนาพราหมณ์ในสังคมไทยยังเห็นได้จาก ระบบการปกครอง ที่แต่เดิมในสมัยสุโขทัย มีการปกครองดังพ่อกับลูก กษัตริย์จึงเป็นพ่อขุน แต่เมื่อศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลมากขึ้น กษัตริย์จึงเป็นสมมุติเทพ ดังเช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยคำว่า ราม หรือ รามา อินเดียถือว่า เป็นพระนารายณ์ เทพผู้อวตารลงมาปราบ ยุคเข็ญในโลก (เกื้อพันธุ์ นาคบุปผา, 2525)

สังคมไทยแม้จะมีศาสนาพุทธเป็น ศาสนาประจำชาติ คนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา แต่ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าก็ยังมิอยู่ เช่น ความเชื่อในเรื่องกษัตริย์ว่าเป็นสมมุติเทพ ความเชื่อในพระอูมา พระพิฆเนศ เป็นต้น จนถึง กับมีเทวสถานในการจัดพิธีกรรมบูชาเทพเจ้า

ดังกล่าว นอกจากนี้ผู้ที่ได้อ่านได้ศึกษาวรรณคดีอย่างกว้างขวาง จะพบว่า แม้กระทั่งวรรณคดีของกรีกโรมัน เช่น มหากาพย์อีเลียด หรือ มหากาพย์โอดิสซีย์ ก็มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับเทพเจ้าเช่นเดียวกับเรื่องรามายณะ หรือ รามเกียรติ์

เทพเจ้าในวรรณคดีไทยนั้น ถือเป็นตัวละครที่สำคัญตัวหนึ่ง เพราะเป็นตัวละครเหนือธรรมชาติที่อาจดลบันดาลทุกข์สุข เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งทางดีทางร้าย แล้วแต่เหตุการณ์หรือแล้วแต่อารมณ์ของเทพเจ้า เช่น ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ เทพเจ้าคือพระอิศวรสามารถให้พรตามคำขอของมนุษย์ เทวดาหรือยักษ์ก็ได้ เช่นเดียวกับพระอุมา พระมเหสีของพระอิศวร ที่ให้พรในยามที่อารมณ์ดี แต่ในยามกริ้วโกรธ พระอุมาก็สามารถให้โทษรุนแรงโดยการสาปแช่งให้ได้รับสิ่งร้าย ๆ ได้เช่นกัน

งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวละคร มักจะศึกษาตัวละครที่เป็นมนุษย์ เพราะมีชีวิต มีลักษณะนิสัยใจคอ การประพฤติปฏิบัติเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่ว ๆ ไป ส่วนตัวละครประเภทอื่นนั้นมีการศึกษาค้นคว้าน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาตัวละครที่เกี่ยวกับเทพเจ้าทั้งหลาย โดยอาศัยแนวคิดวิธีการรับรู้วรรณคดีเกี่ยวกับภาพสะท้อนความเชื่อ ศาสนา ประเพณี และพิธีกรรม เพื่อวิเคราะห์ว่า เทพเจ้าที่ปรากฏในวรรณคดีไทยมีบทบาทหน้าที่อย่างไรบ้าง เพราะในวรรณคดีไทยหลายเรื่องมักจะมีตัวละครที่เป็นเทพเจ้าปรากฏอยู่ เช่น พระนารายณ์ในเรื่องรามเกียรติ์ พระอินทร์ในเรื่องมหาเวศสันดรชาดก พระยมในเรื่องสวาทรี เป็นต้น แต่เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ที่มี

ความสำคัญที่เป็นที่นิยมอันวอนนบูชากันมากที่สุด ได้แก่ พระอิศวร พระพรหม และพระนารายณ์ เพราะเชื่อกันว่าเป็นผู้บันดาลความทุกข์ ความสุข การเกิด การตาย ให้มากที่สุด กล่าวกันว่า พระพรหม ทำหน้าที่เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง พระนารายณ์ หรือพระวิษณุ ทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองรักษา ส่วนอิศวรหรือพระศิวะ ทำหน้าที่เป็นผู้ทำลายล้างโลกและจักรวาล เพื่อก่อให้เกิดการสร้างกับใหม่ (ธนาภิต, 2546, น. 13) จึงมีผู้คนเคารพศรัทธา ยึดโยงผสมผสานกับพิธีกรรมในสังคมไทย จนเกิดความเชื่อว่าการบูชาคือสมมุติเทพที่ลงมาปกป้องรักษาโลก แม้ว่าประเทศไทยจะมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าบางองค์ก็ยังฝังแน่นไม่เปลี่ยนแปลง ดังเช่นงานวิจัยของเกื้อพันธุ์ นาคบุปผา (2519) เรื่องพระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต บาลี และวรรณคดีไทย ซึ่งพบว่าหลักฐานการได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องพระอินทร์นั้นเห็นได้จากโบราณวัตถุในประเทศไทยและตำนานต่าง ๆ ตลอดจนวรรณคดีไทยที่สำคัญคือ ไตรภูมิพระร่วง ที่มีเรื่องราวของพระอินทร์ปรากฏอยู่มาก และงานวิจัยของพระมหาบุญทัน ชีรงกูโรทัน (2558) เรื่องศึกษาเปรียบเทียบตรีมูรติในศาสนาพราหมณ์ฮินดูกับตรีกายในพุทธศาสนา มหายาน ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ศึกษาในด้านศาสนาและความเชื่อมากกว่า ยังไม่มีงานวิจัยใดที่สะท้อนบทบาทเทพเจ้าจากวรรณคดีไทยที่ได้ศึกษามาทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ผู้วิจัยจึงคิดว่าการศึกษาวิจัยเทพเจ้าทั้งสามองค์นี้อาจจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจในการ

ศึกษาวรรณคดีมากยิ่งขึ้น ทั้งจะได้เห็นบทบาทของเทพเจ้าทั้งสามว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างจากคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ฮินดูหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาและบุคลิกลักษณะของเทพเจ้าในวรรณคดีไทย และเพื่อวิเคราะห์บทบาทของเทพเจ้าในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้มีการรอบแนวคิดโดยศึกษาวรรณคดีทั้ง 4 เรื่อง จากบทสนทนาหรือพฤติกรรมที่มีเนื้อหาเรื่องราวของตัวละครที่เป็นเทพเจ้าวิเคราะห์บทบาทและบุคลิกลักษณะของเทพเจ้าที่ปรากฏ ว่าเป็นการให้คุณ ให้โทษอย่างไร แสดงถึงการเป็นผู้สร้าง ผู้รักษาหรือผู้ทำลาย ตามบทบาทหน้าที่และตามความเชื่อในศาสนาอย่างไร ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทไว้ 4 ประการ คือ บทบาทตามที่กำหนด บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, 2542 และสงวนศรี วิรัชชัย, 2543)

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของข้อมูล ได้แก่ วรรณคดีไทยที่มีตัวละครเกี่ยวกับเทพเจ้า รวม 4 เรื่อง ดังนี้

1. บทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (2553)
2. ป่อเกิดรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์

ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2514ก)

3. ลิลิตนารายณ์สิบปาง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2514ข)

4. อิลราชคำฉันท์ ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ์) (2526)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการทำวิจัย คือ เทพเจ้าที่ปรากฏบทบาทในวรรณคดีไทย ได้แก่ พระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์ ความเป็นมาของเทพเจ้าและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาจากวรรณคดีไทย เรื่องบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เรื่องป่อเกิดรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องลิลิตนารายณ์สิบปาง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องอิลราชคำฉันท์ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ์)

2. รวบรวมเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีและภาพสะท้อนสังคมด้านความเชื่อศาสนา ประเพณี และพิธีกรรม

3. วิเคราะห์ บทบาทของเทพเจ้า จากบทสนทนา หรือพฤติกรรมที่แสดงออกตามสภาพของตนในวรรณคดีทั้ง 4 เรื่อง

4. สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ได้แก่

2. แบบวิเคราะห์พฤติกรรมของเทพเจ้า

ทั้งสามว่าเป็นผู้สร้างหรือผู้ทำลายในลักษณะใด
ดังตัวอย่าง

1. แบบบันทึกข้อความหรือบทสนทนา

ที่แสดงถึงพฤติกรรมของเทพเจ้าทั้งสาม

ตารางที่ 1 แบบบันทึกข้อความที่แสดงพฤติกรรมของเทพเจ้า

เรื่อง บทละครเรื่องรามเกียรติ์	
ข้อความ	
เมื่อนั้น	พระจอมไกรลาสสิงขร
ได้ฟังฝูงเทพนิกร	ภูธรถวิลจินดา
ดูดูหิรันตย์ขุนมาร	หยาบข้าสาธารณ์เป็นหนักหนา
มันเสียสัตย์ที่สัญญา	กูไม่ไว้ชีวาอสุรี
คิดแล้วจึงมีประกาศิต	สั่งพระจักรกฤษณ์เรื่องศรี
เชิญเจ้าผู้มีฤทธิ์	ไปล้างอสุรีให้บรรลัย (หน้า 3)
การวิเคราะห์ข้อความ	
หิรันตย์ยักษ์ได้รับพรจากพระอิศวร ให้มีฤทธิ์อำนาจเก่งกล้ามาก จึงกำเริบ คิดจะผลาญโลก ทั้งสามให้หมดสิ้น จึงไล่ม้วนแผ่นดินอันเป็นที่อยู่ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระอิศวรได้ฟังหมู่เทวดามาร้องทุกข์เรื่องหิรันตย์ยักษ์ที่ได้รับพรจากพระองค์แล้วก็กำเริบ อหังการ ที่เยี่ยวไล่ม้วนแผ่นดิน จนเทวดาและมนุษย์เดือดร้อนไปทั่ว ทั้ง ๆ ที่ได้ให้คำสัญญาไว้แล้ว ว่าจะประพடுத்தตนเป็นคนดี พระอิศวรจึงโกรธ มีรับสั่งให้พระนารายณ์ไปลงโทษหิรันตย์ยักษ์	

ตารางที่ 2 แบบวิเคราะห์พฤติกรรม บทบาทของเทพเจ้า และเหตุผลในการสร้างหรือทำลาย

พฤติกรรมของเทพเจ้า	บทบาทของเทพเจ้า	เหตุผลในการสร้างหรือทำลาย
พระอิศวรให้พรหิรันตย์ยักษ์ เพราะ หิรันตย์ยักษ์ทำพิธีบูชาพระองค์ พระอิศวรโกรธที่หิรันตย์ยักษ์ กำเริบ มีรับสั่งให้พระนารายณ์ ไปลงโทษหิรันตย์ยักษ์	พระอิศวรเป็นผู้ให้พร โดย ไม่ได้คำนึงว่าผู้ที่ได้รับพรนั้น เหมาะสมหรือไม่ เมื่อผู้ได้รับ พรนั้นสร้างความเดือดร้อน พระอิศวรก็สั่งให้พระนารายณ์ ไปปราบปรามพระนารายณ์ มีหน้าที่เป็นผู้ทำลายล้าง	พระอิศวรให้พรเพราะพอใจ ที่หิรันตย์ยักษ์บูชาพระองค์ พระอิศวรโกรธที่หิรันตย์ยักษ์ หลงอำนาจไม่ทำตามสัญญา พระนารายณ์ไปปราบหิรันตย์ยักษ์ ตามคำสั่งของพระอิศวร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. อ่านวรรณคดีไทยที่มีข้อความเกี่ยวกับเทพเจ้าทั้งสาม จำนวน 4 เรื่อง อย่างละเอียด
2. บันทึกข้อความหรือบทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมของเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง ที่ปรากฏในตัวบทจากวรรณคดีทั้ง 4 เรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์พฤติกรรมของเทพเจ้าตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงนำมาสังเคราะห์และนำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดังนี้

1. ความเป็นมาของเทพเจ้าในวรรณคดีไทยมีที่มาจากความรู้สึกเกรงกลัวปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยเข้าใจว่าเกิดจากอำนาจอิทธิฤทธิ์ดลบันดาลให้เป็นไป เมื่อเกิดความรู้สึกเกรงกลัว จึงแสดงความเคารพนับถือ และยอมตนเป็นพวก มีการสวดอ้อนวอนให้ช่วยคุ้มครองรักษาเพราะคิดว่าจะเป็นวิธีที่ปลอดภัย พร้อมกับยกย่องให้เป็นเทพเจ้า เมื่อมีเทพเจ้าหลายองค์เพิ่มขึ้น การเคารพนับถือเทพเจ้าก็ได้พัฒนาเป็นลัทธิหรือศาสนาขึ้น

เทพเจ้าสำคัญในศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ พระพรหม พระอิศวร และพระวิษณุ บางครั้งรวมเทพทั้งสามเข้าด้วยกันเรียกว่า

ตรีมูรติ ถือเป็นบุคลาธิษฐานของพรหมัน หมายถึงพระเจ้าที่เป็นนามธรรมได้ปรากฏรูปเป็นพระเจ้า 3 องค์ 3 คุณลักษณะ เพื่อทำหน้าที่ 3 อย่าง คือ พระพรหม ทำหน้าที่เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง พระอิศวร ทำหน้าที่เป็นผู้ทำลายล้างโลกและจักรวาลเพื่อก่อให้เกิดการสร้างใหม่ พระนารายณ์ ทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองรักษา โดยมีบุคลิกลักษณะดังนี้

พระพรหม ปรากฏเป็นรูปเทพเจ้า มีสี่พักตร์ สี่กร มีกายสีแดง เป็นผู้มีพระทัยดี มีความเมตตากรุณา เป็นที่นับถือทั่วไป

พระอิศวร ปรากฏเป็นโยคี มีพักตร์เดียว อาจมี 2 กร หรือ 4 กร บางปางอาจมีถึง 10 กร มีกายสีขาว กลางหน้าผากจะมีตาที่สาม ปกติจะปิดอยู่เสมอ หากพระอิศวรเปิดตาที่สามเมื่อใด จะเกิดไฟบรรลัยกัลป์ ล้างผลาญทุกสิ่งเป็นถ้ำถ่าน พระอิศวรมีพระทัยดีแต่มักหลงคำเอียนยอ ผู้ใดบวงสรวงบูชาก็จะเอื้อปากให้พรโดยง่าย หลายครั้งที่พรของพระอิศวรทำให้โลกเดือดร้อนวุ่นวาย

พระนารายณ์ ปรากฏเป็นเทพบุตรรูปงาม ทรงเครื่องแบบกษัตริย์ มีพักตร์เดียว 4 กร สีกายของพระนารายณ์เปลี่ยนจากสีขาวเป็นสีแดง สีเหลือง และสีดำในปัจจุบัน ซึ่งถือว่าอยู่ในยุคที่ 4 หรือ **กัลยยุค** พระนารายณ์ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองรักษาโลก มีอำนาจมาก ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากพระอิศวร เปรียบเสมือนมือปราบประจำตัว

2. บทบาทของเทพเจ้าทั้งสาม ปรากฏบทบาทดังนี้

พระพรหม มีบทบาทในการเป็นผู้สร้าง การเป็นผู้วางเฉย การเป็นผู้รู้จักประมาณตน การเป็นผู้เสียสละ การเป็นผู้มีเมตตา และการเป็นผู้ให้

พระอิศวร มีบทบาทในการเป็นผู้ให้ การเป็นผู้รับผิดชอบ การเป็นนักวางแผน การเป็นคนชอบล้อเล่น การเป็นผู้มีอารมณ์โกรธง่าย การเป็นผู้รักษาสัญญา การเป็นผู้ชอบคำเยินยอหรืออำมิสลินจ้าง การเป็นผู้ประสานสัมพันธ์

พระนารายณ์ มีบทบาทในการเป็นผู้ปราบทุกข์เข็ญ การเป็นผู้รับใช้ การเป็นผู้มีกลอุบาย การเป็นผู้ให้อภัย การเป็นผู้รักเกียรติตัวเอง การเป็นผู้ไม่มีเหตุผล

บทบาทของเทพเจ้าทั้งสามในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามสิทธิและสถานภาพที่เป็นอยู่ โดยความเชื่อและการรับรู้ของสังคมที่กล่าวว่า พระพรหมทำหน้าที่เป็นพระผู้สร้าง พระอิศวรทำหน้าที่ผู้ทำลาย และพระนารายณ์ทำหน้าที่ปกครองคุ้มครองโลก ส่วนบทบาทอื่นดังที่ได้จากการวิเคราะห์ เช่น การเป็นผู้มีอารมณ์โกรธ การเป็นผู้รักเกียรติของตนเอง หรือการเป็นผู้วางแผน ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่าเป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. เทพเจ้าในวรรณคดีไทยมีที่มาจากความรู้สึกเกรงกลัวปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยเข้าใจว่าเกิดจากอำนาจอิทธิฤทธิ์ดลบันดาลให้เป็นไป เมื่อเกิดความรู้สึกเกรงกลัวจึงแสดงความเคารพนับถือและยอมตนเป็นพวก

มีการสวดอ้อนวอนให้ช่วยคุ้มครองรักษาเพราะคิดว่าจะป็นวิธีที่ปลอดภัย พร้อมกับยกย่องให้เป็นเทพเจ้า เทพเจ้าสูงสุดที่มนุษย์ให้ความเคารพเชื่อก็คือ พระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์ ผลการวิจัยในข้อนี้แม้จะไม่มีปรากฏในวรรณคดีทั้ง 4 เรื่องอย่างชัดเจน แต่จากการวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมบางตอนจากตัวบท ก็พอจะสันนิษฐานได้ว่า เทพเจ้าทั้งสามมีที่มาอย่างไร เป็นต้นว่า เมื่อมนุษย์ปรารถนาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็ต้องบนบานศาลกล่าว จัดพิธีกรรมบวงสรวงบูชา เช่น เมื่อทำวทศรปรารถนาจะมีโอรสไว้สืบสันตติวงศ์ ก็จัดทำพิธีอัฐวเมธ (การบูชาด้วยม้า) เพื่อขอลูก พระพรหมจึงอัญเชิญพระนารายณ์ที่เสด็จมายังที่ชุมนุมด้วยให้อวตารเป็นมนุษย์เพื่อสังหารทศกัณฐ์ โดยขอให้ทรงกำเนิดเป็นโอรสทำวทศร ซึ่งพระนารายณ์ก็ทรงยอมรับคำเชิญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2514ก, น. 710) ดังนั้นเป็นต้น ซึ่งเป็นความเชื่อของผู้คน จนก่อเกิดเป็นลัทธิศาสนา ความเชื่อเรื่องเทพเทวดาเหล่านี้ ปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ เช่นเดียวกับ ขนิษฐา ทองนพคุณ (2551) ได้วิจัยเรื่องความเชื่อของชาวพุทธที่มีต่อเทพสตรีของชาวฮินดู โดยจะมุ่งศึกษาถึงความเชื่อของชาวพุทธที่มีต่อเทพสตรีของชาวฮินดูในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มาสักการะที่วัดพระศรีมหาอุมาเทวีส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าองค์เทพสตรี (เทวี) มีพลังอำนาจเช่นเดียวกับเทพเจ้าชาย ถ้าได้ทำการกราบไหว้บูชาก็จะได้รับความช่วยเหลือจะสามารถช่วยให้ชีวิตดีขึ้น ถ้านำสิ่งของมากราบไหว้บูชาก็จะได้รับการช่วยเหลือ

จากองค์เทพสตรี ทั้งทราบดีว่าองค์พระแม่ศรีมหาอุมาเทวีที่ทรงเป็นมหาเทวีที่มีศักดิ์ที่ใหญ่ที่สุดในนิยายศักดิ์ที่นับถือเทพสตรี ทรงมีบุคลิกลักษณะทั้งภาคการุณและภาคดุร้าย มีรูปร่างอวตารทั้งหมดจำนวน 9 ปาง มีศักดิ์เป็นพระชายาของพระศิวะและมีศักดิ์เป็นพระมารดาของพระพิฆเนศวร ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าองค์พระแม่อุมาเทวีมีความศักดิ์สิทธิ์ในทุก ๆ ด้านคือ ให้โชคลาภ สมหวังเรื่องการเรียน การศึกษา สมหวังเรื่องความรัก คู่ครอง เสริมดวงชะตาเดินทางโดยปลอดภัย

ส่วนบุคลิกลักษณะของเทพเจ้าทั้งสามองค์นั้น อาศัยข้อมูลจากเอกสารที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้า ประกอบกับลักษณะนิสัยที่แสดงในตัวตนของวรรณคดี ก็ทำให้ได้ผลสรุปดังกล่าวว่า เทพเจ้า 3 องค์ 3 คุณลักษณะเพื่อทำหน้าที่ 3 อย่าง คือ พระพรหม ทำหน้าที่เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง พระอิศวร ทำหน้าที่เป็นผู้ทำลายล้างโลกและจักรวาลเพื่อก่อให้เกิดการสร้างใหม่ พระนารายณ์ ทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองรักษา ซึ่งจริง ๆ แล้วเทพเจ้าอาจมีองค์เดียว แต่มีรูปแบบแตกต่างกันเพื่อทำหน้าที่ต่างกัน ดังที่ ingskrao สุขสม (2561, น. 42) กล่าวไว้ว่า ตริมูรติเป็นบุคลาธิษฐานของพรหมัน หมายถึงพระเจ้าที่เป็นนามธรรมได้สำแดงให้ปรากฏรูปเป็นพระเจ้า 3 องค์ 3 คุณลักษณะ เพื่อทำหน้าที่ 3 อย่าง ได้แก่ พระพรหม ทำหน้าที่เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง พระวิษณุหรือพระนารายณ์ ทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองรักษา และพระศิวะหรือพระอิศวร ทำหน้าที่ผู้ทำลายล้างโลกและจักรวาลเพื่อก่อให้เกิดการสร้างกับใหม่ ทั้งนี้

เพราะความเป็นเทพเจ้าหรือการเรียกชื่อเทพเจ้าบางองค์ มักมีความสับสน ขึ้นอยู่กับความเชื่อของพราหมณ์แต่ละนิกาย ดังนั้นเทพเจ้าผู้สร้างสรรพสิ่งหรือเทพเจ้าผู้ประทานพรแก่ผู้ที่วอนขอ บางทีก็มีนามว่าพระพรหม บางทีก็มีนามว่าพระอิศวร เช่นเดียวกับเทพเจ้าผู้ทำลายหรือผู้รักษา ก็จะมีชื่อทั้งพระอิศวรและพระนารายณ์ จนมีเรื่องเล่าแก่งแย่งกันว่าเทพเจ้าองค์ใดมีฤทธิ์อำนาจมากที่สุด ลัทธิที่นับถือพระอิศวร (พระศิวะ) ก็เชื่อว่า พระอิศวรมีฤทธิ์อำนาจมากที่สุด ส่วนลัทธิที่นับถือพระนารายณ์ก็เชื่อว่าพระนารายณ์มีอำนาจมากที่สุด จนกล่าวกันว่า พระนารายณ์เป็นที่นับถือแห่งชนในมัธยมประเทศเป็นอย่างมาก ดังมีพยานปรากฏอยู่คือ เทวสถานอันเป็นที่บูชาพระนารายณ์นั้น มีอยู่มากกว่าศาลพระเป็นเจ้าองค์อื่น ๆ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2556, น. 21)

ผลสรุปในข้อนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญทัน ชีรงกูโรทัน (2558) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบตรีมูรติในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับตรีกายในพุทธศาสนาพหุญาณ ผลการวิจัย พบว่า ตริมูรติหมายถึงเทพเจ้า 3 แบบ หรืออวตารของเทพเจ้าเป็นการแบ่งหน้าที่ของเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน ตามหลักฐานมีการแบ่งเป็นหลายยุค โดยเฉพาะในยุคอวตารยุคเสื่อม และยุคฟื้นฟู มีคติการสร้างเทพเจ้า 3 องค์ ให้เป็นผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลาย การเปรียบเทียบตรีมูรติกับตรีกาย พบว่าด้านความเหมือนทั้งตรีมูรติและตรีกายมีความเชื่อแบบเทวนิยม คือการอวตารของ

เทพหรือภาวะสูงสุด โดยจำแลงลงมาเป็น 3 ภาวะ หรือเทพ 3 แบบ ในด้านความแตกต่าง ตรัสรู้ตรัสมีความเชื่อว่าพระเจ้าสูงสุด (พระพรหม) อวตารลงมาเป็นพระวิษณุ นารายณ์ 10 ปาง ส่วนแนวคิดตรีกายแม้จะเป็นแนวคิดเข้าข่าย เทวนิยมก็จริง แต่ไม่ได้เน้นความสำคัญของการอวตารแบบศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แต่อย่างใด ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาลิกา หาญพาณิชย์ (2556) ที่ได้ศึกษา วิเคราะห์พระพรหมในศาสนาพราหมณ์ ตามทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษา พบว่า พระพรหมในทัศนะของพระพุทธศาสนา นั้นเป็นเพียงสัตว์โลกชนิดหนึ่ง แต่เป็นเทวดา ชั้นสูงที่ไปเกิดเป็นพรหมอยู่ในพรหมโลก ด้วยอำนาจของฌานในแต่ละระดับที่ได้เจริญมา เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ และอีกความหมายหนึ่ง นั้น ใช้เปรียบบุคคลผู้มีคุณธรรมสูงให้เป็นพรหม เช่น ยกย่องบิดามารดาว่าเป็นพรหมของลูก พรหมในทัศนะของพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ อธิบายได้อย่างมีที่มาที่ไป และมีความหมาย เชิงเป็นเหตุเป็นผล ส่วนพรหมในทัศนะของ ศาสนาพราหมณ์นั้น พบว่ามีฐานะเป็นพระเจ้า (God) ทรงเป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งในโลก พระองค์ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยคำพูด และอยู่เหนือวิสัยที่จะพูดจะคิดถึงได้ ดังนั้น พรหมในทัศนะของศาสนาพราหมณ์จึงมุ่งให้ ความหมายในเชิงอภิปราย ด้านคุณลักษณะ ของพรหมนั้น พบว่าพระพรหมในทัศนะของ ศาสนาพราหมณ์ทรงเป็นผู้ที่มีพลังอำนาจ อันยิ่งใหญ่เหนือจักรวาล มีคุณลักษณะ ที่ไม่สามารถให้ความหมาย ให้คำนิยาม หรือ ไม่สามารถพรรณนาได้ว่ามีคุณลักษณะ

อย่างไร ส่วนพระพรหมในทัศนะของพุทธศาสนา จะประกอบไปด้วยคุณลักษณะฝ่ายดี ไม่ว่า จะมีอายุที่ยืนยาว มีรูปร่างสวยงาม มีรัศมี รุ่งเรืองสว่างไสว มีเสียงอันไพเราะ เป็นต้น

2. เทพเจ้าทั้งสามมีบทบาทในฐานะ ผู้สร้างและผู้ทำลายทั้งที่เป็นแบบเดียวกัน และแตกต่างกัน กล่าวคือ ในฐานะผู้สร้าง **พระพรหม**จะมีบทบาทด้านนี้เด่นที่สุด เพราะ จากการวิเคราะห์ พบว่า พระพรหมเป็นผู้สร้าง เป็นผู้ให้ เป็นผู้มีความเมตตา เป็นผู้เสียสละ เป็นผู้วางเฉย และเป็นผู้รู้จักประมาณตน เหตุผลในการเป็นผู้สร้าง เนื่องจากความเป็น ผู้ที่มีจิตใจดี อ่อนโยน จะเห็นว่าบทบาทของ พระพรหมเป็นบทบาทในทางที่เป็นคุณมากกว่า เทพองค์อื่น ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า พระพรหม เป็นผู้มีน้ำพระทัยเย็น กอปรไปด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งมีโนจรรยาทั้งสิ้น มีประจำอยู่ในองค์พระพรหม ทางพุทธศาสนา จึงได้เรียกว่าพรหมวิหาร คือธรรมเป็นเครื่อง อยู่ของพรหม (พระยาวิจิตรวาทการ (สรวง ศรีเพ็ญ), 2556, น. 27) สอดคล้องกับงานวิจัย ของ สาลิกา หาญพาณิชย์ (2556) ได้ศึกษา วิเคราะห์พระพรหมในศาสนาพราหมณ์ตาม ทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าพระพรหม ในทัศนะของศาสนาพราหมณ์ทรงเป็นผู้ที่มี พลังอำนาจอันยิ่งใหญ่เหนือจักรวาล มีคุณลักษณะ ที่ไม่สามารถให้ความหมาย ให้คำนิยาม หรือ ไม่สามารถพรรณนาได้ว่ามีคุณลักษณะอย่างไร ส่วนพระพรหมในทัศนะของพระพุทธศาสนา ไม่ได้มีอำนาจในการสร้างโลกและจักรวาล เหมือนกับพรหมในทัศนคติของศาสนา พราหมณ์ ส่วนผลการวิเคราะห์หลักคำสอน

เรื่องพรหมในเชิงอภิปราย ที่เชื่อมโยงมาจากคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ พบว่าพรหมวิหารธรรม นั้นเป็นคุณธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยได้อย่างแท้จริง เพราะพรหมวิหารธรรมเป็นคุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งถือเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า บทบาทของพระพรหมในฐานะผู้สร้างผู้ก่อให้เกิดประโยชน์ ผู้มีพระคุณ จึงเหมาะสมที่สุด

บทบาทของ**พระอิศวร** สรุปได้ว่า มีบทบาทในการเป็นผู้ให้ การเป็นผู้รับผิดชอบ การเป็นนักวางแผน การเป็นคนชอบล้อเล่น การเป็นผู้มีอารมณ์โกรธง่าย การเป็นผู้รักษาสัญญา การเป็นผู้ชอบคำเยินยอหรืออำมิสสินจ้าง และการเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ บทบาทเหล่านี้ จะเห็นว่าคล้ายคลึงกับบทบาทของพระพรหมส่วนหนึ่ง คือการเป็นผู้สร้าง ผู้ให้ แต่การสร้างการให้ของพระอิศวร อาจเป็นเพราะมีความพึงพอใจที่อีกฝ่ายอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพศรัทธาตัวเอง จึงยินดีเป็นผู้ให้หรือผู้สร้างโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลอื่นใดมากกว่า แต่ก็มีบทบาทในฐานะผู้ทำลาย คือการเป็นผู้มีอารมณ์โกรธง่าย ไม่พอใจก็รีวโกรธสาปแช่ง สอดคล้องกับการศึกษาคำสาปแช่งในวรรณคดีไทยของปฏิพันธ์ อุทยานกุล พบว่าพระอิศวรเป็น มหาเทพที่มีสถิติการสาปมากที่สุด (ปฏิพันธ์ อุทยานกุล, 2559, น. 220) นอกจากนี้ การเป็นผู้ชอบคำเยินยอหรืออำมิสสินจ้าง ก็อาจถือได้ว่าเป็นผู้ทำลายได้เช่นกัน เพราะทำให้ผู้ที่บูชาพระองค์เหล่านั้น

ได้รับพรหรือของวิเศษทั้งหลาย แล้วนำเอาไปใช้ในทางที่ชั่วร้ายโดยไม่ใส่ใจ หลังจากนั้นก็ต้องให้พระนารายณ์มาช่วยปราบช่วยเซ่นฆ่า กล่าวกันว่า เป็นการกรุณาให้ไปเอากำเนิดใหม่ (พระยาสังฆาภิรมย์ฯ (สรวง ศรีเพ็ญ), 2556, น. 17) เช่นเดียวกับผู้ที่นับถือลัทธิไศวนิกายเชื่อว่า พระคิเว (พระอิศวร) มิได้เป็นเพียงมหาเทพผู้ทำลายเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ให้กำเนิด ผู้สร้างโลก และจักรวาล ชีวิตทุกชีวิตล้วนกำเนิดมาจากพระคิเวทั้งสิ้น ในความหมายนี้ พระคิเว (พระอิศวร) จึงเป็น “พรหมัน” องค์ปฐมกำเนิดสรรพชีวิตทั้งมวลในจักรวาล ดำรงความเป็นอิศวร หมายถึงผู้เป็นใหญ่สูงสุด (นงคราญ สุขสม, 2561, น. 85) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระนันท์ วิชัยดิษฐ์ และปรีดี พิศภูมิวิถิ (2558) ที่วิจัยเรื่อง คติความเชื่อเรื่องพระคิเวในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คติความเชื่อเรื่องพระคิเวได้ปรับเปลี่ยนเรื่อยมาตามปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองจนทำให้เกิดคติความเชื่อเรื่องพระคิเวในปัจจุบันมีความหลากหลายแตกต่างกันตามสถานที่ การประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้ยังเกิดคติความเชื่อเรื่องพระคิเวใหม่ๆ ขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจ แสดงให้เห็นว่าคุณสมบัติของพระคิเวสามารถเปลี่ยนแปลง หรือเกิดขึ้นได้ใหม่ตามความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้คนในสังคม

บทบาทของ**พระนารายณ์** สรุปได้ว่า มีบทบาทในการเป็นผู้ปราบทุกข์เข็ญ การเป็นผู้รับใช้ การเป็นผู้มีกลอุบาย การเป็นผู้ให้อภัย การเป็นผู้รักเกียรติตัวเอง และการเป็นผู้ไม่มี

เหตุผล บทบาทดังกล่าว สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า พระนารายณ์เป็นพระผู้สงวนปกป้องรักษาโลก เมื่อเกิดเหตุเภทภัยต่าง ๆ พระนารายณ์จะอวตารลงมาปราบทุกข์เข็ญอยู่เสมอ (ธนาภิต, 2546, น. 37) จากการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีคติทั้ง 4 เล่ม ทำให้ได้เห็นว่า พระนารายณ์เป็นมือปราบอย่างแท้จริง หลายต่อหลายครั้งที่พระอิศวรมีรับสั่งให้พระนารายณ์ไปปราบทุกข์เข็ญ พระนารายณ์จึงต้องอวตารเป็นสัตว์ต่าง ๆ เป็นคน เป็นนรสิงห์ เพื่อสนองรับสั่งของพระอิศวร ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะเห็นว่า พระนารายณ์รับคำสั่งโดยไม่มีข้อแม้ ไม่เคยถามเหตุผล และบางครั้งพระนารายณ์ก็ใช้กลอุบายในการเช่นฆ่าผู้อื่น เช่นการปราบนทก นอกจากนี้ พระนารายณ์ยังรักเกียรติยศศักดิ์ศรีตัวเองมากกว่าความรักในสัตว์ภรรยา จึงไม่เชื่อความบริสุทธิ์ของนางสีดา ถึงกับปล่อยให้นางสีดาต้องลุยไฟพิสูจน์ความบริสุทธิ์ และอีกเหตุการณ์หนึ่งถึงกับสั่งให้พระลักษมณ์เฆ่นางสีดาไปประหารชีวิต โดยไม่ฟังเหตุผลใด ๆ บทบาทเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่า พระนารายณ์เป็นเทพเจ้าผู้ทำลาย แต่เป็นการทำลายสิ่งหนึ่งเพื่อที่จะรักษาไว้อีกสิ่งหนึ่ง พระนารายณ์จึงเป็นเทพเจ้าที่มีฤทธิ์เดชอำนาจมาก พระนารายณ์เป็นที่นับถือแห่งชนในมัธยมประเทศเป็นอันมาก ดังมีพยานปรากฏอยู่คือ เทวสถานอันเป็นที่บูชาพระนารายณ์นั้น มีอยู่มากกว่าศาลพระเป็นเจ้าองค์อื่น ๆ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2556, น. 21) สอดคล้องกับเรื่องเล่าเรื่องการทดสอบตรีมูรติว่าเทพเจ้าองค์ใดใหญ่สูงสุด (นงคราญ สุขสม, 2561, น. 44-53) โดยฤษีภฤคุเป็นผู้ดำเนินการทดสอบด้วยการแสดง

กริยาท่าทางโอหังต่าง ๆ เพื่อจะดูว่าเทพเจ้าแต่ละองค์มีปฏิกิริยาอย่างไร ผลก็คือฤษีภฤคุตัดสินว่าพระนารายณ์ทรงเป็นพระเจ้าที่มีน้ำพระทัยประเสริฐไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนในสามโลก เพราะพระนารายณ์มีคุณธรรมที่เทพองค์อื่นไม่มี คือ ความอดกลั้นสูงสุด การรู้จักให้อภัยต่อทุก ๆ สิ่ง และความเอื้ออาทรจากหัวใจอันเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตากรุณา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระนารายณ์จะไม่โกรธกริ้ว ช้ายังให้อภัยต่อการกระทำล่วงเกินของฤษีภฤคุ แต่พระลักษมีเทวีพระคฤชายากลับพิโรธฤษีภฤคุเป็นอย่างมาก ถึงกับสาปแช่งให้เหล่าพราหมณ์แล่นกบวชทั้งหลายปราศจากความมั่งคั่ง มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นไร้สมบัติทรัพย์สิน และพระนางจะไม่ไปเยี่ยมเหล่าพราหมณ์อีกเลย ฤษีภฤคุจึงอ้อนวอนต่อพระลักษมีขอลดทอนคำสาป พระนางจึงกล่าวว่า เมื่อใดก็ตามที่เหล่าพราหมณ์ยังเคารพบูชาพระนารายณ์มิได้ขาด เขาเหล่านั้นจะได้การปลดปล่อยจากคำสาปนี้ ด้วยเหตุนี้เอง พระนารายณ์จึงเป็นเทพเจ้าที่ชาวฮินดูไม่ว่าจะมาจากนิกายใดล้วนนับถือ เคารพบูชา เพราะความมั่งคั่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในวาระใด นิกายใดล้วนปรารถนาที่จะได้มาทั้งสิ้น

บทบาทของเทพเจ้าทั้งสามในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามสิทธิและสถานภาพที่เป็นอยู่ โดยความเชื่อและการรับรู้ของสังคมที่กล่าวว่า พระพรหมทำหน้าที่เป็นพระผู้สร้าง พระอิศวรทำหน้าที่ผู้ทำลาย และพระนารายณ์ทำหน้าที่ปกป้องรักษา

คุ่มครองโลก ส่วนบทบาทอื่นดังที่ได้จากการวิเคราะห์ เช่น การเป็นผู้มีอารมณ์โกรธ การเป็นผู้รักเกียรติของตนเอง หรือการเป็นผู้วางแผน ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่าเป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริง ซึ่งมีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับบทบาทที่บุคคลเชื่อและรับรู้ บทบาทดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องบทบาทของพวงเพชร สุรัตนกุล (2542, น. 65-66) และของสงวนศรี วิรัชชัย (2543, น. 23-24)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องเทพเจ้าในวรรณคดีไทย: บทบาทในฐานะผู้สร้างและผู้ทำลาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการเรียนการสอนวรรณคดีในระดับมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อพันธุ์ นาคบุปผา. (2519). *พระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต บาลี และวรรณคดีไทย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เกื้อพันธุ์ นาคบุปผา. (2525). *พื้นฐานการอ่านวรรณคดีไทย*. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- ชนิษฐา ทองนพคุณ. (2551). *ความเชื่อของชาวพุทธที่มีต่อเทพสตรีของชาวฮินดู ศึกษากรณี: วัดพระศรีมหาอุมาเทวี (วัดแขก)*. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล).
- ธนาภิต. (2546). *ตำนานเทพเจ้าและอสูร*. กรุงเทพฯ: ปิรามิต.
- ธีระนันท์ วิรัชดิษฐ์ และปรีดี พิศภูมิวิถี. (2558). *คติความเชื่อเรื่องพระคิวงะในกรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 23(41), 157-176.
- นงคราญ สุขสม. (2561). *ถอดรหัสพระเจ้าฮินดู*. กรุงเทพฯ: พระรามศรีเอช.
- ปวิพันธ์ อุทยานกุล. (2559). *คำสาปแช่งในวรรณคดีไทย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา).

และอุดมศึกษา เพื่อให้การอ่านวรรณคดีมีอรรถรสมากยิ่งขึ้น

2. ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นตัวอย่างในการอ่านแนววิจิตรวิเคราะห์สาร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบเทพเจ้าในวรรณคดีของไทยกับวรรณคดีต่างประเทศ
2. ควรศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของตัวละครในวรรณคดีในฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น พระรามในฐานะราชา ผู้นำกองทัพ
3. ควรศึกษาหาความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยอาจศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิในศาสนาดังกล่าว ประกอบการวิเคราะห์ เพื่อจะได้เข้าใจปรัชญาคำสอนในเรื่องนี้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก. (2553). *บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1-4*.

(พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2514ก). *บ่อเกิดรามเกียรติ์*. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2514ข). *ลิลิตนารายณ์สิบปาง*. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2556). *เทพเจ้าและสิ่งน่ารู้*. กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.

พระมหาบุญทัน ชีรงกูโรทัน. (2558). *ศึกษาเปรียบเทียบตรีมูรติในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู*

กับตรีกายในพุทธศาสนาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ์). (2526). *อิสรราชคำฉันท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 28). กรุงเทพฯ:

คุรุสภาลาดพร้าว.

พระยาจักรีกรมย์ (สรวง ศรีเพ็ญ). (2556). *เทวกำเนิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง

แอนด์พับลิชชิง.

พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2542). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สงวนศรี วิรัชชัย. (2543). *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศึกษาพร.

สาลิกา หาญพานิชย์. (2556). *การศึกษาวิเคราะห์พระพรหมในศาสนาพราหมณ์ตามทัศนะ*

พระพุทธศาสนาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สิทธิา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนะวรรณ. (2520). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย*.

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

การสร้างชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์
โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์)
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

THE CONSTRUCTION OF INSTRUCTIONAL PACKAGE ON CRITICAL
THINKING AND FIGURE OF SPEECH SKILLS BY USING THAI
POPULAR SONGS FOR MATTHAYOMSUKSA 3 STUDENTS OF BAN
MAE KHAM SCHOOL (PRACHANUKHOR), MAE CHAN DISTRICT,
CHIANG RAI PROVINCE

วิไลพร เสี่ยงกุล^{1*}, ยุพิน จันทรเรือง² และ ปฏิพันธ์ อุทยานกุล³
Wilaiporn Siangkuson^{1*}, Yupin Chanrourng² and Patipan Uttayanukul³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 ถ.พหลโยธิน ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย 57100^{1,2,3}
Chiangrai Rajabhat University, 80 Pahonyothin Road, Baan Du Sub-district, Muang District,
Chiang Rai Province, 57100^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: sao_mookmik@hotmail.com

(Received: Oct 17, 2019; Revised: Dec 10, 2019; Accepted: Dec 15, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จากการใช้ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อและ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 ห้องเรียน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งหมด 83 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

ปีที่ 3/1 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ จำนวน 8 ชุด แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การคิดวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ จำนวน 8 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การคิดวิเคราะห์โวหารภาพพจน์โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ จำนวน 40 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพ 84.05/84.75 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 30.74 และ 83.37 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุดการสอนโดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ, บทเพลงไทยสากล, ทักษะการคิดวิเคราะห์, โวหารภาพพจน์

ABSTRACT

The aims of this study were to 1) construct and examine the efficiency of the instructional package on critical thinking and figure of speech skills by using Thai popular songs, 2) investigate the students' achievement before and after implementing the instructional package, and 3) assess the student's satisfaction towards the use of instructional package. The population was 83 Matthayomsuksa 3 students of Ban Mae Kham School (Prachanukhor) from 3 classes in the semester 1/2019. The samples were 27 students from class 3/1 selected by cluster random sampling using class as selecting factor. The research instruments were 8 sets of the instructional package on critical thinking and figure of speech skills by using Thai popular songs, 8 learning management plans, 40-item achievement test, and 20-item students' satisfaction questionnaire. The researcher conducted pre-test, implemented the instructional package, administered the

posttest, and distributed the satisfaction questionnaire to the students. The data was analyzed for percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results showed that;

1. The efficiency of instructional package on critical thinking and figure of speech skills by using Thai popular songs, in overall, was shown at 84.05/84.75 which was higher than the 80/80 standard criteria.

2. The learning achievement of students in the class implemented the instructional package on critical thinking and figure of speech skills by using Thai popular songs revealed the pre-test and posttest mean scores at 30.74% and 83.37% in which the posttest mean was higher than that of the pre-test at the significance level of .01.

. The students, in overall, showed their satisfaction at the highest level towards the use of instructional package on critical thinking and figure of speech skills by using Thai popular songs.

KEYWORDS: Instructional Package Using Thai Popular Songs as Media, Thai Popular Songs, Critical Thinking Skills, Figure of Speech

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย และเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ เป็นรากฐานสำคัญในการติดต่อสื่อสารความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งแสดงถึง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้ รังสรรค์ขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหา ความรู้ การติดต่อสื่อสาร และการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นสื่อสร้างความ จรโลงใจ ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มคน และสังคม ช่วยสร้างความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้น ในประเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คนไทยทุกคน ต้องเรียนรู้ภาษาไทยให้แตกฉาน และอนุรักษ์ ภาษาไทยให้คงอยู่สืบไป (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2551)

การศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับ ปรับปรุง พุทธศักราช 2545) หมวด 4 กล่าวถึง การจัดการศึกษาต้องยึดหลักความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ความสัมพันธ์กับแนวทาง การปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้ฝึกคิดอย่างมีระบบและเน้น การปฏิบัติมากกว่าการท่องจำ เพื่อให้นักเรียน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมพร้อมทั้งเน้น การสร้างบรรยากาศให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่าง มีความสุข สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ แต่ การจะได้มาจำเป็นที่ผู้เรียนต้องมีทักษะการคิด วิเคราะห์ (สำนักงานกฤษฎีกา, สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การคิดวิเคราะห์เป็นหัวใจของการแสวงหาความรู้ ช่วยให้เกิดปัญญาด้านการพิจารณา ตรวจสอบ วิจัยข้อเท็จจริงให้เข้าใจแจ่มแจ้งในเรื่องที่ซับซ้อน ซึ่งเพ็ญศรี จันทรดวง (2545) กล่าวว่า การคิดในระดับนี้ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์จึงจะสามารถอธิบายได้ว่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่ในสภาพใด นอกจากนี้ การคิดวิเคราะห์ยังได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต ละเอียดรอบคอบ สามารถประเมินและตัดสินใจได้อย่างสมเหตุสมผล

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าเด็กไทยยังประสบปัญหาในเรื่องของการคิดวิเคราะห์อยู่น้อย ซึ่งปัญหาอาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์อย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน ครูผู้สอนไม่นำการคิดไปใช้จัดกิจกรรมอย่างจริงจัง โดยอาจจะสอนให้นักเรียนคิด แต่การสอนนั้นยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร (วีระ สุดสังข์, 2550) รวมทั้งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) พบสภาพปัญหาเช่นเดียวกันกล่าวคือวิธีการสอนของครูยังไม่เน้นการคิดวิเคราะห์เน้นเพียงการท่องจำ

ในการจัดการศึกษา สิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงคือ การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กับผู้เรียน เพื่อจะสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้เต็มตามศักยภาพ ผู้สอนควรตระหนักถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการ

เรียนรู้ เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน (สุนอมรวิวัฒน์, 2541) ดังนั้น ในการสอนภาษาไทย ครูไม่ควรให้นักเรียนจดจำเพียงอย่างเดียว ควรจัดกิจกรรมที่เร้าความสนใจและหากลวิธีในการทำให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น อีกทั้งควรปรับปรุงวิธีการสอนของตนเองอยู่เสมอและควรเป็นกันเองกับนักเรียน (ผ่องศรี สุริยะป้อ, 2545)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่สนองตอบความต้องการและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะกระบวนการในด้านต่าง ๆ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) กล่าวว่า ชุดการสอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อนซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมให้เห็นได้ชัดเจน เร้าความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

หากพิจารณาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนในวัยนี้ชอบความสนุกสนานและต้องการเรียนรู้อย่างมีความสุข ดังนั้น ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้มีความน่าสนใจและหลากหลาย ซึ่งแนวทางที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ คือ การใช้บทเพลงประกอบการสอน โดยบทเพลงที่ดีจะช่วยให้เกิดความสนุกสนาน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ดีและเร็วขึ้น ดังที่หวานใจ บุญยก (2544, น. 3 อ้างจาก ศิริพันธ์ พิธานสมบัติ, 2541,

น. 18) กล่าวว่า เพลงมีอิทธิพลต่อคนเราอย่างมาก เพราะช่วยให้ผ่อนคลายอารมณ์ จะสังเกตได้ว่า แม้แต่เด็กชั้นอนุบาลหรือประถมศึกษา ยังสามารถจดจำเพลงต่าง ๆ ได้ในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้น ถ้าเรานำเพลงเข้ามาเป็นสื่อการสอนวิชาต่าง ๆ จะช่วยให้นักเรียนเกิด ความอยากเรียนหนังสือด้วยความสนุกสนาน ตลอดจนสามารถจดจำเนื้อหาที่ยากได้ดีขึ้น นอกจากนี้บทเพลงยังเป็นสื่อที่ส่งเสริมในการเรียนของผู้เรียน ช่วยสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน เชื้อต่อการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ผ่านทางเนื้อร้องและความหมายของเพลง ดังที่ สุกัญญา คงสุน (2550, น. 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบทเพลงว่า เป็นกระจกที่สะท้อนวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนไทย เนื่องจากเพลงมีความงามทางด้านวรรณศิลป์ประเภทโวหารภาพพจน์ มีการใช้ถ้อยคำเปรียบเปรยอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งเนื้อหาในบทเพลงยังสะท้อนวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดี และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างมีอรรถรส มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย น่าสนใจ แฝงไว้ด้วยความหมายและความรู้สึกต่าง ๆ นานาให้แก่ผู้ฟัง

จากการสังเกตและสอบถามสาเหตุของปัญหาที่พบในการเรียนเรื่องโวหารภาพพจน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชาชนุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย คือ นักเรียนไม่เข้าใจลักษณะ และประเภทของโวหารภาพพจน์ ประกอบกับการมีอคติต่อวิชาภาษาไทย หัวข้อการเรียน

หรือเนื้อหาที่ไม่มีความคุ้นเคย บรรยากาศในการเรียนที่ไม่เอื้ออำนวย จึงทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ นักเรียนเรียนรู้อย่างไม่มีความสุข และไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ซึ่งมีสาเหตุเกิดจาก นักเรียนไม่เข้าใจในการใช้โวหารภาพพจน์ เนื่องจากมีกฎเกณฑ์หรือส่วนที่ต้องจำเพราะโวหารภาพพจน์ประเภทต่าง ๆ จะมีลักษณะเฉพาะของโวหารแต่ละประเภทที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งจากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานหรือ O-NET ที่สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ทดสอบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชาชนุเคราะห์) ปี 2558 สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 45.71 และปี 2559 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 45.03 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2558) โดยถือว่าคะแนนเฉลี่ยลดลงตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะแก้ไขปัญหา และหาทริคในการสร้างกิจกรรมการสอนให้มีความหลากหลาย โดยเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน รวมทั้งเป็นเครื่องมือให้กับครูผู้สอน นั่นคือการสร้างชุดการสอน ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งกิจกรรมในชุดการสอนดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ในบทเพลง และสิ่งที่สะท้อนอยู่ในบทเพลงนั้น ๆ เช่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพสังคม เป็นต้น นอกจากนี้มีการเลือกใช้บทเพลงตามสมัยนิยมเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ส่งผลต่อความสนใจ

ในการเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียนในรายวิชาอื่น ๆ และการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียน จากการใช้ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้

2. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการเรียนโดยใช้ชุดการสอนทักษะ

การคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สูงกว่าก่อนการใช้ชุดการสอน

3. นักเรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ ในระดับมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 83 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์)

อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 8 แผน
ใช้เวลาสอน 16 ชั่วโมง

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ จำนวน 20 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้

1.1 ชั้นวิเคราะห์

1.1.1 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย เรื่อง ไวยากรณ์ภาพพจน์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากนั้นกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย 6 ด้าน คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า (สมนึก ภัททิยธนี, 2549)

1.1.2 วิเคราะห์เนื้อหาในการสร้างชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์ โดยศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากนั้นเลือกเนื้อหาโดยใช้สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมเป็นแกนบูรณาการเข้ากับสาระที่ 1 การอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน และสาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด โดยตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ ไวยากรณ์ภาพพจน์ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 แผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์แบบอุปมา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์แบบอุปสัญลักษณ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์แบบอภิปจน์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์แบบสัญลักษณ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์แบบปฏิพากย์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์แบบบุคคลาธิษฐาน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์แบบนามนัย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์แบบสัทพจน์

1.1.3 วิเคราะห์จุดประสงค์

การเรียนรู้ โดยศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) แล้วกำหนดจุดประสงค์ให้สอดคล้องทั้ง 5 สาระ คือ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และวรรณคดีและวรรณกรรม

1.2 ชั้นออกแบบ

1.2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จุดประสงค์ ตลอดจนเนื้อหา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2.2 ศึกษาตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความสำคัญ ประเภท องค์ประกอบ ขั้นตอนการสร้าง การหาประสิทธิภาพ และแนวคิด ทฤษฎีหลักการของการสร้าง ชุดการสอน

1.2.3 กำหนดผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ของชุดการสอน กำหนดกิจกรรม ซึ่งจะสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1.2.4 นำกิจกรรมและวิธีการ ที่ใช้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และข้อเสนอแนะในการออกแบบชุดการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์

1.2.5 สร้างชุดการสอนทักษะ การคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์ จำนวน 8 ชุด

1.3 ขั้นพัฒนา

นำชุดการสอนให้อาจารย์ ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสม จากนั้น นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินคุณภาพ ความถูกต้องด้านเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ รูปแบบของบทเรียนในแต่ละเรื่อง รวมทั้ง เสนอแนะในเนื้อหาและขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อ การยอมรับค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.51-5.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไม่เกิน 1.0 ซึ่งผลการพิจารณาพบว่า ได้ค่าเฉลี่ย ของการประเมินเท่ากับ 4.88 ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 0.21 ถือว่าเหมาะสมในระดับ มากที่สุด

1.4 ขั้นทดลองใช้

1.4.1 นำไปทดลองใช้ครั้งที่ 1

ทดลองแบบ 1 : 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3/2 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่เรียนใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 3 คน โดยทดลองใช้กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 1 คน เรียนอ่อน 1 คน เมื่อทดลองเสร็จ มีการสอบถาม สัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับชุดการสอน เพื่อหา ข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น จากนั้น จึงนำผลการทดลองมาหาค่าประสิทธิภาพ พบว่า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 66.33/67.50

1.4.2 นำไปทดลองใช้ครั้งที่ 2

ทดลองแบบกลุ่มเล็กกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3/3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่เรียนใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10 คน โดยทดลองใช้กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนเก่ง 3 คน ปานกลาง 4 คน เรียนอ่อน 3 คน เมื่อทดลองเสร็จ มีการสอบถาม สัมภาษณ์ นักเรียนเกี่ยวกับชุดการสอน เพื่อหาข้อบกพร่อง มาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น จากนั้นจึงนำผล การทดลองมาหาค่าประสิทธิภาพของชุด การสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลปรากฏว่า ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 71.73/77.00

1.5 ขั้นนำไปใช้

นำชุดการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์ที่หาประสิทธิภาพแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่เรียนในภาคเรียน

ที่ 1 จำนวน 27 คน เพื่อนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์
ค่าทางสถิติในการศึกษาวิจัยต่อไป

2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวิเคราะห์โวหารภาพพจน์โดยใช้บทเพลง ไทยสากลเป็นสื่อ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1. ขั้นวิเคราะห์

2.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้
แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
และขอบข่ายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง โวหารภาพพจน์

2.1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแผน
การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล
จากแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551

2.1.3 กำหนดการจัดการเรียนรู้
ตามขอบข่ายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง โวหารภาพพจน์
โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 เรื่อง

2.2 ขั้นออกแบบ

2.2.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้
จากนั้นศึกษาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับ
โวหารภาพพจน์ จากตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 นำเนื้อหาที่กำหนดให้มา
กำหนดเป็นแผนการจัดการจัดการเรียนรู้
จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 16 ชั่วโมง

2.3 ขั้นพัฒนา

นำแผนการจัดการเรียนรู้
ที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ
คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบ

ประเมินให้ครอบคลุมเนื้อหากิจกรรม การวัดผล
และประเมินผล โดยใช้มาตรการประเมิน 5
ระดับ (นพพร ธนะชัยพันธ์, 2552) ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

นำผลการประเมินไปหาค่าเฉลี่ย
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมิน
คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ได้คะแนนเฉลี่ย
เท่ากับ 4.91 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ
0.16 ถือว่าเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.4 ขั้นทดลองใช้

ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่ม 1 : 1
กลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ คือ นักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนบ้านแม่คำ
(ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562
จำนวน 20 คน โดยใช้ร่วมกับการทดลอง
ชุดการสอน จากนั้น ตรวจทานแผนการจัด
การเรียนรู้อีกครั้ง แล้วจัดทำฉบับจริง พร้อม
ขออนุมัตินำเสนอผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้
จัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.5 ขั้นประเมินผล

นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้
ร่วมกับชุดการสอนกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านแม่คำ
(ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562
จำนวน 27 คน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียนต่อไป

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง

การวิเคราะห์โหราภาพพจน์โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ชั้นวิเคราะห์

3.1.1 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง โหราภาพพจน์ เกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากนั้นศึกษาเอกสารและหลักการเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบทดสอบแบบเลือกคำตอบ

3.1.2 วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ มาตรฐาน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดไว้

3.2 ขั้นตอนออกแบบ

3.2.1 กำหนดแบบทดสอบให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์

3.2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 80 ข้อ

3.3 ขั้นพัฒนา

3.3.1 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้คำแนะนำและนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ได้ข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

3.3.2 นำแบบทดสอบที่

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เป็นข้อสอบที่สมบูรณ์

3.4 ขั้นทดลองใช้

3.4.1 นำแบบทดสอบวัดผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วจำนวน 80 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มรอบรู้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 12 คน

3.4.2 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์

หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ โดยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.2 – 0.8 (นพพร ณะชัยพันธ์, 2552) ปรากฏว่า ข้อสอบมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 40 ข้อ จาก 80 ข้อ จากนั้นนำมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ คำนวณโดยใช้สูตรของ Kuder Richardson (KR – 20) (นพพร ณะชัยพันธ์, 2552) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89

3.4.3 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุง

แก้ไขแล้ว จำนวน 40 ข้อ มาจัดพิมพ์ให้เป็นฉบับที่สมบูรณ์

3.5 ขั้นประเมินผล

3.5.1 นำแบบทดสอบที่

หาคุณภาพแล้ว ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มใหญ่ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน

3.5.2 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ ไปใช้วัดผลสัมฤทธิ์กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชาอนุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คนต่อไป

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

4. แบบวัดความพึงพอใจ มีขั้นตอนในการสร้างและหาประสิทธิภาพ ดังนี้

4.1 ขั้นวิเคราะห์

4.1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของความพึงพอใจ แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ จากนั้นวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลที่ต้องการโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ ขอบเขตด้านเนื้อหา และนิยามศัพท์เฉพาะ

4.2 ขั้นตอนออกแบบ

4.2.1 กำหนดโครงสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ โวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ จำนวน 20 ข้อ ดังนี้

ด้านเนื้อหา จำนวน 5 ข้อ

ด้านรูปแบบ จำนวน 7 ข้อ

ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ

ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 4 ข้อ

ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราการประเมินคุณภาพ 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert และมีเกณฑ์การให้คะแนน (พิสุทธาอารีราษฎร์, 2550) ดังนี้

4.3 ขั้นพัฒนา

4.3.1 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจฉบับร่าง นำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษา และข้อคำถามที่แสดงความพึงพอใจ

4.3.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่แก้ไขตามคำแนะนำแล้ว นำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาประเมินคุณภาพ ความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของคำถามแต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด โดยใช้สูตรการคำนวณของ นพพร ณะชัยพันธ์ (2552)

4.3.3 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เลือกคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 ปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ ถือว่านำไปเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจได้

4.4 ขั้นทดลองใช้

4.4.1 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับ

นักเรียนกลุ่มใหญ่ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนบ้านแม่คำ(ประชานุเคราะห์) อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน

4.4.2 ตรวจทานแบบสอบถามความพึงพอใจอีกครั้ง แล้วจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจฉบับจริง

4.5 ขั้นตอนประเมินผล

นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้แล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านแม่คำ(ประชานุเคราะห์) อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คน ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุดการสอน จำนวน 8 ชุด ควบคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ใช้เวลาเรียน 16 ชั่วโมง

3. ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

4. ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาประสิทธิภาพของชุดการสอนใช้เกณฑ์ มาตรฐาน 80/80

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความรู้ของนักเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

3. หาค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดการสอน

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิเคราะห์ภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 84.05/84.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 32.89 คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.30 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน – หลังเรียน

ทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P-Value
หลังเรียน	27	32.89	4.41	26	28.19**	0.0000
ก่อนเรียน	27	12.30	2.77			

* $P < .01$

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่มีต่อการเรียน โดยใช้ชุดการสอน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.53) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ ไวยากรณ์ภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย
ด้านเนื้อหา	4.50	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านรูปแบบ	4.48	0.59	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้	4.58	0.61	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล	4.75	0.43	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	4.58	0.53	พึงพอใจมากที่สุด

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแม่คำ (ประชานุเคราะห์) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 84.05/84.75 เนื่องจากการวิเคราะห์

เนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการออกแบบและได้ศึกษาทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ มีการคัดเลือกบทเพลงที่ทันสมัยตามความนิยมของเด็กในปัจจุบัน สะท้อนแนวคิดและไวยากรณ์ภาพพจน์ที่ปรากฏในบทเพลง อีกทั้งการที่ได้รับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาประกอบกับการตรวจสอบและประเมินเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จึงได้ชุดการสอนที่มีความน่าสนใจ มีความเหมาะสมด้านเวลา ขนาด รูปแบบ และสีของตัวอักษรที่ใช้ประกอบ การใช้ภาษาที่สุภาพ เข้าใจง่าย แบบฝึกหัดแต่ละชุดมีคำสั่งที่ชัดเจน มีการวัดและประเมินผล

รวมถึงมีการแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอนอย่างถูกต้อง และให้นักเรียนทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน เพื่อวัดระดับความรู้ของนักเรียน จึงทำให้นักเรียนเกิดแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ มีความสนุกสนาน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความต้องการทราบความหมายของบทเพลงนั้น ๆ และมีความเข้าใจโครงสร้างไวยากรณ์ที่ปรากฏอยู่ในเพลง เพราะการนำบทเพลงมาใช้ในการสอนภาษาไทยช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟัง นอกจากจะให้ความไพเราะด้านเนื้อร้องและทำนองแล้ว เพลงยังสอดแทรกความรู้คติเตือนใจอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิกุล ทองทิพย์ (2550) ที่ศึกษาผลการใช้เพลงลูกทุ่งประกอบการเรียน เรื่อง คำควบกล้ำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เพลงลูกทุ่ง มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.20/84.00

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการใช้ชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ ไวยากรณ์ภาพพจน์โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเชื่อมั่น 0.01 มีค่าเฉลี่ยร้อยละหลังเรียนสูงกว่าร้อยละก่อนเรียน คือ 83.37 เนื่องจากเพลงที่นำมาใช้สอนมีภาพพจน์ที่ชัดเจน นักเรียนเข้าใจและสามารถอธิบายได้ว่า ภาพพจน์นั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร ประกอบกับตัวอย่างภาพพจน์ที่ปรากฏในเพลงมีความทันสมัยมากกว่าในหนังสือเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนด้วยชุดการสอนดังกล่าว อีกทั้งการให้ผลย้อนกลับทันทีเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นการเสริมแรงให้กับนักเรียนได้ทราบผลการเรียนของตนเองทันทีรวมทั้งการใช้แผนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

มีเทคนิควิธีสอนที่น่าสนใจ ทำหาคำความสามารถของผู้เรียน ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะนักเรียนแต่ละคนสามารถศึกษาได้เร็วหรือช้าตามวุฒิภาวะด้านสติปัญญาและความพร้อมของแต่ละคน โดยชุดการสอนที่สร้างขึ้นนักเรียนมีโอกาสควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนต้องรู้และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล จิตวิทยาการเรียนรู้ การฝึกหัด ดังที่ พรพรรณวิภา เสาเวียง (2549) กล่าวถึง จิตวิทยาที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ว่า ต้องอาศัยความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และลักษณะนิสัย รวมทั้งฝึกให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้เรียนต้องมีความพร้อม และครูผู้สอนต้องตรวจสอบความพร้อมทั้งจัดกิจกรรมเสริมให้เกิดแรงจูงใจในทางบวก กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจในการทำงาน จากการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยสังเกตพบว่านักเรียนที่มีการเรียนรู้ได้เร็วจะมีความกระตือรือร้นในการศึกษา ทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนมากขึ้น ไม่ต้องรอเรียนพร้อมกับคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับบุญชู สนสกุล (2553) ศึกษาการพัฒนาชุดการสอนภาษาไทย เรื่อง ชนิดของคำ โดยใช้เพลงไทยลูกทุ่ง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนภาษาไทย เรื่อง ชนิดของคำ โดยใช้เพลงไทยลูกทุ่ง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โหวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐาน ผลเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดการสอน มีเนื้อหาที่ไม่ยากเกินความรู้ความสามารถของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกิดความเชื่อมโยงความรู้จากการร้องเพลง มีเนื้อหาที่ทำให้เกิดความสนุกสนาน เข้าใจ น่าสนใจ ตรงกับวัยของผู้เรียน เมื่อกำหนดให้คิดวิเคราะห์สิ่งสะท้อนอยู่ในบทเพลง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีบังอร จุ้ยศิริ (2550) ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวรรณคดีไทยโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในวิชาภาษาไทย หลังจากที่ได้รับการสอนโดยใช้เพลงประกอบการสอนก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำชุดการสอนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนควรศึกษาขั้นตอน

การจัดการเรียนรู้และกำหนดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ที่จะบูรณาการการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โหวหารภาพพจน์ให้ถูกต้องเหมาะสมกับเวลา เนื้อหา ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2. เพลงไทยสากลที่จะนำมาเป็นสื่อเพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าในบทเพลง ครูผู้สอนควรหาเพลงตามสมัยนิยมและมีเนื้อหาที่แฝงด้วยคุณค่าและแนวคิดเพื่อสร้างความสนใจความกระตือรือร้น และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

3. ระหว่างการทำกิจกรรม ครูควรมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน ดูแลให้คำแนะนำกำลังใจ ในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมอย่างใกล้ชิด อาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม เน้นให้นักเรียนตระหนักถึงคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ในขณะที่เรียนด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โหวหารภาพพจน์ โดยใช้บทเพลงไทยสากลเป็นสื่อ ไม่เปิดดูเฉลยก่อนทำกิจกรรมแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ

4. ควรมีการซักซ้อมการใช้อุปกรณ์สื่อการสอนที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อความคล่องตัวในการจัดการเรียนการสอน

5. การเรียนด้วยชุดการสอนทุกครั้ง ครูไม่ควรเร่งเวลา ควรให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจและตั้งใจทำจริง ๆ ถ้านักเรียนเบื่อควรให้นักเรียนหยุดพักก่อน

6. ครูควรมีการสรุปเนื้อหาสำคัญของโหวหารภาพพจน์แต่ละเรื่องทุกครั้ง เมื่อเรียนจบในแต่ละเรื่อง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาชุดการสอนที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ให้มีความหลากหลาย และสามารถนำไปใช้บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้

2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้ชุดการสอนแบบนี้กับการสอนโดยวิธีอื่น

3. ควรศึกษาทำการวิจัยเกี่ยวกับ

ความคงทนในการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อดูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิจัย*, 5(1), 7-19.

นพพร ณะชัยขันธุ์. (2552). *สถิติเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน.

บุญชู สนสกุล. (2553). *การพัฒนาชุดการสอนภาษาไทย เรื่อง ชนิดของคำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

ผ่องศรี สุริยะป้อ. (2545). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้บทเพลง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

พรรณวิภา เสาวเรือง. (2549). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

พิกุล ทองทิพย์. (2550). *ผลการใช้เพลงลูกทุ่งประกอบการเรียน เรื่อง คำควบกล้ำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

พิสุทธา อาริราษฎร์. (2550). *การพัฒนาซอฟต์แวร์ทางการศึกษา*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

เพ็ญศรี จันทร์ดวง. (2545). *แผนการเรียนหนังสือเสริมทักษะจุดพัฒนาทักษะกระบวนการภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

วีระ สดสังข์. (2550). *การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ศิรินพรัตน์ พิธานสมบัติ. (2541). *ความคิดเห็นของครูประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการใช้บทเพลงประกอบการสอน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศรีบังอร จัยศิริ. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวรรณคดีไทยโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนปกติ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2558). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. สืบค้นจาก <http://www.niet.or.th>
- สมนึก ภัททิยธนี. (2549). การวัดผลการศึกษา. กาลสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สุกัญญา คงสุน. (2550). การศึกษาเชิงวิเคราะห์สำนวนและโวหารภาพพจน์ในเพลงไทยลูกทุ่งของชายเมืองสิงห์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- สมน อมรวิวัฒน์. (2541). “ทำไมต้องปฏิรูปการเรียนรู้” การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ไอเดีย สแควร์.
- หวนใจ บุญยก. (2544). การพัฒนาแผนการสอนคำวิชาภาษาไทยโดยใช้เกมและเพลงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (การศึกษาปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

การสร้างชุดการสอนโดยใช้นิทานคุณธรรม
เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
THE CONSTRUCTING OF TEACHING PACKAGE USING MORAL TALES
TO DEVELOP READING FOR MAIN IDEAS FOR PRATHOMSUKSA 3
STUDENTS AT MUNICIPALITY SCHOOL 1 (WAT PHROM WIHAN) ,
MAE SAI DISTRICT , CHIANG RAI PROVINCE

ชยาทิพย์ เทพโพธา^{1*}, ยุพิน จันทร์เรือง² และ อัญชลี เท่งตระกูล³
Chayathip Thappota^{1*}, Yupin Chanroung² and Anchalee Tengtragul³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 ถ.พหลโยธิน ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย 57100 ^{1,2,3}
Chiangrai Rajabhat University, 80 Pahonyothin Road, Baan Du Sub-district, Muang District,
Chiang Rai Province, 57100 ^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: chayathipthappota@gmail.com

(Received: Oct 20, 2019; Revised: Nov 24, 2019; Accepted: Dec 15, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอน การอ่านจับใจ ความสำคัญจากนิทานคุณธรรม 8 ประการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่าน จับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนจากชุดการสอน การอ่านจับใจความจากนิทานคุณธรรม 8 ประการ 3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อชุดการสอน การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานคุณธรรม 8 ประการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) อำเภอแม่สาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 จำนวน 33 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 1) ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 8 เล่ม 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

ทางการเรียน 3) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า t-test

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ 1) ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.95/80.00 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลการหาความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีการสุม่จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน ได้คะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 15.03 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 37.58 ได้คะแนนหลังเรียนเท่ากับ 36.82 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.05 มีค่าความก้าวหน้าเท่ากับ 21.79 คิดเป็นร้อยละ 54.47 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.20) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้

คำสำคัญ: การอ่านจับใจความ, นิทานคุณธรรม 8 ประการ

ABSTRACTS

The objectives of this study were: 1) to construct and examine the efficiency of reading for main idea instructional package using 8–Morality Tale for Prathomsuksa 3 students based on 80/80 efficiency criteria; 2) to compare the student's learning achievement on reading for main idea before and after implementation of the constructed instructional package; and 3) to assess the students' satisfaction towards the constructed instructional package. The sample group, selected by simple random sampling, was 33 Prathomsuksa 3/3 students from Municipality School 1 (Watphromvihan), Mae Sai District, under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3 in their semester 2/2018. The research instruments were: 1) 8 sets of instructional package on reading for main idea skills, 2) achievement test, 3) learning management plan, and 4) satisfaction evaluation form. The statistics for data analysis were mean, percentage, standard deviation, and t-test.

The results were: 1) The constructed instructional package on reading for main idea for Prathomsuksa 3 students of Municipality School 1 (Watphromvihan) showed the efficiency at 86.95/80.00 which were higher than that of the 80/80 standard. 2) The students' learning achievement indicated that the posttest scores was higher than those of the pretest as the pretest were 15.03 (37.58%) but the posttest were 36.82 (92.05%) that revealed the progress score at 21.79 (54.47%). 3) The students' satisfaction towards the constructed instructional package on

reading for main idea of Prathomsuksa 3/3 at Municipality School 1 (Watphromvihan), in overall, was at the high level ($\bar{x}$ = 4.94, S.D. = 0.20) which agreed with the hypothesis.

KEYWORDS: Reading for Main Idea, 8–Morality Tale

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่คนเราใช้ในการสื่อสารทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การรับสาร เป็นการรับข้อมูลรอบ ๆ ตัวเราผ่านทางประสาททั้ง 5 คือ ตามองเห็นภาพ หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นรับรส และร่างกายสัมผัสเป็นความรู้สึก ขั้นตอนที่ 2 การจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่รับเข้ามาส่งไปจัดระบบที่สมองหรือเรียกว่า กระบวนการคิด สมองจะจัดระบบข้อมูลอีกครั้งในลักษณะการบรรยายหรืออธิบาย ขั้นตอนที่ 3 การส่งสาร เป็นการส่งข้อมูลที่ผ่านกระบวนการคิดออกมาเป็นการพูด การเขียน และการแสดงท่าทางที่สื่อความหมายในการเรียนภาษามีการฝึกทักษะ 4 อย่าง คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การศึกษาหาความรู้ในระบบ ผู้สอนมักให้นักเรียนรับสารด้วยการฟังและการอ่าน โดยให้นักเรียนส่งสารด้วยการพูดและเขียนสรุปได้ว่า การสื่อสารที่มีคุณภาพเป็นกระบวนการที่นักเรียนต้องมีทักษะในการฟัง การอ่าน การคิด การพูดและการเขียน (ชนาธิป พรกุล, 2551)

การอ่านเป็นทักษะหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นวิชาประเภททักษะควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะโดยให้ทำแบบฝึกหัด (วรรณิ ลิ้มอักษร, 2551) เพราะแบบฝึกหัดจะช่วยพัฒนาความแตกต่างระหว่าง

บุคคล และเสริมให้ทักษะคงทน (สุวิทย์ มูลคำ, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับสฤคณ์ ลิ้นพานนท์ (2551) ที่กล่าวถึงแบบฝึกหัดว่า ช่วยเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะที่คงทนเสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนให้เป็นผู้ที่รู้จักคิดเป็น นำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้เพราะการที่นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดทักษะการเรียนรู้ที่มีรูปแบบหลากหลายจะทำให้นักเรียนสนุกและเพลิดเพลิน

ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญทักษะหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่ดีที่สุดในปัจจุบันความรู้ต่าง ๆ ส่วนใหญ่นำเสนอในรูปของสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร หนังสือ จุลสารต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่มนุษย์ต้องสนใจในการอ่านเพื่อให้ทันต่อความเคลื่อนไหวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะเห็นได้ว่าการอ่านทำให้เข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่าน ความสำเร็จในการเรียนวิชาต่าง ๆ จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่าน และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดจากเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดีบุคคลที่มีความเข้าใจเรื่องที่อ่านอย่างแท้จริง ย่อมสามารถนำความรู้ ความคิดไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ดังที่สำลี รักสุทธี (2553) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า คือ การตีความแปลความ

จากตัวอักษรที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ออกมาเป็นข้อมูลความรู้สู่การรับรู้การเข้าใจของผู้อ่าน ดังนั้นการอ่านจึงเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาหาความรู้และพัฒนาชีวิต ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความรู้แล้วยังก่อให้เกิดความสนุกเพลิดเพลินและส่งเสริมให้มีความริเริ่มสร้างสรรค์แนวคิดในการดำเนินชีวิตได้

การประเมินผลทางด้านคุณภาพการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยสำรวจจากผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 – 2560 พบว่าผลสัมฤทธิ์ของแบบทดสอบวิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้คือร้อยละ 70 ครูผู้สอนได้ร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และวิธีการที่จะแก้ไขปัญหามา ซึ่งได้ผลสรุปว่าในการเรียนภาษาไทยเด็กมักจะมีปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนในด้านการอ่านมากที่สุด โดยเฉพาะการอ่านจับใจความสำคัญ จากเรื่องที่อ่านและจากการที่ผู้วิจัยได้เสาะแสวงหาวิธีการแก้ไขด้วยการใช้สื่อการเรียนรู้นำมาใช้ในการสอนพบว่าสื่อการเรียนรู้นี้ประเภทชุดการสอนเกี่ยวกับนิทานคุณธรรมพื้นฐานเหมาะสมกับเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นการปลูกฝังคุณธรรมและส่งเสริมการอ่านไปด้วย นอกจากนี้ นักเรียนบางส่วนยังขาดนิสัยรักการอ่าน การอ่านบ่อย ๆ จะทำให้สามารถฝึกการจับใจความสำคัญของเรื่องได้ด้วยตนเอง

จากสภาพปัญหาและสาเหตุที่สำคัญคือ นักเรียนขาดทักษะการอ่านและไม่สามารถเขียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ จึงทำให้ตอบคำถามได้ไม่ถูกต้องซึ่งควรมีการแก้ไขในเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ เพราะถือว่าการอ่านที่สำคัญที่สุดคือการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนได้อีกทั้งสามารถพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในอนาคตต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ชุดการสอนเพื่อที่จะให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ วิธีสอนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ วิธีสอนด้วยการนำนิทานคุณธรรมเข้ามาสอดแทรกในการสอนการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งสุกัญญา วันชนะ (2553) กล่าวว่า การนำนิทานที่มีเนื้อหาสนุกสนาน เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวหรือเป็นเรื่องที่เด็กสนใจอยู่แล้วมาแต่งและวาดภาพประกอบให้สวยงามใช้คำที่เหมาะสม อ่านง่าย มีความหมายที่ชัดเจน จะทำให้นักเรียนอ่านง่ายสนุกสนาน และจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี นอกจากนี้นิทานเป็นสิ่งที่เด็กชื่นชอบอยากอ่านและสนใจอยากรู้ การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กโดยใช้นิทานเป็นสื่อเป็นสิ่งที่ดีเพราะธรรมชาติการเรียนรู้ของคนเราจะให้ประสบผลดีได้นั้น ย่อมมากจากความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเอง การอ่านนิทานจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาด้านการอ่านและสามารถเขียนจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง

จากหลักการดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้จัดทำนิทานที่มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรม

8 ประการมาเป็นบทอ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพ การอ่านจับใจความสำคัญโดยได้สร้างชุดการสอน การอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานคุณธรรม ให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้เต็มศักยภาพ พัฒนาทักษะและการเรียนรู้ ของนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ดีขึ้นและสามารถพัฒนาทักษะการอ่านให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนจนเป็นการปลูกฝัง คุณธรรม 8 ประการให้เป็นนิสัยและยังเป็นการ พัฒนาตนเองในการนำทักษะการอ่าน จับใจความสำคัญไปใช้ในการเรียนวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการเรียนในระดับสูงขึ้น ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพ ของชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญ จากนิทานคุณธรรม 8 ประการของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

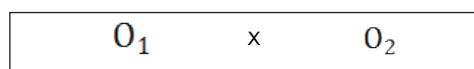
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและ หลังการเรียน จากชุดการสอนการอ่านจับใจ ความจากนิทานคุณธรรม 8 ประการ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการสอน โดยใช้ชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญ จากนิทานคุณธรรม 8 ประการของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการทดลอง

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษา เชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองใน รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) โดยการทดสอบ ก่อนเรียน 1 ครั้ง และทดสอบหลังเรียน 1 ครั้ง มีแผนภูมิ (Diagram) ดังนี้ (นพพร ธนะชัยพันธ์, 2552)

O_1 แทนการทดสอบก่อนการใช้ ชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญจาก นิทานคุณธรรม 8 ประการ

X แทนการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการ สอนการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทาน คุณธรรม 8 ประการ กลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

O_2 แทนการทดสอบหลังการใช้ ชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญจาก นิทานคุณธรรม 8 ประการ (Posttest)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน เทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน นักเรียน 100 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียน เทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) จำนวน 33 คน

ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้นิทานคุณธรรมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 ชุด

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. แผนการจัดการเรียนรู้โดยนิทานคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความสำคัญกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 แผน

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

1. การสร้างชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

ขั้นวิเคราะห์

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เข้าใจวิสัยทัศน์ หลักการและจุดมุ่งหมาย เนื้อหาเวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2. วิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อทราบปัญหาของผู้เรียนอันจะนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาได้ตรงจุดและตรงกับความต้องการของผู้เรียน

3. วิเคราะห์หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4. ศึกษาทฤษฎีการสร้างชุดการสอนให้เข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. ศึกษาทฤษฎีชุดการสอนให้เข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดการสอน

7. ศึกษาวิธีการหาประสิทธิภาพของชุดการสอนจากหนังสือเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา

ขั้นออกแบบ

1. สร้างชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานคุณธรรมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยกำหนดเนื้อหาบทนิทานพิจารณาตามเกณฑ์คุณธรรม 8 ประการ ดังนี้

คุณธรรมข้อที่ 1 ด้านขยัน ใช้นิทานคุณธรรม เรื่อง ขุมทรัพย์ในไร่ไถง

คุณธรรมข้อที่ 2 ด้านความประหยัด ใช้นิทานคุณธรรม เรื่อง หนูนิคประหยัดและอดออม

คุณธรรมข้อที่ 3 ด้านความซื่อสัตย์ ใช้นิทานคุณธรรม เรื่อง ถาดทองคำ

คุณธรรมข้อที่ 4 ด้านความมีวินัย
ใช้นิทานคุณธรรม เรื่อง หนูคิดเป็นเด็กดีมีวินัย

คุณธรรมข้อที่ 5 ด้านความสุภาพ
ใช้นิทานคุณธรรม เรื่อง เด็กดีมีมารยาท

คุณธรรมข้อที่ 6 ด้านความสะอาด
ใช้นิทานคุณธรรม เรื่อง เด็กดีรักสะอาด

คุณธรรมข้อที่ 7 ด้านความสามัคคี
ใช้นิทานคุณธรรม เรื่อง รางวัลของความสามัคคี

คุณธรรมข้อที่ 8 ด้านความมีน้ำใจ
ใช้นิทานคุณธรรม เรื่อง น้ำใจของปอ

2. สร้างแบบประเมินเพื่อหา
ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
วัตถุประสงค์ (IOC) ของชุดการสอน

ขั้นพัฒนา

1. นำชุดการสอนเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องความ
สอดคล้องของเนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้
ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้สื่อและ
อุปกรณ์ต่าง ๆ ในชุดการสอนเพื่อขอคำแนะนำ
และให้ความเห็นชอบและนำมาปรับปรุงแก้ไข

2. นำชุดการสอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 3 คน หาค่าความสอดคล้องระหว่าง
ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) และสร้าง
แบบประเมิน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
(IOC) ของชุดการสอน

+1 ถ้าแน่ใจว่าชุดการสอนมีเนื้อหา
สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

0 ถ้าไม่แน่ใจชุดการสอนมีเนื้อหา
สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

-1 ถ้าแน่ใจว่าชุดการสอนมีเนื้อหา
ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

3. นำชุดการสอนที่อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นและ
เสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนทดลองใช้

นำชุดการสอนที่ปรับปรุงแล้วไป
ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) โดยมีการ
ทดลองดังนี้

ครั้งที่ 1 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก (1:1)
ทำได้โดยนำชุดการสอนไปทดลองกับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนเทศบาล 1
(วัดพรหมวิหาร) ตำบลเวียงพางคำ อำเภอ
แม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่เรียนกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ภาษาไทย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา
2561 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน โดยใช้
วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random
Sampling) คือนักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน
ปานกลาง 1 คน และอ่อน 1 คน โดยพิจารณา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้เวลาทดลอง
16 ชั่วโมง ผู้วิจัยจึงได้นำข้อบกพร่องของชุด
การสอนการอ่านจับใจความสำคัญมาแก้ไข
ปรับปรุงเพื่อนำไปทดลองขั้นต่อไปซึ่งประสิทธิภาพ
ของชุดการสอนในขั้นนี้เท่ากับ 76.81/76.67

ครั้งที่ 2 การทดลองแบบกลุ่มย่อย
(1:10) โดยนำชุดการสอนไปทดลองใช้กับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียน
เทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) ตำบลเวียงพางคำ
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่เรียนกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ภาษาไทยในภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2561 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและ
ไม่ใช่ นักเรียนที่ทดลองในครั้งที่ 1 จำนวน 10 คน
โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random

Sampling) คือนักเรียนที่เก่ง 3 คน ปานกลาง 4 คน และอ่อน 3 คน โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใช้เวลาทดลอง 16 ชั่วโมง ซึ่งมีผลการทดลองแบบกลุ่มย่อยนี้พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.54/76.00

ครั้งที่ 3 การทดลองแบบกลุ่มใหญ่ ภาคสนาม ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน ซึ่งมีผลการเรียนคละกัน คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน ซึ่งได้ผลการทดลองและประสิทธิภาพชุดการสอนเท่ากับ 86.95/80.00

ขั้นประเมินผล

นำชุดการสอนที่ผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพและได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์แล้ว มาจัดพิมพ์ใหม่เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 33 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยนิทานคุณธรรมต่อไป

2. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย การวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์สื่อสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี หลักการและเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มีดังนี้

ขั้นวิเคราะห์

1. ศึกษาการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จากคู่มือครูและแนวการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ศึกษาคู่มือภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน
4. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน
5. วิเคราะห์เนื้อหาที่จะใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3
6. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา แนวคิดหลักผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและเวลาเรียนเพื่อสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นออกแบบ

1. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยกำหนดความหมายของระดับความเหมาะสมดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ขั้นพัฒนา

1. นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสม

2. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาและประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์ผลการประเมินโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ทุกข้อรายการ

ขั้นทดลองใช้

ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 และ 3/2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่ม 1 : 10 ทดลองกลุ่มเล็ก (1 : 10) และกลุ่มใหญ่ภาคสนาม (1 : 100) โดยทดลองร่วมกับชุดการสอน

ขั้นประเมินผล

ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงนำไปใช้สอนประกอบการใช้ชุดการสอนกับกลุ่มตัวอย่าง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียน

เทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ต่อไป

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ระยะเวลา ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน เวลาเรียน 16 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 60 นาที ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 40 ข้อ และบันทึกผลการทดสอบไว้

3. สอนโดยใช้ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งการสอนในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองการใช้ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยตนเอง

4. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) เมื่อดำเนินการสอนตามชุดการสอนในแต่ละชุดเสร็จสิ้นแล้วดำเนินการทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ทดสอบก่อนเรียนในข้อที่ 2

5. ตรวจสอบผลการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบคະແນนທີ່แบบไม่เป็นอิสระ (t-test for Dependent Sample)

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ที่สร้างขึ้นทั้ง 8 ชุด พบว่า

มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 86.95/80.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 80/80

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้ชุดการสอน การอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน พบว่า เมื่อทดสอบค่า t-test นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน ทดสอบก่อนเรียนได้ 15.03 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 37.58 ทดสอบหลังเรียนได้ 36.82 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.05 และค่าความก้าวหน้าได้ 21.79 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.47 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนกับหลังเรียน การใช้ชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ทดสอบ	n	$\bar{X}$	S	df	t	p-value
ก่อนเรียน	33	15.03	2.82	32	70.98	.0000
หลังเรียน	33	36.82	1.67			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยการใช้ชุดการสอนเพื่อพัฒนาความพึงพอใจ สรุปโดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.20) และอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นทั้ง 8 ชุด โดยภาพรวมพบว่ามีประสิทธิภาพเฉลี่ยร้อยละ 86.95/80.00

สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ได้ตั้งไว้ 80/80 ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระที่ 1 การอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ย้อนหลัง 3 ปี ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพบว่า ไม่บรรลุ เป้าหมาย โดยเฉพาะการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านจับใจความสำคัญเรื่องที่ย่าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างชุดการสอน เรื่อง การอ่าน จับใจความจากนิทานขึ้น จำนวน 8 เล่ม โดยการ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน ตลอดจนศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักจิตวิทยาและหลักการสร้างและ ทำความเข้าใจในรายละเอียดองค์ประกอบของ ชุดการสอน เรื่อง การอ่านจับใจความจากนิทาน แล้วจึงดำเนินการสร้างโดยผ่านการทดลองใช้ กับกลุ่มทดลองจำนวน 3 ชั้นตอน แล้วจึงนำ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในห้องเรียนจริง ชุดการ สอนชุดนี้จึงมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ในการนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้มี การเสริมแรงและตอบสนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ซึ่งนักเรียนได้มีโอกาสทราบ พัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ด้วยตนเองได้ทันทีจากการเฉลยคำตอบ ดังที่สุรางค์ สามทอง (2550) วิจัยการสร้าง ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ผลการวิจัยครั้งนี้ให้ความเห็นว่าชุดการสอน การอ่านจับใจความสำคัญนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเป็น 80/80.76 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยการศึกษาของเยาวลักษณ์ สารโน

(2551) ศึกษาการใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนา การอ่านจับใจความสำคัญกลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนนิทานเป็น สื่อการสอนที่มี ประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 84.72/91.03 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชานันท์ ทองดี (2552) ที่ศึกษาการสร้างและ การใช้ชุดการสอน หรือชุดกิจกรรมการอ่าน จับใจความจากนิทานคุณธรรม กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.40/87.04 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ที่มาตรฐาน 80/80 เช่นเดียวกัน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังการใช้ชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญจากนิทาน ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน เมื่อทดสอบค่า T – test พบว่ามีความแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จาก คะแนนเต็ม 40 คะแนน ได้คะแนนเฉลี่ยก่อน เรียนเท่ากับ 15.03 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 37.58 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.82 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 36.82 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.05 ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.67 และมีค่าความก้าวหน้า เฉลี่ยเท่ากับ 21.79 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 57.47 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนจากชุดการสอน

การอ่านจับใจความจากนิทานที่ได้สร้างขึ้น และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้ ผ่านการทดลองทุกขั้นตอนเพื่อหา ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความ เชื่อมั่นของแบบทดสอบตามหลักวิชาการ นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและ ทดสอบหลังเรียนประจำทุกเล่ม จนทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน ดังที่ สุรางค์ สามทอง (2550) ได้พัฒนาชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่าน จับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาวดี แก่นจันทร์หอม (2550) ที่ศึกษา การพัฒนาชุดการฝึกทักษะการอ่านจับใจความ สำคัญภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า มีประสิทธิภาพ รวมอยู่ในเกณฑ์ 85.90/85.38 ซึ่งถือได้ว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ กำหนดไว้และคะแนนด้านการอ่านจับใจความ สำคัญภาษาไทยขณะใช้ชุดฝึกของนักเรียน กลุ่มที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจ ความสำคัญภาษาไทย มีคะแนนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เช่นเดียวกับจำเนียร เล็กสุมา (2552) ที่วิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการอ่าน จับใจความจากนิทานส่งเสริมคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยภาพรวมของ นักเรียนมีผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01

3. จากผลการศึกษาระดับความพึงพอใจ ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ จากนิทานชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการตอบ แบบสอบถาม จำนวน 10 รายการ พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.94$, S.D. = 0.20) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าชุดการสอนเรื่องการอ่าน จับใจความจากนิทานกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ศึกษาได้ สร้างขึ้นนั้น ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจ เรียนรู้อย่างมีความสุข สามารถทำกิจกรรม ระหว่างเรียน และทำแบบทดสอบหลังเรียน ประจำเล่ม และทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนได้เป็นที่น่าพึงพอใจ ดังที่สิทธิพงศ์ สิริวรพงศ์ (2550) ศึกษาการสร้างชุดกิจกรรม เรื่องการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทย สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านไผ่โทน (นวลราชบุรวิทยา) อำเภอร่องวาง จังหวัด แพร่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสร้าง และหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรม และเพื่อศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 80.90/83.40 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนดไว้คือ 80/80 และระดับความพึงพอใจ ของนักเรียนต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่าน จับใจความอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก สอดคล้องกับการวิจัยของจำเนียร เล็กสุมา (2552) ที่วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถ ในการอ่านจับใจความจากนิทานส่งเสริม

คุณธรรม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 พบว่า ผลการตอบแบบสอบถามของ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ ในครั้งนี้อยู่ในระดับเห็นด้วยทุกด้าน และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุษานันท์ ทองดี (2552) ที่ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการอ่าน จบใจความจากนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่มี ชุดกิจกรรมการอ่านในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญ สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งใน เวลาเรียนและนอกเวลาเรียนได้ตามความ เหมาะสมและความต้องการของนักเรียน
2. ควรเผยแพร่นวัตกรรมประเภท ชุดการสอนการอ่านจับใจความสำคัญนี้

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียร เล็กสุมา. (2552). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานส่งเสริม คุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการสร้าง แผนที่มีความคิด. (ปริญญาณิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ชนาธิป พรกุล. (2551). การออกแบบการสอน การบูรณาการการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นพพร ธนะชัยพันธ์. (2552). สถิติเพื่อการวิจัย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ประภาวดี แก่นจันทร์หอม. (2550). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตระหนักถึง การเรียนรู้ภาษาไทย

3. ชุดการสอนการอ่านจับใจความ สำคัญชุดที่นักเรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือเล่มที่ 1 และเล่มที่ 2 ก่อนนำไปใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนควรได้รับการปรับปรุง แก้ไขในด้านการวาดภาพประกอบเนื้อเรื่องให้ สวยงามชัดเจนและการส่งเสริมให้นักเรียนได้ ฝึกทักษะการอ่าน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาหรือวิจัย ครั้งต่อไป

1. ควรสร้างชุดการสอน สารที่ 1 สารที่ 3 สารที่ 4 และสารที่ 5 ของกลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 เพื่อเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือเจตคติในการเรียนรู้ต่อเนื่องในเรื่องการมี นิสัยรักการอ่านด้วยนวัตกรรมประเภทอื่น

- เยาวลักษณ์ สาระโน. (2551). การใช้ชุดการสอนนิทานเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- วรรณิ ลิ้มอักษร. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นำคิดปรีชญาณ.
- ลาลี รักสุทธิ. (2553). การจัดทำสื่อนวัตกรรมและแผนประกอบสื่อนวัตกรรม. นนทบุรี: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- ลธิพงศ์ ลิวิราพงศ์. (2550). การพัฒนาชุดการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นวราชภัฏวิทยา อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).
- สุกัญญา วันชนะ. (2553). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้หนังสือนิทานชาดก คำกลอน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านกาตเมฆ อำเภอมือง จังหวัดลำปาง. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช).
- สุคนธ์ ลินพานนท์. (2551). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เทคนิคพรินติ้ง.
- สุชานันท์ ทองดี. (2552). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความจากนิทานคุณธรรมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเซนโยเซฟ บางนา จังหวัดสมุทรปราการ. (ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี).
- สุรางค์ สามทอง. (2550). การสร้างชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).
- สุวิทย์ มูลคำ. (2550). 21 วิธีการจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
ของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์

นครสวรรค์

THE QUALITY OF GRADUATE STUDENTS AS THAI QUALIFICATIONS
FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION, BOROMARAJONANI
COLLEGE OF NURSING, SAWANPRACHARUK NAKHONSAWAN

นภัสวรรณ บุญประเสริฐ^{1*}, นีรนาท วิทยโชคกิตติคุณ², ศรีสุตา เอกลัคณารัตน์³ และ ชีรดา ลิ้นาคม⁴
Napassawan Boonprasert^{1*}, Niranart Vithayachockitikhun², Srisuda Eklakkanarat³
and Dherisa Sinakom⁴

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ 45 ถ.อรุณวิถี ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง
จ.นครสวรรค์ 60000^{1,2,3,4}

Boromarajonani College of Nursing, Sawanpracharak Nakhonsawan, 45 Attakawee Road,
Paknampho Sub – district, Muang District, Nakhonsawan Province^{1,2,3,4}

*Corresponding author E-mail: napassawan@bcnsprmw.ac.th

(Received: Oct 28, 2019; Revised: Dec 11, 2019; Accepted: Dec 13, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายเพื่อศึกษาคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2560 จำนวน 134 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามคุณภาพของบัณฑิตตามกรอบคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.55$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.58$) รองลงมาคือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย

¹ ดร. ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน

² ดร. ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ

³ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก

⁴ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวช

อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.57$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.84$, $\sigma = 0.48$)

คำสำคัญ: กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ, คุณภาพบัณฑิต, บัณฑิต

ABSTRACT

This descriptive research aimed to study the quality of graduate students as Thai Qualifications Framework for Higher Education for Graduate students of Boromarajonani Nursing College, Sawanpracharak, Nakhonsawan. The samples were primary supervisors of graduates who graduated in the academic year 2017. The research instruments was questionnaire about the quality of graduates according to the national higher education qualifications framework. Data analysis was calculated by percentage, mean, standard deviation. The results of the study found that: graduate quality according to the mean of overall standard of higher education qualifications in nursing science was at a high level ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.55$) when considering each aspects found that the highest mean was moral and ethical skills at a high level ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.58$), followed by mean of interpersonal relationships and responsibilities at a high level ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.57$), and the lowest mean was knowledge at a high level ($\mu = 3.84$, $\sigma = 0.48$)

KEYWORDS: Qualifications Framework for Higher Education, The Quality of Graduate Students, Graduate Students

บทนำ

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552 กำหนดให้มีระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ จึงเห็นสมควรให้จัดทำกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติขึ้นเพื่อให้ เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษาและ เพื่อเป็นการประกันคุณภาพของบัณฑิต ในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชา

รวมถึงเป็นกรอบมาตรฐานให้สถาบันอุดมศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา หรือปรับปรุง หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้คุณภาพของบัณฑิตในสาขาหรือสาขา วิชาของแต่ละระดับ มีคุณวุฒิตามมาตรฐาน โกล่เดียวกันทั้งในระดับชาติ และระดับสากล ซึ่งคุณภาพของบัณฑิตทุกระดับและคุณวุฒิ และสาขาวิชาต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ (Learning Outcome Domains) อย่างน้อย 5 ด้าน 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม

(Ethics and Moral) 2) ด้านความรู้ (Knowledge) 3) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) สำหรับสาขา/สาขาวิชาที่เน้นทักษะทางปฏิบัติต้องเพิ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 2) สถาบันการพยาบาลในฐานะองค์กรวิชาชีพกำกับคุณภาพและมาตรฐานหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ได้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาการพยาบาลศาสตร์ที่สอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และประกาศให้สถาบันการศึกษาพยาบาลทุกแห่งนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์และมาตรฐานผลการเรียนรู้โดยเพิ่มด้านที่ 6 คือ ทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ (Professional Practice Skills) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 24) สำหรับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ได้เพิ่มมาตรฐานการเรียนรู้ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ (Professional Practice Skills) ในรายละเอียดของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) มีเป้าหมายเพื่อผลิต

บัณฑิตให้เป็นบุคลากรพยาบาลที่มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้ศาสตร์และศิลปะทางการพยาบาลเพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชน ให้สามารถดูแลตนเองทางด้านสุขภาพตามบริบทและวิถีการดำรงชีวิต รวมถึงมีการวิจัยและเลือกใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สาขาพยาบาลศาสตร์ (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์, 2555, น. 5) มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม การบูรณาการการเรียนการสอนที่เน้นชุมชน การมอบหมายงานรายกลุ่มเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในบทบาทผู้นำและ/หรือผู้ตาม การฝึกทักษะการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการนำเสนอผลงานการผลิตนวัตกรรมและการฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ใช้บริการบนหอผู้ป่วย ในสถานบริการ ทุกระดับ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ เป็นสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลที่มีภารกิจหลักในการผลิตบุคลากรทางด้านการศึกษาพยาบาลเพื่อตอบสนองความต้องการของกระทรวงสาธารณสุขตลอดจนตอบสนองการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนานคน

ให้เหมาะสมตามช่วงวัยเพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดี ที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพ และการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ นโยบายในการผลิตกำลังคนด้านสุขภาพของรัฐตามแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 (กระทรวงสาธารณสุข, 2559, น. 49) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกด้าน วิทยาลัยพยาบาล ฯ จึงได้ดำเนินการจัดหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติการศึกษาและสภาการพยาบาล คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวในการติดตามและประเมินคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาพยาบาลศาสตร์ 6 ด้านของนักศึกษาพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ปีการศึกษา 2560 ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นพยาบาลวิชาชีพในสถานบริการทุกระดับ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อนำผลการศึกษาในครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนานักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของผู้สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมดที่เป็นผู้ใช้บัณฑิตซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ได้แก่ หัวหน้าหอผู้ป่วยหรือรองหัวหน้าหอผู้ป่วยที่บัณฑิตที่จบปีการศึกษา 2560 ทั้งหมดจำนวน 134 คน ไปปฏิบัติงานด้วยอย่างน้อย 4 เดือน ถึง 1 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยสถานะ เพศ อายุ สถานที่ปฏิบัติงาน ระดับสถานบริการและระยะเวลาการปฏิบัติงาน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นข้อคำถามแบบตรวจคำตอบ (Checklist) และเติมคำ

2. แบบสอบถามคุณภาพของบัณฑิตตามกรอบคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามมาตรฐานผลการเรียนรู้สาขาพยาบาลศาสตร์ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 6 ด้าน ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

ขอสาขาศาสาบาลศาสตรกำหนดไว้ดังนี้

1) ด้านทักษะคุณธรรมและจริยธรรม 6 ข้อ
2) ด้านความรู้ 5 ข้อ 3) ด้านทักษะทางปัญญา
7 ข้อ 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
และความรับผิดชอบ 4 ข้อ 5) ด้านทักษะการคิด
วิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศ 5 ข้อ และ 6) ด้านทักษะ
การปฏิบัติทางวิชาชีพ 5 ข้อ ลักษณะของ
แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า
(Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบแสดงระดับคุณภาพ
ออกเป็น 5 ระดับคือ

5 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อคุณภาพ/
การปฏิบัติ/พฤติกรรมของบัณฑิตที่สอดคล้อง
กับข้อความในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อคุณภาพ/
การปฏิบัติ/พฤติกรรมของบัณฑิตที่สอดคล้อง
กับข้อความในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อคุณภาพ/
การปฏิบัติ/พฤติกรรมของบัณฑิตที่สอดคล้อง
กับข้อความในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อคุณภาพ/
การปฏิบัติ/พฤติกรรมของบัณฑิตที่สอดคล้อง
กับข้อความในระดับน้อย

1 หมายถึงมีความคิดเห็นต่อคุณภาพ/
การปฏิบัติ/พฤติกรรมของบัณฑิตที่สอดคล้อง
กับข้อความในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด,
2553) ได้แก่

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 เท่ากับระดับ
มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 เท่ากับระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 เท่ากับระดับ

ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 เท่ากับระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 1.50 เท่ากับระดับ
น้อยที่สุด

ผู้วิจัยหาความตรงตามเนื้อหาและ
ความเที่ยงของเครื่องมือโดยนำเครื่องมือ
ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน
ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาศาสาบาล
ศาสตร จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัด
และประเมินผล จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการวิจัย จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบ
ความตรงตามเนื้อหาความถูกต้องของการวัด
และความเหมาะสมของภาษา โดยยึดถือ
เกณฑ์การยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน
2 ท่าน ของความเห็นตรงกันในแต่ละข้อคำถาม
และนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วไป
ทดลองใช้กับตัวอย่างจำนวน 20 คน แล้วนำมา
วิเคราะห์หาความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้สูตร
สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach
Alpha Coefficient) ที่ระดับ 0.93

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง
วิทยาลัยฯ ได้ทำหนังสือถึงผู้ใช้บัณฑิต โดยชี้แจง
วัตถุประสงค์ของการวิจัย การรวบรวมข้อมูล
และระยะเวลาการรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งชี้แนะ
สิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับหรือปฏิเสธ
การให้ข้อมูล และสามารถถอนจากการวิจัย
ได้ทันทีที่ต้องการโดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล
ข้อมูลที่ได้รับจะได้รับการปกปิดและจะนำเสนอ
ข้อมูลในภาพรวม และนำไปใช้เพื่อประโยชน์
ทางวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังผู้ใช้บัณฑิตซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นต้นเป็นผู้ตอบแบบสอบถามแล้วให้ส่งกลับทางไปรษณีย์ระหว่างเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2562

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและความคิดเห็น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปจากการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตตอบแบบสอบถาม จำนวน 123 ราย จากกลุ่มเป้าหมาย 134 ราย คิดเป็นร้อยละ 91.79 ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 96.75 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 3.25 อยู่ในช่วงอายุ 51–60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.54 รองลงมามีอายุ 41–50 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.59 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ คิดเป็นร้อยละ 74.80 รองลงมามีสถานภาพสมรสโสด คิดเป็นร้อยละ 21.14 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลชุมชน คิดเป็นร้อยละ 47.15 รองลงมาปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 23.58 ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งหัวหน้างาน คิดเป็น

ร้อยละ 51.22 รองลงมาเป็นหัวหน้าหอผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 28.27 ปฏิบัติงานในตำแหน่งเป็นระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 82.11 รองลงมามีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 6–10 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.01 และระยะเวลาที่ผู้ใช้บัณฑิตปฏิบัติงานร่วมกับบัณฑิตมากที่สุดเท่ากับ 10–12 เดือน คิดเป็นร้อยละ 65.04 รองลงมาเท่ากับ 4–6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 16.26 คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.55$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.58$) รองลงมาคือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.57$) ด้านทักษะทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.48$) ด้านทักษะปฏิบัติทางวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.53$) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.88$, $\sigma = 0.52$) และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.84$, $\sigma = 0.48$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐาน
คุณวุฒิอุดมศึกษาจำแนกตามรายข้อ รายด้าน และโดยรวม

คุณภาพบัณฑิต	μ	σ	ระดับ
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม			
1.1 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงาน ตรงต่อเวลา	4.41	0.61	มาก
1.2 มีความซื่อสัตย์ สุจริต	4.41	0.58	มาก
1.3 ยอมรับข้อเสนอนะเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเอง	4.19	0.58	มาก
1.4 ตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.33	0.55	มาก
1.5 ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจปฏิบัติตามสิทธิ ที่ผู้ให้บริการพึงได้รับ	3.96	0.52	มาก
1.6 ยอมรับฟังปัญหาของผู้ใช้บริการและพยายามหาวิธีช่วยเหลือ	4.03	0.54	มาก
1.7 ปฏิบัติต่อผู้ให้บริการโดยคำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัย ต่อผู้ป่วย	4.05	0.53	มาก
ภาพรวมด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.19	0.58	มาก
2. ด้านความรู้			
2.1 มีความรู้ ความเข้าใจในสาระสำคัญของศาสตร์พื้นฐาน เช่น มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.85	0.40	มาก
2.2 มีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์ทางวิชาชีพพยาบาล	3.97	0.37	มาก
2.3 มีความเข้าใจกระบวนการพยาบาลและการนำไปใช้	3.90	0.52	มาก
2.4 มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบจำแนกข้อมูล ทางการพยาบาล	3.81	0.53	มาก
2.5 มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ที่มีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพและประชาชน	3.70	0.50	มาก
ภาพรวมด้านความรู้	3.84	0.48	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณภาพบัณฑิต	μ	σ	ระดับ
3. ด้านทักษะทางปัญญา			
3.1 ยอมรับสิ่งที่ตนเป็นจุดอ่อนของตนเองและพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น	4.06	0.45	มาก
3.2 สามารถสืบค้นข้อมูล และนำข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานได้	3.96	0.48	มาก
3.3 สามารถประยุกต์ความรู้ทางวิชาชีพไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	3.92	0.50	มาก
3.4 สามารถนำข้อมูลของผู้ใช้บริการมาประกอบการตัดสินใจวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ปัญหาได้	3.88	0.44	มาก
3.5 สามารถวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้บริการทางการแพทย์พยาบาลอย่างมีปลอดภัยและมีคุณภาพ	3.86	0.46	มาก
3.6 สามารถใช้กระบวนการพยาบาลในการแก้ไขปัญหาทางการพยาบาลได้	3.88	0.46	มาก
3.7 สามารถแก้ไขปัญหาด้วยวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททางสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป	3.81	0.45	มาก
ภาพรวมด้านทักษะทางปัญญา	3.92	0.53	มาก
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ			
4.1 มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.21	0.52	มาก
4.2 สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาได้	4.31	0.55	มาก
4.3 สามารถทำงานเป็นทีม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.27	0.54	มาก
4.4 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนา	3.88	0.62	มาก
4.5 มีการพัฒนาตนเองและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.99	0.53	มาก
ภาพรวมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	4.14	0.57	มาก
ภาพรวมคุณภาพบัณฑิตโดยรวม	3.98	0.55	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณภาพบัณฑิต	μ	σ	ระดับ
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ			
5.1 สามารถใช้หลักคณิตศาสตร์และสถิติในการคำนวณและปฏิบัติ การพยาบาลได้	3.84	0.49	มาก
	3.78	0.49	มาก
5.2 สามารถแปลงข้อมูลให้เป็นข่าวสารที่มีคุณภาพและถ่ายทอด ให้ผู้อื่นเข้าใจได้	4.00	0.49	มาก
5.3 สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนและการนำเสนอ	3.77	0.57	มาก
	4.03	0.50	มาก
5.4 สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารในระดับพื้นฐานได้	3.94	0.52	มาก
5.5 สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย			
5.6 สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมในการติดต่อ สื่อสารและการทำงาน	3.88	0.52	มาก
ภาพรวมด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ			
6. ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ			
6.1 สามารถปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลอย่าง เป็นองค์รวม	3.76	0.53	มาก
6.2 สามารถปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์	3.70	0.57	มาก
6.3 สามารถปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ใช้บริการทุกภาวะสุขภาพ และทุกช่วงวัย โดยคำนึงถึงพระราชบัญญัติวิชาชีพหลักสิทธิ ผู้ป่วย จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ	3.92	0.44	มาก
6.4 สามารถปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลได้	3.89	0.52	มาก
6.5 สามารถปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพได้	4.11	0.52	มาก
ภาพรวมด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ	3.89	0.53	มาก

อภิปรายผล

การศึกษาคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของผู้สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.55$) สอดคล้องกับการศึกษาของรพีพรรณ วิบูลย์วัฒนกิจ และพีระ เรืองฤทธิ์ (2560) พบว่าคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.88$, $\sigma = 0.66$) นาดยา พิงสว่าง และสิริพร บุญเจริญพานิช (2560) พบว่าคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.12$, $\sigma = 0.40$) และอรนันท หาญยุทธ และรัชยา รัตนธาวรร (2556) ที่พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาพยาบาลศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.65$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.58$) รองลงมาคือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.57$) และด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.84$, $\sigma = 0.58$) สามารถอธิบายได้ว่า วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ นอกจากมี

การดำเนินการตามพันธกิจหลักคือ การผลิตพยาบาลวิชาชีพที่ได้มาตรฐานสากลเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมแล้ว การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมได้เน้นการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาพยาบาลวิชาชีพที่มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และการมีคุณธรรมจริยธรรมในการให้บริการ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของบัณฑิตของวิทยาลัยฯ และสถาบันพระบรมราชชนก คือการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ทั้งในด้านการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนานักศึกษา กล่าวคือนอกจากนี้มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ทักษะ 6 ด้านทั้งในภาคทฤษฎี ภาคทดลอง และการฝึกปฏิบัติการบนหอผู้ป่วยทั้งในสถานบริการด้านสุขภาพ และในชุมชนซึ่งส่งผลให้นักศึกษามีด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบในระดับดี เนื่องจากพยาบาลต้องปฏิบัติอยู่ในฐานะสมาชิกทีมสุขภาพหลักสูตรจึงมุ่งให้นักศึกษาได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในทีมสุขภาพทีมสหสาขาวิชาชีพและผู้รับบริการ ดังนั้นจึงมีการมอบหมายงานให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่มทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทุกรายวิชา ส่งเสริมให้นักศึกษารับผิดชอบโครงการต่าง ๆ ในงานเสริมหลักสูตร มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินโครงการ มีการจัดตั้งสโมสรนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ

ด้านการสื่อสารและสัมพันธภาพที่ระบุว่า พยาบาลวิชาชีพจะต้องมีความรู้และทักษะ ในการติดต่อสื่อสาร การนำเสนอข้อมูลและ แลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การ สร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีความ ตระหนักในความถูกต้องของการสื่อสาร และการสร้างปฏิสัมพันธ์ตามบทบาทหน้าที่ และทักษะด้านการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ (สภาการพยาบาล, 2553, น. 24) ส่วนด้านความรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ แล้วพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความรู้ ทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ของสังคมที่มีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพและ ประชาชน ทั้งนี้เนื่องจาก การเรียนการสอน ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ ประจักษ์ นครสวรรค์ ที่มุ่งส่งเสริมให้เกิด ทักษะ 6 ด้าน ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ อาจจะยังไม่ได้ มุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดทักษะการวิเคราะห์ สถานการณ์และปัญหาทางด้านสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างลุ่มลึกพอ แต่มุ่งเน้น การปฏิบัติทางการพยาบาลจึงควรต้องมีการ พัฒนาการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ บริบทและ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อภาวะ สุขภาพของบุคคล ครอบครัวและชุมชนเพิ่มขึ้น โดยใช้ศาสตร์ทางการพยาบาล การวิเคราะห์ กรณศึกษาและการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ในการพยาบาลเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. นำผลการศึกษาคูณภาพบัณฑิต ตามการรับรู้ของผู้ใช้บัณฑิตตามกรอบมาตรฐาน

คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาใช้ในการวางแผน พัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและ การประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาให้สามารถ พัฒนาผู้เรียนได้ครบ 6 ด้าน และให้มีค่าคะแนน สูงขึ้นโดยเฉพาะด้านความรู้ในประเด็นการนำ หลักฐานเชิงหลักฐานเชิงประจักษ์มาใช้ในการ วางแผนการพยาบาล และผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านอื่นๆ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. เป็นแนวทางในการพัฒนางาน ประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรใน มาตรฐานด้านการผลิตบัณฑิต

3. นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล พื้นฐาน ในการปรับปรุงกลยุทธ์การเรียน การสอนทั้งภาค ทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติให้มี คุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็น ของผู้ใช้บัณฑิตในปัจจัยที่เกี่ยวข้องเช่น ระดับ สถานบริการ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน อายุ ประสบการณ์การทำงานและตำแหน่งงาน ซึ่งอาจจะมีผลต่อคุณภาพบัณฑิตได้

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหา รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรม เสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ในทุก ๆ ด้าน

3. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาคูณภาพเชิงลึกตามสภาพจริง ของผู้ใช้บัณฑิต และความคิดเห็นของ บัณฑิตในการรับรู้ของตนเองตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2552*. สืบค้นจาก <http://www.mua.go.th>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. สืบค้นจาก <http://bps.moph.go.th/>
- นิตยา พึ่งสว่าง และสิริพร บุญเจริญพานิช. (2560). คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามอัตลักษณ์วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ. *วารสารแพทยนาวิ*, 44(2), 1-17.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รพีพรรณ วิทยุชัยวัฒน์กิจ และพีระ เรืองฤทธิ์. (2560). คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์. *หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2559*. นครสวรรค์: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์.
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์. (2555). *หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง) พ.ศ. 2555*. นครสวรรค์: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์.
- สภาการพยาบาล. (2553). *สมรรถนะผู้ประกอบการพยาบาลและการผดุงครรภ์*. นนทบุรี: ดิเรกการพิมพ์.
- อรนนท์ หาญฤทธิ์ และรัชชา รัตนถาวร. (2556). คุณภาพและอัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียสำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2553. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 7(2), 99-107.

การพัฒนาแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำ: กรณี
ศึกษาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองฉนาก

อ. เมือง จ. สุราษฎร์ธานี

THE DEVELOPMENT MODEL OF HOME HEALTH CARE IN CONTEXT
OF RIVER SIDE COMMUNITY: A CASE STUDY OF KHLONG CHANAK
SUB DISTRICT HEALTH PROMOTION HOSPITAL, MUEANG,
SURAT THANI

อติญาณ์ ศรีเกษตริณ^{1*}, รุ่งนภา จันทรา², ชุติพร หิตถัย³, สุภาเพ็ญ ปาณะวัฒนพิสุทธิ์⁴,
รวิวรรณ แก้วอ้อย⁵ และ สันญา คำดี⁶

Atiya Sarakhetrin^{1*}, Rungnapa Chandra², Chureeporn Heetakson³,
Supapen Panawatthanapisut⁴, Raveewan Kaewyoo⁵ and Sanya Kumdee⁶

วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า เพชรบุรี 203 ม.2 ต.ธงชัย อ.เมือง จ.เพชรบุรี 76000^{1,5,6}
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราษฏร์ธานี 56/6 ม.2 ถ.ศรีวิชัย ต.มะขามเตี้ย อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84000^{2,3}

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ 45 ถ.อรุณวิถี
ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์ 60000⁴

Prachomklao College of Nursing, Phechaburi Province, 203 Moo 2, Thongchai Sub-district,
Muang District, Phetchaburi Province 76000^{1,5,6}

Boromarajonani College of Nursing, Suratthani, 56/6, Moo 2, Sriwichai Road,
Makamti Sub-district, Muang District, Suratthani Province, 84000^{2,3}

Boromarajonani College of Nursing, Sawanpracharak Nakhonsawan, 45 Atthakawee Road,
Paknampho Sub-district, Muang District, Nakhonsawan Province, 60000⁴

*Corresponding author E-mail: supapen.p@sprnw.ac.th

(Received: Oct 7, 2019; Revised: Dec 17, 2019; Accepted: Dec 17, 2019)

^{1,4}ผู้ดำเนินการ

²พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) สาขาวิชาพื้นฐานและการบริหารการพยาบาล

³พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) สาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน

⁵⁻⁶พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน และจิตเวช

บทคัดย่อ

งานวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำตามความต้องการของชุมชน และเพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ ใช้รูปแบบวิจัยและพัฒนาแบ่งการศึกษาเป็น 4 ระยะ คือ 1) การศึกษาสภาพการณ์และความต้องการ เพื่อประเมินสภาพทั่วไปของการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ อสม. และบุคลากรสาธารณสุข โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง 2) การพัฒนารูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ในด้านอรรถประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม 3) การนำรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำไปใช้ และ 4) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ โดยใช้แบบบันทึกรายการ และแบบประเมินความพึงพอใจของทีมเยี่ยมบ้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Outcome) และประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ พบว่า อัตราความครอบคลุมการเยี่ยมผู้ป่วย ร้อยละ 100 อัตราผู้ป่วยส่งกลับได้รับการเยี่ยมบ้าน ร้อยละ 100 จำนวนชั่วโมงการเยี่ยมบ้าน 6 ชั่วโมง/สัปดาห์ และทีมเยี่ยมบ้านมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 8.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน)

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน, ชุมชนริมน้ำ

ABSTRACT

This research and development aimed to develop a Home Health Care model in context of river side community at Khlong Chanak, Mueang, Surat Thani and community's need and to evaluate the effectiveness of the model. It was divided into 4 phases. Phase 1: Situation analysis aimed to evaluate real situation and needs of Home Health Care in context of river side community. Qualitative data were collected by reviewing documents and using semi-structured interview guideline. Key informant were 3 village health volunteers (VHV). Phase 2: A model development for Home Health Care in context of river side community aimed to develop the home health care model. The 3 experts approved the model about the advantage, the accuracy, the feasibility and the propriety. Phase 3: An application of the model in community. Phase 4: A study of model's

effectiveness by using checklist and home visiting nurses satisfaction form. Samples were home care teams. Data analysis used content analysis and percent.

The results showed that a Home Health Care model in context of river side community was followed as a system theory of Bertalanffy that composed of input, process and outcome of Home Health Care. The model effectiveness were 100% of coverage rate for home health care service, 100% of received home visit for patients who were referred back to community, average hour of home visit was 6 hours/week and home visiting nurses satisfaction was moderate level (mean 8.60 of total score 10, SD 1.18).

KEYWORDS: Model Development, Home Health Care, River Side Community

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการปฏิรูประบบสุขภาพมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยกำหนดนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อสร้างหลักประกันให้คนไทยสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีมาตรฐานและเท่าเทียมกัน ส่วนหนึ่งที่สำคัญในระบบบริการสุขภาพ คือ การพัฒนาบริการปฐมภูมิที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุกของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เพิ่มสมรรถนะด้านการรักษาโรคเบื้องต้นของพยาบาล เพื่อให้สามารถลดปริมาณผู้ป่วยในโรงพยาบาลขนาดใหญ่รวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายทั้งในระดับครัวเรือนของประชาชนและงบประมาณของประเทศในระยะยาว จากข้อมูลสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขระบุว่าปี พ.ศ. 2551 มีผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 17.5 ล้านคน ใช้งบประมาณในการดูแลรักษาเป็นเงิน 308,337 ล้านบาทต่อปี และมีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้ภาครัฐและเอกชนต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น 335,539 ล้านบาทต่อปี ในการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์,

2551) ดังนั้นการพยาบาล ผู้ป่วยที่บ้านจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยลดเวลาการนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล ทำให้ปริมาณงานและค่าใช้จ่ายในภาพรวมลดลง (Clemen-Stone, Eigsti & McGrire, 1995 อ้างถึงใน กระทรวงสาธารณสุข, สำนักการพยาบาล, 2556) พยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยที่บ้านมีโอกาสใกล้ชิดและรับทราบปัญหาทั้งหมดทุกด้านที่มีผลกระทบต่ออาการของผู้ป่วย ช่วยให้การค้นหาสาเหตุร่วมของการเจ็บป่วยและการแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านเป็นงานบริการปฐมภูมิที่สนับสนุนนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยเน้นการจัดบริการสุขภาพแบบผสมผสานให้กับประชาชนทุกกลุ่มอายุ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรค การรักษาโรคเบื้องต้นและฟื้นฟูสภาพเพื่อสนับสนุนการดูแลตนเองของประชาชนและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการสุขภาพตนเองของสมาชิกในครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านยังส่งเสริมการแสดงบทบาทอิสระ

ของวิชาชีพพยาบาล นำกระบวนการพยาบาล มาเป็นเครื่องมือสำหรับการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน โดยมีการวางแผนร่วมกับทีมการรักษาพยาบาล ในโรงพยาบาลก่อนจำหน่ายผู้ป่วยออกจาก โรงพยาบาล เพื่อให้เกิดกระบวนการการพยาบาล ผู้ป่วยต่อเนื่อง (Continuing of Care) เชื่อมโยง การบริการพยาบาลจากโรงพยาบาลมายัง สถานบริการในชุมชนและที่บ้าน พยาบาล จึงเปรียบเสมือนเป็นผู้จัดการให้การดูแล ผู้ป่วยที่บ้านเกิดระบบการดูแลต่อเนื่องกับ โรงพยาบาล โดยมีพยาบาลเป็นกลไกสำคัญ ช่วยลดช่องว่างของรอยต่อระหว่างบริการ สุขภาพในระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ โดยการส่งเสริมการให้ความรู้และการสื่อสาร ที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินการดูแลต่อเนื่อง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การวางแผน จำหน่าย (Discharge Planning) เข้ามาช่วย ให้การดูแลต่อเนื่องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มากขึ้น (กระทรวงสาธารณสุข, สำนักการ พยาบาล, 2556)

สำหรับงานวิจัยการพยาบาลผู้ป่วย ที่บ้านได้มีการวิจัยศึกษาไว้ เช่น ผลงานวิจัย ของแอนนา สุมะโน (2550) พบว่าการช่วยให้ ผู้ป่วยและครอบครัวรับรู้ โอกาสเสี่ยง ความรุนแรง ประโยชน์ อุปสรรคเกี่ยวกับปัญหา สุขภาพ ขณะอยู่ที่บ้าน ร่วมกับการให้แรง สนับสนุนทางสังคมอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ ผู้ป่วยวัดโรคปอดร่วมมือปฏิบัติตามแผนการ ดูแลสุขภาพดีขึ้น ผลงานวิจัยของสุชาติดา อุปะทรวาณิชย์ (2550) พบว่า ผู้ป่วยโรค ความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ กลุ่มที่ ได้รับการดูแลสุขภาพที่บ้านโดยทีมสุขภาพ

มีความรู้และมีพฤติกรรมการดูแลตนเองดีกว่า ก่อนได้รับการดูแลสุขภาพที่บ้านและดีกว่า กลุ่มที่รับบริการตามปกติที่โรงพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของราตรี มณีขัติย์ (2550) ที่พบว่า การเยี่ยมบ้านอย่างมีแบบแผน ของพยาบาลสามารถส่งเสริมพฤติกรรม ที่เหมาะสมในกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และผลงานวิจัยของ มาลีจิตร ชัยเนตร (2552) ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัว ในการดูแลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง หลังเยี่ยมบ้านดีกว่าก่อนได้รับการเยี่ยมบ้าน จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล ผู้ป่วยที่บ้าน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทาง พยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน โดยนำผลงานวิจัยมา บูรณาการให้เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย เพื่อช่วยให้สามารถช่วยเหลือตนเองและปรับตัว ใช้ชีวิตอยู่ในบ้าน/ชุมชนได้ตามศักยภาพ ของผู้ป่วย (กระทรวงสาธารณสุข, สำนักการ พยาบาล, 2556)

จากผลการศึกษาวิจัยจะเห็นว่า การที่พยาบาลติดตามไปเยี่ยมดูแลผู้ป่วย ที่บ้านหรือการเยี่ยมบ้านมีประโยชน์ต่อผู้ป่วย และครอบครัว เป็นการสนับสนุนให้คนในชุมชน สามารถดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว ได้ทำให้เกิดเครือข่ายสุขภาพในครอบครัว และชุมชน ซึ่งสามารถพัฒนาไปเป็นแกนนำ สุขภาพครอบครัว ผู้ป่วยที่จำหน่ายออกจาก โรงพยาบาลก็จะรู้สึกอุ่นใจที่มีพยาบาลไปดูแล ที่บ้าน ญาติพี่น้องก็จะเข้าใจภาวะความเจ็บป่วย ให้ความสนใจดูแลผู้ป่วยมากขึ้น ผู้ป่วยและ ครอบครัวให้ความร่วมมือในการรักษา ทำให้ฟื้นหายเร็ว การรักษาได้ผลดี ผู้ป่วยมี

คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นพยาบาลที่ทำหน้าที่พยาบาลผู้ป่วยที่บ้านจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างสูงในการปฏิบัติการพยาบาลโดยตรง รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างทีมสุขภาพกับผู้ป่วยและครอบครัวร่วมกับเครือข่ายในชุมชน

ชุมชนคลองฉนากเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำตาปี แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านคลองฉนาก (บางส่วน) หมู่ 2 บ้านตากแดด หมู่ 3 บ้านบางไทร หมู่ 4 บ้านสะบ้าย้อย (บางส่วน) หมู่ 5 บ้านทองหญ้าใหญ่ หมู่ 6 บ้านบางหลาหมู่ 7 บ้านหาดตาบวง จำนวน 608 หลังคาเรือน ประชากร 2,992 คน มีผู้สูงอายุ 298 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง 78 คน ช่วยตัวเองไม่ได้ 3 คน และผู้พิการ 21 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2560) จากบริบทของการตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำ การคมนาคมส่วนใหญ่เริ่มใช้ถนนบ้างแล้ว แต่ก็ยังมีจำนวนหลังคาเรือนไม่น้อยที่ยังใช้การคมนาคมทางเรือ และมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากพื้นที่ในเขตเมือง การดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ที่มีผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง และกลุ่มเสี่ยงยังมีข้อจำกัดในการจัดการ นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นแหล่งฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลมาอย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราษฏรธานี ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ผลิตบัณฑิตพยาบาลรองรับการบริการสุขภาพในทุกกระดับ เล็งเห็นถึงความสำคัญของบทบาทพยาบาลในการดูแลสุขภาพที่บ้าน จึงสนใจการพัฒนา

รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านในบริบทชุมชนริมน้ำ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาพยาบาลให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีสมรรถนะในการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับบทบาทของพยาบาลชุมชนมากขึ้นอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำตามความต้องการของชุมชน
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำ

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดงานวิจัยและพัฒนาโดยใช้ทฤษฎีระบบของ Bertalanffy (1968) ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในระบบที่มีขนาดใหญ่ เป็นระบบเปิด จึงย่อมมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นระบบ มีความเกี่ยวพันต่อกันในหลายระดับและหลายส่วน การใช้ทฤษฎีระบบจึงรวมระบบย่อยทั้งด้านชีวภาพ กายภาพ พฤติกรรม และความคิด เพื่อการควบคุมโครงสร้างและกำหนดเป้าหมายของกระบวนการนั้น ดังนั้นการใช้ทฤษฎีระบบจึงมีความเหมาะสมในบริบทชุมชนริมน้ำที่มีความหลากหลาย

และมุ่งเป้าหมายให้คนในชุมชนนั้นมีสุขภาพดี รวมทั้งการประยุกต์ใช้แนวคิดผลลัพธ์ การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน (Output and Outcome) โดยให้สอดคล้องกับกรอบแนวทางการพยาบาล ผู้ป่วยที่บ้านในบริบทชุมชน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร ประกอบด้วยอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในชุมชน ต.คลองฉนาก อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี จำนวน 96 คน และบุคลากรสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 6 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่รับผิดชอบชุมชนริมน้ำ ต.คลองฉนาก อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี จำนวน 32 คน และบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล คลองฉนาก จำนวน 1 คน และพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 2 คน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย เป็นการวิจัย และพัฒนา (Research & Development) วิธิดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์ (Situation Analysis) การประเมินสภาพทั่วไป และความต้องการของการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำ โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูล เชิงคุณภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการพยาบาล ผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำ โดยการออกเยี่ยม พื้นที่ในชุมชน ต.คลองฉนาก อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี

และวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเยี่ยมบ้าน วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเยี่ยมบ้านในบริบทชุมชนริมน้ำ ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากดูแลสุขภาพประชาชน ในบริบทชุมชนริมน้ำ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็น

ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลความต้องการ การสนับสนุนจากบุคลากรสาธารณสุข ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ อสม. จำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ เยี่ยมบ้านผู้ป่วยชุมชนริมน้ำไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ กึ่งมีโครงสร้าง ตรวจสอบคุณภาพของแบบ สัมภาษณ์ โดยหาความตรงเชิงเนื้อหาของแนว คำถามในการสัมภาษณ์ (Content Validity) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ ด้านการดูแลสุขภาพที่บ้าน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบ ความตรงตามเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย อ่านข้อคำถามว่าเข้าใจในวัตถุประสงค์ การวิจัย และสามารถให้ข้อมูลได้ตรงตาม วัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่จากนั้นมีการ ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง จากนั้นผู้วิจัย หาความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ (Reliability) โดยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไปใช้ สัมภาษณ์ อสม. ที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 2 คน แล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไป ใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็น

ของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค

และความต้องการของการดูแลสุขภาพผู้ป่วยที่บ้าน ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 คน โรงพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 3 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างในประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และความต้องการดูแลสุขภาพผู้ป่วยที่บ้าน ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถด้านการดูแลสุขภาพที่บ้าน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 2 คน สามารถให้ข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำ จากผลการศึกษาระยะที่ 1 ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม การประยุกต์ใช้ทฤษฎีระบบของ Bertalanffy (1968) ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Outcome) ร่วมกับการประยุกต์ใช้แนวคิดการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน (กระทรวงสาธารณสุข, สำนักการพยาบาล, 2556) และพิจารณาปรับให้สอดคล้องกับบริบทริมน้ำ กำหนดกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านและความต้องการของชุมชนในบริบทชุมชนริมน้ำ ด้วยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการดูแลตนเอง

การเยี่ยมบ้าน และบริบทชุมชนริมน้ำที่มีที่เป็นพื้นที่เฉพาะ ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเยี่ยมบ้านในบริบทชุมชนริมน้ำโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยใช้แบบประเมินที่ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านอรรถประโยชน์ (Utility) ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และด้านความเหมาะสม (Propriety) (Stufflebeam and Shinkfield, 2007) เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน (Home Health Care) บริบทชุมชนริมน้ำ พบว่ามีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.5 ทุกข้อ

ระยะที่ 3 การนำรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำไปใช้ โดยนำรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านนี้ไปดูแลผู้ป่วยในชุมชน โดยพยาบาลประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองฉนาก

ระยะที่ 4 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ โดยประเมินผลลัพธ์การเยี่ยมบ้านประกอบด้วย 1) อัตราความครอบคลุมการเยี่ยมผู้ป่วย 2) อัตราผู้ป่วยส่งกลับได้รับการเยี่ยมบ้าน 3) จำนวนชั่วโมงการเยี่ยมบ้าน และ 4) ความพึงพอใจของทีมเยี่ยมบ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบบันทึกรายการ (สำหรับรวบรวมข้อมูลรายการที่ 1-3) และใช้แบบประเมินความพึงพอใจ (รายการที่ 4) เก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของทีมเยี่ยมบ้านโดยลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตัวเลข 10 ระดับตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดย

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน พิจารณาความเหมาะสมด้านเนื้อหาด้วยการพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนนความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) จากนั้นผู้วิจัยหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยทดลองใช้กับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน จำนวน 15 คน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค (Cronbach Coefficient) ได้เท่ากับ 0.76

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำตามความต้องการของชุมชน เป็นดังนี้

1. สภาพทั่วไปปัญหาและความต้องการการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนริมน้ำพบว่า

1.1 สภาพทั่วไปของชุมชนและการเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองฉนาก ต้องคำนึงถึงสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นที่น้ำ ควรเลือกไปเยี่ยมวันที่ น้ำขึ้น-น้ำลง ในการไปเยี่ยมแต่ละครั้งต้องเดินทางโดยเรือ ซึ่งทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นคนจัดหามาเอง ค่าเรือประมาณ 300 บาท การเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้านแต่ละครั้ง จะมีทีมเยี่ยมประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และทีม อสม. ในเขตรับผิดชอบ เพื่อเยี่ยมบ้านร่วมกัน

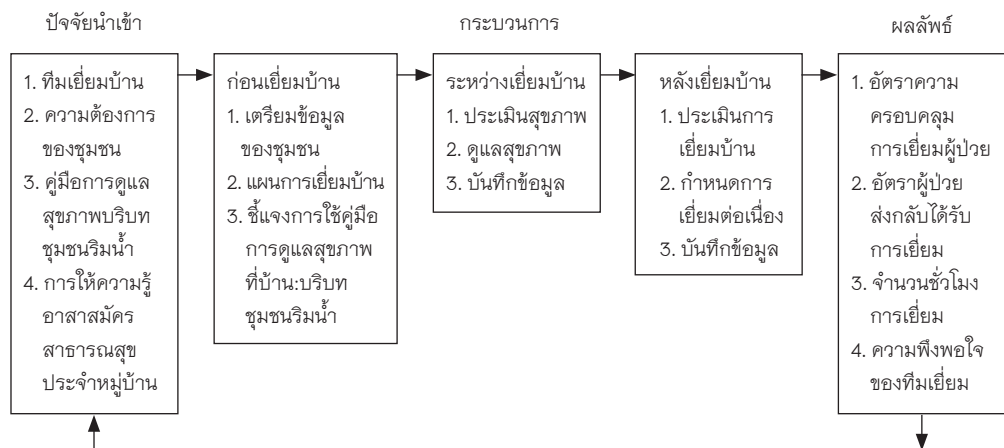
1.2 ปัญหาสุขภาพของประชาชนในชุมชนริมน้ำ: ชาวบ้านในชุมชนให้ข้อมูลว่าในชุมชนมีลูกน้ำยุงลาย เนื่องจากมีต้นจากปลูกริมน้ำจำนวนมาก ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง นอกจากนี้ยังมีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่ป้องกันได้ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ไขมันในหลอดเลือดสูง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนริมน้ำส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำประมง พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนในชุมชนจึงรับประทานอาหารทะเลเป็นส่วนใหญ่ และที่สำคัญปัญหาเด็กตกน้ำยังพบอยู่บ่อย นอกจากนี้ในกลุ่มเด็กเล็กปัญหาที่พบบ่อยที่สุดคือ เด็กตกน้ำ จมน้ำ ในชุมชนเคยพบว่ามีเด็กจมน้ำ

1.3 ความต้องการการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนริมน้ำ: ประชาชน มีความต้องการให้มีการเยี่ยมบ้านบ่อยครั้งและให้ความรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ไข้เลือดออก และต้องการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและการดูแลช่วยเหลือเมื่อมีเด็กตกน้ำ หรือจมน้ำ อสม. ต้องการให้จัดทำคู่มือการเยี่ยมบ้าน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยฟื้นคืนชีพ (CPR) การดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุต้องการให้ อสม. ได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคต่าง ๆ แก่ประชาชน เพราะ อสม. เป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการดูแลสุขภาพของสมาชิกในชุมชน ส่วนพยาบาลวิชาชีพ ต้องการได้รับความรู้เรื่องของการปฐมพยาบาลคนจมน้ำ และการคัดแยกขยะ เพื่อป้องกันการทิ้งขยะลงคลอง ป้องกันการเกิดโรคที่เกิดจากสัตว์พาหะนำโรคตามมา

2. รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน
บริบทชุมชนริมน้ำตามความต้องการ
ของชุมชน: จากการสังเคราะห์เอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการดูแลตนเอง
หลักการการเยี่ยมบ้าน และบริบทริมน้ำที่เป็น
พื้นที่เฉพาะ เพื่อพัฒนารูปแบบการพยาบาล

ผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนริมน้ำ ประกอบ
ด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์
มีรายละเอียด ดังภาพที่ 1

3. ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการ
พยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ

ภาพที่ 1 รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำตามความต้องการของชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ก่อนการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ อัตราความครอบคลุมการเยี่ยมผู้ป่วยคิดเป็นร้อยละ 85 อัตราผู้ป่วยส่งกลับได้รับการเยี่ยมคิดเป็นร้อยละ 87 จำนวนชั่วโมงการเยี่ยมบ้าน 4 ชั่วโมง/สัปดาห์ ภายหลังการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำพบว่า อัตราความครอบคลุมการเยี่ยมผู้ป่วย

เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 100 อัตราผู้ป่วยส่งกลับได้รับการเยี่ยมบ้านเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 100 และจำนวนชั่วโมงการเยี่ยมบ้านเพิ่มเป็น 6 ชั่วโมง/สัปดาห์ จากการใช้แบบประเมินความพึงพอใจของทีมเยี่ยมบ้าน พบว่า ทีมเยี่ยมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 (จากค่าคะแนนเต็ม 10 คะแนน)

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ

ประสิทธิภาพ	ก่อน (ร้อยละ)	หลัง (ร้อยละ)
1. อัตราความครอบคลุมการเยี่ยมผู้ป่วย	85	100
2. อัตราผู้ป่วยส่งกลับได้รับการเยี่ยมบ้าน	87	100
3. จำนวนชั่วโมงการเยี่ยมบ้าน	4 ชั่วโมง/สัปดาห์	6 ชั่วโมง/สัปดาห์

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา การพัฒนารูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำตามความต้องการของชุมชน ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยนำเข้า ซึ่งประกอบด้วย

1.1.1 ทีมเยี่ยมบ้าน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ หรือนักวิชาการสาธารณสุขที่รับผิดชอบชุมชนริมน้ำ และทีม อสม. ที่รับผิดชอบชุมชน และจิตอาสาที่มียานพาหนะที่จะเยี่ยมบ้านทางน้ำ

1.1.2 สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน คือ สภาพบ้านเป็นชุมชนริมน้ำใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง มีลูกน้ำยุงลายจำนวนมาก ทำให้เกิดโรคไข้เลือดออกบ่อยครั้ง ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพประมง อาหารที่รับประทานจะเป็นปลาที่ได้จากการทำประมง ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และไขมันในเลือดสูง ส่วนในกลุ่มเด็กเล็กจะมีปัญหาเกี่ยวกับการตกน้ำ หรือจมน้ำ ซึ่งปัญหาของชุมชนดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมทั้งเรื่องเกี่ยวกับสภาพ

แวดล้อมที่ก่อให้เกิดโรคไข้เลือดออกกระบาดและอุบัติเหตุจากเด็กพลัดตกน้ำ หรือจมน้ำ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับบริบทด้านอาชีพ คือ เจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังจากการรับประทานอาหารทะเลเป็นประจำ ชุมชนจึงมีความต้องการที่จะให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองในโรคต่าง ๆ รวมทั้งการช่วยฟื้นคืนชีพ การป้องกันและการดูแลช่วยเหลือเมื่อมีเด็กตกน้ำหรือจมน้ำ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องของบริบทและสภาพแวดล้อมที่ประชาชนอาศัยอยู่ ในขณะที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขต้องการให้อาสาสมัครสาธารณสุขมีความรู้ที่จะนำไปใช้ในการเยี่ยมบ้าน โดยเฉพาะเรื่องการคัดกรองกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะเบาหวานและความดันโลหิตสูง การเฝ้าระวังโรคหลอดเลือดสมอง การประเมินการทำกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ และการกำจัดและแยกขยะในชุมชน

1.1.3 คู่มือการดูแลสุขภาพประชาชนบริบทริมน้ำ การมีคู่มือการดูแลสุขภาพในบริบทของชุมชนริมน้ำนั้น เนื้อหาต่าง ๆ ที่อยู่ในคู่มือต้องตรงกับความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและประชาชนในชุมชน ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยฟื้นคืนชีพ (CPR) การดูแลผู้ป่วย

โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง การดูแล
สุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กลยุทธ์การ
เยี่ยมบ้าน (Home Visit) ในการสร้างเสริม
สุขภาพ ป้องกันโรค และฟื้นฟูสุขภาพเพื่อช่วยให้
ประชาชนมีความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็น
ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ดีต่อไป
(กระทรวงสาธารณสุข, กรมสนับสนุนบริการ
สุขภาพ, กองสุขศึกษา, 2556) รวมทั้งการ
เยี่ยมบ้านจะเป็น “เครื่องมือ” ที่ประหยัด
และง่ายต่อการนำไปใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์
ที่ดีระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการและ
ครอบครัว อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้และเสริมสร้าง
การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมโดยยึดแนวคิด
การดูแลผู้ป่วยและครอบครัวเป็นศูนย์กลาง
(Patient & Family Oriented Care) จากบริบท
และการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยและครอบครัว
ในชุมชน (Patient & Family Participation)
ได้อย่างแท้จริง

1.1.4 การให้ความรู้อาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งประชาชน
ในชุมชนมีน้ำใจมีความเห็นว่าเป็นผู้มีบทบาท
ที่สำคัญในการดูแลสุขภาพของสมาชิก
ในชุมชน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสิทธิพร
เกษจ้อย (2560) ที่พบว่า มีการปฏิบัติงาน
ในด้านการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล
การฟื้นฟูสุขภาพ และการส่งเสริมสุขภาพ
อยู่ในระดับมาก ดังนั้น อสม. จำเป็นต้อง
มีความรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน
ในชุมชน รวมทั้งต้องได้รับความรู้เกี่ยวกับ
การช่วยฟื้นคืนชีพ (CPR) การดูแลผู้ป่วยโรค
เบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง การดูแล
สุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถ

ให้คำแนะนำแก่ประชาชนในชุมชนได้ รวมทั้ง
ประชาชนในชุมชนต้องการให้ทีมเยี่ยมบ้าน
ลงมาเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.2 ปัจจัยด้านกระบวนการ ผู้วิจัย
ได้ดำเนินการเยี่ยมบ้าน 3 ระยะ คือ ก่อนการ
เยี่ยมบ้าน ระยะเยี่ยมบ้าน และหลังเยี่ยมบ้าน
(Smith and Maurer, 2000) ดังนี้

1.2.1 ก่อนเยี่ยมบ้าน ต้องมี
การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเยี่ยม
ศึกษาข้อมูลผู้ป่วยและครอบครัว มีแผนที่
การเดินทาง หมายเลขโทรศัพท์ของผู้ป่วย
ทั้งนี้ต้องมีการนัดหมายกันล่วงหน้าซึ่งรูป
แบบการเยี่ยมบ้านชุมชนรมน้ำใจ จำเป็นศึกษา
องค์ประกอบของสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการ
เจ็บป่วยของผู้ป่วยทำความเข้าใจกับประสบการณ์
ปัญหาสถานะต่างๆ ในทุกมิติของสุขภาพที่เกิดขึ้น
กับผู้ป่วย รวมทั้งการดูแล ดังนั้นก่อนการเยี่ยม
จึงต้องมีการเตรียมข้อมูลของชุมชนจาก
แฟ้มประวัติการส่งต่อจากประวัติครอบครัว
(Family Folder) การศึกษาสภาพของชุมชน
โดยการศึกษาค้นคว้าพื้นฐานทั้งด้านเศรษฐกิจ
สังคม โครงสร้างชุมชน หาข้อมูลผู้รับบริการ
เพื่อทำความเข้าใจชุมชน การวางแผนและ
กำหนดวัตถุประสงค์การเยี่ยมบ้านและ
การชี้แจงการใช้คู่มือการดูแลสุขภาพ
ในบริบทชุมชนรมน้ำใจ

1.2.2 ระหว่างเยี่ยมบ้าน จะมีการ
ประเมินสุขภาพของผู้รับบริการทั้งด้านร่างกาย
จิตใจและสิ่งแวดล้อมของครอบครัว และ
สิ่งที่ควรทำเป็นลำดับแรกคือ การทบทวน
วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้านจากผู้ป่วย
และสมาชิกในครอบครัวร่วมกับสมาชิก

ของครอบครัว จากนั้นจึงให้การดูแลตามสภาพปัญหาและการบันทึกข้อมูลการเยี่ยมบ้านจากการเยี่ยมบ้านตามแนวคิดที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้พัฒนาคู่มือการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน (Home Health Care) บริบทชุมชนริมน้ำที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองตามบริบทชุมชนริมน้ำ เช่น การช่วยฟื้นคืนชีพ การช่วยผู้จมน้ำ การประเมินสุขภาพผู้สูงอายุ และการประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเพื่อให้ผู้รับบริการมีความรู้ด้านการดูแลสุขภาพตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพผู้รับบริการตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตามความจำเป็น (Standhope and Lancaster, 1996)

1.2.3 หลังเยี่ยมบ้าน จะเป็นการประเมินการเยี่ยมบ้านว่าเป็นไปตามแผนการเยี่ยมบ้านที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคในการเยี่ยมบ้านอย่างไรบ้าง และกำหนดการเยี่ยมบ้านในครั้งต่อไปร่วมกับผู้ป่วยหรือญาติ จากนั้นจึงบันทึกข้อมูลการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

1.3 ปัจจัยด้านผลลัพธ์ เป็นการประเมินคุณภาพการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านซึ่งประกอบด้วย อัตราความครอบคลุมการเยี่ยมผู้ป่วย อัตราผู้ป่วยส่งกลับได้รับการเยี่ยม และจำนวนชั่วโมงการเยี่ยมบ้านภายหลังการดำเนินการเยี่ยมบ้านตามรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำพบว่า อัตราความครอบคลุมการเยี่ยมผู้ป่วยคิดเป็นร้อยละ 100 อัตราผู้ป่วยส่งกลับได้รับการเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 100 และจำนวน

ชั่วโมงการเยี่ยมบ้านเพิ่มเป็น 6 ครั้ง/สัปดาห์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำที่เป็นไปตามความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของกุลนภา บุญมากุล (2558) ที่พบว่าผู้ป่วยญาติผู้ดูแลมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการเยี่ยมบ้านในระดับสูง เนื่องจากการดูแลตามสภาพปัญหา อยู่ในบริบทและสิ่งแวดล้อมของตนเอง

2. ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำ ภายหลังการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำทำให้อัตราความครอบคลุมการเยี่ยมผู้ป่วย ร้อยละ 100 อัตราผู้ป่วยส่งกลับได้รับการเยี่ยมบ้านร้อยละ 100 จำนวนชั่วโมงการเยี่ยมบ้าน 6 ชั่วโมง/สัปดาห์ และความพึงพอใจของทีมเยี่ยมบ้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำที่พัฒนาขึ้น ทำให้ทีมเยี่ยมบ้านได้มีการศึกษาชุมชน มีการเตรียมข้อมูลชุมชน และวางแผนการเยี่ยมบ้านก่อนที่จะดำเนินการเยี่ยมจริง และเมื่อถึงเวลาการเยี่ยมบ้านจะมีการประสานงานกับทีม อสม. ที่รับผิดชอบพื้นที่ มีการให้ความรู้กับ อสม. และประชาชน ดำเนินการเยี่ยมบ้านตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ ทำให้การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนริมน้ำมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามที่ทีมเยี่ยมบ้านแนะนำ

จึงส่งผลให้ทีมเยี่ยมบ้านมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน บริบทชุมชนรึมน้ำมากกว่าก่อนการใช้ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนรึมน้ำ เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง คือ คุณภาพการพยาบาลที่พึงปรารถนา ดังนั้นเพื่อให้การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนรึมน้ำมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและประชาชนชุมชนรึมน้ำมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จำเป็นต้องมีการติดตามเยี่ยมและให้การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านไปใช้ในชุมชนที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2562). สถานการณ์การดำเนินงานด้านการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง. กรุงเทพฯ: ม.ป.ป.
- กระทรวงสาธารณสุข, กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, กองสุขศึกษา. (2556). ระบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของกลุ่มปกติ/เสี่ยง/ป่วย โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ในประเทศไทย: นโยบายสู่การปฏิบัติ สำหรับสถานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ. สืบค้นจาก www.hed.go.th
- กระทรวงสาธารณสุข, สำนักการพยาบาล. (2556). การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน Home Ward. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลณา บุญมากุล. (2558). ผลของการใช้โปรแกรมการเยี่ยมบ้านในการบำบัดทางการพยาบาลผู้ป่วยมะเร็งในระยะสุดท้ายของชีวิต ที่โรงพยาบาลตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยคริสเตียน).

อยู่ในความรับผิดชอบ โดยปรับปรุงรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

2. ควรนำคู่มือการเยี่ยมบ้านให้กลุ่มอสม. ไปใช้เป็นแนวทางในการเยี่ยมบ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนารูปแบบการเยี่ยมบ้านด้วยกระบวนการที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่ศึกษา
2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเยี่ยมบ้านแก่สหวิชาชีพ ในด้านการส่งเสริมสุขภาพของผู้รับบริการในชุมชน
3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านบริบทชุมชนรึมน้ำ เพื่อนำไปพัฒนากระบวนการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- มาลีจิตร ชัยเนตร. (2552). ผลของการเยี่ยมบ้านต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยปอดอุดกั้นเรื้อรัง. (การค้นคว้าแบบอิสระพยาบาลมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ราตรี มณีชัย. (2550). ผลของการเยี่ยมบ้านต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้ที่มีความดันโลหิตสูง ตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2560). ตำบลคลองฉนาก อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สืบค้นจาก <http://suratthani.kapook.com/เมืองสุราษฎร์ธานี/คลองฉนาก>
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, กระทรวงสาธารณสุข. (2551). สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สิทธิพร เกษจ้อย. (2560). บทบาทการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนารวม, 4(1), 163-173.
- สุชาดา อุปพัทธาณิษฐ์. (2550). ผลของการดูแลสุขภาพที่บ้านโดยทีมสุขภาพต่อความรู้ พฤติกรรม การดูแลตนเองและค่าความดันโลหิตของผู้ป่วยความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ โรงพยาบาลแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเวชปฏิบัติชุมชน มหาวิทยาลัยบูรพา).
- แอนนา สุมะโน. (2550). ผลของโปรแกรมการเยี่ยมบ้านต่อการปฏิบัติตามแผนการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรคปอด อำเภอศรีราชา ชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติ ชุมชน มหาวิทยาลัยบูรพา).
- Bertalanffy, L. V. (1968). *General System Theory: Foundations, Development, Applications*. New York: George Braziller.
- Smith, C. M., and Maurer, F.A. (2000). *Community Health Nursing Theory and Practice*. (2nd ed.). Philadelphia: W. B. Saunders.
- Standhope, M. and Lancaster, J. (1996). *Community health nursing in home health and hospice*. In Standhope, M. & Lancaster, J. (Eds.). *Community health nursing promoting health of aggregates. Families. and individual: Community health nursing in home health care and hospice care*. (4th ed.) Philadelphia: J. B. Lippincott Company.
- Stufflebeam, D. L., and Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models, and applications*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนเพื่อการพัฒนาระเบียบชุมชนในเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์
จังหวัดเชียงใหม่

STRENGTHENING COMMUNITY'S IMMUNITY THROUGH PEOPLE'S
PARTICIPATION TO DEVELOP THE COMMUNITY REGULATION IN
NAKORNPING SUB-DISTRICT; CHIANG MAI PROVINCE

พะเยา นุเสน^{1*}

Phayao Nusen^{1*}

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300¹
Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District,
Chiang Mai Province 50300¹

*Corresponding author E-mail: phayao_nu@g.cmru.ac.th

(Received: May 30, 2017; Revised: Dec 16, 2019; Accepted: Dec 16, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจต่อกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสร้างระเบียบชุมชน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในชุมชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 535 คน โดยใช้สูตรการหาค่าจำนวน กลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาสาสมัคร และเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า ชุมชน มีการสร้างข้อตกลง กลไกในการควบคุม และจัดระเบียบชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นส่วนช่วย ในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในกระบวนการการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนในการสร้างระเบียบชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการมีส่วนร่วม, ชุมชน, ระเบียบชุมชน

¹ อาจารย์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this quantitative research were to 1) study the social factors that supported the preservation of the community's culture and 2) study the community's satisfaction towards community participation in establishing community regulations. The data were collected by having 535 community members, who were over 18 years of age, do a questionnaire. In selecting the participants, the researcher used Taro Yamane's sample size formula and volunteer sampling technique. The data were collected and analyzed in terms of mean, percentage and standard deviation.

The research results revealed that the social factor that helped preserve the community's culture was the community's informal regulation which controlled, managed and helped maintain the community's culture. The samplings rated the process of community participation in establishing the community regulation excellent in every topic.

KEYWORDS: Community Participation, Community, Community Regulation

บทนำ

ในปัจจุบันค่านิยมต่าง ๆ และความต้องการมีชีวิตที่อยู่ดีกินดีทำให้คนเกิดการแข่งขันกันมากขึ้นในการทำงานหาเงิน ส่งผลให้คนที่อยู่ในท้องถิ่นต้องแข่งขันกันเองเพื่อทำงานในบริเวณชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ นอกจากนี้คนต่างถิ่นก็อพยพเข้ามาทำงานในชุมชนที่มีงานรองรับด้วยเหตุนี้การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนจึงเปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือมีการเรียนรู้ศึกษา และแลกเปลี่ยนแนวความคิด ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมกันมากขึ้น แต่หากว่าชุมชนไม่มีกระบวนการจัดการระเบียบในการอยู่ร่วมกันของคน ชุมชน วัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่เดิมอาจสูญหายไปในช่วงเวลาอันสั้น

ชุมชนในเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยชุมชนย่อย

ทั้งหมด 20 ชุมชน มีการอพยพย้ายที่อยู่ของคนต่างถิ่น และแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเข้ามาทำงานในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนซึ่งปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์ คือ 1) การไม่เห็นความสำคัญของการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เช่น การจอดยานพาหนะในที่ห้ามจอด การทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลในที่สาธารณะ ฯลฯ และ 2) วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกกลืนเนื่องจากการย้ายเข้ามาอยู่ของแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้คนในชุมชนรู้สึกไม่ปลอดภัย เกิดความขัดแย้ง และสร้างความไม่เป็นระเบียบในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนการจัดระเบียบชุมชน เป็นกระบวนการและวิธีการที่ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงกลไก

ในการจัดระเบียบชุมชน เป็นการดำเนินงาน และกระบวนการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้ชุมชนสร้างมีคุ่มกัน โดยต้องอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้คนในชุมชน เช่น บุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่มของชุมชน ที่การรวมพลังหรือพัฒนาศักยภาพของชุมชน และนำมาใช้ในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่ความเป็นระเบียบในชุมชนและความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับจากองค์กร หน่วยงาน บุคคลภายนอก (โสมาภา หาญวณิชานนท์, 2554) ซึ่งในการจัดระเบียบชุมชนที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายในกระบวนการพัฒนา (สุธี วรประดิษฐ์, 2555)

การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาปลูกจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของ ทั้งโครงการงานต่าง ๆ รวมทั้งนโยบาย และแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งกองวิชาการและแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน (2551) ได้กล่าวถึง

กระบวนการมีส่วนร่วมว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผลในกิจกรรม/โครงการของชุมชน เป็นการสร้าง/ปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของกิจกรรม/โครงการนั้น

จากปัญหาและแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน และการสร้างระเบียบชุมชนที่อาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนซึ่งผลที่ได้จะเป็นการยกระดับคุณภาพการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือของคนในชุมชนในการสร้างระเบียบชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนในเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างระเบียบชุมชนในเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร ชุมชนในเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 20 ชุมชน ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 20,393 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากผู้ที่อาศัยในชุมชนแขวงนครพิงค์ ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 535 คน โดยใช้สูตรของ Yamane (1973, อ้างถึงใน สมชาย วรภิเกษมสกุล, 2554) ที่ค่าความคาดเคลื่อน 0.5 ซึ่ง จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่สามารถใช้ได้คือมากกว่า 394 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาสาสมัคร (Volunteer Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน และศึกษาความพึงพอใจต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างระเบียบชุมชนเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีประเด็นข้อมูลดังนี้คือ เพศ กลุ่มอาชีพ ระดับการศึกษารายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในแขวงนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินการจัดระเบียบชุมชน

ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม ซึ่งประเด็น

คำถามในแบบสอบถามปรับมาจาก โสมาภา หาญวณิชานนท์ (2554)

2. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. ปรับปรุงแบบสอบถามให้เรียบร้อยก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจแบบสอบถามและวิเคราะห์หาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach, 1984) ได้ค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด 550 ฉบับ ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งแบบสอบถามที่สามารถใช้ได้มีจำนวน 535 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.27 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีทางสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ หาค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ในการศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ผู้มีความคิดเห็นว่าคุณในชุมชน ยึดความเชื่อตามหลักศาสนา และกฎแห่งกรรมในการดำเนินชีวิต คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ ต้องการปลูกฝังเด็กและเยาวชนในกรอบจารีต คิดเป็นร้อยละ 20 ในการเฝ้าระวังสอดส่องดูแลความปลอดภัยในชุมชนมีการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาคือ มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันการก่อความไม่สงบอย่างไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 33.3 ชุมชนได้มีการประชุมประจำเดือนที่ช่วยส่งเสริมมาตรการกลไกในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ มีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 20

2. กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างระเบียบชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดระเบียบชุมชนเอื้ออาทรป่าต้นในระดับมากที่สุด ดังนี้ การสำรวจข้อมูลชุมชนก่อนการดำเนินการ โครงการ คิดเป็นร้อยละ 82.25 การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 90.1 การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระเบียบชุมชน คิดเป็นร้อยละ 87.2 การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของปัญหา คิดเป็นร้อยละ 84.76 ให้ชุมชนร่วมสำรวจข้อมูลชุมชนก่อนการดำเนินการโครงการ คิดเป็นร้อยละ 82.62 วางแผนการดำเนินการโดยมีชุมชนร่วมให้ข้อคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 81.12 ชุมชนร่วมกำหนดประเด็นในการจัดระเบียบชุมชน คิดเป็นร้อยละ 87.48

และมีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน คิดเป็นร้อยละ 84.67

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่า การที่คนในชุมชนมีความเชื่อทางด้านศาสนาและกฎแห่งกรรมในการดำเนินชีวิตเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน และชุมชนมีการสร้างข้อตกลงและกลไกในการควบคุม และจัดระเบียบชุมชน เพื่อการอยู่ร่วมกัน

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างระเบียบชุมชน ของชุมชนในแขวงนครพิงค์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดระเบียบชุมชน แขวงนครพิงค์ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้

- 1) การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างระเบียบชุมชน
- 2) การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระเบียบชุมชน และ
- 3) ชุมชนร่วมกำหนดประเด็นในการจัดระเบียบชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน พบว่าการสร้างข้อตกลงและการจัดระเบียบชุมชน โดยยึดตามหลักความเชื่อทางศาสนา และกฎแห่งกรรมในการดำเนินชีวิต มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งได้สร้างข้อตกลงและกลไกในการควบคุม และจัดระเบียบชุมชน โดยมีรูปแบบมาตรการและการเสริมสร้างการจัดระเบียบ และการควบคุมการเป็นระเบียบใน

ชุมชน เพื่อคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน เช่น การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในงานบุญงานประเพณี และงานสำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้ในด้านทัศนคติต่อการดำเนินชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรม ประเพณี พบว่าสมาชิกในชุมชนมีการยึดความเชื่อตามหลักศาสนาและกฎแห่งกรรมในการดำเนินชีวิต โดยมีความต้องการในการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในชุมชนวางตนอยู่ในกรอบจารีต มีคุณธรรมและศีลธรรมในการประพฤติปฏิบัติตน และการแต่งกายควรเน้นความสุภาพเรียบร้อย ไม่ขัดต่อวิถีชีวิตทั่วไป

กระบวนการปลูกฝังบรรทัดฐานของกลุ่มให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยดี ฉะนั้นการขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดลใจ ถาวรวงศ์ ต้นเจริญ และ จันทรีลี มาพุท (2552) ที่พบว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคมจากชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างเพื่อนบ้านและเยาวชน มีการสังสรรค์พูดคุยกันจนคุ้นเคยและเป็นกันเอง ร่วมรับรู้สุขทุกข์และร่วมแก้ปัญหา และด้วยการรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ชุมชนจึงมีส่วนช่วยในการสั่งสอนอบรมเยาวชน อีกทั้งสนับสนุนส่งเสริมการทำความดีของคนในชุมชนและเยาวชนคือ ส่งเสริมคนขยันทำมาหากินและส่งเสริมการเป็นคนดี คนเก่งของเยาวชนด้วย นอกจากนี้ลักษณะวิถีชีวิตของเพื่อนบ้านชอบเข้าวัดทำบุญจึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในการซึมซับและสืบทอดวิถีชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ความพึงพอใจในกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างระเบียบชุมชน ของชุมชนในแขวงนครพิงค์มีความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินการจัดระเบียบชุมชนมากที่สุด 3 หัวข้อดังนี้

2.1 การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างระเบียบชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้นมีประโยชน์ช่วยให้ประชาชนมีทางเลือกหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น (อรทัย ก๊กผล, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริพน โพธิอาภา, เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์ และจำเริญ อุณแก้ว (2561) ที่ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสระอาง จังหวัดกันตลาลาชาณาจักรกัมพูชา พบว่า การที่คนในชุมชนมีโอกาสในการเข้าร่วมประชุมเสนอความคิดเห็นพิจารณาวางแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือชุมชนร่วมตัดสินใจในการกำหนดแนวทางพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน โดยความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเหล่านั้นได้รับการยอมรับเป็นสาเหตุที่ทำให้ความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีการร่วมมือร่วมใจในการระบุปัญหาความต้องการการวางแผน และการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ตนประสบอยู่ และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้นให้ลุล่วงไปเพื่อประโยชน์ของชุมชน นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็น

เจ้าของให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ทำให้การดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนในการค้นหาดำเนินไปสู่หนทางแก้ไขปัญหาค้นพบ (นำชัย ทนุผล และสุนิลา ทนุผล, ม.ป.ป)

2.2 การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระเบียบชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรี กุณทิทอง (2551) ศึกษาเรื่องความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ ผลการศึกษาพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้การมีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสสื่อสารพูดคุยถึงปัญหาร่วมกันจะเป็นการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2558)

2.3 ชุมชนร่วมกำหนดประเด็นในการจัดระเบียบชุมชนซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำระเบียบชุมชนที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมผ่านประชาคมหมู่บ้านเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น ค้นหาปัญหา จัดลำดับความต้องการของหมู่บ้านและตำบล พร้อมกับร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาทำให้เกิดความยั่งยืน และประสบความสำเร็จสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับ อรทัย กักผล (2552) ที่กล่าวถึงการร่วมมือของชุมชนในการกำหนดประเด็นในการพัฒนาชุมชน ร่วมมือในการนำไปปฏิบัติการมีส่วนร่วม

ของประชาชน เมื่อประสบความสำเร็จจะทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และยังช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น การมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนที่คนในชุมชนมาจากวัฒนธรรมหลากหลาย หากนำผลการวิจัยไปใช้ควรศึกษาชุมชนที่มีบริบทคล้ายคลึง

2. ผลงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลวิจัยเพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งการอ้างอิงผลการวิจัยควรดูความเหมาะสมเรื่องเนื้อหา และระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นธรรมในชุมชน เพื่อนำมาสู่ความเป็นระเบียบให้เกิดขึ้นภายในชุมชนอย่างแท้จริง

2. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดระเบียบชุมชนในชุมชนที่มีบริบทต่างกัน เช่น ชุมชนที่มีคุณลักษณะของผู้นำที่แตกต่างกัน มีการรวมกลุ่มทางสังคมแตกต่างกัน

3. ควรมีการวิจัยและประเมินผลถึงประสิทธิภาพของการจัดระเบียบชุมชนต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง คุณภาพชีวิตประชาชน และสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กองวิชาการและแผนงานกรมการพัฒนาชุมชน. (2551). *แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2551-2554*. กรุงเทพฯ: บริษัททำไทยเพรสจำกัด.
- นำชัย ทนุผล และสุนิลา ทนุผล. (ม.ป.ป). *การพัฒนาชุมชน หลักการและยุทธวิธี*. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). *กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดลใจ ถาวรวงศ์ ดันเจริญ และจันทร์ชลิ มาพุท. (2552). กระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 5(1-2), 21-34.
- พัชร กุณทิทอง. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาล เมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต).
- สมชาย วรภิเกษมสกุล. (2554). *สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุทธิ วรประดิษฐ์. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชน*. สืบค้นจาก http://52011310474.blogspot.com/2012/04/blog-post_30.html
- โสมภา หาญนิชนันท์. (2554). *การจัดระเบียบชุมชนและการเปลี่ยนแปลง: ศึกษากรณี ชุมชนบางไทร จังหวัดสมุทรสงคราม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- ศิริพน โพธิอาภา, เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์ และจำเริญ อุ่นแก้ว. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเดียล อำเภอสะอาง จังหวัดกันดาล ราชอาณาจักรกัมพูชา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 12(3), 89-98.
- อรทัย กักพล. (2552). *คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.
- Conbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York: Mc-Graw Hill.

ความรู้และทักษะในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
KNOWLEDGE AND SKILL IN PREVENTING AND CONTROLLING
DENGUE HEMORRHAGIC FEVER OF HEALTH VOLUNTEER PAI
DISTRICT, MAEHONGSON PROVINCE

วินัย พันฮวน^{1*} จิติมา กัตัญญ² และ วันทนีย์ ชวพงศ์³

Winai Punauan^{1*} Chitima Katonyoo² และ Wantanee Chavapong³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}

Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District,
Chiang Mai Province 50300^{1,2,3}

*Corresponding author E-mail: winai_4577@hotmail.co.th

(Received: Aug 22, 2017; Revised: Dec 11, 2019; Accepted: Dec 13, 2019)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัย
ด้านงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 2) ศึกษา
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม
จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 194 คน และแบบสังเกตจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูล
โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 41–50 ปี ระดับการศึกษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรส 2) กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในการ
เป็นอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน 3) กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติงานที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)
เป็นเวลา 9–13 ปี ได้รับการอบรม 2–4 ครั้งต่อปี 4) กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมและ
ป้องกันโรคไข้เลือดออกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้มากที่สุดในเรื่องการกำจัดลูกน้ำ
ยุงลายโดยการคว่ำภาชนะไม่ให้มีน้ำขัง ควรทำต่อเนื่องติดต่อกันทุก 7 วัน และมีทักษะการควบคุม

¹ นักศึกษา หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

²⁻³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

และป้องกันโรคไข้เลือดออกในภาพรวมระดับสูง โดยมีทักษะมากที่สุดในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ด้วยการติดตาม เฝ้าระวัง และรายงานผลให้หน่วยงานสาธารณสุขทราบอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 89.7 5) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในภาพรวม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความรู้และทักษะ, โรคไข้เลือดออก, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ABSTRACT

These research objectives were to study 1) personal factor, family factor and working factor of health volunteers in Pai District, Maehongsong Province, and 2) study relationship between knowledge and skill to prevent and control Dengue Hemorrhagic fever of health volunteers in Pai District, Maehongsong province. This was a quantitative research by using questionnaire to collect data from 194 samples and the observation form to collect data from 20 samples. Data was analyzed by using descriptive statistic and Pearson product moment correlation coefficient.

The research results found that; 1) the majority of sample group were female, 41–50 years old, highest education in primary school class 4 and they had married status, 2) they got supporting from their family for health volunteer, 3) they had working experience of health volunteer for 9–13 years and attended the training 2–4 times per year, 4) 89% of them had knowledge about preventing and controlling Dengue Hemorrhagic fever in high level which, highest knowledge was elimination mosquito larva by proning the containers and checking every 7 day and skill in preventing and controlling Dengue Hemorrhagic fever in high level which, highest skill was the responsibility of preventing and controlling Dengue Hemorrhagic fever by following, observation, and reporting to health agency continuously, and 5) the result of the overall relative of knowledge and skill in preventing and controlling Dengue Hemorrhagic fever did not related significantly.

KEYWORDS: Knowledge and Skill, Dengue Hemorrhagic Fever, Heath Volunteer

บทนำ

ประเทศไทยมีการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อโดยประยุกต์ใช้แนวทางการสาธารณสุขมูลฐานเข้ามาเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงาน ซึ่งแนวทางที่นำมาใช้คือ ระบบการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดูแลสุขภาพทั้งของตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยกระทรวงสาธารณสุข เริ่มดำเนินงานตามแนวทางข้างต้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา จากการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากภาครัฐนั้นพบว่า มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักเกณฑ์อยู่บนพื้นฐานของหลักการกระจายอำนาจหรือถ่ายโอนภารกิจในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภายในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 เป็นกฎ ข้อบังคับ และระเบียบปฏิบัติสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อคุ้มครองประชาชน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของชุมชนตามหลักการสาธารณสุขมูลฐานของกระทรวงสาธารณสุข (ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, 2554) โดยกำหนดให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agents) พุทธิกรรมด้านสุขภาพอนามัย

ของประชาชนในชุมชน และมีหน้าที่ แก่ข่าวร้าย กระจายข่าวดี ชี้นำบริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ชาวบ้าน ดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดี โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ (กระทรวงสาธารณสุข, 2550)

1. เป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้าน นัดหมายเพื่อนบ้านมารับบริการสาธารณสุข แจ้งข่าวสารสาธารณสุข เป็นผู้ให้คำแนะนำ ถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนบ้านและแกนนำสุขภาพประจำหมู่บ้าน

2. เป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน ได้แก่ การส่งต่อผู้ป่วยและการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการส่งต่อมาจากสถานบริการ การจ่ายยาเม็ดคุมกำเนิดในรายที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ตรวจแล้ว และจ่ายถุงยางอนามัย การปฐมพยาบาล เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้าน เช่น เฝ้าระวังปัญหาโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนักเด็กและร่วมแก้ไข ปัญหาเด็กขาดสารอาหารและขาดธาตุไอโอดีน เฝ้าระวังด้านอนามัยแม่และเด็ก โดยการติดตามหญิงมีครรภ์ให้มาฝากท้องและตรวจครรภ์ตามกำหนด เฝ้าระวังด้านสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค โดยการติดตามให้มารดานำเด็กไปรับวัคซีนตามกำหนด และเฝ้าระวังเรื่องโรคติดต่อประจำถิ่น โดยการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

3. เป็นผู้นำในการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยใช้งบประมาณหมวดอุดหนุนทั่วไปที่ได้รับจากกระทรวงสาธารณสุข หรือจากแหล่งอื่น ๆ

4. เป็นแกนนำในการชักชวนเพื่อนบ้าน

เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางานสาธารณสุขของชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้กระบวนการ จปฐ. (ความจำเป็นพื้นฐาน) และรวมกลุ่มในการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ และดูแลสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุขของประชาชน ในหมู่บ้าน โดยเป็นแกนนำในการประสานงาน กับกลุ่มผู้นำชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กระตุ้นให้มีการวางแผนและดำเนินงาน เพื่อพัฒนางานสาธารณสุขของหมู่บ้าน

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคที่มีอยู่หลาย เป็นพาหะนำ ถึงแม้จะมีอยู่หลายชนิดที่สามารถแพร่เชื้อได้ แต่ยุงที่มีความสำคัญ ทางด้านระบาดวิทยาของโรคไข้เลือดออก คือยุงลายสายพันธุ์ดี อีอีพีไต้ (Aedes Aegypti) ซึ่งเป็นยุงที่มีความใกล้ชิดกับคนมาก มีการแพร่ระบาดในประเทศไทยเป็นวงกว้าง จนกลายเป็นปัญหาสาธารณสุขในระดับ ประเทศที่มีความสำคัญมากโรคหนึ่ง ซึ่งในแต่ละปีพบจำนวนประชาชนที่เจ็บป่วยด้วยโรค ไข้เลือดออกเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทางด้านการแพทย์ระบุว่า ผู้ที่ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกที่มีอาการรุนแรง อาจส่งผลต่อการเกิดภาวะช็อกจากการรั่ว ของพลาสมาจนกระทั่งส่งผลให้ผู้ป่วยเสียชีวิต ได้อย่างรวดเร็วหากไม่ได้รับการรักษาและ วินิจฉัยอย่างถูกต้อง (กระทรวงสาธารณสุข, 2557) ในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี พ.ศ. 2559 พบผู้ป่วยไข้เลือดออกจำนวน 232 คน คิดเป็น 771.66 ต่อประชากรแสนคน ทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีผู้ป่วยสูงเป็นอันดับ 1 ของประเทศเมื่อเทียบอัตราต่อประชากรแสนคน และอำเภอปาย สูงเป็นอันดับ 1 ของจังหวัด

แม่ฮ่องสอน ซึ่งผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นราบ (สำนักระบาดวิทยา, 2559) จากลักษณะของการแพร่ระบาดของ โรค อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่อยู่ในพื้นที่ราบจึงมีบทบาทมากในการควบคุม และป้องกันโรคไข้เลือดออกและต้องดำเนินการ ควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกอย่าง สม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรทางด้านสาธารณสุขตระหนัก และเห็นความสำคัญของการควบคุมและ ป้องกันโรคไข้เลือดออกในพื้นที่ ซึ่งจะไม่ สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมี ประสิทธิภาพหากไม่ได้รับความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะความร่วมมือจากอาสา สมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่อาศัยความรู้ และทักษะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้านในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความรู้ และทักษะในการควบคุมและป้องกันโรค ไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาวางแผนพัฒนา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับบริบท ของพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัย ครอบครัวย และปัจจัยด้านงานของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครอบคลุมการศึกษาความรู้และทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 6 ตำบล 35 หมู่บ้าน

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีทั้งสิ้น 377 คน จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มแรกสำหรับแจกแบบสอบถาม ใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 194 คน และสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย

กลุ่มที่สองสำหรับการสังเกต กำหนดขนาด คิดเป็นร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่างที่แจกแบบสอบถาม เท่ากับจำนวน 20 คน

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการศึกษาในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 – เดือนเมษายน พ.ศ. 2559

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

ข้อมูล

เครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสังเกต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยมีการสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยด้านงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นคำถามแบบเลือกถูก-ผิด

1.3 ทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นคำถามแบบมาตราวัดในมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale)

1.4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. แบบสังเกตการเฝ้าระวัง การควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการสังเกตพฤติกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการปฏิบัติงานการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 3 ส่วน ประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลพื้นฐาน จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ชื่อผู้สังเกต ชื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ระดับของอาสาสมัครสาธารณสุข และวันที่สังเกตการ

2.2 ข้อคำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการสังเกตพฤติกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการปฏิบัติงานการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบรายการเลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ

2.3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเฝ้าระวังการควบคุม และป้องกันโรคไข้เลือดออกสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 ข้อ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อนำส่งหนังสือไปยังสำนักงานอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการนำส่งแบบสอบถามไปยังโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัดเพื่อให้เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขเป็นผู้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างด้วยการแนบเอกสารชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และชี้แจงรูปแบบการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้นและหากผู้ให้ข้อมูลจะยุติหรือปฏิเสธการตอบแบบสอบถามสามารถทำได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่สองด้วยการสังเกตพฤติกรรมกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านจำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลตรงตามสภาพความเป็นจริงที่พบ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

1.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.6 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 46.4 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 82.0 จบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 48.5 มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 44.8 และมีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท ร้อยละ 43.8

1.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน ร้อยละ 33.5 อยู่อาศัยแบบครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 76.3 มีบทบาทในครอบครัวเป็นสมาชิกครอบครัว ร้อยละ 57.8 ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นอย่างดี ร้อยละ 89.7

1.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมาแล้ว 9 - 13 ปี ร้อยละ 32.0 มีส่วนร่วมในงานสาธารณสุขบ่อยครั้งมากหรือเข้าร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 61.3 มีความถี่ในการอบรมต่อปีจำนวน 2-4 ครั้ง/ปี ร้อยละ 61.3 มีจำนวนครัวเรือนในความรับผิดชอบ 11-20 ครัวเรือน/คน ร้อยละ 72.2 เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขระดับหมู่บ้าน ร้อยละ 89.7 ได้รับข่าวสารโรคไข้เลือดออกจากการเข้าประชุม/อบรม ร้อยละ 89.2 มีความคาดหวังในการปฏิบัติงานโรคไข้เลือดออกในระดับมาก ร้อยละ 66.5

1.4 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรค

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
มาก	116	99.5
ปานกลาง	76	39.2
น้อย	1	0.5

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในภาพรวมมีระดับความรู้มาก ร้อยละ 99.5 ในเรื่องการกำจัดลูกน้ำยุงลาย โดยการคว่ำภาชนะไม่ให้มีน้ำขัง ควรทำต่อเนื่องติดต่อกันทุก 7 วัน และรองลงมามีระดับความรู้ปานกลาง ร้อยละ 39.2 ในเรื่องใช้เสื้อดอ

เป็นโรคติดต่ออันตราย โดยมียุงลายเป็นพาหะนำโรคและเรื่องผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกแล้วสามารถเป็นซ้ำได้ หากถูกยุงลายที่มีเชื้อโรคใช้เสื้อดอ

1.5 ทักษะการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงทักษะการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบมาตรวัดในมาตราส่วนประเินค่า (Likert Scale)

ข้อทักษะ	แปลผล
1. ส่งเสริมให้ชาวบ้านตรวจสอบพื้นที่ ๆ มีน้ำขัง	สูง
2. เชิญชวนให้ชาวบ้านศึกษาข้อมูลและข่าวสารการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก	สูง
3. เผื่อระวังการเจ็บป่วยของคนในครอบครัว	สูง
4. ส่วนร่วมกิจกรรมรณรงค์การควบคุมและป้องกันไข้เลือดออก	สูง
5. แนะนำวิธีควบคุมและป้องกันไข้เลือดออกให้กับชาวบ้าน ด้วยการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย	สูง
6. การปฏิบัติหน้าที่ อสม. ในการควบคุมและป้องกันไข้เลือดออก	สูง
7. แนะนำให้ความรู้แก่ชาวบ้านในการเผื่อระวังอาการป่วย	สูง
8. แนะนำช่องทางที่ถูกต้องในการแจ้งข่าวการป่วยไข้เลือดออก	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนมีทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ระดับสูง จำนวน 8 ข้อ และในระดับปานกลาง 3 ข้อ

2. ผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของความรู้กับทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง

ความสัมพันธ์	R	P-value	แปลผล
		0.05	
ความรู้กับทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกภาพรวม	0.523	0.081	ไม่มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 3 พบว่า ความรู้กับทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาจากข้อพบว่า ความรู้และทักษะมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประเด็นการมีส่วนร่วมกิจกรรมรณรงค์การควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนและแหล่งชุมชน ประเด็นการเชิญชวนให้ชาวบ้านศึกษาข้อมูลและข่าวสารการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกพร้อมทั้งแนะนำวิธีควบคุมและป้องกันโรคด้วยวาจาในช่วงที่มีการระบาดของโรคและประเด็นการแนะนำช่องทางที่ถูกต้องในการแจ้งข่าว เมื่อพบว่ามีบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก

3. สรุปผลการสังเกตโดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเองด้านทักษะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการเฝ้าระวังการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน 20 ตัวอย่างพบว่า

3.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและมีความสามารถในการให้คำแนะนำให้แก่ประชาชนเป็นอย่างดี

กลุ่มตัวอย่างยังได้รับความเชื่อถือและการยอมรับจากชาวบ้านในระดับต่ำ

3.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทักษะและความสามารถในการเป็นแกนนำในการวางแผนป้องกันโรคไข้เลือดออก การเฝ้าระวังการระบาดของโรค การออกพื้นที่เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงพื้นที่เสี่ยงได้ รวมถึงสามารถเป็นแกนนำในการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในชุมชนได้ ส่วนงานการประเมินอาการเจ็บป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการประเมินอาการป่วยไข้เลือดออกได้อย่างถูกต้องในระดับต่ำ

3.3 ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ตระหนักและให้ความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่างเท่าที่ควรเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรหาเช้ากินค่ำ ต้องออกไปทำการเกษตร หรือค้าขายทุกวัน จึงไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมกับงานสาธารณสุข อีกทั้งชาวบ้านคิดว่าการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีคำตอบแทนเป็นรายเดือนอยู่แล้ว

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 41-50 ปี ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว และเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในภาพรวมระดับมาก โดยมีความรู้มากที่สุดในเรื่องการกำจัดลูกน้ำยุงลาย โดยการคว่ำภาชนะไม่ให้มีน้ำขัง ควรทำต่อเนื่องติดต่อกันทุก 7 วัน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้ในข้อนี้สูงสุดเนื่องจากการเป็นการป้องกันที่ง่ายที่สุด ไม่ต้องลงทุนเครื่องมือและอุปกรณ์ใด ๆ ทุกคนสามารถเริ่มต้นป้องกันได้เองที่บ้าน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกตำบลยังได้จัดอบรมความรู้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกเป็นประจำทุกปี ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ ณัฐธิดา ศิริเกตุ (2557) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลเขวาสันติ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งระบุว่า อาสาสมัครสาธารณสุขส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก และมีการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับดี

2. ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยรวมอยู่ในระดับสูง แต่พบว่ามีทักษะในการป้องกันการเพาะพันธุ์ยุงลายด้วยการพ่นหมอกควันในพื้นที่เสี่ยงน้อยที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากการพ่นหมอกควันเพื่อทำลายแหล่งยุงลายนั้นผู้รับผิดชอบดำเนินการคือ

องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อเกิดการระบาดของโรคขึ้น สำนักงานสาธารณสุขอำเภออาจจะต้องไปแจ้งองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละพื้นที่ให้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาพ่นหมอกควัน ดังนั้นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจึงไม่ต้องทำเอง ทำให้ขาดทักษะนี้ ซึ่งผลการวิจัยแตกต่างจากขวลิต สาทช้าง (2554) วิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีในการควบคุมโรคไข้เลือดออกของทีมงานสุขภาพอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งระบุว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ที่มีทักษะและความชำนาญในการใช้สารเคมีในการควบคุมโรคไข้เลือดออกมากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาจากข้อพบว่า มีความรู้กับทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกจำนวน 3 ข้อ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมกิจกรรมรณรงค์การควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน และแหล่งชุมชน (2) การเชิญชวนให้ชาวบ้านศึกษาข้อมูลและข่าวสารการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก พร้อมทั้งแนะนำวิธีควบคุมและป้องกันโรคด้วยวาจาในช่วงที่มีการระบาดของโรค และ (3) การแนะนำช่องทางที่ถูกต้องในการแจ้งข่าว เมื่อพบว่ามีบุคคลในครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิดป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับข้อสรุปที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่สรุปได้ว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอปายมีความสามารถในการณรงค์ เชิญชวน และแจ้งข่าวสารการเจ็บป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐธิดา ศิริเกตุ (2557) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลเขวาสันธุ์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข และมีความใกล้เคียงกับผลการวิจัยของกริณย์รัตน์ เกียรติธนบดี, วิโรจน์ ไวรานิซกิจ และเจตต์ ดิอิ่ง (2558) ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของภาคีเครือข่ายสุขภาพในอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แต่กลุ่มตัวอย่างยังได้รับความเชื่อถือและการยอมรับจากประชาชนในระดับต่ำ ทั้งนี้ คาดว่าเกิดจากการขาดการฝึกฝน หรือการทำความเข้าใจ จนเกิดความชำนาญ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP) ของเดอพลัว (Fleur, 1966 อ้างถึงใน ตาวิ พานิช, 2545) ซึ่งกล่าวไว้ว่า บุคคลมักจะมีการแสดงออกที่ตรงกันข้ามกับความรู้และทัศนคติของตนเองในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งตรงกับความเป็นจริงที่ว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่

ไม่มีโอกาสนำเสนอความรู้ในที่สาธารณะทำให้ขาดทักษะ ความชำนาญ รวมไปถึงความมั่นใจในการพูดและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งในปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ เดอพลัวได้เสนอแนวทางในการแก้ไขไว้ 4 วิธี ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการให้มากขึ้น การให้คำแนะนำการปฏิบัติที่ถูกต้อง การให้รางวัลกับผู้ที่ยอมรับนวัตกรรม และการใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวด้วยวิธีการใช้สื่อบุคคลเป็นผู้ส่งเสริมและนำความคิดไปสู่ประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก

2. ควรจัดอบรมมือปราบน้อยในโรงเรียนในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกเพื่อให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปกระตุ้นเตือนผู้ปกครองในชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาความตระหนักรู้กับบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก

2. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกตามบริบทของพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2550). *หลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุข พ.ศ. 2550*.
กรุงเทพฯ: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *แนวทางการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคใช้เลือดออกสำหรับพื้นที่*.
สืบค้นจาก www.udo.moph.go.th/.../NE72sd0043HMwIVVqfCv1gL5Ud.doc
- ชลิต สาทซัง. (2554). *ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมี
ในการควบคุมโรคใช้เลือดออกของทีมนักสุขภาพอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์
สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ณัฐธิดา ศิริเกตุ. (2557). *การศึกษาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคใช้เลือดออก
ของอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลเขาทุ่ง อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด*. สืบค้นจาก
thawathos.net/
- ดาวิ พานิช. (2545). *การรับรู้ข่าวสาร ทักษะ และพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้รถยนต์
เกี่ยวกับโครงการรณรงค์การเติมน้ำมันเบนซินที่มีค่าออกเทนที่เหมาะสมกับความต้องการ
ของเครื่องยนต์*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์ธุรกิจ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).
- ภิรมย์รัตน์ เกียรติธนบดี, วิโรจน์ ไหววนิชกิจ และเจตต์ ดียิ่ง. (2558). *พฤติกรรมในการป้องกันและ
ควบคุมโรคใช้เลือดออกของภาคีเครือข่ายสุขภาพในอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์*. *วารสาร
วิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 10(2), 84–91.
- ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. (2554). *ราชกิจจานุเบกษา*,
เล่ม 128, ตอนพิเศษ 33 ง หน้า 1 – 10.
- สำนักระบาดวิทยา. (2559). *สถานการณ์โรคติดต่อที่น่าจับตามองในช่วงฤดูฝน*. กลุ่มพัฒนาระบบ
แพ้ะวังทางระบาดวิทยาโรคติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นจาก
www.riskcomthai.org/2017/detail2.php?id=24570&m=event&gid=1-026-001
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introduction analysis*. New York: Harper and Row.

**แนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย :
การสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเป็นระบบ
GUIDELINES FOR THE PREVENTION OF TEENAGE PREGNANCY
IN THAILAND: A SYSTEMATIC SYNTHESIS**

จิราจันท์ คณธา^{1*}, ปิ่นแก้ว โชติอำนวย², วิภา ประสิทธิ์โชค³ และ อุษณห์ อินทมาศ⁴
Jirajan Kontha^{1*}, Pinkaew Choteamnuay², Wipa Prasittichok³ and Usanun Intanmas⁴

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ 45 ถนนอรุณกวี ตำบลปากน้ำโพ
อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000^{1,2,3,4}

Boromarajonani College of Nursing, Sawanpracharak Nakhonsawan 45 Attakawee Road,
Paknampho Sub – district, Muang District, Nakhonsawan Province^{1,2,3,4}

*Corresponding author E-mail: kangkob@gmail.com

(Received: Oct 4, 2019; Revised: Dec 5, 2019; Accepted: Dec 15, 2019)

บทคัดย่อ

การสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย ในประเด็นแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และประสิทธิผลของแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย การสืบค้นงานวิจัยโดยการรวบรวมรายงานการวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในฐานข้อมูลทางวิชาการที่น่าเชื่อถือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554– 2559 เครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยประกอบด้วย แบบคัดกรองงานวิจัย แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบบันทึกการสกัดข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปโดยใช้สถิติพรรณนา จำแนกรูปแบบของการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นด้วยการสรุปบรรยายเชิงเนื้อหา ผลการสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเป็นระบบครั้งนี้ พบว่า มีงานวิจัยที่สามารถนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จำนวน 7 เรื่อง โดยมีรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย 7 รูปแบบ ได้แก่ 1) โปรแกรมการส่งเสริมการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย 2) โปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคและแรงสนับสนุนทางสังคม 3) โปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์

¹⁻³ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ

⁴ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

ไม่พร้อมในวัยรุ่น 4) อบรมเสริมพลังให้แก่นักเรียนเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัย และการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม 5) รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 6) รูปแบบการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และ 7) รูปแบบป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงไทยตอนต้นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในเรื่องประสิทธิผลของแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ผลการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า ความรู้ทัศนคติ และทักษะด้านการให้คำปรึกษา ความเชื่อ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ระดับแรงจูงใจในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศหลังใช้รูปแบบการป้องกันมีระดับสูงขึ้น แต่มีงานวิจัยจำนวน 2 เรื่อง ที่ได้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น แต่ไม่ได้มีการวัดประสิทธิผลของรูปแบบ

คำสำคัญ: การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น, แนวทางป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น, ประเทศไทย

ABSTRACT

The objective of this research was to synthesize research systematically about guidelines for the prevention of teenage pregnancy in Thailand in cases of teenage pregnancy prevention and the effectiveness of guidelines for teenage pregnancy prevention in Thailand. Research was conducted by compiling research reports published in reliable academic databases from 2011–2016. Tools used in the systematic review included research screening form, research quality evaluation form, and the data extraction record form. The data was synthesized by analyzing general characteristics using descriptive statistics, classifying patterns of teenage pregnancy prevention and the effectiveness of using the teen pregnancy prevention model using the content brief. From this systematic review of research, it was found that there were 7 researches that could be analyzed and synthesized. There were 7 forms teenage pregnancy prevention in Thailand included; 1) the program to promote safe sexual intercourse, 2) health education program by applying motivation theory for disease prevention and social support, 3) unwanted pregnancy prevention program in teenage pregnancy, 4) empowerment training for student leaders on safe sexual behaviors and preventing unwanted pregnancy, 5) teenage pregnancy prevention pattern, 6) pattern of preventive action and premature pregnancy problems solving, and 7) pregnancy prevention pattern of early Thai female adolescents using the school as a base regarding the effectiveness of guidelines for preventing teenage pregnancy. The systematic review was found that knowledge, attitude and counseling skills, the belief about safe sex, preventing of sexually transmitted diseases and unwanted

pregnancy and level of motivation to prevent risky sex behaviors after using teenage pregnancy prevention patterns were higher but there were 2 studies that had been formulated to prevent teen pregnancy but did not measure the effectiveness of the model.

KEYWORDS: Teenage Pregnancy, Teenage Pregnancy Prevention, Thailand

บทนำ

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์มากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดของวัยรุ่นคือการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ซึ่งเกิดจากระบบฮอร์โมนเพศในร่างกาย วัยรุ่นทั้งชายและหญิงจะมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่พร้อมสำหรับการเจริญพันธุ์ ฝ่ายหญิงสามารถให้กำเนิดบุตรหรือตั้งครรภ์ได้ ประกอบกับเป็นช่วงวัยแห่งความอยากรู้อยากลอง และค่านิยมในการมีเพศสัมพันธ์เปลี่ยนไปจากในอดีต วัยรุ่นจึงมีเพศสัมพันธ์ในอายุน้อยลง จึงทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ เช่น การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และปัญหาการทำแท้งผิดกฎหมาย ข้อมูลจาก World Health Statistics 2017 (World Health Organization, 2017) รายงานอัตราเกิดมีชีพเฉลี่ยทั่วโลกในมารดาอายุ 15-19 ปี ในปี ค.ศ. 2015 คิดเป็นร้อยละ 44.1 ต่อประชากรหญิงในกลุ่มอายุเดียวกัน 1,000 คน และอัตราการคลอดในวัยรุ่นไทยอายุ 15-19 ปี ต่อประชากรหญิงในกลุ่มอายุเดียวกัน 1,000 คน พบว่าในปี พ.ศ. 2554-2557 มีอัตราร้อยละ 53.04, 53.04, 51.2 และ 47.9 ตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, 2559) ข้อมูลการคลอด ปี พ.ศ. 2557 พบว่า วัยรุ่นอายุ

10-14 ปี มีจำนวนคลอดทั้งหมด 3,213 คน วัยรุ่นอายุ 15-19 ปี มีจำนวนคลอดทั้งหมด 112,277 คน และมีการคลอดซ้ำในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 ในวัยรุ่นอายุ 10-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.1 (กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, 2558) ซึ่งแสดงถึงวัยรุ่นมีการตั้งครรภ์ในอัตราที่สูง

สาเหตุและปัจจัยส่งเสริมการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนั้นเกิดจากสภาพครอบครัว ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ครอบครัวแตกแยก อัตราวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์เร็วในปัจจุบันมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยม ระดับการศึกษาหรือสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ การดื่มสุราหรือการใช้สารเสพติด การขาดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์หรือความล้มเหลวในการคุมกำเนิดด้วยวิธีต่าง ๆ การถูกข่มขืนโดยบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอื่น และการที่สตรีมีประจำเดือนครั้งแรกเร็ว ทำให้ตกไข่เร็วจึงสามารถตั้งครรภ์ได้ตั้งแต่อายุน้อย (นันทพร แสนศิริพันธ์, 2555)

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจะส่งผลกระทบต่อตัววัยรุ่นเองและเด็กที่เกิดจากมารดาวัยรุ่น เช่น การเจริญเติบโตของร่างกายหยุดชะงักหรือเพิ่มน้อยกว่าปกติ เสี่ยงต่อการเกิดภาวะ

แทรกซ้อน เช่น ภาวะทุพโภชนาการ โลหิตจาง ความดันโลหิตสูงร่วมกับการตั้งครรภ์ การติดเชื้อ ในระหว่างตั้งครรภ์โดยเฉพาะโรคติดต่อทาง เพศสัมพันธ์ ภาวะศีรษะทารกไม่ได้สัดส่วนกับ ช่องเชิงกราน การตกเลือดระยะหลังคลอด (นันทพร แสนศิริพันธ์, 2555) นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อด้านสังคม ได้แก่ การที่มารดา วัยรุ่นต้องออกจากโรงเรียน การสูญเสียโอกาส ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์ กับโอกาสในการประกอบอาชีพในอนาคต ผลกระทบต่อทารกในครรภ์ ได้แก่ การเสียชีวิต ของทารกในครรภ์หรือขณะคลอด ทารก มีน้ำหนักตัวน้อย มีพัฒนาการช้า พ่อและแม่วัยรุ่น เกิดความเครียด ทะเลาะเบาะแว้ง เกิดปัญหา ในครอบครัวตามมา บางรายตัดสินใจทำแท้ง เป็นต้น ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านสาธารณสุขที่ต้องสูญเสียงบประมาณ ในการดูแลคุณภาพชีวิตแม่และเด็กหลังคลอด รวมถึงปัญหาการละทิ้งบุตรให้เป็นภาระของ ครอบครัว เกิดเป็นปัญหาด้านสภาพจิตใจ ของครอบครัวและเด็กที่เกิดมา

รูปแบบการดำเนินการป้องกันการ ตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในประเทศไทย (ปัทมา ผ่องสมบุญ และโสภิต จำปาศักดิ์, 2558) มีหลาย รูปแบบ ได้แก่ ครอบครัวเป็นฐาน (Family Based) เป็นการทำหน้าที่ของครอบครัว ให้สมบูรณ์ โดยครอบครัวต้องให้เวลาให้ความรัก ความเอาใจใส่และต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นที่ปรึกษาในทุกเรื่อง มีทักษะในการถ่ายทอดสิ่ง ที่ดีให้เด็ก สอนทักษะชีวิตเด็ก สร้างภูมิคุ้มกันชีวิต โรงเรียนเป็นฐาน (School Based) เป็นการ ทำหน้าที่ในส่วน of โรงเรียน โดยเป็นตัวอย่าง

ที่ดี เสริมทักษะการให้คำปรึกษา คัดกรอง กลุ่มเสี่ยง สอนเน้นกลุ่มเสี่ยงนอกเหนือจาก ในหลักสูตร อบรม ดูแลเอาใจใส่ ให้ความรัก ให้เวลา สอนการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ทักษะชีวิต ดูแลสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน สื่อในโรงเรียน การจัดเวลาว่าง นันทนาการไม่ให้เกิดว่างมาก จัดกิจกรรมนักเรียน มีนโยบายการจัดการ ปัญหาเด็กที่ชัดเจน สร้างความร่วมมือกับ พยาบาลในการค้นหาและป้องกัน และชุมชน เป็นฐาน (Community Based) เป็นการทำหน้าที่ ในส่วนของชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยชุมชนต้องมี ส่วนในการเอาใจใส่ กวดขัน เป็นตัวอย่างที่ดี อบรม ดูแลเอาใจใส่ ดูแลภาวะเสี่ยงบอพัก ภาวะเสี่ยงสังคมตามบทบาทหน้าที่ และจาก การศึกษาการป้องกันวัยรุ่นตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่ กล่าวถึงเพศศึกษา (Sex Education) และเพศวิถี ศึกษา (Sexuality Education) โดยในประเทศไทย นั้นเน้นที่เพศศึกษามากกว่าเพศวิถีศึกษา (ศิริพร จิรวัดมนกุล และคนอื่น ๆ, 2554)

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิจัย กึ่งทดลองเกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรม การเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อป้องกันพฤติกรรม เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดนครปฐม (วันวิสาข์ บัวลอย, มณีรัตน์ ชีระวิวัฒน์, ภรณ์ วัฒนสมบูรณ์ และนิรัตน์ อิมามี, 2557) และยังมีการศึกษา วิจัยเชิงปฏิบัติการอื่น ๆ ที่ใช้รูปแบบการจัด กิจกรรมให้ความรู้ทางเพศศึกษาและเสริมสร้าง ทักษะชีวิต ได้แก่ การพัฒนารูปแบบป้องกัน การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงไทยตอนต้นโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (ชลลดา ไชยกุลวัฒนา, อาภาพร เผ่าวัฒนา, สุนีย์ ลำป้าน และแอนน์

จริยพงษ์สุวรรณ, 2556) และการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในจังหวัดกำแพงเพชร (สุชาติ รัตธา, เรขา อรุณวงศ์ และรัชณี นิธากร, 2558) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่สามารถสรุปแนวทางที่ดีที่สุดที่จะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย ดังนั้นเพื่อให้มีความครอบคลุมและก้าวทันต่อองค์ความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ดังกล่าวให้เป็นระบบมากขึ้นซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงวางแผนที่จะรวบรวมสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทยโดยใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเป็นระบบจากฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่มีการดำเนินการวิจัยในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 – 2559 เนื่องจากในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2554 ได้มีผู้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไว้แล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน

ในการพัฒนาแนวทางหรือโปรแกรมในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศให้มีประสิทธิภาพต่อไป

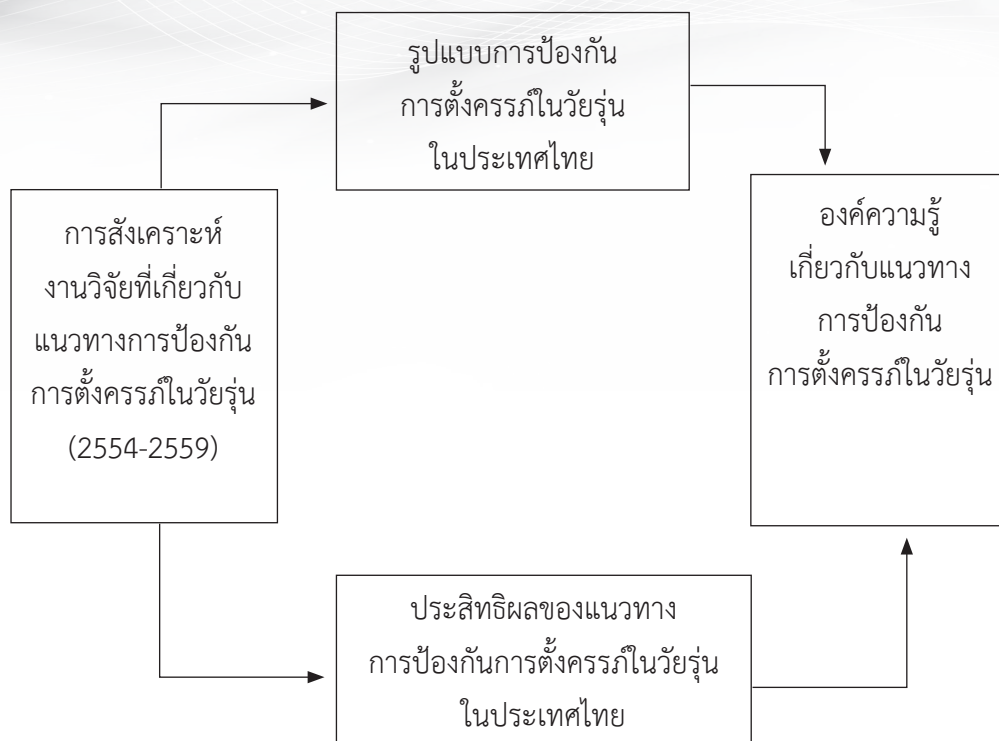
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นในประเทศไทยในประเด็นแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย ประสิทธิภาพของแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัยของนางลลภณี วิรัชชัย (2552) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัยในประเด็นที่สนใจได้ชัดเจนขึ้น โดยสามารถแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอน

การดำเนินการ คือ

1. กำหนดหัวข้อสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัย จากทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นในประเทศไทย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัย ได้แก่

1.1 มีโปรแกรม/แนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นเป็นตัวแทน

1.2 มีการประเมินผลลัพธ์ที่เป็นตัวแทนหลัก คือการป้องกันการตั้งครรภ์

1.3 กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนชาวไทยอายุ 10-19 ปี

1.4 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัย

เชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือการวิจัยเชิงทดลอง ที่มีการออกแบบโดยมีกลุ่มควบคุม และมีการสุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดลอง (RCTs) และการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research)

2. สืบค้นรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์ที่กำหนด มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 กำหนดคำสำคัญ (Key Words)

ได้แก่ วัยรุ่น การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แนวทางป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การสังเคราะห์งานวิจัยอย่างเป็นระบบการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แนวทางป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นประเทศไทย

2.2 กำหนดแหล่งข้อมูลโดยการรวบรวมรายงานการวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในฐานข้อมูลทางวิชาการที่น่าเชื่อถือ ได้แก่ Thaijo, Thailis, CINAHL, Science Direct, PubMed ที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2559 ผลการสืบค้นได้งานวิจัยจำนวน 7 เรื่อง ที่นำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์

2.3 พิจารณาทศดัยของรายงานวิจัยแต่ละฉบับเพื่อคัดกรองเฉพาะบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และทำการคัดแยกกลุ่มบทความวิจัยตามประเด็นที่กำหนด คือ แนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

2.4 ศึกษารายงานวิจัยแต่ละฉบับโดยละเอียดโดยพิจารณาตามเกณฑ์แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยของ Jadad et al. (1996)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แบบคัดกรองงานวิจัย (Research Screening Form) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามเกณฑ์ในการคัดเลือกรายงานวิจัย 2) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยของ Jadad et al. (1996) ซึ่งมีประเด็นในการประเมินผลงานวิจัย 4 ด้าน คือ กระบวนการสุ่ม (Randomization) การปกปิดการแบ่งกลุ่ม (Allocation Concealment) การปกปิดสิ่งทดลอง (Blinding) และการให้คำอธิบายเกี่ยวกับการออกจากการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง เกณฑ์การให้คะแนนอยู่ระหว่าง 0-5 คะแนน โดยงานวิจัยที่ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 3 คะแนน ถือว่าผ่านเกณฑ์

การประเมิน และ 3) แบบบันทึกการสกัดข้อมูล (Data Extraction Form) มีการควบคุมคุณภาพของการรวบรวมข้อมูลโดยทดสอบความตรงกันของการบันทึกข้อมูล การคัดกรองการวิจัย และการประเมินคุณภาพงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สังเคราะห์ข้อมูลผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของรายงานการวิจัย ได้แก่ ระเบียบวิธีวิจัย รูปแบบการแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยหาค่าความถี่และร้อยละ

2. วิเคราะห์รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และประสิทธิผลของแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทยโดยใช้สรุปบรรยายเชิงเนื้อหา (Narrative Summary)

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. งานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกโดยใช้แบบคัดกรองงานวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.57 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.57 การวิจัยและพัฒนา จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.57 และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.29 รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีจำนวน 7 รูปแบบ ได้แก่ โปรแกรมการส่งเสริมการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย โปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจ เพื่อป้องกันโรคและแรงสนับสนุนทางสังคม โปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น อบรม

เสริมพลังให้แก่นักเรียนเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยและการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น รูปแบบการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และรูปแบบป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น

หญิงไทยตอนต้นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ทั้งหมด (ตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป) จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100.00 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

ลักษณะทั่วไปของงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
ระเบียบวิธีการวิจัย		
การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research)	2	28.57
การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)	2	28.57
การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR)	1	14.29
การวิจัยและพัฒนา	2	28.57
รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น		
โปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคและ แรงสนับสนุนทางสังคม	1	14.29
โปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น	1	14.29
อบรมเสริมพลังให้แก่นักเรียนเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัย และการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม	1	14.29
รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น	1	14.29
รูปแบบการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร	1	14.29
รูปแบบป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงไทยตอนต้นโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน	1	14.29
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง		
กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ (ตั้งแต่ 30 คน ขึ้นไป)	7	100

2. รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย จากการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีรูปแบบหรือแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย 7 รูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีกิจกรรมที่หลากหลาย มีบางกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันคือ

การบรรยายให้ความรู้ รูปแบบส่วนใหญ่เน้นที่ตัววัยรุ่นเอง มีจำนวน 4 เรื่อง อีก 3 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยวัยรุ่น และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน ครู แกนนำนักเรียน ภารโรง ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่

สาธารณสุข อาจารย์พยาบาล ตัวแทนชุมชน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้บริหารของหน่วยงานระดับจังหวัด เขต นายกเทศมนตรีหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้แทน กำหนดผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน องค์การพัฒนาลังคม ในแต่ละรูปแบบนอกจากกิจกรรมให้ความรู้แล้ว ยังมีกิจกรรมการสาธิต การส่งเสริมการเห็นสมรรถนะแห่งตน การใช้ระบบกระตุ้นเตือนการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชาพิจารณ์ การสัมมนา การเสวนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสะท้อนข้อมูล การจัดอบรม

3. ประสิทธิภาพของแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทยจากการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีกิจกรรมการให้ความรู้ การสาธิต การส่งเสริมให้เห็นสมรรถนะแห่งตน การใช้ระบบการกระตุ้นเตือนการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชาพิจารณ์ การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสะท้อนข้อมูล การจัดอบรมในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และประสิทธิผลของแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ผลเป็นที่น่าพอใจเรื่อง ความรู้ ทักษะ ทักษะทางด้านการให้คำปรึกษา ความเชื่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ แรงจูงใจในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศหลังใช้รูปแบบการป้องกันสูงขึ้น แต่มีงานวิจัยจำนวน 2 เรื่อง ที่ได้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น แต่ไม่ได้มีการวัดประสิทธิผลของรูปแบบในการป้องกันการตั้งครรภ์ แต่วัดจากการใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทยจากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่ามีผลงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 7 เรื่อง เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2544-2553 เคยมีผู้สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบหรือแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจำนวน 9 เรื่อง (จิราวรรณ ศิริโสภ, 2554) ผู้วิจัยสังเคราะห์งานวิจัยต่อ ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมาคือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 - 2559 ทั้งนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 เรื่อง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือการวิจัยเชิงทดลอง ที่มีกรอบออกแบบโดยมีกลุ่มควบคุมและมีการสุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดลอง (RCTs) การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) การวิจัยและพัฒนา และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) และพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงพรรณนา แสดงให้เห็นว่าการวิจัยเพื่อหารูปแบบเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย ซึ่งควรมีการส่งเสริมให้มีการทำวิจัยที่เป็นการวิจัยและพัฒนา วิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงทดลอง และการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อให้ได้รูปแบบหรือโปรแกรมที่จะช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้น สามารถนำไปเลือกใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์แต่ละแห่งซึ่งมีสภาพปัญหาที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ในบางส่วน โดยการค้นหาปัญหาแต่ละพื้นที่ก่อนสร้างโปรแกรมหรือรูปแบบกิจกรรม

เพื่อป้องกันการตั้งครุฑในวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะวัยรุ่นในเขตเมืองและชนบทจะมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน การหาแนวทางการป้องกันจะต้องสอดคล้องกับกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่นั้น ๆ

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้สามารถนำรูปแบบการป้องกันการตั้งครุฑในวัยรุ่นไปเลือกใช้ให้สอดคล้องกับบริบทนั้น ๆ โดยเลือกเฉพาะกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในพื้นที่ที่ต้องการ ในการนำรูปแบบต่าง ๆ ไปใช้ควรจะศึกษาสถานการณ์ สภาพแวดล้อมของวัยรุ่นในพื้นที่นั้น ว่ามีความคล้ายคลึงกับรูปแบบที่มีการศึกษาวิจัยไว้หรือไม่ เนื่องจากรูปแบบการป้องกันการตั้งครุฑในวัยรุ่นเป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่มากไม่สามารถอ้างอิงในประชากรกลุ่มอื่นได้ แต่ก็สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ โดยต้องศึกษาปัญหา ข้อมูลที่เป็นจริงของวัยรุ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบว่ามีลักษณะอย่างไร มีปัจจัยใดที่เป็นสาเหตุให้เกิดการตั้งครุฑในวัยรุ่น จะได้เลือกรูปแบบที่แก้ปัญหาได้ตรงจุด จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่ารูปแบบการป้องกันการตั้งครุฑในวัยรุ่น ควรประกอบไปด้วยกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ Kirby (2001) เรื่อง โปรแกรมลดการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น พบว่า โครงการพัฒนาเด็กชาวอเมริกัน แสดงให้เห็นถึงอัตราการป้องกันและยับยั้งการตั้งครุฑที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีหลักฐานสนับสนุนเมื่อมีการใช้รูปแบบการพัฒนาในหลายด้านรวมกัน หรือทั้งหมดดังต่อไปนี้ คือการสร้างความนับถือในตัวเอง

การทำงานอาสาสมัครการสนับสนุนทางการศึกษา การชักจูงเตรียมการการดูแลสุขภาพ การเล่นกีฬาและทำกิจกรรมทางศิลปะ และการให้ความรู้ในโรงเรียน โดยเริ่มจากการค้นหาปัญหา สถานการณ์การตั้งครุฑวัยรุ่น ทศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ เพื่อออกแบบโปรแกรม/รูปแบบได้สอดคล้องกับสภาพการณ์จริง ซึ่งอาจรวบรวมข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ทั้งกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นเป้าหมายและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และดำเนินการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับปัญหาและสาเหตุที่พบ

จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่าการใช้แกนนำของวัยรุ่นเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือหญิงวัยรุ่นในการป้องกันการตั้งครุฑหรือแก้ไขปัญหามา เนื่องจากแกนนำวัยรุ่นเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกันกับวัยรุ่นหญิงวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจะกล้าปรึกษาและแกนนำสามารถใช้ระบบการส่งต่อไปยังผู้ที่สามารถดูแลหญิงวัยรุ่นรายนั้นต่อได้ ถ้าเกินความสามารถของแกนนำวัยรุ่น และบทบาทเครือข่ายในชุมชนซึ่งประกอบด้วยหลายภาคส่วน เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะทำให้รูปแบบการป้องกันการตั้งครุฑวัยรุ่นสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถป้องกันการตั้งครุฑในวัยรุ่นได้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของกิ่งดาว มะโนวรรณ (2553) เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหการตั้งครุฑไม่พึงประสงค์: กรณีศึกษา โครงการคุณแม่วัยใสห่วงใยอนาคต ศูนย์ฝึกอาชีพสตรี จังหวัดเชียงราย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหการตั้งครุฑไม่พึงประสงค์ได้แก่ ด้านตัววัยรุ่น ควรใช้เวลา

การคบหาก่อนมีเพศสัมพันธ์ มีทักษะชีวิต ด้านครอบครัว พ่อแม่ต้องมีความรู้ในเรื่อง เพศศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงความรักต่อบุตร ไม่บังคับหรือกดดันบุตรโดยเฉพาะเรื่อง การเรียน การเปรียบเทียบกับผู้อื่น ด้านสถานศึกษา ควรให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่วัยรุ่นและผู้ปกครอง ด้านชุมชน ควรอบรมให้ความรู้ แก่กลุ่มเป้าหมาย การเป็นแบบอย่างที่ดี พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสอดแทรกธรรมะ ให้กับเด็ก และหน่วยงานของรัฐควรมีความจริงจัง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ ไม่พึงประสงค์และทำงานเชิงบูรณาการให้ มากขึ้น สอดคล้องกับลำเจียก กัธร (2557) ที่กล่าวว่า ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น สามารถป้องกันได้ ทั้งจากตัวของวัยรุ่น ครอบครัว โรงเรียน รวมทั้งชุมชนและสังคม จากความรัก ความเข้าใจและการให้โอกาส จากคนใกล้ชิดจากสังคม

2. ประสิทธิผลของแนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทยจากการ สังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ พบว่า แนวทาง การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีจุดเด่น คือ มีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งด้านกิจกรรมการให้ ความรู้ การสาธิต การส่งเสริมให้เห็นสมรรถนะแห่ง ตน การใช้ระบบการกระตุ้นเตือนการสัมภาษณ์ เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชาพิจารณ์ การสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการการสะท้อน ข้อมูล การจัดอบรม ซึ่งทำให้ทราบสภาพปัญหา ที่แท้จริงของแต่ละพื้นที่ และหาแนวทาง แก้ปัญหาได้ตรงจุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ Kirby (2001) ศึกษาโปรแกรมลด การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นพบว่า

โครงการพัฒนาเด็กชาวอเมริกันแสดงให้เห็น ถึงอัตราการป้องกันและยับยั้งการตั้งครรภ์ ที่เพิ่มขึ้นซึ่งมีหลักฐานสนับสนุนเมื่อมีการใช้ รูปแบบการพัฒนาในหลายด้านรวมกันหรือ ทั้งหมด ดังต่อไปนี้คือการสร้างความนับถือ ในตัวเองการทำงานอาสาสมัครการสนับสนุน ทางการศึกษา การชักจูงเตรียมการดูแล สุขภาพ การเล่นกีฬาและทำกิจกรรมทางศิลปะ และการให้ ความรู้ ในโรงเรียนแต่ ผล การสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ของแต่ละงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาเป็นวัย รุ่นที่อยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน ในการนำรูปแบบ การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไปใช้ ต้องปรับ ใช้ตามสถานการณ์ ตามสภาพปัญหาที่พบใน แต่ละพื้นที่

ประสิทธิผลของแนวทางการป้องกันการ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จากการสังเคราะห์ งานวิจัยครั้งนี้วัดจากการใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ซึ่งเป็นการวัดผล ในระยะสั้น และส่วนใหญ่เป็นจากความคิดเห็น ไม่ได้ประเมินจากการติดตามในระยะยาวว่า ไม่มีการตั้งครรภ์จริง สถิติการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ลดลงหรือไม่ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ว่ารูปแบบการป้องกันนั้นมีประสิทธิภาพจริง หรือไม่จึงควรมีการติดตามผลการป้องกัน การตั้งครรภ์ในระยะยาวจนกว่าจะพ้นช่วงวัยรุ่น คือ อายุ 20 ปีขึ้นไป จะช่วยแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่นได้ และควรทำกิจกรรมการป้องกัน ในระยะยาวและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหา ได้อย่างแท้จริง แต่ในบางพื้นที่ที่มีสภาพปัญหา การตั้งครรภ์วัยรุ่น หรือมีปัจจัยที่ทำให้เกิด การตั้งครรภ์แตกต่างจากพื้นที่ที่เคยศึกษา

มาก่อน ควรมีการทำวิจัยเพิ่มเติม เพื่อหารูปแบบ หรือโปรแกรมใหม่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัย ไปใช้

ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย อย่างเป็นระบบในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ใน ทางปฏิบัติได้ โดยการเลือกรูปแบบการป้องกันการ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ในพื้นที่ของตนเอง ผลการศึกษาสามารถนำไป ใช้ในการออกแบบโปรแกรมการป้องกันการ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และดำเนินการเพื่อช่วย ลดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ แต่ต้องมีการค้นหา

ปัญหาในพื้นที่นั้น แล้วนำไปปรับใช้ตาม สถานการณ์ ตามสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ จึงจะสามารถแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การตั้งครรภ์ใน วัยรุ่นของประเทศไทยลดลง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการป้องกันการ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นต่อจากปีที่ได้ศึกษาครั้งนี้ และศึกษางานวิจัยที่ทำในต่างประเทศ เพื่อให้ได้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ที่มี ความหลากหลายมากขึ้น

2. ควรสังเคราะห์งานวิจัยแนวทางการ ป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย ที่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์. (2558). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2557*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด.

กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์. (2559). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2558*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด.

กิ่งดาว มะโนวรรณ. (2553). *แนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์: กรณีศึกษา โครงการคุมแม่วัยใสห่วงใยอนาคตศูนย์ฝึกอาชีพสตรีจังหวัดเชียงราย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).

จิราวรรณ ศิริโสม. (2554). *โปรแกรมการสอนเพศศึกษาเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นในโรงเรียน:*

การพยาบาลตามหลักฐานเชิงประจักษ์. (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา วิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล).

ชลลดา ไชยกุลวัฒนา, อาภาพร เผ่าวัฒนา, สุนีย์ ลำป้าน และแอนน์ จิระพงษ์สุวรรณ. (2556).

การพัฒนาแบบป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงไทยตอนต้นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.

Pacific Rim International Journal of Nursing, 17(2), 131–147.

- นางลักษณ์ วิรัชชัย. (2552). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย: การวิเคราะห์
อภิमान. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.*
- นันทพร แสนศิริพันธ์. (2555). การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ใน นันทพร แสนศิริพันธ์, นวี่ เบาทรวง
(บรรณาธิการ). *การพยาบาลผดุงครรภ์ เล่ม 3 สตรีที่มีภาวะแทรกซ้อน*. เชียงใหม่: บริษัท
ครองช้างพรินติ้ง จำกัด.
- ปัทมา ฝ่องสมบูรณ์ และโสภิต จำปาศักดิ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ใน
วัยรุ่นจังหวัดพิจิตร. *วารสารสาธารณสุขล้านนา*, 10(3), 260-275.
- ลำเจียก กำธร. (2557). วัยรุ่น: วัยรุ่นกับปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมป้องกันอย่างไร. *วารสาร
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ*, 30(3), 97-105.
- วันวิสาข์ บัวลอย, มณีรัตน์ ชีระวิวัฒน์, ภาณี วัฒนสมบูรณ์ และนิรัตน์ อิมามี. (2557). ประสิทธิภาพ
ของโปรแกรมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *รามาริบัติพยาบาลสาร*,
20(1), 127-142.
- ศิริพร จิรวัดนกุล, สมพร รุ่งเรืองกลกิจ, ดารุณี จงอุดมการณ์, กฤตยา แสงเวจริญ, สร้อย อนุสรณ์
ธีรกุล, สมพร วัฒนกุลเกียรติ, ..., สรวงสุดา เจริญวงศ์. (2554). *การศึกษาแนวทางการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น (แม่วัยใส)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.
- สุชาติ รัตนา, เรขา อรัญวงศ์ และรัชนี นิธากกร. (2558). การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไข
ปัญหา การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 9(2), 142-160.
- Jadad, A. R., Moore, R. A., Carroll, D., Jenkinson, C., Reynolds, D. J., Gavaghan, D. J.,..., McQuay,
H. J. (1996). Assessing the quality of reports of randomized clinical trials: Is blinding
necessary?. *Control Clinical Trials*, 17, 1-12.
- Kirby, D. (2001). *Emerging answers: research finding on programs to reduce unwanted Teenage
Pregnancy*. Washington, DC, USA: National Campaign to Prevent Teen. Retrieved from
<http://www.teenpregnancy.org/store/item.asp?productId=128pregnancy>
- World Health Organization. (2017). *World Health Statistics 2017*. Geneva, Switzerland: World
Health Organization.

ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย ในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 THE EFFECTIVENESS OF DIDACTIC TEACHING METHODS IN MATERNAL AND NEWBORN NURSING AND MIDWIFERY I

ชุตินา บูรณานันต์^{1*}, นيرانาท วิทยโชติคติคุณ², ศรีสุดา เอกลักษณ์รัตน์³ และ รพีพรรณ วิบูลย์วัฒนกิจ⁴

Chutima Booranatanit^{1*}, Niranart Vithayachockitikhun², Srisuda Eklakanarat³,
and Rapeepun Viboonwatthanakitt⁴

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ 45 ถนนอรุณวิ ตำบลปากน้ำโพ
อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000^{1,2,3,4}

Boromarajonani College of Nursing, SawanpracharakNakhonsawan 45 Attakawee Road,
Paknampho Sub – district, Muang District, Nakhonsawan^{1,2,3,4}

*Corresponding author E-mail: chutima.b@bcnsprnw.ac.th

(Received: Oct 4, 2019; Revised: Dec 13, 2019; Accepted: Dec 15, 2019)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย ในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ประชากรเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รายละเอียดของรายวิชา แผนการสอน วิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มประชากรอยู่ในระดับดี และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายอยู่ในระดับพึงพอใจมากทุกด้าน ทั้งด้านผู้สอน ด้านวิธีการสอน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านผู้เรียน

¹⁻⁴ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ

ข้อเสนอแนะ วิทยาลัยควรมีการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การพยาบาลมารดาทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์

ABSTRACT

This descriptive study was to examine the effectiveness of didactic teaching methods among nursing students in Maternal and Newborn Nursing and Midwifery I at Boromarajonani College of Nursing, Sawanpracharak, Nakhonsawan. The population consisted of 165 third year nursing students, academic year 2017. The instruments composed of the course specification, lesson plans, learning achievement evaluation and the satisfaction questionnaire related to learning and teaching methods. Data analyzed utilizing frequency, percentage, mean, standard.

The results showed that learning achievement of nursing students was at a good level and the satisfaction of didactic teaching method was at a high level in overall parts, including instructor, teaching method, learning climate, and students.

Recommendations: College should provide learning facilities and create atmosphere in order to make the teaching and learning process run efficiently and help to enhance learning progress as well as strengthen student's discipline.

KEYWORDS: Didactic Teaching Methods, Learning Achievement, Maternal and Newborn Nursing and Midwifery

บทนำ

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็คือทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนก็เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีสมรรถภาพ คือ เก่ง มีคุณภาพคือ ดี และเป็นผู้มีสุขภาพกายและจิต คือ สุข (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) เป็นประชากรที่มองโลกกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้

เชิดชูคุณธรรม ต้องเป็นการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือการจัดการเรียนการสอน ที่ให้ความสำคัญต่อบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวก

ดังนั้น แนวทางการจัดการศึกษา เพื่อให้ได้คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์นั้น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ระบุว่า ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรา 24 ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้ สอดคล้อง กับ ความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ผักกัษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ และการประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผักกัษะปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสนับสนุน การนำวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ เรียนรู้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้สอน ในการคิดหาทวิวิธีในการที่จะจัดการเรียน การสอนทางการพยาบาลให้สามารถตอบสนอง ต่อแนวความคิดต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนเอง รู้สึกเป็นสุขเมื่อได้เรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ กระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงต้องเปลี่ยน มาสู่การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ผู้สอนจะต้อง เป็นทั้งนักวิชาการ นักปฏิบัติ และนักจัดการ ที่จะบูรณาการความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย

จากผลการประเมินการจัดการเรียน การสอนวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ปีการศึกษา 2559 พบว่า นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า เนื้อหาเยอะ ส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย/อภิปราย ทำให้ การสอนไม่น่าสนใจ นักศึกษามีส่วนร่วมน้อย อยากให้สอนแบบสรุปเนื้อหาประเด็นที่สำคัญ อยากให้มีการสอนแบบทดลองหรือเข้ากลุ่มย่อย เพื่อจะได้ทดลองปฏิบัติจริง (วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์, 2560) จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้ศึกษา ในฐานะอาจารย์พยาบาลที่รับผิดชอบวิชา จึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัด การเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้น การเรียนรู้ด้วยตนเอง ผักกัษะกระบวนการคิด โดยการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย ซึ่งหมายถึงกระบวนการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้การสอน หลายวิธี ซึ่งมีวิธีการบรรยายแบบมีส่วนร่วม การอภิปราย การสอนเป็นกลุ่มย่อย การสาธิต การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการใช้แผนผัง มโนทัศน์ในการสรุปความคิดรวบยอด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัด การเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชา การพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิดและการ ผดุงครรภ์ 1 ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และ การผดุงครรภ์ 1 ที่ได้รับจากการเรียนการสอน

แบบหลากหลายของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์

2. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์

สมมุติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายอยู่ในระดับสูง

2. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาดังนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย ในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1

ประชากร

นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 165 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) และแผนการสอนวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ซึ่งเป็นเอกสารการออกแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ โดย 1) วิเคราะห์ความสามารถของผู้สอน 2) วิเคราะห์เนื้อหาสาระว่าจะสอนอย่างไร 3) วิเคราะห์ผู้เรียน 4) กำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ 5) สร้างแผนการสอน

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลายวิธี รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการบรรยายแบบมีส่วนร่วม การอภิปรายเป็นการสอนตามเนื้อหา โดยผู้สอนจะเป็นผู้อธิบายบรรยาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นโดยกระบวนการตั้งคำถาม คิด และวิเคราะห์ อันจะมีผลทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ในสภาพความเป็นจริง

การวิเคราะห์กรณีศึกษา เป็นวิธีการที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่กำหนดไว้ คำตอบและเหตุผลที่ผู้เรียนนำเสนอได้มาจากการอภิปรายร่วมกัน การใช้แผนผังมโนทัศน์ในการสรุปความคิดรวบยอด ผู้สอนเน้นพฤติกรรมให้ผู้เรียนมีการคิด การจัดระบบความคิดให้ชัดเจน เห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาอย่างเป็นระบบ (พัชรราตี ทองเนื่อง, 2553)

การสอนเป็นกลุ่มย่อย ผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและทุกคนร่วมกันในการทำกิจกรรมตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้เรียนต้องใช้ทักษะทางสังคมและการสื่อสารในการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม (วิชุดา จิรพรเจริญ, 2560) การสาธิตสาธิตย้อนกลับกับหุ่นฝึกกับของจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้ฝึกทดลองกับหุ่นและของจริงทำให้เกิดความเข้าใจมากกว่าการท่องจำ (เบญจมาภรณ์ นาคามดี, ชรินทร์ ว่องวิระยุทธ และอายุพร กัยวิทย์โกศล, 2554)

ชุดที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย

1.1 ข้อสอบกลางภาค และข้อสอบปลายภาค เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก สัดส่วนการประเมินผล ร้อยละ 25 และ 35 ตามลำดับ

1.2 แบบประเมินชิ้นงานต่าง ๆ ประกอบด้วย

1.2.1 แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมในการจัดทำ Clip Presentation

ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 4 ข้อ สัดส่วนการประเมินผล ร้อยละ 1

1.2.2 แบบประเมินพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการสอนเป็นกลุ่มย่อย การสาธิต และสาธิตย้อนกลับ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 4 ข้อ สัดส่วนการประเมินผล ร้อยละ 5

1.2.3 แบบประเมินรายงาน การศึกษาด้วยตนเอง (Clip Presentation) ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 5 ข้อ สัดส่วนการประเมินผล ร้อยละ 4

1.2.4 แบบประเมินการใช้ แผนผังมโนทัศน์ในการสรุปความคิดรวบยอด ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 7 ข้อ สัดส่วนการประเมินผล ร้อยละ 5 จำนวน 2 ชิ้น รวมเป็นร้อยละ 10

1.2.5 แบบประเมินการวิเคราะห์ กรณีศึกษา ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 16 ข้อ สัดส่วนการประเมินผล ร้อยละ 5 จำนวน 3 ชิ้น รวมเป็นร้อยละ 15

1.2.6 แบบฝึกหัดองค์ประกอบของการคลอเคลแบบฝึกหัดการคำนวณอายุครรภ์ และการคาดคะเนกำหนดการคลอดและแบบฝึกหัดการคำนวณระยะเวลาการคลอดลักษณะเป็นแบบฝึกหัดแบบเติมคำ จำนวน 10 15 และ 5 ข้อ ตามลำดับ สัดส่วนการประเมินผล ร้อยละ 1.25 2.5 และ 1.25 ตามลำดับ

คะแนนจากแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 กำหนดเกณฑ์การประเมินผล ดังนี้

คะแนน 80.00 – 100 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีมาก

คะแนน 70.00 – 70.99 หมายถึง
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี

คะแนน 60.00 – 69.99 หมายถึง
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง

คะแนน 50.00 – 59.99 หมายถึง
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพอใช้

2. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายของ อัครนิ วันชัย, อัญชลี แก้วสระศรี และอารีย์ กุลจุ (2556) ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน จำนวน 5 ข้อ ด้านวิธีการสอน จำนวน 5 ข้อ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ และด้านผู้เรียน จำนวน 5 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนระดับความคิดเห็น ดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด ค่าคะแนน 5

พึงพอใจมาก ค่าคะแนน 4

พึงพอใจปานกลาง ค่าคะแนน 3

พึงพอใจน้อย ค่าคะแนน 2

พึงพอใจน้อยที่สุด ค่าคะแนน 1

เกณฑ์การแปลค่าคะแนนความพึงพอใจมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.68 – 5.00 หมายถึง
มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.67 หมายถึง
มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง
มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับน้อย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3)

และแผนการสอนวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การจัดลำดับความเหมาะสมของวิธีการสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์สาขาการพยาบาลศาสตร 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนไปใช้จริง

2. แบบประเมินชิ้นงาน ข้อสอบกลางภาค และข้อสอบปลายภาค มีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยอาจารย์ผู้สอน จำนวน 11 ท่าน ข้อสอบผ่านการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตร KR 20 ได้ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบกลางภาค 0.62 ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบปลายภาค 0.78

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของอัครนิ วันชัย และคนอื่น ๆ (2556) ผ่านการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาชได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 ครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยพบนักศึกษา ซึ่งแจ้หวดอุปประสงค์ของรายวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย และวิธีการวัดและประเมินผลวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1

2. ดำเนินการสอนตามแผนที่วางไว้

3. นักศึกษาทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิดและการผดุงครรภ์ 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. คำนวณหาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ โดยเทียบกับเกณฑ์ผ่านร้อยละ 60
2. คำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายของนักศึกษาพยาบาล

นิยามศัพท์

การจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้การสอนหลายวิธี ซึ่งมีวิธีการบรรยายแบบมีส่วนร่วม การอภิปราย การสอนเป็นทีม การสาธิต การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการใช้แผนผังโน้ตในการสรุปความคิดรวบยอด

ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การประเมินความสำเร็จของผู้เรียน จากทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางการเรียนวิชาการพยาบาล

มารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ประเมินจากการสอบกลางภาค การสอบปลายภาค และงานที่ได้รับมอบหมาย

ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียน

การสอน หมายถึง ความรู้สึกในทางบวกต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับ ประกอบด้วย ด้านครูผู้สอน ด้านวิธีการสอน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านผู้เรียน

ผลการวิจัย

1. ประชากรมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 60 ขึ้นไป) และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี

2. คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.46$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับพึงพอใจมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือด้านวิธีการสอน ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.50$) ส่วนด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\mu = 3.85$, $\sigma = 0.56$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิดและการผดุงครรภ์ 1 ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ จำแนกเป็นรายด้าน และโดยรวม

การจัดการเรียนการสอน	μ	σ	การแปลผล
1. ด้านผู้สอน	4.03	0.49	มาก
2. ด้านวิธีการสอน	4.04	0.50	มาก
3. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	3.85	0.56	มาก
4. ด้านผู้เรียน	3.89	0.59	มาก
โดยรวม	3.95	0.46	มาก

3. คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.46$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับพึงพอใจมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าคะแนน

เฉลี่ยสูงสุดคือใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.60$) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ แสง เสียงพร้อมในการที่จะเรียนรู้ ($\mu = 3.77$, $\sigma = 0.71$)

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย ในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิดและการผดุงครรภ์ 1 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ จำแนกเป็นรายข้อ

การจัดการเรียนการสอน	μ	σ	การแปลผล
ก. ด้านผู้สอน			
1. บุคลิกภาพเป็นกันเองกับผู้เรียน	4.03	0.65	มาก
2. มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่เข้าใจง่าย	3.96	0.65	มาก
3. สามารถตอบข้อซักถาม/ข้อสงสัยได้ชัดเจน	4.14	0.65	มาก
4. มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ต่อเนื่อง เป็นระบบ	4.10	0.68	มาก
5. จัดหาอุปกรณ์/สื่อที่เอื้อในการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.93	0.73	มาก
ข. ด้านวิธีการสอน			
6. ใช้วิธีการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี	4.02	0.64	มาก
7. ใช้วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.09	0.70	มาก
8. ใช้วิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข	3.84	0.71	มาก
9. ใช้วิธีการสอนที่ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด	4.05	0.64	มาก
10. ใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา	4.20	0.60	มาก
ค. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้			
11. แสง เสียงพร้อมในการที่จะเรียนรู้	3.77	0.71	มาก
12. อุปกรณ์ในการเรียน/สื่อ พร้อมในการที่จะเรียนรู้	3.84	0.71	มาก
13. บรรยากาศในการเรียนส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างเป็นระบบ	3.83	0.67	มาก
14. บรรยากาศในการเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้	3.79	0.75	มาก
15. บรรยากาศในการเรียนส่งเสริมให้การเรียนรู้มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.99	0.70	มาก
ง. ด้านผู้เรียน			
16. มีความกระตือรือร้นในการเรียน	3.82	0.67	มาก
17. มีความสุขในการเรียน	3.78	0.74	มาก
18. เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน	3.94	0.72	มาก
19. เกิดกระบวนการคิดที่เป็นระบบ	3.95	0.68	มาก
20. ได้เรียนรู้ตรงกับความต้องการของตนเอง	3.93	0.76	มาก
โดยรวม	3.95	0.46	มาก

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย

จากผลการวิจัย พบว่า ประชากรที่ได้รับการสอนแบบหลากหลายในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 60 ขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 100 และประชากรส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 52.73 สอดคล้องกับการศึกษาของ เขมิกา สมบัติโยธา, สุณิรัตน์ ยั่งยืน และสุกเวช บุตรศรีภูมิ (2556) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้รับการสอนแบบผสมผสาน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีผลสัมฤทธิ์ดีกว่ากลุ่มควบคุมโดยวิธีการบรรยาย และอัศนี วันชัย, อัญชลี แก้วสระศรี และอารีย์ กุลจุ (2556) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนพรัตนราชธานีได้รับจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชาแนวโน้มและพัฒนาการของวิชาชีพพยาบาล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในระดับดี แสดงว่า การจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายเป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่มีประโยชน์สำหรับการจัดการศึกษา เนื่องจากสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และยังช่วยให้ผู้เรียน

เรียนรู้ด้วยตนเองอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายประกอบด้วยวิธีการสอนแบบ Active Learning หลาย ๆ วิธี ได้แก่ วิธีการบรรยายแบบมีส่วนร่วม การอภิปราย การสอนเป็นทีม การสาธิต การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการใช้แผนผังมโนทัศน์ในการสรุปความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบ Active Learning ทำให้นักศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิดแก้ปัญหา การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ ความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทายและให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลายวางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหา และกิจกรรม ผู้สอนต้องใจกว้างยอมรับในความสามารถในการแสดงออกและความคิดของผู้เรียน

นอกจากนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 มีการแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ทำให้กลุ่มผู้เรียนมีความสนใจ และทุกคนร่วมกันในการทำกิจกรรมนั้น ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ถือเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

(จิรดา จิรพรเจริญ, 2560)

2. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลาย

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มประชากรที่ได้รับการสอนแบบหลากหลายในวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 มีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับพึงพอใจมาก สอดคล้องกับการศึกษาของเบญจมาภรณ์ นาคามดี, ชรินทร์ ร่องวิระยุทธ์ และอายุพร กัยวิทย์โกศล (2554) ที่ศึกษาผลการเรียน ความคิดเห็น และความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช พบว่า นักศึกษาชอบวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และมีความพึงพอใจต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่และยังสอดคล้องกับการศึกษาของอัศนี วันชัย และคนอื่น ๆ (2556) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายอยู่ในระดับพึงพอใจมากในทุกด้าน ทั้งด้านครูผู้สอน ด้านวิธีการสอน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายเป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากการบรรยายเนื้อหาสาระเป็นการหาแนวทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการแสวงหาความรู้ และจัดการ

ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยพบว่า ด้านวิธีการสอนเป็นด้านที่ผู้เรียนพึงพอใจสูงสุด โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความพึงพอใจกับวิธีการสอนที่หลากหลาย เนื่องจากไม่ซ้ำซาก จำเจหรือน่าเบื่อหน่ายอยู่เฉพาะการฟังบรรยายรูปแบบการสอนที่มีความหลากหลายและแปลกใหม่จะช่วยเพิ่มความสนใจของผู้เรียน โดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่อยู่ในวัยรุ่น มักแสวงหาความตื่นเต้น แปลกใหม่ที่ท้าทาย ทำให้ไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน (พัชรวดี ทองเนื่อง, 2553)

ส่วนด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ แสง เสียงพร้อมในการที่จะเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของประกายแก้ว ธนสุวรรณ (2556) ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ต่อการใช้รูปแบบการสอน Didactical Strategy พบว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อเสนอว่า ห้องเรียนควรมีอากาศเย็นสบาย มีการระบายอากาศที่ดี มีการเปลี่ยนสถานที่ที่เป็นศึกษาดูงาน นอกสถานที่บ้าง สื่อที่ใช้ในห้องเรียนควรพร้อมใช้และมีประสิทธิภาพ และห้องสมุดควรมีหนังสือที่ทันสมัยและจำนวนที่เพียงพอต่อนักศึกษา ทั้งนี้ การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนจะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจ

ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน การมีห้องเรียนที่มีบรรยากาศแจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวางพอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้เรียนพอใจมาโรงเรียน เข้าห้องเรียน และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านการบริหารจัดการ

1. การจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจ จึงควรนำการจัดการ

เรียนการสอนแบบหลากหลายไปใช้ในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา

2. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มิคาดคะเนความพึงพอใจต่ำสุด คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ จึงควรมีการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยการปรับปรุงสภาพห้องเรียนให้มีแสง เสียง อุปกรณ์และสื่อพร้อมที่จะเรียนรู้ เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

2. ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการสอนแบบอื่น ๆ หรือตัวแบบการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ หรือกรณีตัวอย่างเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เชมิกา สมบัติโยธา, สุณิรัตน์ ยั่งยืน และสุภาเวช บุตรศรีภูมิ. (2556). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการป้องกันและควบคุมโรคโดยใช้รูปแบบการสอนแบบผสมผสานเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 32(6), 761-768.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

เบญจมาภรณ์ นาคามดี, ชรินทร์ ว่องวิระยุทธ และอายุพร กัยวิทย์โกศล. (2554). ผลการเรียนรู้ ความคิดเห็น และความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 6(1), 9-16.

ประกายแก้ว ธนสุวรรณ. (2556). *การใช้รูปแบบการสอน Didactical Strategy เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่*. เชียงใหม่: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่.

พัชรารัตน์ ทองเนื่อง. (2553). ผลของการใช้รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อความรู้และการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาพยาธิวิทยาสำหรับนักศึกษาพยาบาล. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 2(1), 73-89.

วิชุดา จิรพรเจริญ. (2560). การสอนแบบเป็นกลุ่มย่อย (*Small Group Teaching*). สืบค้นจาก http://www.med.cmu.ac.th/secret/meded/AOMJAI_1/papar_1-4_08_56/Teaching%20and%20Leading%20Small%20Group.pdf

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์. (2560). รายงานผลการดำเนินการของรายวิชาการพยาบาลมารดา ทารกแรกเกิด และการผดุงครรภ์ 1 ปีการศึกษา 2559. นครสวรรค์: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.

อัศนี วันชัย, อัญชลี แก้วสระศรี และอารีย์ กุลจุ. (2556). ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนแบบหลากหลายในวิชาแนวโน้มและการพัฒนาการของวิชาชีพพยาบาล. พิษณุโลก: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช จ.พิษณุโลก.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความเพื่อเผยแพร่ในวารสารพิษเนศวรสาร

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. เขียนบทความให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องและเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในวารสาร

2. รับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน หรืออยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น (ไม่ว่าจะเป็นภาษาใด ๆ)

3. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานของตนเอง ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงผลงานดังกล่าวรวมทั้งต้องระบุไว้ในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความให้ถูกต้อง

4. บทความที่เกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์ควรผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (ถ้ามี) โดยผู้นิพนธ์ต้องแนบหลักฐานการรับรองจากคณะกรรมการฯ มาพร้อมบทความที่ส่งให้กับกองบรรณาธิการ

5. ต้องรับรองว่าข้อมูลทั้งหมดในบทความไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญา

6. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวารสาร ห้ามผู้นิพนธ์นำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ ยกเว้นจะได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการวารสาร

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ (Duties of Editors)

1. จัดหากองบรรณาธิการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่กำหนดตามนโยบายของวารสาร รวมทั้งเปิดเผยชื่อและสังกัดที่ถูกต้องของกองบรรณาธิการในเว็บไซต์ของวารสาร

2. ให้ข้อมูลการติดต่อที่ถูกต้องของวารสารในเว็บไซต์ของวารสาร

3. ให้ข้อมูลแก่ผู้นิพนธ์บทความและผู้ประเมินบทความเกี่ยวกับขั้นตอนการส่งบทความ และค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้นิพนธ์บทความอย่างชัดเจน

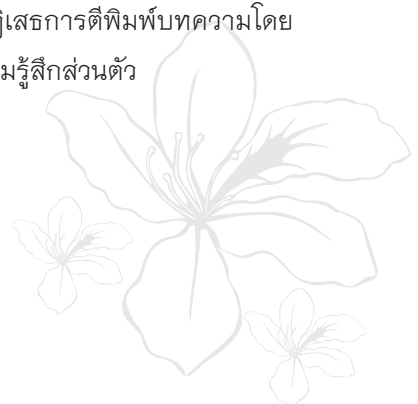
4. คัดเลือก กลั่นกรอง และพิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

5. ไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์บทความและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ในทุกรณี

6. ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ผ่านกระบวนการประเมินจากผู้ประเมินบทความแล้วเท่านั้น

7. ตรวจสอบและปฏิเสธการตีพิมพ์บทความที่เคยเผยแพร่ที่อื่นมาแล้ว

8. ไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความโดยใช้เหตุผลและความรู้สึกส่วนตัว

9. ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้
ผู้นิพนธ์บทความ ผู้ประเมินบทความและ
กองบรรณาธิการ

10. ตรวจสอบการคัดลอกผลงานทาง
วิชาการของผู้อื่นในบทความอย่างเคร่งครัด
หากพบการคัดลอกผลงานดังกล่าวจะต้อง
หยุดกระบวนการประเมินบทความ และติดต่อ
ผู้นิพนธ์บทความหลักเพื่อขอคำชี้แจง

11. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความ
ถูกต้องของบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
รวมทั้งชี้แจงการแก้ไขและการถอนบทความ
เมื่อจำเป็น

12. ตรวจสอบบทความที่ดีพิมพ์
เผยแพร่ต้องไม่ละเมิดกฎหมายและทรัพย์สิน
ทางปัญญา

13. ตรวจสอบขั้นตอนการประเมิน
บทความของวารสารให้เป็นความลับ มีความ
เป็นธรรม ปราศจากอคติ และตรงตามเวลา
ที่กำหนด

14. ดำเนินการออกวารสารให้ตรง
ตามเวลาที่กำหนด

15. ต้องจัดการและแก้ไขปัญหา
เมื่อเกิดการละเมิดทางจริยธรรมของบทความ
ที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอย่างถูกต้องและ
เป็นธรรม

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewer)

1. ต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผย
ข้อมูลของบทความแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง
ในระหว่างการประเมินบทความ

2. ปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
เมื่อพิจารณาว่าผู้ประเมินอาจมีผลประโยชน์
ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์บทความ เช่น เป็นผู้ร่วม
โครงการ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เครื่องมือ หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถ
ให้ข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระภายหลังจากได้รับ
บทความจากกองบรรณาธิการ

3. ประเมินบทความในสาขาวิชาที่มี
ความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญด้าน
เนื้อหาในบทความ คุณภาพของการวิเคราะห์
ข้อมูลและความเข้มข้นของผลงาน

4. ประเมินบทความบนพื้นฐาน
ความเป็นจริงตามหลักวิชาการ เป็นกลาง
ไม่มีอคติและตรงตามเวลาที่กำหนด

5. หากมีข้อสงสัยว่าข้อมูลบางส่วน
หรือทุกส่วนของบทความมีความเหมือนหรือ
ซ้ำซ้อนกับผลงานอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความ
ต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที

คำแนะนำในการส่งบทความ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารพิษเนศวร์สาร

พิษเนศวร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ มีกำหนดออกเผยแพร่เป็นราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และ ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) วัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสังคมวิทยา ผลงานทางวิชาการที่ลงพิมพ์ใน “พิษเนศวร์สาร” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. บทความวิจัย (Research Article) เป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่ผู้เขียนได้ดำเนินการด้วยตนเอง

2. บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นการนำเสนอสาระซึ่งผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างลุ่มลึกจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ จากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัย โดยมีทัศนะหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และมีการอ้างอิงอย่างชัดเจน

ผลงานที่จะได้รับการพิจารณา ลงตีพิมพ์ในวารสารต้องไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน เพื่อให้การตีพิมพ์วารสารพิษเนศวร์สารเป็นไปตามมาตรฐานและมีรูปแบบเดียวกันกองบรรณาธิการจึงมีคำแนะนำในการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ดังนี้

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ องค์ประกอบต่าง ๆ ของบทความวิจัยหรือบทความวิชาการให้ทำตามคำแนะนำ การเตรียมต้นฉบับนี้ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ ตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาก่อน

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยจัดหน้ากระดาษ ขนาด A4 (8.5 x 11 นิ้ว) ตั้งค่าน้ำหนักกระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบบนกระดาษ 1 นิ้ว (1.25 นิ้ว เฉพาะหน้าแรก) ขอบล่าง 0.8 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 0.8 นิ้ว จัดสองคอลัมน์ (ยกเว้นบทความย่อภาษาไทย บทความย่อภาษาอังกฤษ และเอกสารอ้างอิงให้จัดหนึ่งคอลัมน์) ความกว้างคอลัมน์ 2.98 นิ้ว ระยะห่างระหว่างคอลัมน์ 0.25 นิ้ว ใส่หมายเลขหน้ากำกับอยู่ด้านบนขวาทุกหน้า

3. รูปแบบตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษรแบบ TH Niramit AS ขนาดตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ขนาดเดียวกัน ดังนี้ ชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา ชื่อผู้นิพนธ์บทความใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ ชื่อหน่วยงานที่สังกัดและตำแหน่งทางวิชาการของผู้นิพนธ์บทความ (ถ้ามี) ใช้ตัวอักษรขนาด 12 pt. หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวหนา เนื้อหาทุกส่วนใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ

4. **จำนวนหน้า** ไม่ควรเกิน 15 หน้า รวมตาราง รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

5. **ตาราง รูปภาพ ภาพลายเส้น แผนภูมิ และกราฟ** หากมีขนาดเล็กให้แทรกไว้ในเนื้อหาที่จัดเป็น 2 คอลัมน์ หากมีขนาดใหญ่ให้จัดเป็น 1 คอลัมน์ โดยให้ผู้นิพนธ์บทความคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ชื่อตารางให้อยู่ด้านบนของตาราง ส่วนชื่อรูปภาพแผนภูมิ และกราฟให้อยู่ด้านล่าง พร้อมทั้งคำอธิบายสั้น ๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน

6. **การส่งต้นฉบับ** ให้ส่งบทความต้นฉบับในรูปแบบไฟล์เวิร์ด (Microsoft word) ผ่านระบบจัดการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (ThaiJo) ที่ Website: <http://tci-thaijo.org/index.php/pikanasan/> พร้อมทั้งส่งแบบนำเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ หนังสือรับรองก่อนการตีพิมพ์ตามที่วารสารกำหนดและหลักฐานการโอนค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ทางอีเมล phikanatesan@gmail.com

ประเภทของบทความ

1. **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากงานศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) หรือที่เรียกว่างานวิจัย สาระของบทความสะท้อนให้เห็นขั้นตอนการดำเนินการศึกษา การนำเสนอผลการวิจัยอาจเป็นผลงานวิจัยบางส่วนหรือผลงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว

2. **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงโดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานแปล และผลงาน

จากประสบการณ์ของผู้เขียนหรือถ่ายทอดจากผู้อื่นมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้องค์ความรู้ การเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทางวิชาการของสาขาต่าง ๆ

ส่วนประกอบของบทความ

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ควรสั้น กระชับ และตรงกับเนื้อเรื่อง ให้ขึ้นต้นชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ โดยภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2. **ชื่อผู้นิพนธ์บทความ (Authors and Co-authors)** ใช้ชื่อและนามสกุลเต็มทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับภาษาอังกฤษใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรตัวแรกของชื่อตัวและนามสกุล ไม่ระบุคำนำหน้าและตำแหน่งทางวิชาการไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ ต่อจาก ชื่อเรื่อง หากเป็นนักศึกษาให้ใส่ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้นิพนธ์ร่วม ถ้ามีผู้นิพนธ์หลายคนให้ใช้หมายเลข ¹ หรือ ² กำกับไว้ท้ายชื่อตามจำนวนผู้นิพนธ์

3. **สังกัดผู้นิพนธ์บทความ (Affiliation)** ใส่ชื่อหน่วยงานที่สังกัดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเรียงลำดับตั้งแต่หน่วยงานระดับต้นไปจนถึงหน่วยงานหลักต่อจากชื่อผู้นิพนธ์บทความ และใส่สถานะของผู้นิพนธ์โดยระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ที่เชิงบรรทัดของหน้าแรก กรณีเป็นนักศึกษาให้ระบุระดับการศึกษาชื่อหลักสูตร สาขาวิชา และสถาบันการศึกษา

4. **บทคัดย่อ (Abstract)** บทคัดย่อภาษาไทย ความยาวไม่เกิน 500 คำ และภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 300 คำ จัดเป็น 1 คอลัมน์ โดยให้ลำดับบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน ตามด้วยบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

5. คำสำคัญ (Keywords) ให้เขียนทั้งคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละชุดไม่เกิน 5 คำ โดยให้ระบุไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

6. เนื้อหาในบทความ (Main Texts)

6.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย

6.1.1 บทนำ (Introduction) นำเสนอภูมิหลังหลังความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัยรวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเหตุผลของการทำวิจัย

6.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives) นำเสนอจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษา ค้นคว้าแสวงหาคำตอบในการวิจัย

6.1.3 สมมุติฐานการวิจัย (Hypothesis) (ถ้ามี) เป็นการนำเสนอคำตอบที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าอย่างสมเหตุสมผลต่อปัญหาที่ศึกษา ระบุความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

6.1.4 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) นำเสนอแบบแผนการวิจัย เช่น การสำรวจ ศึกษาเอกสาร การทดลอง เป็นต้น

6.1.5 ประชากร (Population) นำเสนอคุณลักษณะและจำนวนให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6.1.6 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) นำเสนอหลักเกณฑ์การกำหนด จำนวนตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่าง

6.1.7 เครื่องมือการวิจัย (Research Instrument) นำเสนอชนิดของเครื่องมือ วิธีการสร้าง การทดลองใช้ (Try Out) และการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย

6.1.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) นำเสนอวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และระยะเวลาการรวบรวมข้อมูล

6.1.9 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) นำเสนอวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1.10 ผลการวิจัย (Results) นำเสนอรายงานผลการวิจัยจากการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ในการวิจัยอย่างชัดเจนและตรงประเด็น โดยยึดแนวทางตามวัตถุประสงค์การวิจัย ควรอธิบายผลการวิจัยด้วยคำบรรยายเป็นหลัก ถ้ามีตัวแปรที่ศึกษาหรือตัวเลขมากให้นำเสนอเป็นรูปภาพตาราง แผนภูมิ และกราฟ แทรกในเนื้อหาพร้อมอธิบายผลการวิจัยให้ได้สาระครบถ้วนอย่างสั้น ๆ กระชับ

6.1.11 สรุปผลการวิจัย (Conclusion) เป็นการสรุปเฉพาะประเด็นสำคัญที่เกิดจากการทำวิจัย

6.1.12 การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำเสนอความเห็นที่ผลการวิจัยสอดคล้องหรือแตกต่างจากวัตถุประสงค์ สมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้อย่างไร เป็นเพราะเหตุผลใด มีหลักฐานทางทฤษฎีหรือผลงานวิจัยอะไรที่มาสสนับสนุน

6.1.13 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัย ไปใช้ (Suggestion) นำเสนอให้เห็นว่าสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง ตลอดจนข้อเสนอแนะให้ผู้ที่ทำวิจัยครั้งต่อไปในลักษณะเดียวกันทราบว่าควรจะศึกษาในประเด็นปัญหาหรือ ตัวแปรอะไร จึงจะทำให้ได้ผลการวิจัยหรือข้อสรุปที่สมบูรณ์

6.2 บทความวิชาการ (Academic Article) : ประกอบด้วย

6.2.1 บทนำ (Introduction)
กล่าวถึงความน่าสนใจของเรื่องที่น่าเสนอก่อนเข้าสู่เนื้อเรื่อง

6.2.2 เนื้อเรื่อง (Body) นำเสนอให้เห็นถึงปรากฏการณ์หรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในวงวิชาการ ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุที่นำไปสู่ผล (Causal Relationship) การอ้างอิงข้อมูลต่าง ๆ และเหตุผลที่พิสูจน์ได้ทางวิชาการ ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าและจากประสบการณ์ของผู้มีพหุทัศนะ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้อ่าน

6.2.3 สรุป (Conclusion) สรุปประเด็นสำคัญ ๆ จากเนื้อเรื่องให้สั้น กระชับได้เนื้อหาสาระครบถ้วนของบทความ บอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง (Reference) ให้ระบุเฉพาะเอกสารที่ผู้มีพหุทัศนะได้นำมาอ้างอิงในบทความอย่างครบถ้วน

การอ้างอิงเอกสาร

ใช้การอ้างอิงระบบ APA (American Psychological Association Citation Style) โดยแยกเป็น

1. การอ้างอิงในเนื้อความ (In-text Citations)

การอ้างอิงในเนื้อความเป็นการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อความ ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author-date in

Text Citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า (ถ้ามี) ต่อท้ายข้อความที่ต้องการอ้างอิง เช่น (ขจร ตรีโสภณการ, 2556) แต่ถ้าชื่อผู้แต่งที่อ้างถึงเป็นส่วนหนึ่งของบทความให้วงเล็บเฉพาะปีที่พิมพ์ และเลขหน้า (ถ้ามี) ต่อจากชื่อผู้เขียน เช่น ขจร ตรีโสภณการ (2556, น. 36) รูปแบบการอ้างอิง มีดังนี้

1.1 การอ้างอิงบุคคล คนไทยให้

ลงชื่อตัวและนามสกุล ส่วนชาวต่างประเทศให้ลงเฉพาะชื่อสกุล

ตัวอย่างการอ้างอิง

ผู้แต่ง 1 คน

(สมเจตน์ ภูศรี, 2550) (Smith, 2014)

ผู้แต่ง 2 คน

(สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, 2545)

(Chanaim & Chanaim, 2015, pp. 33-35)

ผู้แต่ง 3 – 6 คน

(ศิริพร พรสิรินทิพย์, ประพันธ์ ธรรมไชย และหนูม้วน ร่มแก้ว, 2558)

(Peterson, Smith, & Clare, 2015)

หากเป็นการอ้างผลงานเดิมในครั้งที่สอง ให้ใช้ชื่อสกุลของผู้แต่งคนแรก และคำว่า “และคนอื่น ๆ” หรือ “et al.” แล้วตามด้วยปีที่พิมพ์

(ศิริพร พรสิรินทิพย์ และคนอื่น ๆ, 2558)

(Peterson et al., 2015)

ผู้แต่ง 7 คน ขึ้นไป

(สุจริต เพียรชอบ และคนอื่น ๆ, 2548)

(Pianchoop et al, 2005)

การอ้างอิงผลงานหลายชิ้น ให้เรียงตามตัวอักษรของชื่อสกุลผู้แต่ง คั่นระหว่างด้วยเครื่องหมาย ;

(Johnson, 2015; Ortega, 2014; Peterson, 2010)

1.2 การอ้างอิงนิติบุคคล หน่วยงานองค์กร ที่ทำเอกสารให้ระบุชื่อหน่วยงานตามที่ปรากฏ

ตัวอย่างการอ้างอิง

(มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2557)

(Chiangmai Rajabhat University, 2015)

2. เอกสารอ้างอิง (References)

เป็นการอ้างอิงส่วนท้ายบทความ โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้นิพนธ์บทความได้ใช้อ้างอิงในเนื้อความ พร้อมจัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรของผู้แต่ง ดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์).

สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชลธิ์ ฐาติ. (2557). ตามรอยพระราชดำริ สู่ความสำเร็จ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Mitchell, T. R. & Larson, J.R., Jr. (1987). *People in organizations: An introduction to organizational behavior*. New York: McGraw-Hill.

วารสารและนิตยสาร

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

ตัวอย่าง

เบญจพร ธิหลวง. (2558). พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพิษณุตรสาร*, 6(1), 1-12.

Akira, A & Yong J, (2016). Determinants of Word-of-Mouth Influence in Sport Viewership. *Journal of Sport Management*, 30(2), 192-206.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต).

ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. สืบค้นจาก

<http://www>

ตัวอย่าง

ชนวรรณ์ พลวิชัย. (2559, 30 เมษายน). *AEC go on* . สืบค้นจาก <http://www.thairath.co.th/content/613039>

Wollman, N. (1999). *Influencing attitudes and behaviors for social change*. Retrieved from <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>

รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ
ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรวม
เรื่องรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี
สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์
ตัวอย่าง

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการ
รณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน,
25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครู
มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม.
กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรม
วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

บริพัตร นิลเพชร. (2554). แนวทางการบริหาร
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การ
ปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน เอกสาร
ประกอบการสัมมนาทางวิชาการ
ระดับบัณฑิตศึกษา, 9-14 กุมภาพันธ์
2554 (น. 40-41). เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Pinsuwan, S., & Keawnopparat, S. (2006).
Experimental and computational
studies of epithelial transport of
mefenamic acid ester prodrugs. In The

Thailand Research Fund (Ed.), *RGJ-
Ph.D. Congress VII*, April 20-22,
2006 Jomtien Palm Beach Resort
Pattaya Chon Buri (p. 88). Thailand:
The Thailand Research Fund.

วิทยานิพนธ์และการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ชื่อผู้นิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับ
ปริญญาของวิทยานิพนธ์, สถาบัน
การศึกษา).

ตัวอย่าง

ยุทธศักดิ์ ยารังสี. (2557). *เครือข่ายการค้า
ปศุสัตว์ไทย-ลาว*. (วิทยานิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภูมิภาค
ลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่).

Gjoligaj, V. (2014). *Developing a sports
club management competency
model for Albania: A Delphi study*.
(Doctoral dissertation, School of
Business and Technology Capella
University, USA).

2.2 ตัวอย่างภาพภาษาอังกฤษ

(Picture)

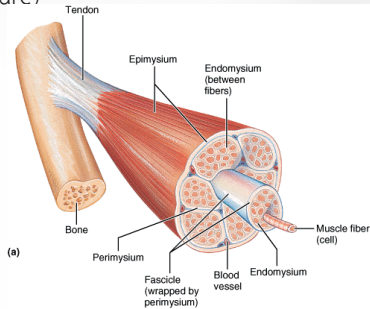
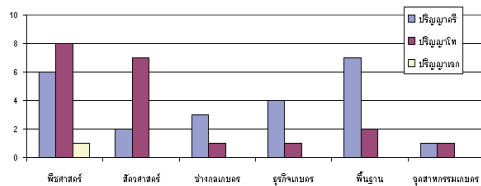

Figure 6.1 Muscle Coverings

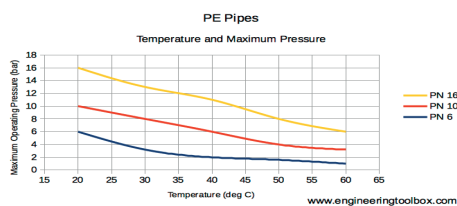
2.3 ตัวอย่างกราฟภาษาไทย (Graph)

แผนภูมิที่ 1 การเปรียบเทียบร้อยละของจำนวน
ข้าราชการครูจำแนกตามคณะวิชาต่าง ๆ

2.4 ตัวอย่างกราฟภาษาอังกฤษ

(Graph)

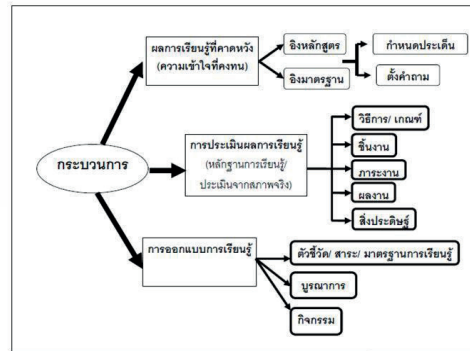

Graph 1 PE pipe temperature operating
pressure

3. ตัวอย่างแผนภาพและแผนภูมิ (Diagram)

3.1 แผนภาพและแผนภูมิภาษาไทย

(Diagram)

แผนภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21
ย้อนกลับ

ที่มา: เอมอัชฌา วัฒนบูรณานนท์, 2554

3.2 แผนภาพและแผนภูมิภาษาอังกฤษ

(Diagram)

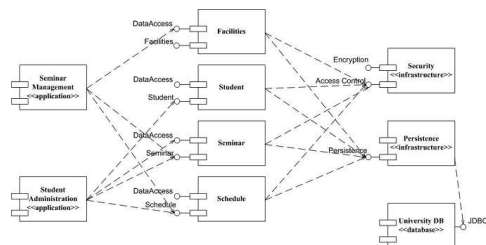

Figure 1 UML 2.x component diagram

$\}$

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH Niramit AS ขนาด 18 pt. ตัวหนา)

เมธาวดี ศรีคช¹, ยุพิน อินทะยะ² และ ชาตรี มณีโกศล³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300^{1,2,3}

บทคัดย่อ (TH Niramit AS ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

[illegible]

หนึ่ง

၁၆

คำสำคัญ : ไม่เกิน 5 คำ (TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวปกติ)

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

$$\left. \begin{array}{l} \text{---} \\ \text{---} \end{array} \right\}$$

} 1 นิ้ว

ABSTRACT (TH Niramit AS ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

xxxxxxxxxxไม่ควรเกิน 300 คำ.....

1.25

นิ้ว

0.8 นิ้ว

.....(TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวปกติ)

KEYWORDS: Not more than five words (TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวปกติ)

ข้อเสนอแนะ (TH Niramit AS ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ (TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวหนา)

XXXXX.....

.....

.....

..... (TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวปกติ)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวหนา)

XXXXX.....

.....

.....

..... (TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวปกติ)

เอกสารอ้างอิง (TH Niramit AS ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. สืบค้นจาก [http://www](http://www.....)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ชื่อผู้พิมพ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์, สถาบันการศึกษา).

(TH Niramit AS ขนาด 14 pt. ตัวปกติ)

แบบนำส่ง ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย

เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารพิษเนศวร์สาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

วันที่ส่งบทความ.....

ชื่อ-สกุล ผู้นิพนธ์บทความ (ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งทางวิชาการ ☐ ศ. ☐ รศ. ☐ ผศ. สถานะผู้นิพนธ์บทความ ☐ อาจารย์ ☐ นักวิจัย ☐ นักศึกษา (ป.เอก/ป.โท)

สถานที่ติดต่อได้สะดวก.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

โทรสาร.....โทรศัพท์มือถือ.....E-mail.....

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ.....

ชื่อผู้นิพนธ์ร่วม (ถ้ามี) 1.ภาษาไทย.....ภาษาอังกฤษ.....

ตำแหน่งทางวิชาการ.....สังกัด.....

ชื่อผู้นิพนธ์ร่วม (ถ้ามี) 2.ภาษาไทย.....ภาษาอังกฤษ.....

ตำแหน่งทางวิชาการ.....สังกัด.....

ชื่อผู้นิพนธ์ร่วม (ถ้ามี) 3.ภาษาไทย.....ภาษาอังกฤษ.....

ตำแหน่งทางวิชาการ.....สังกัด.....

คำรับรองของผู้นิพนธ์

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ ไม่เคยเผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาลั่นกรองในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่น

ลงชื่อ.....ผู้นิพนธ์บทความ
(.....)

คำรับรองของอาจารย์ที่ปรึกษา (กรณีผู้นิพนธ์บทความเป็นนักศึกษา)

ข้าพเจ้าได้พิจารณาลั่นกรองและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาบทความ และนักศึกษาได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความของนักศึกษามีคุณภาพและสามารถนำไปเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการได้

ลงชื่อ.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(.....)

สำหรับเจ้าหน้าที่

ลำดับบทความ.....วันที่รับบทความ.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้รับค่าลงทะเบียนบทความวารสาร “พิษเนศวร์สาร” ประจำปีที่.....เล่มที่.....

จาก.....สังกัด.....ชำระวันที่.....

เป็นจำนวนเงิน.....บาท (.....) ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

จึงลงนามรับทราบ

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจสอบ
(.....)

...../...../.....

หนังสือรับรอง

ก่อนการตีพิมพ์บทความในวารสารพิษเนศวร์สาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เรียน บรรณาธิการวารสารพิษเนศวร์สาร

ตามที่ข้าพเจ้า.....
ได้ส่งบทความเรื่อง.....
.....
.....

เพื่อตีพิมพ์ในวารสารพิษเนศวร์สารและกองบรรณาธิการได้รับพิจารณาบทความของข้าพเจ้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้นิพนธ์ร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

ข้าพเจ้าและผู้นิพนธ์ร่วม ยอมรับนโยบายการพิจารณาตีพิมพ์ผลงานของวารสารพิษเนศวร์สาร ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ แผนภูมิ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้นิพนธ์ร่วม ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการวารสารพิษเนศวร์สารตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าวไม่เป็นความจริง รวมทั้งหากข้าพเจ้าไม่ปฏิบัติตามนโยบายการพิจารณาตีพิมพ์ผลงานของวารสารพิษเนศวร์สาร กองบรรณาธิการ มีสิทธิ์ยกเลิกบทความของข้าพเจ้าออกจากวารสารพิษเนศวร์สารได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบล่วงหน้า และข้าพเจ้าขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้นิพนธ์หลัก (คนที่ 1)

ลงนามผู้นิพนธ์ร่วม (คนที่ 2)

.....
(.....)
...../...../.....

.....
(.....)
...../...../.....

หมายเหตุ: ให้ผู้นิพนธ์หลักและผู้นิพนธ์ร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้นิพนธ์มากกว่า 2 ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนามข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้นิพนธ์บทความทั้งหมด

การเผยแพร่

พจนานุกรมมีกำหนดออกเป็นราย 6 เดือน (2 ฉบับ/ปี) ดังนี้

ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน)

กำหนดออกสัปดาห์สุดท้ายของเดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)

กำหนดออกสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม

วารสารออนไลน์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/pikanasan>

ออกแบบ/พิมพ์ที่

เจริญพรินท์เอ็กซ์เพรส

83/1 หมู่ 14 ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

โทรศัพท์ 088 291 1758

พจนานุกรมสาร

วารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

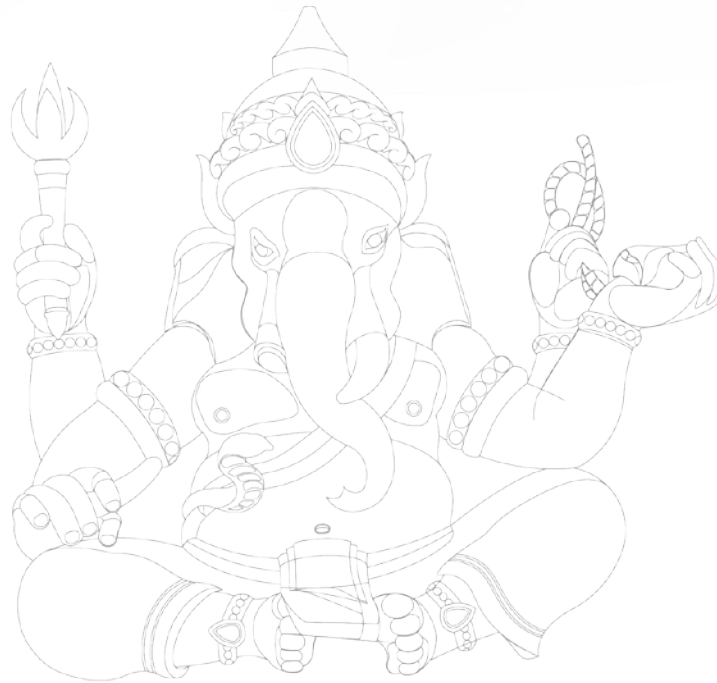
ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2562

ISSN 1686-7467 (Print)

ISSN 2651-141X (Online)

GANESHA JOURNAL

พิมพ์ครั้งที่ 2

Vol. 15 No. 2 July – December 2019

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 202 ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300